

Azzoeë

gezeid

Okegemse dialect

Woord vooraf

Al vele jaren noteert Jozef Van der Speeten zorgvuldig Okegemse dialectwoorden en gezegden. Met de accuraatheid en het sierlijke handschrift van de onderwijzer houdt hij alles bij op duizenden steekkaarten, vaak met op de achterzijde nog extra informatie over het bewuste trefwoord. Zelf keek ik met ontzag naar de twee stevige houten fichesbakken waarin dit geheugen van het Okegems dialect wordt bewaard. Zij vormen het geheugen van de taal van onze (voor)ouders. We waren er het snel over eens dat dit titanenwerk op één of andere manier aan de buitenwereld moest getoond worden. Het resultaat heeft u momenteel in de hand.

Azzoeë gezeid is dus het gevolg van jaren verzamelwerk van één persoon. Door zijn jarenlange aanwezigheid in de politiek, het verenigingsleven en de parochie kwam Jozef de voorbije decennia met vele mensen in contact. Door wat hij al die jaren hoorde op vergaderingen, op straat of in het café kon hij als geen ander een staalkaart van het Okegems construeren. Al deze gegevens vulde hij aan met woorden en termen die hij zich herinnerde uit zijn jeugdperiode. Het boek draagt dan ook de stempel van een Okegems dialect zoals dit tijdens de jaren 1950-60 door iedereen in het dorp werd gesproken. Het dialect – of moeten we zeggen tussentaal? – van de huidige jonge Okegemse generatie komt in dit boek veel minder tot uiting. De keuze van woorden en uitdrukkingen is met andere woorden gekleurd door Jozefs leefwereld. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit de aanwezigheid van heel wat landbouwtermen. Afkomstig uit een boerengezin is het normaal dat hij hieraan heel wat aandacht besteedde. De lezer zal het hem niet ten kwade duiden. Integendeel, het boek zorgt op deze manier voor een meerwaarde. Het is niet alleen een woordenboek van het Okegems, het is ook een echo van de taal die men sprak in het agrarische Okegem van vóór en na de Tweede Wereldoorlog.

Voor de Heemkring en het Davidsfonds van Okegem is de conservatie van de materiële en immateriële cultuur van onze vroegere gemeente een belangrijke opdracht. Op een ogenblik dat de dialecten het steeds moeilijker krijgen, is het vijf voor twaalf om een (eerste) studie aan het Okegems te wijden. De Vlaamse dialecten zijn sinds enkele decennia het slachtoffer van een waar “verdunningsproces”. Zij worden steeds meer aangelengd met het Algemeen Nederlands of – veel erger – met een soort algemeen Vlaams dialect dat veel gelijkenis vertoont met het ‘Verkavelingsvlaams’ in heel wat populaire televisiereeksen. Niettemin kunnen plaatselijke talen gelukkig in heel wat middens op een toegenomen belangstelling rekenen. Vooreerst is er de bekommernis aan de universiteiten die willen bewaren wat binnen een generatie

dreigt verloren te gaan. Een zelfde vaststelling in de artistieke wereld. In de folkmuziek is de traditie om in een plaatselijke taal te zingen nooit verdwenen. Het is opvallend hoe vandaag steeds meer zangers en theatermakers bewust kiezen voor het dialect als expressiemiddel. In heel wat intellectuele kringen is het overigens algemeen aanvaard om het dialect als immaterieel erfgoed te koesteren. Velen zijn het er over eens dat het dialect een onmiskenbare kracht heeft om emoties en gedachten in een klare taal uit te drukken. Of om het met de woorden van schrijver Geert Van Istendael uit te drukken: “Je kunt alles zeggen in het dialect, het mooiste en het tederste”.

Dit boek laat zich niet van A tot Z lezen. Het nodigt uit om in de hand te nemen, te bladeren, op te zoeken, even te fronsen, te herinneren, te glimlachen bij de zegswijzen van onze ouders. Het dialect bewandelt geen omwegen; het klinkt misschien wat ruw in de oren maar het zegt de dingen zoals ze zijn, recht naar het hart.

In dit voorwoord gaat onze dank naar Rufijn De Decker die *Azzoeë gezeid* illustreerde met rake tekeningen bij typische uitdrukkingen. Als dialectkenner gaf hij voor de eindredactie nog zeer nuttige adviezen. Een dankwoord ook voor Geert Van der Speeten die bij enkele uitgeweken Okegemnaars polste naar hun herinneringen aan de Okegemse taal. Zijn bevindingen staan op de volgende bladzijden onder de titel ‘Okegems op afstand’. We willen in deze hulde tenslotte het bestuur van de Heemkring en het Davidsfonds betrekken die dit project hebben gesteund.

Patrick Praet

Inhoud

Woord vooraf	1
Inhoud	3
Okegems op afstand	5
Afspraken met de lezer	8
Gebruikte afkortingen	13
Bibliografie	14
Woordenlijst	15
Na elke letter bevindt zich een rubriek met Okegemse uitdrukkingen, namen, liedjes,....:	
<i>Aurebéd</i>	23
uitdrukkingen over arbeid en luiheid	
<i>Betaulen én (ver)koeëpen</i>	42
uitdrukkingen over betalen, kopen en verkopen	
<i>Drinken en (h)ém ammeseren</i>	52
uitdrukkingen over drinken en zich amuseren	
<i>Erremoei en roiëkdom</i>	56
uitdrukkingen over armoede en rijkdom	
<i>Frétten</i>	61
uitdrukkingen over eten	
<i>Gèren zien</i>	74
uitdrukkingen over graag zien, liefde en verkering	
<i>Hoiëmeléke dooëkers én totrékkers</i>	83
uitdrukkingen over bedriegers, leperds en schijnheiligen	
<i>Iet of wadde</i>	88
hoeveelheden	
<i>Jaan en allemaan</i>	91
voornamen	
<i>Kakken én alles wat er nor rikt</i>	111
uitdrukkingen over zijn gevoeg doen	
<i>Kindj noch krooë</i>	111
gepaarde uitdrukkingen	
<i>Liekes van vrigger</i>	122
Liedjes en versjes van vroeger	
<i>Lèveswoiëshéd</i>	127
uitdrukkingen over levenswijsheid	
<i>Mane(n)praut</i>	139
gezegden uit de mond van mannen	
<i>Nievejaurswénsjken</i>	144
Nieuwjaarswensen	

<i>Ooëlen en (h)ooëbens</i>	156
uitdrukkingen over gekken en dwazen	
<i>Plésj as en bloeët gat</i>	168
vergelijkingen	
<i>Riezze mauken</i>	176
uitdrukkingen over ruzie maken en slagen geven	
<i>Remedes tegen ziekten</i>	177
remedies tegen ziekten en kwalen uit de Okegemse oude doos	
<i>Stoefers en baggozzjemaukers</i>	198
uitdrukkingen over stoefers en druktemakers	
<i>Traven én 't (h)ooësaven</i>	207
uitdrukkingen over trouwen en het gezin	
<i>Verwoiëten én verwénsjken</i>	218
verwijten, bedreigingen en beledigingen	
<i>'t Weer én de sézsoenen</i>	226
uitdrukkingen over het weer en de seizoenen	
<i>Ziek en malloenjeg</i>	232
uitdrukkingen over ziek zijn en zich slecht voelen	
Lijst van voorintekenaars	235

Okegems op afstand

Een dialect laat zijn sporen na. Het lijkt wel alsof het diep in ons DNA is ingegrift. Okegemnaren die de streek verlieten, zelfs al is dat tientallen jaren geleden, blijven nog altijd een band behouden met hun streek via de taal. We polsten bij enkele uitgeweken inwoners wat hun affiniteit is met het Okegems: spreken ze het nog? En wanneer? En wat is hun favoriete uitdrukking?

Marc Van den Borre (1967), oud-koster en organist, is al elf jaar weg uit Okegem. Hij woont op dit moment in Gent.

„Het Gents heeft een ongelooflijke charme en een grote eigenheid. Soms probeer ik het na te bootsen, al lukt mij dat niet te al best. Maar het Denderdialect, als ik dat zo algemeen mag benoemen: dat is toch iets wat ik onmiddellijk herken als ik met iemand praat. Dan lijkt het alsof er een knop omgedraaid wordt en komen de Okegemse woorden en klanken als vanzelf. Ik mag dus gerust zeggen dat ik nog dagelijks Okegems praat. Dialect is heel normaal. Het komt vertrouwd over. De afstand verkleint en het gesprek wordt een stuk spontaner.”

„Mijn favoriete Okegemse woord? Ik heb al vaak opmerkingen gekregen over *pertangs*. Dat moet een van mijn stopwoorden zijn, dat dan door anderen als typisch Okegems gebrandmerkt wordt.

Frieda Asscherickx (1932) beleefde alleen haar vroege kinderjaren in Okegem. Ze bracht daarna haar schooljaren door in Ninove, Heverlee en Brussel. Op dit moment woont ze in Kortrijk.

„Ik heb jarenlang lesgegeven, intussen spreek ik het Okegems niet meer. Het zit ver weg, het uitspreken is helemaal niet meer natuurlijk. Ik vind dat jammer. Je zou kunnen zeggen dat ik het Okegems na al die jaren afgeleerd heb. Maar ik blijf er nieuwsgierig naar. En blijkbaar zijn er toch nog altijd klanken aanwezig. Men maakt er mij op attent, in mijn West-Vlaamse omgeving, dat ik een inwijkeling ben.

Voesj is zo'n woordje dat ze in Kortrijk niet kennen. *We gon voesj*. En nog altijd hoor ik mijn vader zeggen: *Gotj mo langs 't késjken, t'és aldau ne këtteren weg*.

Wim Van Avermaet (1931) was van 1981 tot 1988 pastoor in Okegem. Hij is afkomstig van Lokeren en woont op dit moment in Eeklo.

„Als ik met de gewone mensen van Okegem sprak, dan kwam ik altijd een fractie achterop. Ik moest soms nadenken bij hun woordgebruik. *Ne sletel* zeiden

ze dan, en ik wist niet wat ze bedoelden. Of *mieren*, maar dat waren niet de beestjes die ik met dat woord associeerde.

We hebben ooit toneel gespeeld met de KVLV, en het lag voor de hand dat dat in het Okegems zou zijn. Ik had de regie voor mijn rekening genomen. Dat zorgde voor veel hilariteit. Ik kon het wel nazeggen, maar het klonk toch altijd nog anders.”

„Het mooiste Okegemse woord vind ik *goesjdieël*. Het was een traditie die in het Waasland niet bestond. Ik stond dan ook paf toen ik er de eerste keer van hoorde.”

Harold Van de Perre (1936), kunstenaar en oud –docent aan Sint-Lucas in Gent, bracht zijn kinderjaren in Okegem door. Hij woont op dit moment in Dendermonde.

„Ik spreek een verzwakte vorm van algemeen Nederlands, een veredeld Vlaams zoals dat op televisie de gangbare taal is geworden. Thuis werd er Okegems gesproken, of althans een min of meer gekuiste versie. De echt platte variant lag mijn vader, die een intellectueel was, niet zo goed.

„We woonden op de Okegembaan en hadden ook veel contact met Ninove, maar de echte Ninoofse klanken heb ik nooit beheerd. Ik herinner me wel veel typische woorden. Zoals *scramoeilje-késj*. Dat was een steegje aangelegd en verhard met de asse uit de kachel.”

„Met dialect kan je alles uitdrukken. Vaak gaat het om een sterk bloemrijke taal, met prachtige beelden. Zo herinner ik mij nog levendig de wijsheden van Manus Van der Perre. Hij kon je staande houden, de fiets in de hand, zelfs als je dringend de trein moest halen. En aan het einde van zijn betoog zei hij dan: *We roiën (h)ier op zjanten*. Waarmee hij bedoelde: de wereld loopt op zijn einde.”

Jan De Deyn (1937) is oud-voorzitter van de Davidsfondsafdeling in Okegem. Hij verliet het dorp in 1976 en woont op dit moment in Bazel.

„Als ik in de streek kom of ik ben bij familie, dan spreek ik Okegems. Dat gaat vanzelf. Vaak probeer ik te identificeren van welke streek mensen afkomstig zijn, aan de hand van klanken of uitdrukkingen. Het lukt mij altijd om iemand van de Denderstreek te herkennen.”

„Het dialect moet zijn normale plaats blijven krijgen in het dagelijks leven. Ik erger mij soms aan sommige dialectsprekers op televisie. In het publiek spreek je Nederlands, vind ik. Maar als je gezellig samenzit met mensen die je goed kent, dan hoort daar dialect bij.”

Het woord dat mij het meest is bijgebleven is *boenjelés*. Dat stond dan voor de vroedvrouw Florine, die in Okegem een bekende figuur was. En iets wat een niet-Okegemnaar nooit begrijpt: *kétje-loe*, of verstoppertje spelen.

Geert Van der Speeten (1961), journalist, woont al twintig jaar niet meer in Okegem. Hij verhuisde eerst naar Antwerpen en daarna naar Dendermonde. Ik doe heel hard mijn best om af en toe een gesprek te voeren in het Okegems. Het is het nestgevoel dat dan spreekt. Maar omdat de praktijk ontbreekt, is er altijd wel een woord dat ik verkeerd gebruik of niet juist uitspreek. Ik ervaar het als een gemis en ik ben jaloers op taalgebruikers die hun dialect met grote soepelheid en zonder complexen spreken. Het is een taallaag die deel uitmaakt van je leven.

Soms borrelen er onverwacht kleurrijke uitdrukkingen op, de ene al oneerbiediger dan de andere. Ik hou ze meestal discreet voor mijzelf. *Azzoeë nen brédden*, moet ik bij voorbeeld denken, als ik iemand zie staan met een kolossale bierbuik.

Mijn favoriet is *téppen*. Het is een scheldwoord waar een zekere sympathie voor de underdog in meeklinkt. *Téppen* en *troeten* verdienen volgens mij een plaatsje in het repertoire van kapitein Haddock, kampioen van het literaire scheldwoord. Het zijn kleurrijke begrippen, van dezelfde categorie als Basji-Boezoek of kwistenbiebel.

Afspraken met de lezer

Azzoeë gezeid is een inleiding tot het Okegemse dialect. Het is geen wetenschappelijke studie en verdiept zich bijgevolg niet in de grammatica en de syntaxis van het Okegems. *Azzoeë gezeid* is op de eerste plaats een *Diksionèèr*, een leesbaar woordenboek bestemd voor Okegemnaars en voor alle dialectliefhebbers. Naast een alfabetische woordenlijst vindt u er een systematisch overzicht van kleurrijke uitdrukkingen, een reeks inspirerende scheldwoorden, liedjes en versjes uit de oude doos en ... nog vele andere wetenswaardigheden over de Okegemse taal.

Alhoewel de woordenlijst meer dan 3000 woorden telt – de meeste woordenboeken van andere dialecten bereiken zelfs dit aantal niet – zal deze wellicht niet volledig zijn. Eventuele aanvullingen achteraf zullen alleen maar bewijzen dat het boek met aandacht werd doorgenomen. Lezers uit andere gemeenten zullen dan weer zeggen dat woorden en uitdrukkingen het zelfde zijn als óf sterk lijken op hun eigen dialect. Ook dit is niet zo verwonderlijk. Zoals er geen specifieke Oost-Vlaamse woordenschat bestaat, moeten we ook niet gaan zoeken naar een Okegems vocabularium. De voornaamste verschillen tussen de Vlaamse dialecten zijn klankvarianten. Overigens is Okegem nooit een afgesloten taaleiland geweest. Samen met de meeste dialecten in de Denderstreek kan men het Okegems tot een dialectvariant rekenen die weinig verschilt met het dialect in West-Brabant. Taalkundigen en historici schrijven deze overeenkomsten meestal toe aan de aantrekkingskracht van Brussel en omgeving op de dorpen ten westen van de Dender. Vooral tussen Aalst en Ninove waar de Dender minder breed was, zou dit de onderlinge contacten hebben bevorderd. Het is in elk geval overduidelijk dat het Okegems grote overeenkomsten heeft met het dialect in Liedekerke of Pamel. De verwantschap met het Liedekerks zou kunnen bewezen worden doordat Impegem (gehucht van Liedekerke) tijdens het *ancien régime* tot de Okegemse parochie behoorde en de twee woonkernen nog tot 1940 via een brug verbonden waren. Ook met Pamel, waarvan de dorpskern tot het begin van de 20ste eeuw net over de Dender lag, zijn er steeds nauwe contacten geweest.

De vaststelling dat er geen specifiek Okegems dialect zou bestaan, maakt dit boek niet minder overbodig. Integendeel, met uitzondering van enkele gemeenten (Aalst, Haaltert, Lebbeke, Ninove, Gooik,...) zijn er tot vandaag in de Denderstreek nog geen uitvoerige dialectstudies verschenen. En een grondige vergelijking met deze schaarse voorbeelden leert overigens dat tussen het Okegems en deze gemeenten heel wat meer (klank)verschillen zijn dan men eerst zou vermoeden. Kortom, *Azzoeë gezeid* is niet alleen interessant voor elke

dialectliefhebber, maar levert ook een aanzienlijke bijdrage tot wat misschien ooit een studie over het dialect in de Denderstreek kan worden.

Van bij het begin was het bedoeling om zo veel mogelijk de spelling en de verzameling woorden en uitdrukkingen van Jozef Van der Speeten te respecteren. Met zijn goedkeuring werden enkele wijzigingen aangebracht in de notatie en sommige woorden uiteindelijk weggelaten of toegevoegd. Voor de uitgave van dit boek moest op het vlak van woordselectie en spelling immers enkele duidelijke criteria gehanteerd worden.

Een eerste probleem was de vraag wat uiteindelijk als Okegems kan beschouwd worden. Hiervoor werd *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal* als norm gebruikt. Dit gaf soms aanleiding tot verrassende resultaten. Van sommige woorden denken we wel dat ze dialect zijn (bv. *lochting*, *broddelen*,...), terwijl ze eigenlijk algemeen aanvaard Nederlands zijn. Deze werden niet behouden. De stelregel is simpel: alle Okegemse woorden en uitdrukkingen die niet in *Van Dale* staan, worden in dit boek opgenomen. Moeilijker wordt het met woorden die in een (licht) verschillende spelling in *Van Dale* staan en weinig afwijken van het A.N. Aangezien het Okegems, zoals de meeste andere dialecten, in grote lijnen de algemeen Nederlandse woordenschat volgt, nemen deze woorden de hoofdmoot in. Zij verdienen eveneens een plaats in dit boek. Indien de spelling niet verschilt, ook als ze in *Van Dale* als gewestelijk of Belgisch Nederlands aangeduid staan (bv. *brol* of *flikker*), worden ze niet vermeld. Hierop hanteren we twee uitzonderingen. Zo worden woorden met dezelfde spelling als in *Van Dale* toch behouden wanneer zij in het Okegems een totaal andere betekenis krijgen (bv. het werkwoord *gaffelen* dat in *Van Dale* wordt omschreven als met de gaffel werken of snel eten maar dat in het Okegems ook *rap marcheren* betekent, of het voorzetsel *van* dat in Okegem ook *tijdens* kan betekenen). Een tweede uitzondering wordt gemaakt voor woorden die, opgenomen in (Okegemse) uitdrukkingen, een aparte betekenis krijgen (bv. *donker* wordt gebruikt in de uitdrukking *ieënen van 't (h)alverdroië donker*).

Een tweede uitdaging was de keuze van een spelling die tegelijk helder en consequent was. Een wetenschappelijke fonetische notatie, die beter de verschillende nuances van de klankkleur kan omschrijven, was omwille van de leesbaarheid uitgesloten. We kozen voor een spelling die zo herkenbaar mogelijk is voor de lezer. Hiervoor staan ons de 26 letters van het alfabet ter beschikking.

Hieronder leest u de voornaamste spellingsregels in *Azzoeë gezeid*. Zij zijn nodig zijn voor een beter begrip van de woordenlijst.

1. Klemtoon

De klinkerletter van de beklemtoonde lettergreep wordt onderstreept.
(*afroiëzen, benaad, dweisdroiëven*)

2. Klinkers: lang of kort?

We volgen hier de regel van het A.N. Dit betekent dat bij een open lettergreep de klinker lang wordt uitgesproken maar kort wordt genoteerd (*auvers, geslegen, totentrékker). Bij een gesloten lettergreep wordt de klinker dubbel genoteerd (*aalménékieë, flokkaat, toot*)*

3. Het probleem van de e

De uitspraak van de **e** is in elk dialect een netelige kwestie. In het Okegems kan men grofweg vier varianten onderscheiden:

- De doffe **-e-** (*vergaun, garde, betraug*). Let wel: indien in een voorbeeldzin enkel **e** wordt gebruikt, dan geldt dit als vertaling voor *hij* in het A.N. In het Okegems wordt dit persoonlijk voornaamwoord amper uitgesproken (*e ging nor zén bédde*)
- De scherpere **-é-** (*gés, zwét, érdoensj*, te vergelijken met het Franse *écouter*)
- De wat 'vetter' klinkende **-è-** (te vergelijken met het Franse *père*). We gebruiken deze bij open lettergrepen (*aalzalèven, genèteg, gèren*). Zij wordt dubbel geschreven bij een gesloten lettergreep (*grèèf, zwèèr, bèèrpit*)
- De lange **-e-** (*mèlekes, moerbezen, mèlom*) waar de regel van het A.N. wordt gevolgd: bij een open lettergreep wordt één **-e-** genoteerd. Bij een gesloten lettergreep schrijven we zoals in het standaard Nederlands een **-ee-** (*deervokt, fleer, (h)andeeef*)

4. Ei of èè?

Beide klanken liggen in het Okegems dicht bij elkaar. Toch is er een merkbaar klankverschil. Woorden met **-ei-** komen overeen met bv. *trein, azijn* of *ijzer* in het A.N. We vinden deze klank in het Okegems terug in woorden zoals *gezeid, pjeid* en *afgeleid*. We noteren echter *foesjelèèr* en *sloekebèèr* omdat deze klanken lijken op *fair* of *frêle* in het A.N.

5. Voorrang aan de herkenbaarheid van een woord

Om de lezer de betekenis van het woord in het A.N. te laten herkennen, wordt in bepaalde gevallen afgeweken van de fonetische notatie.

Wanneer een woord eindigt op een **-d** wordt deze **-d** ook behouden, alhoewel men wel een **-t** hoort. Dit komt voor bij substantieven waarvan in het meervoud (van het A.N.) ook een **-d** wordt gebruikt (paard > *pjeid*, brood > *broeëd*, draad > *draud*), bij adjectieven met **-d** in het A.N. (benauwd > *benaad*, verwaaid > *verwooëd*) en bij voltooide deelwoorden met **-d** (*gerénneweerd, geschappeerd, geschèerd*).

Ook het gebruik van *sch-* of *sk-* blijft een heikel punt bij de notatie van dialectwoorden. Er zijn immers weinig Vlaamse dialecten waarin de *sch-* niet als *sk-* wordt uitgesproken. Om de herkenbaarheid van het woord te behouden worden zij toch met *sch-* geschreven (bv. *schoefelink*, *schieëfgaudewég*, *flaabeschieët*)

De *h-* aan het begin van een woord wordt in het Okegems niet aangeblazen. Toch worden deze woorden onder de letter **H** geklasseerd. De *h-* wordt echter telkens tussen haakjes geplaatst.

6. Inslikken van de *-e-*

In de Denderstreek bestaat de gewoonte om letters in te slikken. Dit is onder meer het geval met de *-e-* in de uitgang van een werkwoord. Zo spreken we normaal van *afschirr'n* of *krawietel'n*. Toch noteren we deze *-e-* (dus *afschirren* en *krawietelen*), vooreerst omdat in het dialect niet iedereen de *-e-* even sterk inslikt en ook omdat dit ons nodeloos te ver zou leiden van het oorspronkelijke woord.

7. Mouillering

Nogal wat woorden eindigen op “vettige” lettercombinaties zoals *jdj* of *jtj* (de zogenaamde mouilleringen). Voorbeelden zijn *véljdj*, *kinjdj*, *lojtj* of *augezétj*. Omwille van de leesbaarheid worden deze woorden genoteerd als *véldj*, *kindj*, *lotj* en *augezétj*.

Tot slot geven we nog een overzicht van de klinkers (+ hun samenstellingen) en hun omvorming naar het Okegems.

- a** - a (kassei – *kassoië*, mastel – *mastéllé*)
- é (dak – *dék*, markt – *mét*, zwart – *zwét*)
- aa** - au (vaart – *vaut*, maat – *maut*, zaad – *zaut*)
- èè (blaas – *blèès*, kaas – *kèès*)
- é (achterwaarts – *achterwésj*, plaats – *plésj*)
- o (kaats – *kosj*, doorgaans – *deergonsj*)
- èè (leugenaar – *legenèèr*, broebelaar – *broebelèèr*)
- au** - aa (blauw – *blaat*, gauw – *aggaa*, grauw – *graat*)
- e** - e (de – *de*, vertrek – *fetrék*)
- i (schoppen – *schippes*, schelen – *schillen*)
- é (mes – *més*, verkort – *verkét*)
- è (vleermuis – *flèremooës*, graag – *gèren*)
- ee** - ieë (been – *bieën*, altijd – *aalzalèven*)
- èè (geel – *gèèl*, peer – *pèèr*)
- eeu** - ieë (sneeuw – *snieë*, leeuw – *lieë*)

- ei** - **ieë** (leiden – *lieën*, scheiden – *schieën*)
 - **oië** (wei – *woië*, meid – *moiëd*)
 - **é** (arbeid – *aurebéd*)
- ie** - **ie** (mier – *mier*, ziek – *ziek*)
 - **i** (fabriek – *fabrik*, mastiek – *mastik*)
- ij** - **oië** (pijn – *poiën*, azijn – *azoiën*)
 De *oië* is een typische Okegemse klank. Hij kan niet met een andere klank in het Nederlands of een andere taal vergeleken worden. Men spreekt de *oië* het best uit als een korte *o* en *é*.
 - **ie** (fortuin – *fortien*, ruiken – *rieken*)
- o** - **o** (verloren – *verloren*, zonde – *sonne*)
 - **e** (mogen – *megen*, vorige – *verige*)
 - **oeë** (stro – *stroëë*, poten – *poeëten*)
- oe** - **ie** (proeven – *prieven*, roeren – *rieren*)
 - **i** (vroeg – *vrig*, zuster – *zister*)
- ou** - **aa** (koud – *kaad*, vrouw – *vraa*)
- oo** - **oeë** (boom – *boeëm*, matroos – *matroeës*)
- ooi** - **oeë** (dooi – *doeë*, hooi – *hoeë*)
- u** - **a, aa** (ruw – *raa*, gruwelijk – *gravelék*)
- uu** - **ie** (muur – *mier*, natuurlijk – *natiërlék*)
- ui** - **ooë** (muis – *mooës*, buik – *booëk*)
 - **oe** (duivel – *doeljvel*)
 - **i** (snuiten – *snitten*)

Opbouw van de artikels

Voor een goed begrip van elk lemma (artikel bij een trefwoord) is het nuttig om de klassieke opbouw van een lemma door te nemen.

- Benoeming van het lemma (vet gedrukt).
- Eventueel kleine variaties in de spelling en kruisverwijzingen (vierkante haakjes en vet gedrukt).
- Voltooide deelwoorden van werkwoorden (ronde haakjes en vet gedrukt).
- Herkomst van het woord uit een andere taal of verwijzing naar het oorspronkelijke woord in de gewesttaal (ronde haakjes en normaal gedrukt)
- Verklaring(en) van het lemma (normaal gedrukt)

- Voorbeelden of uitdrukkingen (cursief gedrukt) (zij worden vertaald tenzij zij voldoende duidelijk zijn)
- Indien nodig afgeleide woorden (tussen accolades en vet gedrukt)

Gebruikte afkortingen

afg.: afgeleid van

A.N.: Algemeen Nederlands

bn.: bijvoeglijk naamwoord

bv. : bijvoorbeeld

D.: Duits

fig.: figuurlijk

Fr.: Frans

gew.: gewestelijk

kindert.: kindertaal

klankn.: klanknabootsing

Kroat.: Kroatisch

Lat.: Latijn

lett.: letterlijk

Mnl.: Middelnederlands

o.a.: onder andere

Ok.: Okegems

opm.: opmerking

pej.: pejoratief

Port.: Portugees

samentr.: samentrekking

Sp.: Spaans

syn.: synoniem

top.: toponiem

tussenw.: tussenwerpsel

uitdr.: uitdrukking

utr.: uitroep

verkleinw.: verkleinwoord

volt. deelw.: voltooid deelwoord

ww.: werkwoord

zn.: zelfstandig naamwoord

Bibliografie

- *Algemieën Bekoest Nienofs*. Ninove, 2000.
- H.J. CLAEYS. *Vlaams dialectwoordenboek*. Den Haag-Brussel, 2001.
- W. DE CLERCK. *Nijhoffs Zuid-Nederlands Woordenboek*. Den Haag-Antwerpen, 1981.
- F. DEBRABANDERE. *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek. De herkomst van de Oost-Vlaamse en Zeeuw-Vlaamse woorden*. Amsterdam-Antwerpen, 2005.
- *Hoe schrijf ik mijn dialect? Een referentiespelling voor alle Brabantse dialecten*. Leuven, 1999.
- J. LOUIES. *Oilsjtersen Diksioneir*. S.l., 2005.
- F. PEETERMANS. *Guuks – Guuks 2. Dialectstudie van de Gooikse omgangstaal*. Gooik, 1995-2002.
- L. PLETINCKX. *Woordenboek van het Asses. Bijdrage tot de studie van de West-Brabantse streektaal*. Asse, 2004.
- G. REDANT. *Spraakkunst, spelling en idioticon van het Groot-Haaltertse dialect*. Haaltert, 1993.
- J. TAELEMAN. *Taal in stad en land. Oost-Vlaams*. Tielt, 2005.
- *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*. Utrecht-Antwerpen, 2005.
- *Van Dale. Etymologisch woordenboek*. Utrecht-Antwerpen, 1997.
- B. VAN DEN BROECK. *Opwijkse woorden*. Opwijk, 1988.
- G. VAN HERREWEGHEN. *Taal van bij ons*. In *DF-Klokje*, 1984 (extra nummer).
- A. VERMEIREN e.a. *Grat loss'n dee. Het Lebbeeks dialect en nog 't een en 't ander*. Lokeren, 1986.
- *Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT)*. Den Haag, 1998.

A

aa – 1. u(w); *most'ek van aa zoiën* (moest ik van u zijn) – 2. uitroep van pijn, verwondering – 3. bevestiging; *aa baa néntj* (maar neen, helemaal niet)

aad – 1. oud; (uitdr.) *'t aad zot skeirt* (hij krijgt zijn kuren), *'t és aad vooël* (dat wisten we al lang), *e èèt van 'n auën maan* (hij heeft een oud gezicht), *op 't aad voesj* (op dezelfde wijze voort, als antwoord op de vraag: *oe gau get?*), *onzen aadsten (aaën)* (pej. voor vader) – 2. hout [**(h)aat**]

aal – al; (uitdr.) *'t és ménnen aal* ('t is al wat ik heb)

aalmenekieë(r) (lett.: al met een keer) – almeteen, opeens

aalweter (alweter) – wijsneus

aalzalèven – altijd (benadrukt een uitspraak); *'t èèt aalzalèven azzoeë geweest* ('t is altijd zo geweest)

abba – (versterkend tussenwerpsel vóór een bewering); *abbatoet* (toch wel), *abbanéntj* (welnee), *abbanieënek* (welnee, ik...)

abbe [**gabbe**, **(h)abbe**] – snee; (uitdr.) *mee en abbe én en snabbe* (met een snauw en een beet), *abben en snabben* (grauwen en snauwen)

abbeliekes [**ammeliekes**] – koekjes op strookjes papier

abbendans (Fr.: *abondance*) – 1. overvloed – 2. negen slagen bij whistspel

abberdaun (Fr.: *labourdan*) (labberdaan, abberdaan) – gezouten kabeljauw

abbiel (Fr.: *habile*) – vaardig, vlug; *komt abbiel bé moië* (kom snel bij mij)

abbies – abuis; *'k bèn abbies* (ik vergis me)

achterdéms (gew.: achterduims) – geniepig, achterbaks

achterieën (achtereen) – vervolgens – 2. binnenkort, straks; *e gaut achterieën kommen* (hij gaat straks komen)

achternaurkommerke – 1. nakomertje – 2. laatstgeborene

achterooët (achterruit) – 1. hof of stuk niet bebouwd land dat bij een woonhuis ligt; *ne groeëten achterooët* (een grote tuin) – 2. achterruit

achterooëtlieëren (**achterooëtgelieërd**) (achteruitleren) – geen vooruitgang maken

achterwés – achterwaarts

achterwés_{over} – onderuit, overkop, achterover

achtienmonjer (achtienmaander) – 1. paard dat 18 maanden of anderhalf jaar oud is – 2. iemand van zekere leeftijd die nog flink is

adikkes – al dikwijls; *'k ém et (h)ém adikkes gezeid dat'n...* (ik heb het hem al dikwijls gezegd dat hij...)

afaulen (afg'oildj) – 1. afhalen – 2. (fig.) verzwakken; *késses oltj af* (koorts mat je af)

afbédderen (afgebédderd) – met planken (berden) afslaan

afbieën (afgeboijen) (afbieden) – afdingen

afboiëten (afgebeten) – afbijten, de pijn verbijten

afbriesken (afgebriest) – al huilend en briesend afkomen

afdoenjer (afdoender) – 1. de man die destijds de hop af deed – 2. (fig.) haveloos en slordig gekleed iemand, schelm, schurk (aangezien het een vuil beroep was trok de afdoender zijn vuilste kleren aan); *gekliejd loeëpen gelék as nen afdoenjer*

afdokken (afgedokt) – betalen

afdraugen (afgedregen) – 1. afhellen; *'t èèt gieën afdracht genoeg* – 2. zo lang mogelijk kleren dragen tot ze versleten zijn

afdrésjen (afgedrésjt) (dretsen: veel op straat lopen) – 1. afdraven, rondlopen – 2. afkomen zoals een woesteling

afdrieëgen (afgedrieëgd) – 1. afdrogen – 2. (fig.) een pak slaag geven; *'k ém (h)ém dau ne kieë goed afgedrieëgd* (ik heb hem eens een pak slaag gegeven) – 3 met groot verschil of herhaaldelijk winnen (bv. bij het kaartspel)

afdrooën (afgedrooëd) – afdraaien; (uitdr.) *zén knoppen afdrooën* (een grote hoeveelheid werk verrichten)

afdwoiëlen (afgedwéljd) – dweilend aflopen; *z'èèt gieël 't stad afgedwéljd*

afelék – houdbaar; *'t és nemieë afelék* (het is niet meer te houden, bv. pijn)

affesseren (g'affesseerd) [zie: **avvesseren**]

affrees (Fr.: *affreux*) – vreselijk, afschuwelijk

affrontelék – beschamend; *in d'affronten vallen*

afgank – buikloop, stoelgang; *e és (h)ét van afgank* (hij is gierig)

afgaun (afgegaun) – 1. ergens naar beneden gaan; *gotj er af* – 2. leeglopen; *dénnen ballon gaut af* – 3. (gew.) zijn gevoeg doen

afgestéldj (gew.: afgeschapt) – (uitdr.) *afgestéljden (h)oiëlehtag* (afgeschapte heiligdag, bv. feestdag van Lichtmis die door Napoleon is afgeschapt)

afjonsteg (afgunstig) – jaloers {**afjonstegaut**: afgunstig iemand – **afjonstegét**: afgunst}

afkalkeren (afgekalkeerd) (Fr.: *calquer*) – calqueren, door middel van doorschijnend papier een tekening natrekken

afkappen (afgekapt) – 1. een dutje doen; *ge moetj a snoenens en ierken afkappen* (je moet 's middags een dutje doen) – 2. *land afkappen* was een kinderspel in Okegem

afkassen (afgekast) – afbreken van een draad of kabel

afkésjen (afgekésjt) – 1. afketsen – 2. in alle richtingen iets doorkruisen, aflopen, afrijden

afkinnen (afgekost) – verdragen; *ge kintj nie veel af* (je verdraagt niet veel)

afklésjen (afgeklésjt) (gew.: afkletsen) – 1. afzetten, niet herkiezen – 2. kletsen; *z'émme weer wa afgeklésjt* (ze hebben daar weer wat afgebabbeld)

afkommen (afgekommen) (afkomen) – 1. op bezoek komen; *de familje is ne kieë afgekommen* – 2. aankomen; *'k (h)oeër (h)ém al afkommen* – 3. opleveren; *van da stik grond zén veel petatten afgekommen* – 4. ervan afkomen, bekomen; *e ést er slécht van afgekommen*

afkrabbelink – afkrabsel; (uitdr.) *afkrabbeling van de moeilje* (zegt men van de laatste van een reeks kinderen in een gezin)

aflangen (afgelangd) – 1. afnemen (bv. een hoed) – 2. afpakken (kaartspelterm: een hoopje kaarten afnemen van het spel)

aflezen (afgelezen) – 1. bidden; (uitdr.) *e zo ons (h)ieër van 't krooës aflezen* (gezegd van een kwezelaar die niet ophoudt met bidden) – 2. in 't openbaar voorlezen; *de sjampétter èt dau weer wadde afgelezen*

afliggen (afgeleid) – neerliggen; *ze leit al af* (zegt men van een koe die lange tijd rechtstond en nu neerligt)

aflooëzen (afgeloösd) [afloesjen (afgeloesjt)] – afluizen, op een slinkse manier iets ontfutselen; *zén géldj aflooëzen*

afmauken (afgemokt) – 1. (gew.) een terrein afspannen, afbakenen met een omheining – 2. uitmaken van een relatie

afpisjen (afgepisjt) (gew.: afpitsen) – afknijpen, afpeuteren, meer bepaald een gedeelte van te betalen geld op kleingeestige wijze inhouden; *kindj'er iet aun afpisjen?*

afprossen (afgeproost) (gew.: afprossen) – afbeulen, zich moe werken; *ge moetj aa azzoeë nie afprossen*

afroiëzen (afgerezen) (gew.: afrijzen) – afglijden

afroiëzer (gew.: afrijzer) – glijbaan

afrossen (afgerost) – rondtoeren, aflopen

afscheiren (afgeschoren) (gew.: af scharren) – afvegen, leegvegen; *en pénne afscheiren*

afschélpen (afgeschélpt) – voorzichtig afsteken of aftrekken; *nen afgeschélpten naugel* (een gescheurde of gebroken vingernagel)

afschieten (afgeschoten) – 1. afwerpen; *e voeër afschieten* (van een kar hooi of bussels graan met een gaffel gooien) – 2. afbreken – 3. slechte kaarten afwerpen – 4. veel aan- of afkomen

afshoiëten (afgescheten) (afschijten) – afzakken van een lading door het los komen van het bindmateriaal; *den tallie schétj af* (de berm zakt weg), *'t voeër és afgescheten* (het voeder ligt verstrooid op de grond)

afsmauken (afgesmukt) (af smaken) – hartig, pittig maken; *da smukt goed af*

afsnabben (afgesnabd) (af snabben) – iemand bits aanspreken

afsteken (afgestoken) – laten zakken; *zén broek afsteken* (de broek laten zakken om zijn gevoeg te doen)

afstrieëpen (afgestrieëpt) (afstropen) – afstropen met de volle hand

afstroiën (afgestreeën) (afstrijden) – ontkennen, loochenen, tegenspreken; *ge moetj'n 't nie afstroiën*

aftrassen (afgetrast) – door aanhoudend gezaag iets uit de handen futselen

aftrékken (afgetrokken) – 1. vloeken; *e trok daur nogal klétters af* – 2. verwijderen; *een flés aftrékken* – 3. (uitdr.) *'t bérre aftrékken* (het bed afhalen)

afrok [aftrék] – succes; *afrok émmen* (aantrekkingskracht hebben)

afwalmen (afgewalmd) – afbranden van het haar van een geslacht varken

afzitter – kaartterm: iemand die als vijfde speler zijn beurt moet afstaan bij een spel van vier

aggaa – vlug, gauw; *kom ne kieë agгаа al (h)ier* (kom eens vlug naar hier)

akkont (Eng.: *account*: rekening) – voorschot; *ieëst nen akkont geven*

aksés (Fr.: *accès*) – beursaandeel; *'k ém er gieën aksés in*

alf – alf, kwade bosgeest; (uitdr.) *e was van d'alf geliedj* (hij was door de alf geleid, hij was verdwaald)

alfel [alfol] – handvol; *een alfel kézzen*

al – langs, versterking van een plaatsaanduiding; *al (h)ier, al boven, al achter, al de vault gaun* (langs de vaart lopen)

aljanse (Fr.: *alliance*) – contact; *mé nimmand gieën aljanse émmen* (met niemand geen toenadering zoeken)

allaa (uitroep om iets te gebieden of verbieden); *maur allaa, schitj ooët; maur allaa, 't és toch nie waur*

allangs – (uitdr.) *allangs om mieër* (steeds meer)

allank (**allanka**) – al lang, reeds geruime tijd; *és 't allank?, das allanka*

allaum (alaam) – gereedschap

allèè (Fr.: *allez*) – tussenwerpsel als voortzetting of beëindiging van een mededeling, bij een aansporing, om op iets aan te dringen; *maur allèè, (h)oe és da megelék?, allèè wa da ge naa zegt, allèè goië; allèè, 't és goed tein; allèè (h)oe kan da naa?*

allee (Fr.: *allée*) – 1. gang, plaats – 2. verloop op een bovenverdieping

allieëndert (al eender) – gelijk welk; *'t és allieëndert wélk*

allegedierig(en) (altijd gedurig) – regelmatig, voortdurend

allegeloiëk – tussenw. gebruikt ter versterking van een zin; *(h)oe dan oeëk, 't kan mé allegeloiëk nie schillen; 't és allegeloiëk waur*

allemaan (elke man) – iedereen; (uitdr.) *e gaut bé Jaan én allemaan* (hij gaat bij iedereen (ook met geringer volk)), *'t és aun allemaan nie gegeven*

allemaul – allemaal, alles; *'t és allemaul goed en wél mau e èèt ze nie allemaul* (het is allemaal goed en wel, maar hij heeft ze niet allemaal)

allénsj – niet eens; *e èèget allénsj nie gezeid*

allom – omweg; *'t és lanks dau ne groeëten allom* (langs daar is het een grote omweg); (uitdr.) *ge moetj nie allom gaun* (je moet rechtuit spreken)

aloveranderendag – om de andere dag

alterrooësse (Fr.: *altération*) – ontsteltenis, ontroering, verslagenheid; *van daunige alterrooësse liet 'k et vallen* (ik was zo verbouwereerd dat ik het liet vallen)

alwast – al was het...

ambacht – (uitdr.) *'t és dau stommen ambacht* (zegt men van personen die niet meer met mekaar spreken)

amballozje (Fr.: *emballage*) – (juten) weefsel gebruikt als verpakking

ambettant (Fr.: *embêtant*) – vervelend, hinderlijk

ambettanterik – vervelend iemand, lastpost

ambras (Fr.: *emberras*) – drukte, heibel, herrie, ruzie; *in n'ambras zitten; ambras mauken; e èèt mé veel ambras aungedaun*

ambrasmauker (lett.: ambrasmaker) – ruziemaker

ammelauken (gew.: ammelaken) – tafelkleed

ammeliëkes [zie: **abbeliëkes**]

ampoelle (Fr.: *ampoule*) – 1. lampje van een zaklamp – 2. fietslicht

angriëe (Fr.: *aggrégé*) – stationsbeambte, geaggregeerd die bv. in afwezigheid van de stationschef als zodanig fungeerde

ank – schap waaraan iets kan opgehangen worden

ap – kwast of afgetekende plek in het hout

apostel – (uitdr.) *nen trègen apostel* (iemand die het langzaamaan doet)

appasj (Fr.: *apache*) – scheldnaam voor een onguur type; *ne viezen appasj, nen auën appasj* (oude gerimpelde persoon)

appaut (Fr.: *à part*) – apart ; ‘*t és nie veel appaut* (’t is niet speciaal)

Appelteiren – Appelterre

appetoiëtelék (Fr.: *appétit*) – appetijtelijk, smakelijk

apprénsje (Fr.: *apparence*) (gew.: *apparentie*) – schijn; *dau es gieën apprénsje van dagge..* (daar is geen sprake van dat...); *apprénsje mauken* (aanstalten maken)

arias (Fr.: *air*) – (uitdr.) *e was in zénnen arias* (hij was in een vrolijke stemming)

arrézje [errozze] (Fr.: *arrage*) – wrevel, teleurstelling, misnoegdheid, woede; *e èèt en arrézje over (h)ém* – {**arréjég**: wrevelachtig, misnoegd, boos}

as – 1. als (soms uitgesproken zoals *az*, bijvoorbeeld *az’ke goië*: als jij) – 2. uitblinker, bolleboos

asdammen – samenvoeging van ... als dat we...; *asdammen toffe jongens zén...* (en dat we toffe jongens zijn...)

aske – 1. as, rest(h)and van verbranding; *en as(se)krésken* (assekruisje) – 2. samentrekking van als jij; *aske nieën zwoiëgt*

askegoensjtag – aswoensdag

askrant [gaskreerd] (Fr.: *assurant*) – vrijpostig, opdringerig, zelfverzekerd, met lef

Aspelauren – Aspelare

assjel [éssjel] – 1. mutsaard, takkenbos, bussel hout gebruikt voor het aansteken van een oven – 2. (afg.: *esselen* (gew.) – *sukkelen*) stommerik, ezel

ast (gew.: *eest*) – droogoven

Ater – Outer

Atom – Denderhoutem

attenee – atheneum

atténse (Fr.: *attention*) – aandacht; *doe maur atténse* (let maar goed op)

audeg (aardig) – 1. eigenaardig – 2. ongezond, onpasselijk

audegét – ongezondheid; *zén audegét gau nie over*; *'t is gieën audegét* ('t is gemeend)

auëmaan – oude man; *e èèt van n'auëmaan* (hij heeft rachitis of kalkziekte)

auker (gew.: aker) – emmer

aumeldonk (Mnl.: *amel* (tarwe) + *donk* (meel)) – stijfsel

aunaulen (**au(n)goildj**) (aanhalen) – 1. aanbrengen, aandragen – 2. vermelden

aunaveg (aanhoudend) – zonder ophouden; *da kindj schrieëd'n aunaveg*

aunaven (**au(n)g'aven**) (aanhouden) – 1. volharden; *ge moetj zoeë nie aunaven* – 2. (gew.) een relatie hebben; *mee immand aunaven* ((meestal) zonder huwelijk met iemand samenwonen)

aunaver (aanhouder) – degene met wie men een (liefdes)relatie heeft

aundoen (**augedaun**) (aandoen) – aantrekken; *wa moen'ek aundoen?*; *'k ém niks vee aun te doen*

au(n)gaun (**augegaun**) (gew.: aan gaan) – weggaan

au(n)gebrand - 1. aangebrand – 2. (fig.) verdacht, gewaagd, schuin; *wat'n vertéltj és e wa au(n)gebrand*

au(n)gedaun (aangedaan) – (uitdr.) *e was noga au(n)gedaun* (1. hij was slordig gekleed – 2. hij was geëmotioneerd)

au(n)geloöen (aangeladen) – beslagen; *zén tong és au(n)geloöen* (zijn tong is beslagen)

au(n)geslegen – aangeslagen; *e éster van au(n)geslegen* (hij is er van onder de indruk); *de rooëten zén au(n)geslegen* (de ramen zijn aangeslagen)

au(n)gestoeëten (aangestoten) – gekleed; *ze was nogaal au(n)gestoeëten* (ze was nogal smakeloos gekleed)

au(n)getraad – aangetrouwd; (uitdr.) *au(n)getraad és au(n)gescheten* (een aangetrouwde heeft weinig te zeggen bij de familie)

au(n)geven (**au(n)gegeven**) (aangeven) – 1. zich aanmelden – 2. (gew.) nageven; *ge zotj'n (h)ém nie augeven* (je acht er hem niet toe in staat)

aunieën(h)angen (**aunieëng'angen**) – aaneenhangen; (uitdr.) *da (h)angt nie aunieën watt'n zeit* (dat is larie); *e (h)angt niemieë aunieën van maugeregét* (hij is graatmager); *dat (h)angt aunieën gelék as stront aun 't (h)im* (hemd) (zij komen goed overeen)

au(n)klappen (augeklapt) – aanklappen; *immand iet auklappen* (iemand iets aanprijzen)

au(n)kloeësteren (au(n)gekloeësterd) (aankluisteren) – aansmeren; *iemand iet au(n)kloeësteren*

au(n)kooëlen (au(n)gekoldj) (aankuilen) – aanaarden van bv. aardappelen; *zén aa petatten al au(n)gekoldj?*

au(n)kommeling (aankomende) – opgroeiende, halfvolwassen jongen of meisje

au(n)kommen (au(n)gekommen) (aankomen) – 1. aanraken – 2. verdikken

au(n)léggen (au(n)geleid) – 1. aanleggen – 2. dikker worden

au(n)lingen (au(n)gelongen) (aanlengen) – een vloeibare stof verdunnen

aunofomtrént [(h)auregomtrént] – zo ongeveer

au(n)pakken (au(n)gepakt) – aanpakken; *z'és rap van au(n)pakken* (ze heeft rap iets beet)

au(n)schieten (au(n)geschoten) (aanschieten) – aantrekken; *schitj agгаа ne frak aun* (trek je rap een frak aan)

auntoesteken (auntoegestoken) (aan toesteken) – schade, verlies doen

auntrok (aantrek) - bijval, succes; *z'èèt gieën auntrok ne mieë bé 't mansvolk*

au(n)zetten (au(n)gezétj) – 1. aanzetten – 2. besmetten; *e èèget mé augezétj* (hij heeft me met de ziekte besmet)

au(r)d (aard) – geaardheid, karakter; *'t leit in zénnen au(r)d* ('t is zijn karakter)

aur(e)béd (arbeid) – inspanning

auren – 1. (zn.) aren; *'t graun staut al in d'auren* (de aren van het graan zijn reeds geschoten) – 2. (ww.) aarden; *e aurt nau zén vaur* (hij aardt naar zijn vader)

aurling (gew.: aarling) – dikke bundel kort uitgeschud stro

ausem (gew.: asem) – adem; *nen ausem gelék as e pjeid* (een groot uithoudingsvermogen); *op zénnen ausem térren* (buiten adem geraken); *ténj'n ausem* (buiten adem)

auverécht (averecht) – verkeerd; (uitdr.) *auverécht gelék as de Waulepjeiren* (averecht zoals de Waalse paarden, zeer averecht)

aveir – ongeveer, omtrent

aven (g'aven) – houden; *mak'et aven* (mag ik het houden), *aaft aa gebeten* (houd je kalm)

avers – ouders; *érm avers en roiëke kinjeren* (arme ouders en rijke kinderen)

avvans (Fr.: *avance*) – vordering ; 't *és gieën avvans* (het helpt niet) ; *wat avvans és dadde?* (wat baat het?); *geef maur en bétj'n avvans* (schiet maar wat op); *op avvans* (voorop)

avverong [*n'avverong*] (Fr. : *environ*) – omgeving

avvesseren (*g'avvesseerd, g'affeseerd*) [*affesseren*] (Fr.: *avancer*) – opschieten, vooruitgaan; *avvesseert aa en bétje* (schiet wat op); *me azzoeë ne béstel avvesserde goed* (met zo'n grote borstel schiet je goed op); (uitdr.) 't *avvesseert gelék as boënen knieëpen* ('t gaat helemaal niet vooruit)

awast – al was het...

awaut (al ware het) – al(s) was het; *geeft (h)ém awaut ne frang*

awèè dat – (tussenw.) tot daar aan toe

awoiët – ongeveer; 't *és awoiët noen* ('t is ongeveer middag)

azzékken – zo'n, zulke

azzoeë – alzo, aldus, alzo; *és 't azzoeë?*, *azzoeë niet, lotj da maur azzoeë*; (uitdr.) *azzoeë zoië Soeë: de blaa zén beter as de roeë*

Aurebéd

uitdrukkingen over arbeid en luiheid

zén knoppen (of *pénsjen*) *afdrooën*

zijn knoppen (pensen) afdraaien = een grote hoeveelheid werk verrichten

bézze geven, pelling geven, gaas geven

hard doorwerken

aun de keir daven

aan de kar duwen = een handje helpen

wérken dat a gat mé en toot staut

werken dat je gat met een toot staat = hard werken

pakt aaën gedong van onder

pak je stuur maar onderaan = zet je maar schrap

zén (h)annen ston auverécht

zijn handen staan averecht = hij is onhandig (of doet alsof), hij heeft geen zin om te werken

in alle (h)annen goed zén

in alle handen goed zijn = tot elk werk geschikt zijn

op (h)oeëgtag en lieëgtag wérken

op hoogdag en laagdag werken = op zondag en weekdag werken

't és beter en aad pjeid gekréveerd as e jong geréskeerd

het is beter een oud paard gecrepeerd dan een jong geriskeerd = gezegd om het gebrek aan inzet van jongeren te vergoelijken

'k kan nie looën én in de prosésse gaun

ik kan niet luiden én in de processie gaan = ik kan geen twee zaken tegelijkertijd doen

'k zin der mé gieëne maan over

ik zie er mij geen man over = ik kan dat werk niet af krijgen

zén tieënen ooëtkooësken

zijn tenen uitkuisen = zijn best doen, maken dat men wegkomt

e èèt nog gieën stroeë verleid

hij heeft nog geen stro verlegd = hij heeft nog niets gedaan

e zan zén zieël nie aftrékken

hij zal zijn zeel niet aftrekken = hij zal zich niet uitsloven

't avvesseert gelék as boeënen knieëpen

het gaat vooruit zoals bonen knopen = het gaat helemaal niet vooruit

gau je apprésje mauken?

ga je apparentie maken? = ga je je klaar maken om te beginnen?

't és meiren vrig dag

het is morgen vroeg dag = we moeten vroeg opstaan om te werken

in daggieren schoiëten

in daguren schijten = tijdens de werkuren overdreven lang op de WC zitten

nen ezel zwitj van schoiëten

een ezel zweet van schijten = gezegd tegen iemand die klaagt dat hij hard moet werken

ge moetj da van aa gat nie schirren

je moet dat niet van je gat schudden = je moet niet op een lepe manier het werk ontvluchten dat men moet doen

de loecht zie nog blaaf (of zwét) van de daugen

de lucht ziet nog blauw van de dagen = je moet me niet opjagen

de moië steken

de mei steken = wanneer een huis klaar is om het dak te leggen wordt een takkenbos of ruiker gestoken en de arbeiders worden getrakteerd

'k ém dau ménne pere gezien

ik heb daar mijn "pere" gezien = ik heb afgezien, ik heb iets moeten doen in moeilijke omstandigheden

doiënen èt gieën poeëten aun zén loiëf

die heeft geen poten aan zijn lijf = die is onhandig, weet van geen aanpakken

da was op ne sakker en ne vloek geflikt

dat was heel vlug in orde gebracht

aa op aa verrooët zétten

je op je vooruit zetten = werk op voorhand doen

da leit nie in 't vier

dat ligt niet in het vuur = daar is geen haast bij

doet a gieëne zieër

doe je geen pijn = gezegd tegen iemand die tegen zijn zin werkt en het ook duidelijk toont

iet (h)alfgat lauten staun

iets halfgat laten staan = iets onafgewerkt laten

zén kloëten schieren

zijn kloten schuren = niets doen

mé zén tieënen spelen tot vermauk van zén (h)ielen

met zijn tenen spelen tot vermaak van zijn hielen = niets uitvoeren

auverécht gelék as de Waulepjeiren

averecht zoals de Waalse paarden = zeer averecht bij het werk

de bieënen van onder zé gat loeëpen

de benen van onder zijn gat lopen = zich terdege inspannen om iets te bekomen

e èt gieën zittend gat

hij heeft geen zittend gat = hij is rusteloos

looë zwieët és rap gerieëd – en kwooë tong és rap gekieërd

tegen iemand die schrik van het werk heeft zei men: 'lui zweet is rap gereed', waarop de andere repliceerde: 'én een kwade tong is rap gekeerd'.

't és osta spoedda gedaun

het is haast je spoed je gedaan = er is veel te haastig gewerkt

zén schip afkooëskén

zijn schop afkuisen = er onderuit trekken

ge meegt aa schip afkooëskén

je mag je schop afkuisen = je bent afgedankt

schroiëven en vroiëven

schrijven en wrijven = druk bezig zijn

zén pees afdrooën

zijn pees afdraaien = hard werken

We gon d'er aun beginnen,
zoie de vos tegen d' (hinnen
en e ooë d'er al zeven binnen.

B

baa (bouw) – 1. het bouwbedrijf; *'t gaut niet goed in den baa* (het gaat niet goed in het bouwbedrijf) – 2. gebouw – 3. het tussenwerpsel *baa* bij het begin van een zin is zeer geliefd. Men vindt het o.a. terug in de volgende uitspraken: *baa nieë!* (toch niet!), *baa jooëk!* (ja, ik zal...), *baa ken doen!* (neen, ik zal niet...), *baa gedoet* (je zal wel...), *baa zendoet* (ze zal niet...), *baa ten doet* (toch wel...)

baarsjok (Fr.: *pare-choc*) – bumper, buffer

baarspel – loop- en vangspel (een speler tracht de overzijde van het speelveld te bereiken en spelers van het andere kamp trachten die af te tikken)

babbelèèr – 1. babbelaar – 2. soort snoep {**babbelés**, **babbelkont** : babbelaarster}

babbelwauter – babbelwater; (uitdr.) *e èèt veel babbelwauter op* (1. hij is praatziek – 2. hij heeft veel sterke drank gedronken)

badderen (**gebadderd**) [zie: **batteren**]

baggaar (Fr.: *bagarre*) – drukte, herrie, heibel

baggatèlle (Fr.: *bagatelle*) – kleinigheid

baggét (Fr.: *baguette*) – 1. staaf, roe – 2. stokbroodje

baggozzje (bagage) – 1. beslag – 2. bagage – 3. drukte; *moeije dauvee azzoeë bagozzje mauken?* (moet je daarom zoveel drukte maken?)

baggozzjemauker – opschepper, dwazerik

bajot [zie: **bejot**]

bakken (**gebakken**) – (uitdr.) *kakken gaut veer bakken al és n'oven (h)ieët* (een dringende behoefte gaat voor alles), *'t és mau nen (h)alve gebakkenen* ('t is maar een halve gare), *ge kintj erin bakken en boteren* (wordt bv. gezegd van een broek die veel te groot is), *waur den braver és moet den bakker nie zoiën* (waar de brouwer komt moet de bakker niet zijn; wordt gezegd van iemand die veel drinkt en weinig eet)

bakkes – 1. aangezicht, mond, gebit; *aaft a bakkes mor* (wees stil, spreek niet tegen); *e groeëte bakkes, mau 't és aal* (hij heeft een grote mond maar dat is ook alles) – 2. opening van een bakoven

bakschieten (**bakgeschoten**) – bakschieten (caféspeel waarbij munten of schijven naar een plank met een gat worden gegooid)

bakte (gew.) – baksel; *genoeg mèèl vee en bakte broeëd*; (uitdr.) *'t és en mislikte bakte* ('t is een mislukte zaak)

ba(a)l – bal; (uitdr.) *gieën rotten ba(a)l nie mieë* (geen cent meer op zak); *'t kan me gieën bal schillen* (ik trek het mij helemaal niet aan)

balk – balk; (uitdr.) *zétjn (schroiëf) 't op den balk* (houd het maar te goed, ik kan het nu niet betalen)

balpoiëp – blaaspijp van vlierenhout

bannen (gebannen) – kinderspel waarbij met een stok of ijzeren staafje een koepel of reep wordt voortbewogen; (uitdr.) *'k zal op mén bannen moeten passen* (ik zal op mijn hoede moeten zijn)

band – band; (uitdr.) *deer den band* (over het algemeen, normaal gezien)

barrak (barak) – 1. loods – 2. kermistent – 3. bouwvallige woning; *'t és pessies en barak* – 4. ruzie; *'t és weer barrak*

barrieël (gew.: bareel) – slagboom

barrong – 1. baron – 2. (uitdr.) *barrong zieëp* (baronzeep; oorspronkelijk gezegd van een oorlogswokeraar, later gezegd van een nieuwe rijke die zich verwaand gedraagt)

basj (Fr.: *bache*) – dekzeil

basséng (Fr.: *bassin*) – grote ovalen ijzeren bak waarin vroeger kleine kinderen gewassen werden

bassen (gebast) – 1. blaffen van een hond – 2. snauwen, te keer gaan – 3. zwaar hoesten – 4. (zn.) houten latten of van hoezen voorziene kettingen van het trekgerei van een paard (om over de rug van het paard te leggen)

bast – 1. weefsellaag tussen schors en hout van een boom – 2. (fig.) *den bast af* (de huid is lichtjes gekwetst)

bastaut – bastaard (niet uit een wettelijk huwelijk geboren kind); (uitdr.) *bastaut mauken* (bastaard maken, iemand onterven, niet laten delen in wat geschonken wordt) – 2. (uitdr.) *'k bèn bastaut* (zichzelf vergeten bij het geven van een traktatie)

battaklang (Fr. *bataclan*) – allegaartje, rommel; *e vloog booëten mé gieël zénnen battaklang* (hij vloog met zijn hebben en houden buiten)

batteren (gebatterd) (Fr.: *se battre*) – vechten, er op kloppen {**batterink**: vechtpartij}

baud [zie ook: **baureken**, **botjen**] – baard; (uitdr.) *immand den baud afdoen* (de baas zijn); *e wiltj ons (h)ieër bé zénnen baud pakken* (God door schijnheiligheid bedriegen), *ons (h)ieër ne vlassen (stroeën) baud mauken* (idem); *gétj nen baud* (zegt men tegen iemand die zich te goed heeft gedaan en daarvan nog de sporen op de mond vertoont), *een baureken zetten* (met de stoppelbaard tegen de kin)

van een kind wrijven, of: met duim en wijsvinger hard en plagend in de kin knijpen)

baumes (gew.: *bamis*: afgeleid van *bavomis* of de feestdag van Sint-Bavo op 1 oktober) – begin van de herfsttijd

baumesweer (gew.: *bamisweer*) – slecht weer

baumespacht (gew.: *bamispacht*) – pacht die op 1 oktober wordt betaald

baun – baan; (uitdr.) *e èt gieël de baun vandoen* (wordt gezegd van een dronkaard die langs de straat voortwaggelt); *e és op de sléchte baun* (hij is op de verkeerde weg); *'k en kan der nie mee over de baun* ('k kan er niet mee opschieten)

baur (baar) – katafalk in de kerk; *de kist staut onder de (loiëk)baur* (de kist staat onder de lijkbaar)

baureken [zie: *baud*]

baurnavraa – 1. barende vrouw – 2. (fig.) lichte wervelwind die hooi of mul zand van de grond opzuigt en doet rondtollen (de zacht huilende wind wordt in verband gebracht met een vrouw die in barensnood verkeert)

bavvét (Fr.: *bavette*) – morsdoekje, slabbetje

bawaa – omhaal, drukte

bébbber [*bébbel*] – mond, klep, bek; *aaft maur aaën bébbel* (houd maar uw mond dicht); *e és zénnen bébbel nie mieëster* (hij praat er maar op los, hij praat zonder ophouden)

bédde (*gebédde*) – wenen met veel misbaar; *da kindj stond dau te bédde* (*van kaa*) (dat kind stond daar te wenen van de kou)

béd – 1. (gew.: *berd*) zijplank van een kar; *zoeë stoiëf as en béd*; *allèè, allemaul aun 't béd* (kom, allen aan tafel) – 2. verkorting van Elisabeth; ook gebruikt in de uitdrukking *e looë béd* (een luie vrouw)

bédde [zie: *bérre*]

bedérvén (*bedorven*) – 1. (bn.) verwend – 2. (ww.) verwennen; *nen bedérvén stront* of *da jonk és bedorven tot in 't (h)ol va zé gat* (een verwend iemand)

bedérvestront [*bedorvestront*] – verwend kind

bedésjteren (*bedésjterd*) – besmeuren, bekladden

bedoeljeveld (beduveld) – 1. bezeten – 2. zeer geneigd tot

bedoempt (bedampt) – beslagen met vocht

bedoën (*bedaun*) – in zijn broek doen, zich bevuilen; *e bedeed (h)ém van 't lachen*

bedrésjken (*bedrésjt*) (gew.: *bedretsen*) – bespatten, besproeien

bedrieëgen (bedrieëgd) – bedreigen

bedriegtenboer (lett.: bedriegt de boer) – bedriegerij, bedrog

bedelèèr – bedelaar {**bedelès**: bedelares }

bèèr – 1. beer; *nen sloekenbèèr* (angstaanjagend dier; wordt gebruikt om kinderen schrik aan te jagen) – 2. grote sterke kerel; *nen bèèr van ne maan; den bèèr ooètangen* (zich wild en woest amuseren) – 3. (gew.) drek {**bèèrpit**: beerput – **bèèrschepper**: beerschepper – **bèèrriender**: beerroerder }

bees (gew.: *bezie*) – 1. bes (soorten *bezen*: *zieëmbezen* (rode bessen), *(h)oenjerbezen* (frambozen), *jétbezen* (aardbeien), *stekerbezen* (kruisbessen), *woiënbezen* (druiven)) – 2. zoen

beet – 1. nogal wat; *w'émme dau en beet gelachen* – 2. hard woord, snauw; 'k kreeg dau en beet

beeweg (gew.) – 1. bedevaart; *den beeweg doen* (een bepaalde weg al biddend doen) – 2. kroegentocht – 3. (uitdr.) 't és vannen beeweg (zegt men van iemand die bijvoorbeeld huiduitslag had)

beewegen (gebeewégd) – op bedevaart gaan

béf (Fr.: *boeuf*) – (uitdr.) 'k bé weer den béf ('k ben weer de schuldige, de zondebok)

begankenis (gew.) – grote volkstoeloop bij een optocht, processie of bedevaart; 't és dau en gieël begankenis

begaun (begaun) (begaan) – 1. doen; *aaft me tegen of 'k begon e malleur* – 2. ten uitvoer brengen – 3. ter harte nemen, *e éster vrieëd mee begaun*

begaupen (begopt) – begapen, iemand nieuwsgierig bekijken; *ze stonden ons dau van kop tot tieën te begaupen*

bejot [bajot] (Fr.: *ballot*) – warmwaterkruik

bék – 1. bek, snavel – 2. haargolven; *(h)aur me békken* – 3. onderdeel van een brander of petroleumlamp

bekanst (bijkans) – bijna, zo goed als; *eeje bekanst gedaun é?*

beketelégteg – vitterig

bekinnen (bekennen) – herkennen; 'ken becost mé dau nie mieë (ik herkende de omgeving niet meer)

bekomste – genoeg, zoveel als men lust; *zén bekomste émmen* (er meer dan genoeg van hebben)

bekwaum – 1. bekwaam – 2. slachtrijp

bélle – 1. bel – 2. stem; *azzoeë een bélle* – 3. afkorting van Isabelle; *ons Belle*

bellét (Fr.: *billet*) – 1. brief; *éster gieën belét? Nieë, de bellétten liggen op taufel* (Is er geen belet? Neen de brieven liggen op tafel) – 2. vergunning

beloeëp (beloop) – loopruimte; *d'(h)oenjeren émmen (h)ier veel beloeëp* (de hoenders hebben hier voldoende loopruimte)

beloeëpen (belopen) – verkleumd, (bijna) bevroren; *zén (h)annen wonj'n beloeëpen* (zijn handen waren verkleumd)

benaad (benauwd) – angstig, bang; *e és nie rap benaad*; (uitdr.) *da nie benaad és, kroiëgd'oeëk slaugen* (iemand die niet angstig is, gaat soms ook op zijn bek)

benalék (benauwelijk) – schrik aanjagend, beangstigend

benaléken (benauwelijk iemand) – iemand die vlug schrik heeft

bénje (bende) – massa; *azzoeë en bénje volk!*

bénjen (**gebonnen**) – binden; *stroeë bénjen*

bénjneg (gew.: bandig) – iets perse willen doen, vinnig, naarstig, druk bezet; *ge moetj zoeë bénjneg nie zoiën om dat te doen*

bénneketik(ke) – (samentr.) ik ben het

bèren (**gebèèrd**) – 1. het land bemesten – 2. een wind laten; *wie èèt er (h)ier gebèèrd*

bérg (gew.: barg, berg) – gesneden mannetjesvarken

berippen (**beript**) – te vlug af zijn, bedriegen

berkoeës [zie: **perkoeës**]

beroepen (**beroeppen**) – uitdagen, iemand beroepen tot het spelen van een terugwedstrijd na het verliezen van een spel

bérre [zie ook: **bédde**] – 1. slaapbed; *e stékt nog in zén bérre*; (uitdr.) *ooët 't bérre klappen* (vertellen uit het intiemste huwelijksleven), *(h)annen van de koesj of 't bérre ooët* (gezegd tegen iemand die een gehuwde vrouw niet ongemoeid wil laten), *ge moetj a bérre op veerand mauken* (je moet tijdig je voorzorgen nemen), *zén berre bé mauken* (er op passen, op zijn hoede zijn) – 2. perceeltje in een tuin waarop iets gezaaid wordt; *en bérreken sallooë* (een bedje sla), *den (h)of op bérrekes leggen* (de tuin op verhoogde en afgewerkte perceeltjes leggen); (uitdr.) *zoitj er a een bérreken* (zaai u een perceeltje; wordt gezegd tegen iemand die bijvoorbeeld snel van lief verandert) – 3. een plaats waar men ging water putten (*bérreken, borreken*)

bérrebank (lett.: borrebank) – gemetseld verhoog in achterkeuken waarop de vaat kon gezet worden

bérrevat (gew.: borrevat) – watervat (aan sommige *bérrevauten* waren grote oren gezet waarin stokken werden gestoken zodanig dat het vat als een berrie kon gedragen worden)

bérrevoesj (barrevoets) – op zijn blote voeten; *plat bérrevoesj*

bérrezak – zak gevuld met stro of kaf dienend als bed

bérrezieëker – beddepisser

beschoiëten (bescheten) – beschijten; *beschétj a niet* (zegt men tegen iemand die een zwaar gewicht opheft); (uitdr.) *'t és 't beschoiëten nie wèèt* ('t is de moeite niet); *'n bescheten mét* (een beschetten markt, een mislukte bedoening)

beslag – 1. (gew.) drukte, beslomming; *ge moetj zoeë veel beslag nie mauken*
– 2. vloeibare massa van kalk, mortel, meel, deeg,...

beslagmauker (gew.: beslagmaker) – druktemaker, snoever

beslegen (beslagen) – onderlegd; *e és goe beslegen* (hij zit goed bij kas)

béssom – bezem

béssomgêldj (bezemgeld) – geld dat bijeen werd geveegd door de schoonmaakster die dat geld ook mocht houden

béssomsteel – bezemsteel

bést – 1. best – 2. borst – 3. barst, scheur; *'k ém en bést in ménnen vinger*

bestédj (besteed) – (uitdr.) *'t és wél bestédj* ('t is goed zo, hij heeft het verdiend)

besteken (bestoken) (gew.: besteken) – iemands verjaardag of naamdag vieren

Wanneer iemand vroeger verjaarde werd hij soms “bestoken”. Hij kreeg dan onverwachts een geschenk van de burens of de verzamelde kennissen. Het geschenk was dan afhankelijk van de “uitleg” (het verzamelde geld). De uitdrukking zou afkomstig zijn van de gewoonte om de jarige met een naald te prikken.

bij de viering werd dan het volgende gelegenheidsvers gezongen:

't és vandaag uwen avond

't és morgen uwen dag

da geeft mij de ieër

da 'k u besteken mag

Daarna volgde een rondedans met de gevierde in het midden terwijl men zong “leve onze ... en hij mag er wezen...”. Na het aanbieden van het geschenk werd bedankt en gefeest.

béstvallink (lett.: borstvalling) – borstverkoudheid

beteren (gebeterd) – beteren; (uitdr.) *'t staut op gieën beteren* (het zal niet vlug beter worden)

beternis (gew.: beternis) – beterschap in gezondheid

bétj – bijt; *da bétj in zén bieën* (dat bijt in zijn been, hij wil dat graag hebben of nakijken)

bétjen – beetje; *mee en bétj'n sévvest* (geleidelijk aan); *de bétj'ns* (de brokjes)

betopen (betoept) (gew.: betoppen, betokken) – bedriegen, bedotten, in de luren leggen

betoidj – betaald; (uitdr.) *ze zén nog nie betoidj* (wordt humoristisch gezegd van schoenen die nog kraken van de nieuwigheid)

betraug (Fr.: *betterave*) – beet, biet

betraupelék (gew.: betrapelijk) – besmettelijk, aanstekelijk

betraupen (betropt) (gew.: betrapen) – betrapen, opdoen; *'k ém de vallink van (h)ém betropt*

betraven (betaafd) – betrouwen; *'k betraaf (h)ém vee gieën gés* (ik vertrouw hem absoluut niet)

betrisjen (betrisjt) – behelpen; *'k moender er mé mee betrisjen* (ik moet me behelpen met)

bevangen – benauwd, beklemd; *'t és (h)ier bevangen*; *'k bèn e bétjen bevangen*

bezekoek – krentenkoek; (uitdr.) *e èèt er mau droië en nen bezekoek* (hij heeft ze niet allemaal op een rijtje)

bezeleir – bessenstruik

bezieëken (beziékt) (gew.: bezeiken) – 1. bepissen; *e beziékt ém van 't lachen* – 2. beetnemen – 3. (uitdr.) *ze zén beziékt* (ze hebben (in een spel) nul punten gehaald), *beziékt és dobbel* (wie nul punten had, betaalde dubbel)

bezijs (gew.: beziens) – aandacht; (uitdr.) *'k ooë veel bezijs* (ik had veel bekijks)

bezjoeren (bezjoerbd) (gew.) – lichtjes bevuilen; *zén (h)im was bezjoerbd*

bezomerd – gezegd van vlees dat onder invloed van de warmte en het zonlicht geel is geworden

bézze [bésse] – 1. beurs – 2. balzak – 3. (uitdr.) *bézze geven* (hard doorwerken), *met de bézze van Fornaatn's geboren zén* (van goede afkomst zijn), *betaulen mee e gesloten bézze* (iets verhandelen zonder dat er geld bij te pas komt), *'t és in de bézze* ('t is voor mekaar), *aun aa bézze* (vergeet het maar)

bézzeken – beursje (kinderen hadden een *bézzeken* in de hand als ze op oudejaarsdag *goesjdieël* gingen roepen; hierin werden de centen gestopt); *en bézzeken mérbols*

bézzekesplaug – bof, dikoor

bézzesnoiër – beurzensnijder, zakkenroller, oplichter; (uitdr.) *loeëpen (stappen) gelék as ne bézzesnoiër* (heel vlug stappen)

bicht [zie ook: *bocht, bucht*] – slechte waar, brol

bieën – 1. (zn.) been; (uitdr.) *'t bétj in zén bieën* (hij heeft heel veel zin in ...), *vél over bieën* (graatmager), *de bieënen onder taufel steken* (aanzitten, gaan eten), *e lépt er de bieënen veer van onder zén loiëf* (hij doet het onmogelijke), *'k émmet aun mén bieën* (ik zit ermee opgescheept) – 2. (ww.) bieden (bv. bij het kaartspel) (uitdr.) *ge moetj mieër bieën* (je moet meer bieden; gezegd als iemand aan 't vloeken is)

bieënaver (beenhouwer) – slager

bieër (beer) – mannetjesvarken; (uitdr.) *immand bé den bieër* (of *bok*) *doen* (iemand bedriegen)

bieëst(eg) (beestig) – 1. dwaas; (uitdr.) *'t és te bieëst* ('t is te dom, te spijtig) – 2. pinnig, gierig; *ge moetj zoeë bieëst nie zoiën* (je moet zo gierig niet zijn), *bieësteg lèven* (vrekking zijn) – 3. slecht; *'t és bieësteg weer* (zeer slecht weer) – 4. zwaar, lastig; *'t és bieëstewerk* (het is zeer zware arbeid) – 5. (zn.) beest; (uitdr.) *de bieëst ooëtangen* (zich zeer onmenselijk gedragen, zwaar doorzakken), *een franke bieëst* (een vrijpostige vrouw), *een looë bieëst* (een vadsig iemand), *een state bieëst* (zegt men bijvoorbeeld van een kind dat stout is geweest), *de wélje es en kwooë bieëst* (een weelderig leven is gevaarlijk)

bieëstegét (gew.: beestigheid) – 1. dwaasheid – 2. gierigheid

bieëstenmarsjang (beesten + Fr.: *marchand*) – dierenhandelaar, meer bepaald van hoornvee

bieken – iets of iemand waarvan men erg tevreden is (een kind, een knikker, een werktuig,...)

biezemélk (biestmelk) – eerste melk van een koe die pas gekalfd heeft en die men aan het kalf geeft

bigarro (Fr.: *bigarreau*) – dikke rode kers met witte zijde

biljeken (gew.: beeldeken) – devotie- of bidprentje (zie: **doeëdbiljeken**), *een biljeken van een kindj* (wordt gezegd van een kind dat uitzonderlijk mooi of braaf is)

billemaan [plésjer] (gew.: bilman of dikbil) – rund met schone dikke billen

bilsj (Fr.: *bille*) – houten dwarsligger van de spoorlijn

binnendoen (binnengedaun) – binnenhalen (bijvoorbeeld van de oogst)

binnengaffelen (binnengegaffeld) (lett.: naar binnen werken met de gaffel) – smakelijk of gulzig eten

binnenkappen (binnengekapt) – naar binnen gieten, uitdrinken

binnenstooëken (binnengestoken) – binnenvallen, komen binnenwaaien

binnewés – binnenwaarts; (uitdr.), *e èèget binnewés* (*gelék as de vérkes*) (hij heeft het vanbinnen, het is een heimelijk onbetrouwbaar iemand)

binsjt – terwijl, tijdens

bīro – balpen (genoemd naar de Hongaar Ladislas Biro die in 1935 de balpen uitvond)

bisj (Fr.: *biche*: hinde) – vlees (kindert.)

bisjten (Fr.: *biche*: hinde) – 1. klein dier – 2. (uitdr.) *'t és mau e flaa bisjten* ('t is maar weinig, niet veel zaaks), *met 't bisjten zitten* (jicht hebben, een kater hebben), *e èèt en bistjen in zénne zak* (hij heeft een geluksbrenger bij), *'t és 'n bistjen* (hij is gierig), *zén bistjen is doeëd* (hij is niet meer in staat tot de geslachtsdaad)

bīster – beits, kleurmiddel voor hout

blaat – blauw; *zoeë blaas as en schoilje* (zo blauw als schalie), *blaas van de kaa* (blauw van de kou), *blaas en stieën* (arduinen steen van waarop de veldwachter de aankondigingen deed)

blablom (gew.: blauwbloem) – korenbloem

blad – (uitdr.) *zén blad kieëren* (van gedrag veranderen), *azzoeë en blad* (zo'n praatzieke vrouw)

blaffong (Fr.: *plafond*) – zoldering; *e smee (h)ém tot tegen de blaffong*

blafieren (gew.: blaffeturen) – 1. vensterluiken – 2. (fig.) ogen; *zétj aa blafieren mau open* (luister goed naar wat ik zeg)

blaggeer (Fr.: *blagueur*) – boffer, stoefter, opschepper

blaselen (geblaseld) (gew.: blauwselen) – blauw poeder strooien op de huisknuppel van bruid of bruidegom op de huwelijksdag omdat de betrokkenen reeds een kind verwachten of omdat de man reeds bij een andere vrouw een kind heeft.

blaur (gew.: blaar) – lichtzinnige vrouw die zich dwaas aanstelt

blauskes – blaasjes; *ieënen en blausken* (of *blès*) *woiësmauken* (iemand iets op de mouw spelden)

blès – 1. blaas; *een dikke blès* (een blaaskaak), *'k ém (h)ém dau en blès woiësgemokt* – 2. zeepbel; *blèskes mauken*

bleiten (gebleten) [zie ook: **blieëten**] (gew.: blijen) – wenen, huilen {**bleiter**: schreier}

blénj'n – 1. blinde – 2. term in het kaartspel wanneer de vierde speler ontbrak

blénjs (lett.: blind) – (uitdr.) *blénjs zitten* (niets meer bezitten)

blés (bles) – 1. verwilderd haar – 2. haarlok (witte plek op het voorhoofd van een paard of een koe, vandaar de roepnaam van zo'n dier)

blieëk – 1. bleek – 2. grasveld waarop men linnen liet bleken. De meers grenzend aan de tuin van de pastorie heette bijvoorbeeld *den blieëk*.

blieëkschoiëter (*sgezicht*) – iemand die opvallend bleek ziet, ziekelijk persoon

blieëten (*gebleten*) [zie: **bleiten**] – wenen, schreien; (rijmpje) *Van der Spieëten stond te blieëten omdat'n zënnen oven nie kost (h)ieëten {blieëter}*

blieje [*bloeë*] – blode, schuchter, bedeesd

blink – schoensmeer

bliskolen (gew.: bluskool) – houtskool

bloedbloiën – blauwrode blaas van gestold bloed

bloejen (*gebloedj*) – 1. bloeden; (uitdr.) *naa zal'n bloejen* (dat zal hem duur te staan komen) – 2. bloeien

bloemekee [*bokee*] (contaminatie van bloem en het Franse *bouquet*) – ruiker, bos bloemen, boeket

bloesj (bluts) – buil, deuk; *den bloesj mét den booël* (iets voordelig tegen iets nadelig doen opwegen)

bloesjken (*gebloesjt*) (blutsen) – kneuzen; *dënnen appel és gebloesjt*

bloiën (blein) – blaasachtige opzwellings; *e èèt bloiënen op zén leppen van de késses* (hij heeft blazen op de lippen van de koorts)

blom – bloem (zowel de plant als de bloem van het meel)

blommen (*geblomd*) – bloemen, in bloei staan; *blommekes op de bieënen* (de benen zijn rood geblakerd van bij de stoof te zitten of rood van de kou); (uitdr.) *z'és eer blommeke kwoiët* (ze is ontmaagd)

blomsooëker – poedersuiker

blomzak (bloemzak) – lamzak, tamme dikzak

blooëkes – blaadjes; *en boekskén blooëkes* (een pakje sigarettenpapier)

blotj'n – blaadje; (uitdr.) *e èèt nog gieën blotj'n verleid* (hij heeft nog niets gedaan), *op e goe blotj'n staun* (in de gunst staan)

blozaut – blozend iemand

bocht [zie: **bicht**]

bodderen (*gebodderd*) – vallen

boddink – pudding (soort vla gemaakt van oud brood, melk, rozijnen, bruine suiker en stroop)

boecht – soort houten of metalen kooi om varkens te vervoeren (Mnl.: *boecht* of *bocht*: afgesloten ruimte waar de dieren bewaakt achterbleven)

boeëm – 1. boom; *de goeiljen boeëm* (de gulden boom) – 2. bodem; *de boeëm van 't vat, tot op den boeëm*

boeëmenkapper – iemand die bomen velt

boeën – boon; (uitdr.) *'t gaut zoeë rap als boeënen knieëpen* of *'t avesseert gelék boeënen knieëpen* (een werk dat zeer traag vooruit gaat)

boeënenplanter – de naam verwijst Sint-Marcus; na zijn feestdag (25 april) mochten de bonen geplant worden

boeërlék – werkelijk, echt; *e was boeërlék kwaud*

boef – 1. (gew.) geluk, toeval; *op de wilj'n boef* (lukraak), *op de blénj'n boef* (blindelings) – 2. uitroep wanneer plots iets gebeurt; *boef 't zat er op, ze reed er boef op*

boefen (geboeft) – nogal schrokkerig eten

boeltj – bult; *a ne boeltj verschieten* (hevig schrikken), *nen boeltj gelachen* (een bult gelachen)

boelink [boesterink] – gerookte haring, bokking

boenjel – bundel, bussel, bos van takken stro; *'t was dau nen échte boenjel* ('t was een warboel)

boenjelen (geboenjeld) (bundelen) – (in)bakeren

boenjelés (lett.: vrouw die bundelt) – vrouw die het pasgeboren kind verzorgde en de kraamvrouw oppaste

boeregat – achterlijke streek op het platteland

boerekallisj – zoethout

boeren(h)of – grote boerderij

boesterink [zie: **boelink**]

boet – boete; (uitdr.) *de boet onderaven* (een belofte om te boeten naleven, bijvoorbeeld om een genezing te bekommen)

boezzje – bots, eensklaps, plotseling; *e viel dau boezzje omveir*

boezzjevol – helemaal, stampvol

bogaut – boomgaard

bohemer – slordig persoon (het woord verwijst naar de rondtrekkende zigeuners, afkomstig uit Centraal-Europa, die er in de ogen van de bevolking armoedig uitzagen)

boiës – 1. schommel; *'k ém op de boiëskes gezeten* (ik heb op de schommels (van de kermis) gezeten) – 2. (gew. bijze, bijse) zware regen, stortvlaag; *mjeitske boiëzen* (maartse buien)

boiljepoiël (lett.: baliepijl) – paal waaraan de draad vastgemaakt werd

boiljink (lett.: balie) – afspanning van weide met draad en stokken

boilt'n – een brede grove zak; *e boilt'n petatten* (een zak aardappelen van ca. 50 kg)

boiljekes (lett.: balie) – de afsluiting van de spoorweg; *de boiljekes wonj'n open* (de overweg was open)

boj [**booi**] (Eng.: *boy*) – postbode; *èèt den boj al geweest?*

bok – bok; (uitdr.) *immand bé den bok doen, iemand bé den bok lieën* (iemand bedriegen, op het verkeerde spoor zetten), *stékket in de bok zén gat* (verstopt het)

bokee [zie: **bloemekee**]

bokis (afg.: buik?) – mollig dikzakje

bokken (**gebokt**) – 1. tochtig zijn van geiten – 2. stug, nors zijn omdat men zich verongelijkt voelt; *e leit al twieë daugen te bokken*

boktand – maaltand

bol – 1. (gew.) snoepje – 2. bal; *nen bol sajét* – 3. hoofd; (uitdr.) *ménnen bol af as 't nie waur és* (mijn kop af als het niet waar is), *'t (h)oeëg in zénnen bol émmen* (wat hovaardig zijn)

bolder – rol, landbouwwerktuig dat dient om de aardkluiten te verbrijzelen

bolink – kleine schelvis die gezouten en gedroogd was en op de kermis werd verkocht (om beter te kunnen drinken)

bolle – rond houten tuig waarmee gebold wordt

bollebaun – bollebaan; (uitdr.) *e és de bollebaun op* (hij is op het slechte pad)

bollen (**gebold**) – een bepaald soort werpspel spelen, naar een doel toe bollen (bv. vloerbollen)

bollewinkel – (uitdr.) *e és den bollewinkel op* (gezegd van iemand die er financieel slecht voor staat; een bollenwinkel was vroeger een kleine winkel, een minderwaardige zaak))

bolling [**bollink**] – wedstrijd in het bolspel

bollooët (lett.: boluit) – iemand die geen rekening houdt met reglementen, welgemanierdheid, beleefdheidsvormen

bomma – een zwarte die op kermissen of markten ongelijke stukken zwarte suiker verkocht (zij kwamen uit de Congolese havenstad Boma en werden aldus genoemd)

bong – bon; *z'èèt eren bong gekregen* (ze is ontslagen)

bongvivant (Fr.: *bon-vivant*) – levendige kerel

bonk – lap, stoot, slag; *bonken op geven* (geweldig te keer gaan)

bo(n)két – grote knikker om te werpen (in de winter werd er met *bo(n)két* gespeeld in plaats van met de knikkers)

bonmama – oma, grootmoeder

booë – bui, luim; *zén boeë és over; e és in zén vieze booë*

booëkést – buikhesp, buikspek

booëkstik (buikstuk) – spek, geregeld vlees

booël (buil) – zwellings, bloeduitstorting; *nen booël oploeëpen* (iets tegenkomen)

booëlen (geboldj) – builen, buidelen (graan werd *geboldj* of gezift door middel van een buidel zodat de fijne bloem, de grovere bestanddelen en de zemelen gescheiden werden; wat tussen bloem en de zemelen kwam, noemde men *kétmèl*)

booën (gew.: baaien) – betten met een natte doek bevochtigen; *zén oeëgen booën mé kamillewauter* (zijn ogen betten met kamillebloemthee)

booëtewacht (gew.: buitenwacht) – (uitdr.) *de booëtewacht kroiëgen* (buitengezet worden, de deur gewezen worden)

bool – gedeelte van een boomstam van wortels tot takken

bordelees (Fr.: *bordelaise*) – gebruikt in de samenstelling *bordelese pap* (een mengsel van blauwe aluin en gebluste kalk dat gebruikt werd te bestrijding van ziekten op fruitbomen)

bornozjeg – onstuimig, voortvarend

bornozjegét – onstuimigheid, voortvarendheid

bosbèer – 1. bosbeer – 2. (fig.) gezegd van een lomp en onverzorgd manspersoon (met een ruige baard en dito hoofdhaar)

bosjken (gebosjt) – botsen, stoten; *klinket niet, tein bosjket* (gezegd van redeneringen in het wilde weg)

boskozje (bosschage) – klein bosje

bosselken – een klein bosje dat verwilderd en verwaarloosd is, met zelf uitgeschoten boompjes, netels, bramen en elzenstruiken

bot – 1. onbeleefd – 2. stomp – 3. laars; (uitdr.) *in zén botten slaun* (veel eten), *ooët zén botten slaun* (uitkramen), *zén botten aun vègen* (er niets om geven), *'t (h)angt mén botten ooët* (het ergert me), *van n'(h)ond zén botten* (zonder waarde) – 4. knop van een bloem

boteram – boterham; (uitdr.) *zénnen boteram vol kroiëgen* (verwijten meekrijgen), *da komt wel mé toiëd en boterammen* (men moet geduld oefenen)

boterpapier – papier waarin zuivelhandelaars of boeren vroeger de boter verpakten, ook slagers gebruikten dit papier

botjen [zie: *baud*]

bottekéngs – laarzen

boyenérms – bovenarms

bozj – bots; *'k reed er bozj op*

bozzjésj (?Lat.: *bis* + *saccus*: tweezak) – linnenzak voorzien van schouderriem of koord waarin de seizoenarbeiders in Frankrijk alles stopten wat ze nodig hadden

braa (gew.) – erg, vaal, tamelijk; *'t és braa kaad* ('t is erg koud)

brabbe (brabbel) – modder, brij

brank (Fr.: *branche*: tak) – 1. oude, verdorde takken afkomstig uit hagen – 2. oude vrouw; *en au brank* (een bejaard taai vrouwtje)

branneg (branderig) – 1. gevoelig voor ontstekingen en uitslag; *branneg afgaun* (een moeilijke stoelgang hebben)

brauk [*brèèk*] (braak) – 1. grote hak (werktuig) – 2. braak; *'t land leit brauk*

brédden – 1. buik – 2. dikbuikig persoon

brèèm (braam) – 1. onzuivere snede – 2. doornstruik, braamstruik

bregadiers (brigadiers) – peersoort (de naam zou afkomstig zijn uit het Frans (*beurre et hardi*) en verwijst naar het fijne en geurig vruchtvlees van de peer

brék (brak) – heel zout (water); *zoeë zaat as brék*

brénzjelee (Fr.: *bracelet*) – armbandje

bréssen (*gebrést*) – vlug en hard werken

brésteg – 1. bronstig (bijvoorbeeld van een varken) – 2. vurig, heftig; *nen bréstegen* (een wild persoon)

brieën (*gebrieëd*) – smeren; *nen boteram brieën* (een boterham smeren), *més brieën* (gelijkmatig mest open spreiden met een riek)

broebelen (*gebroebed*) (broebelen) – 1. brabbelen, borrelen – 2. onduidelijk praten {*broebelèèr/broebeles*: man/vrouw die brabbelt}

broebelevol – boordevol

broeëd – brood; (uitdr.) *da étj gieën broeëd* (daar is geen haast bij), *zén broeëken és gebakken* (zijn fortuin is gemaakt), *platte broeëkes bakken* (in 't gevlei trachten te komen), *e zitj op wauter en broeëd* (hij verblijft in de gevangenis), *op zén broeëd kroiëgen* (in het spel verliezen), *'t broeëd leit dau op een (h)oeëg bérreken* (er is daar armoede), *e és zo goed as koekebroeëd* (het is

een persoon met een goede inborst), *geeft de stoefer en broeëd, de klauger èt gieën noeëd* (veel gescheer en weinig wol), *(h)oe komt'n aun zén broeëd?* (hoe wint hij de kost)

broeier – kip die op eieren broedt

broek – 1. versterkte koord of lederen riem die om het achterste van een paard werd gedaan (diende om iets achteruit te duwen) – 2. drassig, moerassig land (bijvoorbeeld de Broekstraat)

broekschoiëter (gew.: broekschijter) – beunhaas, lafaard

broeltje – gewoel, gejoel, ruzie

broenjselen (gebroujseld) – bloeien van graan (als het graan in zijn aren staat, komen er op zeker tijdstip gele velletjes aan de aren; die velletjes zijn het bloeisel, de bloesem); (uitdr.) *moië geeft auren, juni broenjsel* (de maand mei zorgt voor aren, in juni begin het graan te bloeien) {**broenjselink**}

broiël – breidel

broiën (gew.: brijn) – pekkel (hespen en spek werden in de brijn gestoken; het vlees werd eerst flink ingestreken met zout en daarna in een vleeskuip gestapeld. Het werd nadien overgoten met azijn. Als het vlees nog niet “oversopt” was, werd er water aan toegevoegd. Een bad in de brijn was heilzaam bij een verstuiking)

broiësselen (gebrouiësseld) (brijzelen) – kruimelen, in kleine stukjes breken

brok – brok, stuk; (uitdr.) *en félle brok* (een tamelijk corpulente vrouw), *'k ém en brok van en valling* (ik heb een kleine verkoudheid), *'t és beter en brok as en broiësel* (het is beter iets groot dan iets klein)

bronsjît (bronchitis) – ontsteking aan de luchtwegen

brooë (gew.: braai) – kuit

bros – 1. nul-nul bij de uitslag van een wedstrijd – 2. kortgeknipt kapsel

brosselen (gebrosseld) – knoeien, morsen {**brosselèr/brosselés**: man/vrouw die knoeit – **brosselink**: restjes, overschot}

bucht [zie: **bicht**]

Betaulen én (ver)koeëpen

uitdrukkingen over betalen, kopen en verkopen

ge gotj er toch iet aun afdoen

je gaat er toch iets afdoen = je gaat toch iets van de prijs af doen

betaulen mee e gesloten bézze

betalen met een gesloten beurs = iets verhandelen zonder dat er geld bij te pas komt

e és den bollewinkel op

hij is de “bollenwinkel” op = gezegd van iemand die er financieel slecht voor staat

ne goeien dérpel

een goede dorpel = een goed beklante winkel

't és dau nen dierendans

het is daar een dure dans = het is een dure winkel

een bieëst verkoeëpen met 't (h)aur no booëten

een beest verkopen met het haar naar buiten = alle risico's zijn voor de koper

e ést'er koiëzer van

hij is er keizer van = hij heeft de gevraagde prijs niet ontvangen

mostaut eten

mosterd eten = bij een verkoop minder krijgen dan de gewenste prijs

verniet gon de konoiënen nau de roiër

voor niets gaan de konijnen naar de rammelaar = men krijgt iets niet zo maar gratis (een variant is de uitdrukking: *verniet gon de goiëten nau den bok*)

nen dieren dans inaven

een dure dans inhouden = veel geld uitgeven

e èt gieëne rotte kaar (knop) nemieë

hij heeft geen rotte cent meer = hij is platzak

aun 'n dieël liggen

aan een deel liggen = gezegd als men gaat erven

tot op naud zitten

tot op de naad zitten = op het einde van zijn bezit

't *és van pétjeploeë*

er moet betaald worden en veel

en lék aun zén bieën émmen

een lek aan zijn been hebben = een grote som moeten betalen

(h)ét *van afgank*

hard van afgang = op zijn centen zitten

D

da – dat

Het Nederlandse woordje “dat” wordt in het Okegems *da-*; in combinatie met een voornaamwoord verkrijgt men de meest uiteenlopende nieuwe woorden:

da'k – dat ik (*da'k na wist...*)

dagge – dat ge (*zwoiëgt dagge zwitj*)

dat'n – dat hij (*dat'n na ne kieë kost zwoiëgen*)

dammen – dat wij (*dammen tooës bleven...*)

dasse – dat zij (*dasse slim wauren*)

daaf – duw, stoot

dabberen (*gedabberd*) [***daggeren***] (dabben) – ter plaatse trampelen, ploeteren in de slijk of de sneeuw

dadde – dat; *wa és dadde?*;

dag – dag; (uitdr.) *'t mag 'n dag nie zien* ('t mag niet geweten zijn), *wa veer ne lieëleken dag és dadde* (wordt gezegd van een persoon met een lelijk voorkomen), *de loecht zitj nog zwét van de daugen* (er komen nog heel wat dagen), *dag op dag* (op de dag af)

daggeren (*gedaggerd*) [zie: ***dabberen***]

daggieren (daguren) – dagloon; *'k aafniet veel over van mén daggier*

dagwand – oude oppervlaktemaat van ca. 33 are (1 dagwand = 100 roeden) (het was de oppervlakte die een boer met een koppel paarden op één dag kon omploegen); *de vest és (h)ém en dagwand te groeët* (de vest is hem veel te groot)

dal (Fr.: *dalle*) – tegel, vloersteen, stoeptegels

dampelen (*gedampeld*) – vasttrappen van hooi of stro in de schuur

datten (Fr.: *dattes*) – dadels

dau – daar; met *dau* zijn er heel wat woordencombinaties: *dausebiet of dauteflees* (daarstraks), *daumee* (daarmee), *dauboië* (daarbij), *dauvee(r)* (daarvoor)

dauver – daver, schrik, trilling, schudding

daven (gedeven) – duwen; (uitdr.) *aun de keir daven* (aan de kar duwen, een handje helpen), *azzoë moeten daven* (een harde stoelgang hebben)

daver – steun

deegd – deugd; *'k émmër deegd va g'at* (ik heb er deugd aan beleefd)

deegdelék – deugdzaam, goed, degelijk; *deegdelék gelachen* (hartelijk)

deer – 1. deur; (uitdr.) *deer deren en vénsjters smoiëten* (verkwisten) – 2. door; *deer en deer* (helemaal), *swèzen deer* (dwarsdoor), *'t was er lossen deer* (het was er los door), *ze komt er deer* (ze is aan de beterhand), *we stond'er veer en we moet'n der deer* (wij staan er voor en moeten er door), *we zitten bekans deer onzen drank* (de voorraad bier is bijna uitgeput), *er niemieë over of 't deer kinnen* (gezegd over een slordige boel)

deerdoen (deergedaun) – doordraaien van soep door bijvoorbeeld een roerzeef

deerdooën (deergedrooëd) – 1. doordraaien – 2. hard werken, verder werken – 3. gek doen – 4. verkwisten; *zén fortien wast'er rap deergedrooëd*

deergat – deuropening

deergeven (deergegeven) – doorzakken; *dénnen balk geeft deer*

deerjauger – 1. verkwister – 2. iemand die veel en gulzig eet en toch mager blijft

deerschieten (deergeschoten) – 1. scheuren; *dénne zak zal deerschieten* – 2. kiemen; *de petatten schieten al deer*

deersteken (deergestoken) (doorsteken) – verwijten, oude fouten oprakelen

deertërren (deergetirren) – 1. doortrappen – 2. gek handelen

deertrékken (deergetrokken) (doortrekken) – over iemand heel wat te vertellen hebben; *immand ne kieë deertrékken*

deertrokken – (uitdr.) *deertrokken van schelmeroië* (gezegd van een uiterst gewiekst persoon)

deervokt – door en door slaperig

deerzoiëpen (deerzopt) – doorzijpelen

dèèrlék (deerlijk) – erg; *'t was dèèrlék om te zien* (het was triestig, deerniswekkend om aan te zien), *e ziet er maur dèèrlék ooët* (hij ziet er ziekelijk en bleek uit)

deestét (lett.: deze tijd) – nu, op dit moment; *meiren deestét* (morgen op dit uur), *deestét van 't jaur* (rond deze tijd van het jaar)

dégtég (tochtig) – het loops zijn van een koe

déksel – 1. deksel – 2. beddengoed (laken, deken,...); *trekt 't déksel mau naur aa* (trek het beddengoed naar je toe, wordt ook gezegd als je het voordeel naar je toe trekt)

d'élle [zie: **(h)élle**] – de hel

d'(h)éljt – de helft; *elk d'(h)éljt, d'(h)éljt om d'(h)éljt* (elk de helft); (uitdr.) *e oeërt nie d'(h)éljt nie mieë van 't schoeën weer* (hij hoort bijna niets meer)

demi(e) (Fr.: *demi*) – glasmaat van bier, een pint bier van een halve liter (tot kort na de Tweede Wereldoorlog bestelde men in de herberg of staminee een pint van 't vat of een *demie* uit een flesje)

demit (Ital.: *dimito*) (diemit) – zeer sterke katoenen stof van donkere kleur en waarin een patroon is geweven

démpeg (afg.: dempen) – kortademig; *démpeg g'eten* (dik gegeten)

den – dorsvloer, effen gemaakt stuk grond op het koolzaadveld waar het koolzaad gedorst werd op een effen gemaakt stuk grond

depang – in de uitdrukking *op zén oiëgen depang* (op eigen houtje)

dèren (gedèrd) – deren; *'t es te dèren* ('t is zonde); (uitdr.) *wie nieën wétj* (ziet), *nieën dèert* (zaken waarvan men onkundig is, geven geen ergernis)

dérloiën – trekstok die gebruikt werd als drie trekpaarden naast elkaar liepen om een kar of een wagen te trekken

dérp – dorpskom, dorpsplein

dérpel (metathesis van dreppel) – drempel, dorpel; *ne goeien dérpel* (een goed beklante winkel), *immand zénnen dérpel kapotloeëpen* (vaak bij iemand binnengaan)

Dérremonne – Dendermonde

dés(j)teren (gedés(j)terd) – knoeien, ploeteren, sukkelen; *petatten dés(j)teren* (aardappelen pletten) { **dés(j)ter** : warboel – **dés(j)terèèr** : knoeier, zeveraar }

désken (gedésken) – dorsen

désteg (dorstachtig) – dorstig; *désteg weer* (als het warm weer is drinkt men veel), *zaat spék és désteg* (gezouten spek wekt dorst op)

déstel – distel (de distel werd gestoken met een *déstelschipken* of een distelsteker)

déstelvink – distelvink

devoeëren – in de uitdrukkingen *zén devoeëren doen* (Fr.: *faire son devoir*) (veel moeite doen), *z'émme al goed elen devoeëren gedaun* (wordt gezegd van een gezin dat veel kinderen heeft in relatief korte tijd)

dieël (deel) – 1. gedeelte; *'t misjte dieël van de ménsjken* (de overgrote meerderheid) – 2. erfenis; *aun en dieël liggen* (erven)

dieëlen (gedieldj) (delen) – 1. erven – 2. ronddelen bij het kaartspel; *au wie ést om te dieëlen* (wiens beurt is het om de kaarten te verdelen) – 3. handelen; (uitdr.) *é j'er al mee gedioldj?* (heb je ermee gehandeld?) (men kent iemand goed nadat men er zaken mee gedaan heeft)

dieërn – doorn; (uitdr.) *'t dondert op nen bloeëten dieërn* (het dondert op een blote doorn, in de winter bijvoorbeeld als de doornstruik nog geen blaadjes heeft)

dieërnaug (doornhaag) – haag van doornstruiken

dief – 1. dief; *waur es'n? 't land ooët, de dieven téllen* (zegt men als men niet weet waar iemand is) – 2. okselscheuten bij bijvoorbeeld tomaten en tabak

diefelék – *'t és diefelék gestolen* ('t is veel te veel gevraagd)

dier – 1. duur; *op'n dier* (uiteindelijk) – 2. duur, kostelijk; (uitdr.) *nen dieren dans vieren* (veel geld uitgeven) (wordt gezegd van iemand die enkel dure dingen koopt), *'t és dau nen dierendans* (een dure winkelier)

dik – 1. niet dun; *'n dikke schélle vlieës; zoe dik as 't (h)aur op nen (h)ond* (heel dik) – 2. veel, van grote omvang; *zoe loeëpen der nie dik* (zo komen er niet veel voor) – 3. (uitdr.) *'t leit er dik op* (hij/zij overdrijft), *e zitj dik* (hij heeft genoeg gegeten), *dik over dinne loeëpen (gaun)* (dwars door de velden zonder paden te volgen of zonder iets te ontzien recht op zijn doel afgaan), *e zitj er dik in* (hij heeft veel geld)

dikkes – dikwijls

dil (dul) – 1. dol; *men oeëren dil zaugen* (me hoorndol maken) – 2. (uitdr.) *nen dille koeëp* (een voordelig zaakje) – 3. afkorting van Odilon; *dil ooët'n Ét* (Odilon uit het café de Hert)

dingen – 1. zaken; *e schoeën dingen* ('t is maar goed, juist); *zén dingen gooëslaun* (zorgvuldig omspringen met zijn zaken) – 2. kleren, spullen; *é je aa schoeën dingen aun?* (heb je je mooie kleren aangetrokken?) – 3. wasgoed; *'t dingen (h)angt nog booëten* (het wasgoed hangt nog buiten)

dinjst – (lijk)dienst; *nen dinjst om éllef ieren* (een begrafenis om elf uur)

dinjsteg (dienstig) – wat nog kan gebruikt worden

dink (dunk) – mening, waardering; *'k ém er gieëne goeien dink van*

dinkt – (uitdr.) *me dinkt da* (het dunkt me dat)

dinneling (lett.: dunneling) – dunsel

dip (Fr.: *dupe*) – slachtoffer, zwart schaap, bedrogene; 'n *dip van 't spél*

dippen (gedipt) – dubben, ingespannen nadenken, twijfelen

djeit – de haard

djieëzeken – 1. (lett.) Jezusken – 2. (fig.) verlegen, bedeesd iemand

dobbel – dubbel; (uitdr.) *dobbel és nog zo dik* (tweemaal is beter), *mee en dobbel tong klappen* (goed dronken zijn), *dobbel t'(h)oeëp* (overhoop), *nen dobbelen frang* (geldstuk van 2 fr.), *dobbel flippen* (perensoort)

dodo (kindert.) – (uitdr.) *dodo doen* (slapen)

doe(n) – (uitdr.) *as 't op 'n doe(n) kwam* (als het er op aankwam)

doeberen (gedoeberd) (dobberen) – sukkelen, missen, weifelen
{ *doeberèèr/doeberés*: iemand die knoeit }

doeëbarrieëlen – dooibarelen (bij strenge winters werden deze barelen geplaatst om te verhinderen dat voertuigen over opgevroren stenen reden)

doeëpen (gedépt) – dopen; *de mélk és gedépt* (de melk is met water verdund)

d'oeëmés – de hoogmis

doeëd – dood; (uitdr.) *zoeë doeëd as en looës op ne kam* (morsdood), *zén doeëd gon (h)aulen* (zijn dood gaan zoeken), *doeëd liggen* (term bij het knikkeren; de knikker is in de cirkel terechtgekomen en de speler is uitgeschakeld), *tegen de doeëd véchten* (al het mogelijke doen om uit een netelige positie te geraken), *e èèt er nog nie veel aun doeëd gedaun* (hij heeft er nog maar weinig aan gewerkt), *doeëd van 'n (h)onger* (of *dést, vauk,...*) (uitermate dorst, honger, slaap hebben), *nog vee de doeëd nie* (onder geen enkele voorwaarde), *e èèt ém doeëd g'eten* (hij heeft te veel gegeten)

doeëdbiljeken (gew.: doodsbeeldje) – doodsprentje

doeëdgemodereerd (doodgemoedereerd) – heel op zijn gemak

doeëdgèren – doodgaarne

doeës – 1. doos – 2. (uitdr.) *en aa doeës* (oude vrouw)

doef – 1. afgemat; *e zitj doef* (hij kan niet meer) – 2. stamp, opdoffer; *nen doef geven* – 3. drukkend; *wat 'n doef weer* (het is benauwend warm)

doefelink – pak slaag, afranseling

doefken – deukje; 'k *ém dau en doefken g'at* (wordt gezegd van iemand die met de wagen een kleine aanrijding heeft gehad)

doel – gewas met wortels en een aardkluit; *nen doel gés* (een graszode)

doeljvelen (gedoeljveld) (duvelen) – plagen, kwellen – (uitdr.) *nen doeljvel van ne jongen* (een kwajongen), *lawwoiët van d'(h)élske doeljvels* (een hels lawaai), *'n doeljvel te plat af zoieën* (zo glad als een aal zijn), *'n doeljvel schétj nie as op ne groeëten (h)oeëp* (de winsten vallen altijd te beurt aan wie reeds veel bezit), *zénnen doeljvel és doeëd* (hij is zijn wilde haren kwijt), *ge werd da gewoeën lék as nen doeljvel brannen* (je went aan alles) {**doeljvel**: duivel}

't kampt, zoie den doeljvel én e loie onder

doeljvelsaur (gew.: duivelshaar) – eerste dons van jonge kinderen of vogels

doeljvelsnoiëgauren – echt duiveltje

doemp – damp; *dau gaut er niks booëten as den doemp ooët schaa* (ze zijn daar zeer gierig)

doemper – roker

doen (gedaun) – doen; *dad'és gieën doen* (dat gaat niet), *was 't moiën doen* (mocht ik het doen), *'t és ter om doen* (het wil toch wel lukken...), *a nie lauten doen* (niet met zich laten sollen), *e doet er om* (hij doet het met opzet), *naur iet doen* (trachten te bekomen), *'t és gieën doen aun* (er is niets aan te doen), *iet van doen émmen* (iets nodig hebben), *g'ét mé moië te doen* (je krijgt met mij af te rekenen)

Een vraag met een vervoeging van *doen* en een persoonlijk voornaamwoord geeft aanleiding tot volgende combinaties:

- *doen'ek?* (doe ik?)
- *doeije?* (doe je?)
- *doet'n?* (doet hij?)
- *doesse?* (doet zij?)
- *doemen?* (doen we?)
- *doeije?* (doen jullie?)
- *doenze?* (doen ze?)

doenink (doening) – 1. manier van doen, handelwijze, gedraging; *és da na en doenink?* – 2. (gew.) erf, hoeve, zaak

doenjelék – doenbaar; *azzoeë en wérnte, da's nemmieë doenjelék*

doens – (uitdr.) *dat moiën doens waur* (dat het mijn gedacht was)

doeterken – troetelnaam voor kindje; *mé klein doeterken toch!*

doezj – grote ijzeren ketel op poten waaronder gestookt werd en waarin het varkenseten (bv. aardappelen) gekookt werd; *nen doezj afzoijen* (varkenseten klaarmaken)

doezjeneren (gedoezjneerd) – nadenken, tobben, piekeren

doiëgemént – (uitdr.) *'t doe(t) gieën doiëgement* (het haalt niets uit)

doiënen – die daar

doiëssel – 1. disselboom – 2. soort bijl voor het hakken van palen

doiësselen (gedoiësseld) – 1. disselen, bijsturen van een kar – 2. (fig.) moeilijk rechtop gaan, zwijmelen

doiëzen (gedoiësd) – deinzen, achteruit gaan; *aaft a mau gedoiësd* (houd je maar op de achtergrond)

dol(leken) (gew.) – 1. veld- of spitsmuis – 2. (fig.) troetelnaam voor een kind

dolen (gedoold) – 1. dolen, in koorts ijlen – 2. kinds worden

dom – 1. niet slim; (uitdr.) *zoeë dom as 't pjeid van Kristus, zoeë dom as 't kalf van Mozes, te dom om doeëd te doen* zijn telkens manieren om een zeer dom iemand te beschrijven, *ge moetj aa dom aven* (je moet doen alsof je niet op de hoogte bent), *zoe dom in ménne kop* (suf) – 2. naaf van een wiel

donder – donder; (uitdr.) *'t dondert op ne bloeëte stieën* (uitspraak in het voorjaar die een natte zomer voorspelt)

donderbisjten – zeer klein zwart vliegje dat bij onweerachtig weer in grote menigte rondvliegt

donderbloëren [donderkroëd] (donderbladeren) – donderbaard of huislook die volgens het volksgeloof het huis beschermde tegen onweer (Karel de Grote verordende dat elke boer dit kruid op zijn huis moest hebben)

donderroei (gew.) – bliksemafleider

donderstieën – dondersteen; *'t és nen donderstieën gevallen op Jef zén schier* (de bliksem is ingevallen op de schuur van Jef)

donker – donker; (uitdr.) *ieënen van t'alverdroië donker* (onbetrouwbaar persoon), *we zén in de donkere weken* (drie weken vóór en drie weken na 21 december zijn de dagen het kortst en de nachten het langst), *zoeë donker as in d'(h)élle* (zeer donker), *tisken licht en donker* (in de schemering), *vee den donkeren tooës* (voor valavond thuis), *den donkeren bétj niet* (wordt gezegd tegen personen die bang zijn voor de duisternis)

donsj – daensist, aanhanger van priester Daens

dooëf – duif; (uitdr.) *onder immand zén dooëven schieten* (iemand nadeel berokkenen)

dooëker (duiker) – gluiperd; *nen (h)oiëmeléken dooëker* (iemand die niet vrijuit spreekt)

dooëm – 1. duim; *immand op zénnen dooëmen kloppen* (berispen) – 2. (uitdr.) *in zénnen dooëm gekapt* (in alle stilte een wind gelaten) – 3. oude lengtemaat (ca. 2,5 cm)

dooëzeleg – duizelig, draaiërig

dop – 1. tol – 2. werkloosheidsdienst; *e staut op den dop*

dorus – 1. afkorting van Theodorus – 2. (uitdr.) *nen dorus zétten* (spelletje waarmee de volwassenen kinderen graag plaagden; een draaiënde beweging van door de wijs- en middenvinger gestoken duim, uitgevoerd op de hoofdkruin waarbij de kneukels onzacht het hoofd raakten)

dosj – Duitser

dot – 1. samengevlochten streng haar – 2. (fig.) snoezig kind

dotterlaa – (uitdr.) *e es dau ne dotterlaa gegaun* (hij heeft een erge val gedaan)

dragonder – 1. iemand die niets of niemand ontziet (een dragonder was oorspronkelijk een soldaat die tot de ruitery behoorde) – 2. struise en bazige vrouw, manwif

draud – draad; (uitdr.) *tot op 'n draud versleten* (tot op de draad versleten), *van 't noiljeken tot 't drooëken weten* (van naaldje tot draadje weten), *'k bèn ménnen draud kwoiët* (ik ben mijn draad kwijt)

draugen (gedregen) – 1. dragen, ook in de betekenis van een kind dragen in het kraambed; *de draugen kwaumen op* (de barensweeën beginnen) – 2. brengen; *draugt dénnen brief mee* – 3. etteren; *mén oeëgen draugen* – 4. reiken; *mén oeëgen draugen zoeë veir niet*

drémmen (gedrémd) (drummen) – dringen, duwen

drémmer (lett.: drummer) – iemand die in 't geniep handelt en te werk gaat en die ook niet erg spraakzaam is

drés [zie ook: **rés**] (gew.: rus) – 1. graszode – 2. struik

drésjen (gedrésjt) [drésjken] (Fr.: *drache*) – dretsen, hard regenen, spatten; (uitdr.) *op 'n drésj zoiën* (steeds op straat lopen), *w'émmen der ne kieë goed in gedrésjt* (we hebben er eens goed in geschoten) {**bedrésjken**: bespatten - **ronddrésjken** (rondlopen zonder doel)}

drésjk(h)ond – iemand die graag en veel zomaar rondloopt

drevel – 1. oorveeg – 2. (uitdr.) *op 'n drevel zoiën* (op de loop zijn)

drevela – klets, lap

drieëg – 1. droog; *de koei staut drieëg* (de koe geeft geen melk meer) – 2. aanloop; *zénnen drieëg (h)aulen*

driegen (gedriegd) – rijgen, aaneenmaken met naald vóór het stikken

(d)rig [rigge] – rug; (uitdr.) *op zénnen drig zitten* (er niet meer gewenst zijn)

drinkelék – drinkbaar

drinkéldj – fooi

drippel – 1. druppel; *'k em nog gieënen drippel over mén leppen g'at* ('k heb nog niets gedronken) – 2. glaasje jenever; *nen drippel zjanèvel*

drippen (gedript) – druppen

drok – rok; *azzoeë nen drok dassé aun èt*

drol – rol of ziekte die zich vrij snel uitbreidt, lokale besmettelijke ziekte (vaak buikgriep); *d'er és nen drol onder de ménsjken*

drolleg (gew.: drollig) – 1. ziek – 2. eigenaardig, koddig, kluchtig

droië – drie; (uitdr.) *vee ieëweg en droië daugen* (voor altijd)

droiëslag – drieslag (bv. bij het dorsen met de vlegel)

droiëwielkeir – kar met drie wielen (een klein wiel vooraan en twee grote wielen achteraan)

drooë – draai

drooëloeës [drooëlings] – duizelig

drooën (gedrooëd) – draaien; (uitdr.) *oe dagget drooët of kieërt, immand zénnen kop zot drooën, e èt me dau wadde gedrooëd, 'k begin te drooën* (ik word duizelig), *drooënde wéndj és stonjde weer* (draaiende wind is staande weer, het weer is vast)

drooëmelen – 1. draaimolen – 2. iemand die niet stil kan zitten

dweis – dwars, onhandelbaar, eigenzinnig; *zoeë dweis as'n groeët és; (uitdr.) immand dweis bezien* (iemand afgunstig met dwarse ogen bekijken)

dweisdroiëver – dwarsdrijver, iemand die tegenwerkt

dweisgaudeweg – op een dwaze manier

dweizen (dweizerik) – dwarsligger

dweizegét (lett.: dwarsigheid) – koppigheid

dwoiël – 1. dweil, opneemvod – 2. (fig.) persoon die veel rondloopt – 3. (fig.) dronkelap

dwoiëlen (gedwéldj) – 1. dweilen – 2. (fig.) rondlopen – 3. (fig.) losbandig door de straten dweilen

Drinken en (h)ém ammeseren

uitdrukkingen over drinken en zich amuseren

e èt ze weer aun

hij heeft ze weer aan = hij is weer goed bedronken

wau dat den braver és moet den bakker nie zoiën

waar de brouwer is moet de bakker niet zijn = gezegd van iemand die veel drinkt en weinig eet

'k bèn bastaut

ik ben bastaard = gezegd wanneer men zichzelf vergeet bij het geven van een traktatie

e èèt gieël de baun vandoen

hij heeft heel de baan nodig = gezegd van een dronkaard die langs de straat voort waggelt

met 't bisjten zitten

met het beestje zitten = 1. een kater hebben – 2. jicht hebben

op gank gaun (zoiën)

op gang gaan = op zwier gaan

e és goe gelooën

hij is goed geladen = hij heeft veel gedronken

ne kermis és en gieëseling wèèt

een kermis is een geseling waard = na een feestje mag men 's anderendaags ziek zijn

nen (h)aten kop émmen

een houten kop hebben = met een kater zitten

op zénnen kop naur (h)ooës gaun

op zijn kop naar huis gaan = stomdronken naar huis gaan

zoeë zat as ne petat

zo zat als een patat = stomdronken

e wist nie mieë van wa proche dat'n was

hij wist niet meer van welke parochie hij was = hij was stomdronken

tegen den baus zén profoiët

ten de baas zijn profijt = een traktement afslaan

woiën op bier geeft plezier, bier op woiën és venoiën

wijn op bier geeft plezier, bier op wijn is venijn = waarschuwing tegen de combinatie van wijn en bier

den bèèr ooëtangen

de beer uithangen = zich wild en woest amuseren

op zwadder zoiën

op zwadder zijn = aan de zwier gaan

en pèèr op émmen

bedronken zijn

'k ém gieën (h)aten bakkes, zélle!

ik heb geen houten bakkes, hoor! = gezegd als men niets te drinken krijgt

va wauter kroiëgen de pooëten nog gieën (h)aur op elen booëk

van water krijgen de puiten nog geen haar op hun buik = gezegd van iemand die een watertje drinkt

e

ede – eg(ge); *in d'ede moeten véske tannen* (de eg heeft nieuwe tanden nodig)

eef – zuurdesem; (uitdr.) *n'eef opg'eten* (niets goed kunnen doen, het zwarte schaap zijn)

eer – 1. haar – 2. uier

eet – eetlust, trek; *'k bèn in ménnen eet niet* ('k heb geen trek), *das ménnen eet* (dat is mijn lievelingskost)

éffen – 1. (adj.) gelijk; *we ston éffen* (we zijn quitte), *lotj (h)ém op zén éffen kommen* (laat hem weer normaal zijn), *alles op zijn éffen leggen* (ordelijk leggen) – 2. (ww.) heffen; *e stond aun den toeëg een pintj t'(h)éffen* (hij stond aan de toog een pint te drinken)

éffenop – gelijk op

ei – uitroep van walging, bijvoorbeeld tegenover een kind: *ei, kak!*

eir(e) (Fr.: *air*) – 1. hooghartige houding – 2. melodie, liedje; *spélj ne kieë en schoeën eireken*

eit – erwt; (uitdr.) *e èèt zén eiten g'at* (hij heeft op zijn donder gekregen), *'t zal (h)ém en eit kosten* ('t zal hem veel kosten), *'k gon mé en eit reskeren* (ik ga iets wagen), *mee en eit in zé gat loeëpen* (bang zijn)

éksel (gew.: jeuksel) – jeuk

ékselpoeier (gew.: jeukselpoeder) – poeder dat jeuk veroorzaakte (bedoeld als grap)

ékstrement (instrument) – koperen blaasinstrument

elekes – broos, tener; *elekes gekliedj* (eenvoudig gekleed)

elen – hen, hun

élle – el (oude lengtemaat op basis van de menselijke onderarm)

émmen (g'at) – hebben; *op n'ém ooët* (altijd op zoek om iets te krijgen), *é je't vast?* (begrijp je het?), *'k ém er af* (ik heb het zitten), *e èèt er af g'at* (hij heeft er van langs gekregen), *émmen és émmen én kroiëgen és de koensjt* (beter hebben dan beloofd te krijgen), *moste moië émmen?* (had je mij nodig?), *'k ém et dau nie op* (dat bedoel ik niet), *'k ém et aun mén bieën* (ik zit ermee opgeschept)

émmen wordt als volgt vervoegd:

tegenwoordige tijd

'k *ém* (ik heb)

g'éjt (je hebt)

e èèt (hij heeft)

z'èèt (zij heeft)

w'émmen (wij hebben)

goiëlen étj (jullie heben)

z'émmen (zij hebben)

émmek ik (heb ik)

é'je (heb je)

èèt'n (heeft hij)

èè'se (heeft zij)

émmen woiëlen (hebben wij)

é'je goiëlen (hebben jullie)

émmen z'oiëlen (hebben zij)

verleden tijd

'k *oië* (ik had)

g'otj (je had)

e at (hij had)

z'at (zij had)

w'onjn (wij hadden)

goiëlen otj (jullie hadden)

z'onj'n (zij hadden)

ooë'k ik (had ik)

oo'je goië (had jij)

ooën oië (had hij)

oo'se zoië (had zij)

onj'men woiëlen (hadden wij)

oo'je goiëlen (hadden jullie)

onj'ze zoiëlen (hadden zij)

émmer – egoïst, hebzuchtige; *azoeë nen émmen*

émmeriestieën (Fr.: *toile d'emeris*: schuurlinnen) – slijpsteen

éndj – 1. einde; *dau kwam gieën'n éndj aun* – 2. stuk, brok; *nen éndj koeëren* (een stuk koord)

énje – einde; *(h)oe és'n aun zén énje gekomen?* (hoe is hij gestorven?), *op 't énje van 't spél* (tenslotte); (uitdr.) *e és op zén énje* (hij ligt op sterven), *t'énnen ausem* (buiten adem), *t'énnen gelèèfd* (tot het uiterste geleefd), *'k was gieëlegans t'énnen* ('k was bekaf)

énjeken – eindje; *'t és nog en énjeken van (h)ier*

énjelék – eindelijk, verschrikkelijk, erg; *énjelékke poiën*

énjs – (uitdr.) van *énjs t'énn'n* (van het begin tot het einde)

épperste (opperste) – zolder

érdoensj – opnieuw

Eregem – Iddergem

érm – 1. arm (lichaamsdeel) – 2. niet rijk; *n'érmes* was in de gemeente het armbestuur of de Commissie van Openbare Onderstand (nu O.C.M.W.); *van n'érmes lèven* (leven op de kosten van het armbestuur)

érmoei – armoede; *'t es daur érmoei taroef* (er heerst daar altijd grote armoede)

érm-tierig – armtierig

érpel (gew.) – woerd (mannelijks)

érrebékken (g'érrebékt) – kibbelen

érrewérre [zie ook: *schérewérre*] – overhoop, ongeordend

érrozze [zie: *arrézje*]

értsen – egel

érvel (lett.: armvol) – zoveel als men met de armen kan omvatten; *nen érvél stroeë*

érwillens – vrijwillig

éskés(j) (expres) – (uitdr.) 't was *maur éskés* (het was maar voor de schijn)

éssjel [zie: *assjel*]

ét [zie (*h*)ét]

éttefrétter [zie: (*h*)éttefrétter]

éttekèès [zie: (*h*)éttekèès]

éttetét [zie ook: *téttetét*] – (uitroep van afwijzing) komkom, stil maar, kalm aan

evergalle – geneeskrachtig onkruid dat slecht en bitter smaakt (het bevordert het zweten)

ezelsdracht – zwangerschap die langer dan negen maanden duurt

ézzekes [zie ook: *réssekés*] – heel even, eventjes maar

ézzel – [zie: (*h*)ézzel]

Erremoei en roiëkdóm

uitdrukkingen over armoede en rijkdom

ge kintj gieëne pooët 't fél afdoen

ge kunt geen puit het vel afdoen = wie niets bezit, kan niets betalen

d'er is niks nemië aun

er is niets meer aan = hij is graatmager

't broeëd leit dau op een (h)oeëg bérreken

het brood ligt daar op een hoog plankje = er is daar armoede

den doeljvel schétj nie as op ne groeëten (h)oeëp

de duivel schijnt niet anders dan op een grote hoop = de winsten vallen altijd te beurt aan wie reeds veel bezit

't zal (h)ém en eit kosten

het zal hem een erwt kosten = het zal hem veel kosten

van n'érmen lèven

van de armen leven = van de armoedebijstand leven

e kan gieëne pooët nemieë biechten

hij kan geen puit biechten = hij is platzak

op zén revenieën lèven

van zijn revenuen leven = van zijn spaarcenten leven, rentenieren

gereeën en gesneeën

gereden en gesneden = niets meer bezitten

e zal nog smaal stronten schoiëten

hij zal nog smalle stronten schijten = hij zal het nog financieel moeilijk hebben

't ès alla witj gedaun

het is maar half werk

zooën nau de zak

zaaien naar de zak = de tering naar de nering zetten

't ès beter van de kerk as van de kapélle (of n'érmen)

het is beter van de kerk dan de kapel = het is beter iets te krijgen van een rijke dan van een sukkel

dau gaut er niks booëten as den doemp ooët schaa

daar gaat niets buiten dan de damp uit de schouw = ze zijn daar zeer gierig

F

faat – fout, schuld; *zonder faat* (in ieder geval)

fabbrieën (Fr.: *favoris*) – bakkebaarden

faffoel(jeken) – opschepper, windhaan, aanstellerig persoon

fakkeïn (Fr.: *façonner* : iemand die zich gekunsteld gedraagt) – 1. snob – 2. druktemaker

fakteur [fakteer] (Fr.: *facteur*) – postbode, brievenbesteller

fars (Fr.: *farce*) – 1. (bn.) vrank; *e és nogal fars* (hij is nogal grappig, vrijpostig) – 2. (zn.) grap; *'k ooë daur en fars veren* (ik had daar nogal iets voor)

farseur [farseer] (Fr.: *farceur*) – grappenmaker

fas (nekspier) – (uitdr.) *'t fas af* (de nekspieren zijn gebroken met de dood tot gevolg)

faur (Fr.: *fort*) – specialiteit ; *da's zénne faur* (daar is hij sterk in)

fazjaulen (gefazjauld) – fezelen, prevelen, fluisteren

fedok – leperd, onbetrouwbaar persoon. De naam verwijst naar het hoofdpersonage van een populaire politieroman omstreeks 1920. Vidocq was een avontuurlijk politie-inspecteur die nauwe banden met het misdaadmilieu onderhield.

fél – mooi, goed gevormd; *'t és en félle mokke*

fernét – 1. wispelturig, ondeugend kind – 2. mooi meisje

fetrék (lett.: vertrek) – W.C.; *é zitj op 't fetrék*

feuter (Fr.: *feutre*) – vilt

fieër – fier

fiëerkont (lett.: een fiere kont) – een vrouw die vooral begaan is met haar uiterlijk, een “modepop”

fikfakkelderöië (afg.: fikfakken) – 1. gebeuzel – 2. gepruts, gestoei

filloe (Fr.: *filou*) – 1. geslepen persoon – 2. schurk

fiolét (Fr.: *violette*) – 1. troetelnaam bij begroeting van een meisje – 2. opgedirkte vrouw – 3. viooltje (bloem)

firmammént – 1. firmament – 2. (uitdr.) *mé gieël eer firmamént bloeët* (met heel haar onderlichaam bloot)

flaa – flauw, flets

flabeschieët (lett.: flauw bescheid (*beskieët* = verstand, oordeel)) – onnozel iemand, iemand die zich flauw voordoet

flambie (Fr.: *flambeau*) – flambeeuw, een brandende kaars aan een draagstok, meestal tijdens een processie meegedragen

flate – flauwte

flaven (flaaën) – 1. iemand die flauw praat – 2. iemand die niet tegen een stootje kan

flebit (flebitis) – aderonsteking

flédderen (geflédderd) [flodderen] – 1. vleien, rondhangen; *kom, 'k zal aa ne kieë fledderen* – 2. wapperen; *eer klieëd floddert*

flédderèèr – soort borstel met zachte haren

fleer (Fr.: *fleur*) – bloei, kleur; *en blommeken geeft ewa fleer in a kaumer* (een bloemetje brengt wat kleur in je kamer); (uitdr.) *in de fleer va zé lèven* (in de bloei van zijn leven), *ge zétj in aaën fleer* (je hebt het naar je zin)

flees (fleus) – straks, zoëven

flém [zie: *frém*]

flèremooës – vleermuis; (rijmpje) *flèremooës komt t'auvet tooës, ge vindj gieën boter én gieën broeëd in (h)ooës* (vleermuis, komt 's avonds thuis en je vindt geen boter en geen brood in huis)

fleris (fleuris) – pleuris, borstvliesontsteking

flessoiën (gew.: flerecijn) – jicht, reumatiek

flier – vlier

flieresaroop – vlierstroop

fliereflooëter – flierefluit, losbol

flikken (geflikt) – voor elkaar brengen

flip(pen) (Fr.: *Philippe*) – zeer sappige peersoort

floddekes – 1. slap – 2. armzalig gekleed

flodderèèr – vleier

flodderen (geflodderd) [zie: *flédderen*]

floddergat – meisje of kind dat graag gestreeld wordt

floer (Fr.: *velours*) – fluweel; *en floeren broek*; (uitdr.) *en floeren (h)éndj'n* (een slap handje)

floet – (uitdr.) *floet zélle* (gij niet hoor) (bij die uitroep wordt de wijsvinger opwaarts onder de neus gewreven)

flok – 1. slap, onvast – 2. niet droog; *'t aat is nog flok, 't és flok weer*

flokkaat (gew.: flokhout) – kurk

flokkebus – proppenschieter uit vlierhout gemaakt (hiermee konden papieren proppen worden geschoten)

flonk – wind, scheet; *e liet dau en flonk vliegen*

flooët – 1. fluit, blaasinstrument – 2. mannelijk geslachtdeel; (uitdr.) *zén flooët gaut altoiëd* (hij moet regelmatig naar het W.C.)

flooëtnie (gew.: fruitenier) – (fruit)wesp

flosj (Fr. : *floche*) – 1. (zn.) vlos, bosje draden; *op de pjeiremelen de flosj pakken* – 2. (bn.) los in draden uitlopend

flossen (geflost) – vleien, aaien – {**flos(ser)**: iemand die vleit}

flotjesbier (gew.: fluitjesbier) – tafelbier

flotjesmélk (gew.: fluitjesmelk) – afgeroomde melk

flotten (gefлот) – (uitdr.) *e liet (h)ém flotten* (hij liet hem in de steek), *lotj'n maur flotten* (laat het maar gebeuren)

flowoiën (gew.: fluwijn) – kussensloop

foeër – foor, kermis; (uitdr.) *'t zén trikken van de foeër* ('t zijn slimme streken)

foef – 1. mislukking – 2. prul; *'t és gieën foef wèèt* ('t is niks waard).

foefelen (gefoefeld) (gew.) – 1. handig en heimelijk iets verbergen; *wa zitj'n dau te foefelen?* – 2. slordig werken, knoeien {**foefelèèr/foefelés**: iemand die foefelt – **foefelink**: geheimdoenerij, prulwerk}

foelje – foelie

foempel – kaakslag

foenje – sluw meisje of vrouw

foesjel – kwaad, op de teen getrapt

foiëfel (Fr.: *fifre* – D.: *Pfeifer* – gew.: fijfel) – dwarsfluit

foiënen [foiënnaut] (lett.: een fijne) – iemand die slim en listig is

fonténtjen – 1. fonteintje – 2. fontanel

fornooës (fornuis) – kookkachel (meer bepaald een soort vierkante kachel waarop men tezelfdertijd verschillende dingen kon koken, braden of stoven)

fors(e) – (Fr.: *force*) – 1. kracht – 2. geweld; *e wil naa per forse...* (hij wil nu met alle geweld...)

forseballen – spierballen

fos (Fr.: *fosse*) – (steenkool)mijn [**fosmaan**: mijnwerker – **fostroiën**: mijnwerkerstrein]

fotteren (gefotterd) – (vlot) verlopen; (uitdr.) *da fottert dau niet* (dat gaat daar niet)

frak – jas van een kostuum, ook langpandige herenjas; (uitdr.) *'t és ne frak kaaër as gisteren* (het is heel wat kouder dan gisteren)

frém (Fr.: *frime*: schijn) [zie ook: **flém**] – grap, schijn; *vee de frém*

fricandong (Fr.: *fricandeau*) – gebraden gekapt

frinjen – franjes, garnering

frinkét (Fr.: *fourchette* verbasterd tot vorket) – vork

froefroe (Fr.: *frou-frou*) – kort geknipt haar op het voorhoofd

f(r)oesjelen (gefroesjeld) – 1. frutselen, prutsen, knoeien – 2. bedriegen
{**f(r)oesjelèr/f(r)oesjelés**: iemand die prutst – **f(r)oesjelderoië**: prutswerk}

frot – 1. hoeveelheid; *e frot stroeë* – 2. mislukking; *'t és en frot*

frotten (gefrot) (Fr.: *frotter*) – 1. (ww.) wrijven – 2. (zn.) moeilijkheden; *frotten tegenkommen*

Frétten

uitdrukkingen over eten

't bétj in zén bieën

het bijt in zijn been = hij heeft er heel veel zin in

ge kintj er nen boer mee van zén pjeid slaun

ge kunt er een boer mee van zijn paard slaan = gezegd van een grote boterham

rap in d'(h)and és rap in 't tand

rap in de hand is rap in de tand(en) = wie vlug werkt, eet ook vlug

e kan ooët en flés (h)auver eten

hij kan uit een fles haver eten = hij is graatmager

in zén kloeëten slaun

in zijn kloten slaan = opeten

een kosj inléggen

een kaats inleggen = op een maaltijd overvloedig eten

mé krot en mot opeten

met huid en haar opeten

nie veel onder aaën nees g'at émmen

niet veel onder je neus gehad hebben = weinig te eten gekregen hebben

't ès noen zoals in Pollare

het is Pollaarsnoen = een middagmaal op een later uur

eten dat al zén oeëren ooëtkomt

eten dat het al zijn oren uitkomt = heel veel eten

't plékt aun de rébben

het plakt aan de ribben = gezegd als men stevige kost gegeten heeft

zénnen schélf (oven, kèljer) valt in

zijn schelf valt in = hij heeft luide oprispingen, hij boert

we gon d'er aun beginnen ... zoië de vos tegen d'(h)innnen én e ooë d'er al zeven binnen

wij gaan er aan beginnen ... zei de vos tegen de hennen en hij had er al zeven binnen = aanvulling wanneer iemand zegt dat men gaat beginnen

da niks mag op en ander, és tooës nie veel gewoeën

wie niets lust buitenshuis, is ook thuis niet veel gewoon

zénnen bèèr grolt

zijn beer grolt = hij heeft grote honger

we gon ne kieë ons bieënen onder tafel steken

we gaan een keer ons benen onder tafel steken = we gaan ergens eten

nen bloeëten boteram (nen boteram mé broeëd)

een blote boterham (een boterham met brood) = een boterham zonder beleg of boter

zénnen brédden villen

zijn buik vullen = overdadig eten

mén broek lossen (ménnen band e gotjen lossen)

mijn broek lossen (mijn band een gaatje lossen) = gezegd als men te veel gegeten heeft

't és nen diffisillen vé 't eten

het is een moeilijke om te eten = hij is zeer kieskeurig wat eten betreft

mé 't eten in zénne mond was'n wég

met het eten in de mond was hij weg = hij had amper gedaan met eten of hij was al weg

lèven van n'(h)emelsken daa

leven van de hemelse dauw = geen voedsel nodig hebben, ook gezegd over een zorgeloos iemand

'k bèn nie in mènne eet

ik ben niet in mijn eet = ik heb tegenwoordig weinig honger

ge kintj (h)oenjeren kweken wau dat'n aun taufel gezeten èèt

je kan kippen kweken waar dat hij onder tafel gezeten heeft = hij heeft erg gemorst

aal wa da ge spaurt ooët aa'n mond és vé de kat én n'(h)ond

al wat je spaart uit je mond is voor de kant en de hond = wat je niet opeet is geldverspilling

e zitj mé ne léntjwérm

hij zit met een lintworm = gezegd van iemand die veel en gulzig eet

't was van lék mén lép

het was van "lik mijn lip" = het was heel lekker

e étj gelék en mis

hij eet zoals een mus = hij eet zeer weinig

dau was niks ne mieë te ratten

daar was niets meer te pakken = daar is niets op de tafel overgebleven

raupen doen 't gat gaupen

rapen doen het gat gapen = wie rapen eet, moet veel winden laten

wéttelen doen 't gaat préttelen

wortelen doen het gat pruttelen = wie wortels eet, moet veel winden laten

rauzeg (schèl) van n'(h)onger

razend (scheel) van de honger = grote honger hebben

azzoeë ne sloeker

wat een slokker = wat een gulzige vreter

e staut op een goei staal

hij staat op een goede stal = hij ziet er wel doorvoed uit

't és en ziete lép

het is een zoete lip = hij/zij snoept graag

aa aun iet ver(h)angen

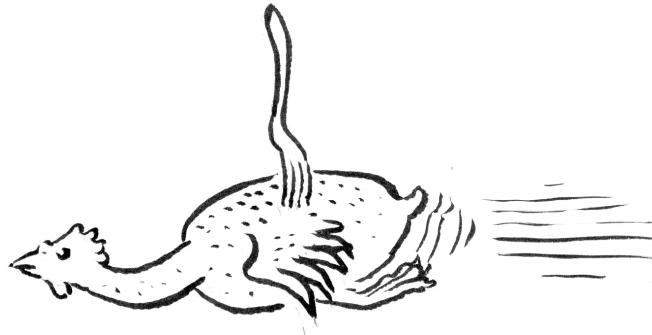
je aan iets verhangen = iets zeer graag lusten

'k zie ze vliegen

ik heb vreselijke honger

't raat és ter af

het ruwe is er af = gezegd als men al een stukje gegeten heeft om de grote honger te stillen

'k zie ze vliegen

G

gaa – gauw, vlug, rap; *e és nie gaa kontént, gotj a gaa*

gaad – goud

gaadstiksken – goudstuk

gaaën – gouden; *nog vee gieën gaaën lowie* (nog voor geen *Louis d'or*)

gaar (gar) – uit de weg

gabbe [**goebbe**, **gobbe**, (**h**)**abbe**] – gapende wonde; *azzoeë en gabbe in zén bieën*

gaffelen (gegaffeld) – 1. snel eten – 2. bussels stro met de gaffel op de kar schieten – 3. (Ok.) rap marcheren

galferen (gegalferd) – lachend praten, gekscheren

galgen – soort houten ramen die gebruikt werden om de oogst binnen te halen (ze werden voor- en achteraan de bak van de kar geplaatst)

galjaar (Fr.: *gaillard*) – 1. belhamel, durver – 2. ondeugend iemand

gallét (Fr.: *gaillette*) – 1. plat koekje, wafeltje, ijsje in de vorm van een wafel – 2. klap, slag, mep; *'k kreeg mé dau en gallét in mé gezicht, gallét geven* (zich inspannen, zich amuseren), *en gallét van ne nees* (een kanjer van een neus)

gallosjen (Fr.: *galoches*) – overschoenen

gangink (ganging) – geloop, drukte (een *genginge* of *ganginge* verwijst naar een plechtige (vaak religieuze) ommegang, bijvoorbeeld een processie of een bedevaart)

gank (gang) – 1. gang, pas, stap, handeling; (uitdr.) *ge zétj ne gank gaun* (je zal er van langs krijgen), *e és nie goed op zénnen gank* (hij stapt moeilijk), *er mee ne gank gaun* (brutaal handelen), *zén gangen gaun* (zijn eigen zin doen), *op gank gaun* (zoiën) (op zwier gaan), *in gank steken* (opstarten) – 2. hal

garde (Fr.: *garde*) – 1. trein-, veld of boswachter – 2. (uitdr.) *d'aa garde* (de oude(re) generatie)

gardevau (Fr. : *gardez-vous*) – pas op !

gardevil (Fr. : *garde de ville*) – politieagent; (rijmpje) *lépt, lépt, lépt, de gardevil és daur*

gars (Fr.: *garce* = vrouwelijk equivalent van *garçon*; het woord evolueerde in pejoratieve zin) – vrouw van bedenkelijk allooi, slet, sloerie

gaskreerd [askrant] (Fr.: *assuré*) (afg.: geassureerd) – zeker, vrijmoedig, zelfbewust

gasten – 1. gasten – 2. kinderen; *ons gasten* (onze kinderen)

gastinne – moeilijke en/of ruwe vrouw

gastooës (gasthuis) – ziekenhuis, hospitaal

gat – 1. gat, hol – 2. zitvlak, anus; (uitdr.) *'t zitj op zé gat* (aan de grond; fig.: het is mislukt), *zétj a e gat* (zet je een ogenblik), *'t zal zé gat vauren* (hij zal er moeten aan wennen), *'t wier wérm onder zé gat* (hij voelde zich niet meer veilig), *ge zotj er a bloeët gat lauten van zien* (het is veel te gortig), *iet van zé gat schirren* (er zich van afmaken), *'t komt pessies ooët de voor van zé gat* ('t is erg verfrommeld) – 3. (uitdr.) *'t gat schoeën zien* (de goede gelegenheid hebben om iets te doen), *op 't gat af* (nog net op het nippertje), *de gauten ooët* (weggevlucht), *kist a gat* (ietwat lompe formulering om te zeggen dat de andere kan vertrekken, zijn plan kan trekken,...)

gauf – 1. gave – 2. (uitdr.) *e és in de gauven gebleven* (hij is in de stuipen gebleven)

gaudewég (lett.: gaandeweg) – achtervoegsel bij een bijvoeglijk naamwoord, bijvoorbeeld *zatgaudewég*, *stomgaudewég*, *domgaudewég*

gaun (gegaun) – gaan; *zal 't gaun?* (gaat het?), *e lotj da land gaun* (hij gebruikt dat stuk grond niet meer), *'k moe weeral gaun* (ik moet weer naar het wc), *het dieëg begintj al te gaun* (het deeg rijst), *da gau me niet* (dat ligt me niet), *e gaut nau de zésteg* (hij nadert de leeftijd van 60 jaar), *wiljde ne kieë au(n)gaun?* (wil je eens weggaan?), *gaut da klieëd mé?* (past dat kleed me?), *lotj gaun da gaut* (bekommer je er niet te veel mee), *da stik van ne frang gau nie mieë* (dat frankstuk is niet meer gangbaar), *'t gaut dau nie goed* (er is daar ruzie, bijvoorbeeld in een gezin, een bedrijf,...)

gauren – garen; (uitdr.) *rond zé gauren (h)angen* (op een kinderlijke manier in iemands buurt rondhangen), *achter immands gauren zitten* (opjagen, aanporren)

gazét (Fr.: *gazette*) – 1. krant – 2. praatzieke vrouw

gazéttemaan (gazettenman) – krantenbezorger

gebauren (**gebaurd**) – gebaren, veinzen; (uitdr.) *e gebaurt (h)ém van krommenaus* (hij doet alsof hij er niets van af weet)

gëbbelen (**gegëbbeld**) – kotsen {**gëbbelèèr/gëbbelés**}

gebédderd – beslagen met hout (lett.: berden); *ne gebédderde stoel* (stoel met een houten zit)

gebeten – (uitdr.) *e aaft (h)em gebeten* (hij stelt zich met het mindere tevreden, in plaats van te jammeren)

gebier – gebuur; *in de gebieren* (*gebierte*) (in de buurt)

gebierévétj (lett.: vet van de buren) – alle ongerief dat over hagen of afsluitingen geworpen wordt

gebisj – verzamelnaam voor allerlei ongedierte

geboebeld (lett.: gebobbeld) – hobbelig

geboijen (geboden) – officiële afkondigingen (bv. kerkelijke huwelijksafkondigingen)

gebroke – met brokjes; *gebroke botermélk* (botermelk met korstjes brood in)

gedacht – gedachte, mening, idee, opvatting; *wau zén a gedachten?* (waar denk je over?), *e és 't er mé zén gedachten nie boië* (hij is afwezig), *é je aa gedacht gevonnen?* (heb je je gading gevonden?), *doet aa gedacht* (doe je zin), *g'étj er gieën gedacht van* (je hebt er geen flauw idee van), *van en ander gedacht* (een andere politieke mening hebben), *op 't gedacht van* (op de wijze van), *e és tegen zén gedacht getraad* (hij is niet met volle toestemming getrouwd)

gedagger (afg.: **daggeren**) – geloop

gedaun – 1. (uitdr.) *'k bèn d'er van gedaun* (ik ben er van aangedaan) – 2. (tussenw.) *toe, gotj naur (h)ooës, gedaun!* (toe ga naar huis, gedaan); in deze betekenis komt *gedaun* zowel vóór als na een zin voor (synoniem voor *gedaun* is *toe*)

géddele – (uitdr.) *mé ieënen ne géddela gaun* (iemand kordaat aanpakken); *'k ben dau ne géddela gegaun* (ik ben zwaar gevallen)

géddele (**gegéddele**) – wijdbeens stappen, lichtjes waggelend stappen; *ze kwam daur afgegéddele*

gedieren (**gedierd**) (lett.: geduren) – geduld; *z'èèt gieën gedieren*

gedierig (gedurig) – zonder ophouden, telkens weer; *e komt mé gedierig aun lasteg vallen*

gedinken (**gedinkt**, **gedacht**) – gedenken, in herinnering brengen

gedinken – aandenken

gedoen – een groot gebouw

gedong (Fr.: *guidon*) – fietsstuur; (uitdr.) *pakt aaën gedong van onder* (doe je best, zet je maar schrap)

gedrooëd – gedraaid; (uitdr.) *'t és gedrooëd en gescheten zé vaur* (hij is het evenbeeld van zijn vader)

gèèf (gaaf) – 1. mooi, knap – 2. gezond; *ne gèven appel*

geeféchteg (geefachtig) – goedgeefs, vrijgevig

gèèloeëgen (lett.: geelogen) – watertandend kijken naar iets wat men niet krijgen kan; *e stond dau te gèèloeëgen*

gèèlziëkte – geelzucht, hepatitis

gegrèèf – gezanik, gezeur

gegrondj (lett.: gegrond) – (uitdr.) *ge zétj niet gegrondj daumee* (gezegd als men flauw voedsel gekregen heeft, bv. geen vlees)

gejonsteg (afg.: *jonnen*) – vrijgevig, goedgunstig

gekabbeld – geschift; *gekabbelde melk*

gekalleerd (Fr.: *être calé en*) – beslagen; *'t és ne gekalleerden tip*

gelant (Fr.: *galant*) – 1. behendig – 2. zonder problemen; *e kan gelant voiëf boterammen opeten* (hij kan gemakkelijk vijf boterhammen opeten)

gèldjond (lett.: geldhond) – gierigaard, schraper

geleeg – huis en erf

gelék – 1. gelijk, zoals – 2. dan toch; *e és gelék getraad*

gélfs – schuin

gelil (gelul) – klein gedoe; *mee aal da klein gelil rond aa*

geloöë (gew.: glui) – dekriet; *nen bunjel geloöë* (uitgeschud stro dat gebruikt werd om daken te dekken)

geloöën – geladen; *geloöën gelék as nen ezel* (zwaar geladen); *dénnen appelèèr és goe geloöën* (die appelboom draagt veel vruchten); (uitdr.) *e és goe geloöën* (hij heeft veel gedronken)

geminneerd – geminderd; *'t és en bétjen geminneerd mé règenen*

gemoed (gemoed) – (uitdr.) *in zén gemoed gaun* (barmhartigheid tonen), *zén gemoed kwam vol* (hij begon te wenen)

gemoiën (gemeen) – slecht; *gemoiën weer* (slecht weer)

genaudeg – gedurig; vaak in de uitdr. *goesj genaudeg* (lett.: gods genadig)

genauderd – genaderd; (uitdr.) *'t és niks genauderd* ('t heeft niets geholpen)

genèren (gegenèerd) – 1. generen – 2. voedsel zoeken en vinden; *de kiekés genèren elen goed*

genèteg – actief; *azzoeë genèteg dat'n és*

geniepegaut (lett.: geniepigaard) – leperd, valsaard

geniet – genot; *ge zétj er nog veel geniet van émmen*

geréchtsweirs – volle neven en nichten

gerauk (lett.: geraak) – (uitdr.) *op 't goed gerauk af* (op goed geluk af)

gereëën – 1. volt. deelw. van roiën (rijden) – 2 (uitdr.) *'k ben gereëën* (ik ben bedot)

geregelt – spek; *e stik geregelt vlieës* (buikvlees) (het vlees is doorregen, d.w.z. er lopen laagjes vet in waardoor het lijkt op spek)

gerénneweerd (Fr.: *ruiner*) – geruïneerd, bankroet

gerés – 1. wat na het dorsen op de vloer blijft liggen – 2. afval

gerést – gerust; *ne geréste gieëst émmen* (erg kalm zijn)

gerief – wat je nodig hebt; (uitdr.) *'t és en schoeën gerief mau ge meeg* 'et nie in (h)ooës émmen (smalend gezegd door mannen over een vrouw, of omgekeerd)

gerieken (geroken) – rieken, ruiken; (uitdr.) *'k en kan toch nie gerieken* (ik kan het toch niet weten), *'k kan (h)ém nimmieë gerieken* (ik kan hem niet meer luchten), *zénne staal gerieken* (vlug naar huis lopen)

gerieven (geriefd) – bedienen

geroië (lett.: gerij) – 1. verkeer; *'t és veel geroië op de stieëweg* – 2. vervoermiddel; *we zitten zonder geroië*

gerokt (lett.: geraakt) – 1. in bezit gekregen; *'k bèn d'er au gerokt* – 2. door beroerte getroffen – 3. in het gemoed geraakt en dit laten blijken

geroktét (lett.: geraaktheid) – verlamming door een beroerte

gerooën (geraden) – raadzaam; *'t és aa gerooën*

gérre (gew.) – spleet, reet, kier

gérrebollen (gérrebold) (gew.) – bolspel waarbij de speler een houten ronde schijf doorheen een *gérre* moet werpen

gés (gézze) – gras; (uitdr.) *aaft aa aun 't gés vast* (houd je flink), *vee e gés* (voor een niemendal)

gesalveerd (Fr.: *sauver*) – hersteld, gered

geschallotterd – 1. beschadigd, geschonden – 2. met zichtbare wonden; *azzoeë lieërek geschallotterd dat'n was* – 3. slecht gekleed [zie ook: **schallotteren**]

geschappeerd (Fr.: *échapper*) – iets vervelends, onaangenaams ontlopen; *e és geschappeerd* [zie ook: **schapperen**]

geschieë – scheidingslijn tussen twee percelen; *d'(h)aug staut in 't geschieë* (de haag staat op de scheidingslijn)

geschollen – gescheeld; *'t èè nie veel geschollen of...*

geschoten – gekiemd; *de térf was geschoten*

gésdooëker (gew.: grasduiker) – geniepigaard, gluiperd

geslegen (lett.: geslagen) – 1. vol; *twieë geslegen ieren* (twee volle uren) – 2. geslacht; *geslegen vlieës* (ontdaan van vet en afval) – 3. onthutst; *e stond dau van d'(h)and gods geslegen, geslegen lék as nen (h)ond*

geslepen – begerig naar iets; *op iet geslepen zén* (op iets uit zijn)

gesmaukelék – smakelijk

gesmauken (**gesmukt**) – smaken; *de melk és zier, gesmukt et?* (de melk is zuur, smaak je het?)

gesmokkal [zie ook: **smokkeling**] – snoepgoed

gesneeën – 1. gesneden – 2. moe; *e ziet er gesneeën ooët* (hij ziet er duidelijk vermoeid uit) – 3. bedot, gefopt – 4. (uitdr.) *gesneeën en genezen zén* (van zijn kuren verlost)

gestampt – 1. gestampt, (stamp)vol – 2. (uitdr.) *ne gestampten boer* of *ne gestampten looërik* (gebruikt om een slechte eigenschap te benadrukken)

gestékt (gestuikt) – 1. gedrongen, op de tenen getrapt – 2. verontwaardigd

gestéldj – gesteld; *gestéldj zén* (van het nodige voorzien), *lieëlék gestéldj zén* (erg toegetakeld)

gésteren (**gegésterd**) – 1. gensteren; *gésters vier* (spronkels vuur) – 2. (uitdr.) *'t èt dau nogal gegésterd* (ze hebben daar geweldig ruzie gemaakt)

gestolegaudewég – tersluiks, heimelijk

gestréldj – (uitdr.) *gestréldj van en bie* (gestoken door een bij)

gét – geldbeugel; *oiltj aa gét mau boven*

getauken (**getokt**) – nauwelijks aanraken; *'k mag(h) ém nie getauken of...*

gèteg – begerig naar, erg belust op; *immand gèteg mauken*

gètegaut – iemand die trek heeft in eten dat hij voor zich ziet

getés – bekomste, gading, goesting; *'k ém mé getés*

getrokken – moe, afgetobd; *er getrokken ooëtzien*

gétteg – 1. hartig; *géttege waufelen* – 2. krachtig, sterk

gétten (**gegétj**) – 1. (ww.) rennen, zich uit de voeten maken; *ge most'n zien*

gétten – 2. (zn.) beenkappen, slobkousen

gevauren (afg.: **vauren**) – meegemaakt, beleefd; *oe zé je gevauren é? 'k ben dau goe gevauren.*

gevauten (**gevojtj**) – raken; *ooë 'k ém tein gevotj* (had ik hem toen geraakt), *e was gevotj* (hij was op de tenen getrapt en liet dit blijken)

gewaurig (gew.: gewarig) – waakzaam

gewilleg (gewillig) – 1. volgzzaam – 2. ruim

gewonnen – (uitdr.) *gewonnen broeëd* (in melk geweekt brood wordt gebakken in een pan met eieren en bestrooid met bruine suiker), *gewonnen en geboren* (geboren en getogen)

gezeisel (lett.: gezegsel) – praat, gebabbel; *ge moetj op da gezeisel nie voetjgaun* (je moet die praat niet geloven)

gezétj (lett.: gezet) – 1. zwaarlijvig; *en gezétje vraa* (een corpulente vrouw) – 2. (uitdr.) *veir gezétj* (de dood nabij)

gezien (uitdr.) *ze mag gezien wérren (zoiën)* (gezegd over een meisje of vrouw met een mooi uiterlijk)

gezoijen (afg.: *zoijen*) – 1. gekookt – 2. (uitdr.) *gezoijen en gebreeën* (hij is er echt thuis, hij vertoeft er veel)

gézze [*gézzen, gés*] (gras) – 1. gras(halm) – 2. (uitdr.) *ne mond gelék van gézze gedrooëd* (iemand die met gemak en vaardigheid praat om anderen te beschimpen) – 2. (uitdr.) *en iffra va gézze gedrooëd* (een nogal preutse vrouw); (rijmpje) *Iffra va gézze gedrooëd, ne pispot aun eer gat genooëd*

gézze (lett.: guts) – hevige regenvlaag; *'t èèt dau en goei gézze gedaun*

gieël – geheel, waaraan niets ontbreekt; *'t és ne gieëlen anderen* (hij is gans anders); (uitdr.) *mee (h)alven en giëlen weggeven* (alles weggeven)

gieëlegans (lett.: heel en gans) – helemaal; *'k moen't gieëlegans émmen, hém gieëlegans in 't nief steken* (voor iemand nieuwe kleren kopen)

Gieësbérg – Geraardsbergen

gieëselen (*gegieëselde*) – 1. geselen – 2. (fig.) bussels tarwe of rogge op een muur uitkloppen

gieëselink – geseling; *ne kermis és en gieëselink wèèt* (na een feestje mag men 's anderendaags ziek zijn)

gieëzen (*gegieëst*) – gutsend uitgieten; *mé wauter gieëzen*

gieregaut – gierigaard; (spotliedje) *gieregaut, langembaut, wildje nie geven, aaft aa paut*

gigteg (?afg.: gichtig: gejaagd) – bevende handen als gevolg van ziekte

glauzemaaker – 1. glazenmaker – 2. (gew.) grote libel

glézzjeg (glazig) – glibberig, glad

gloiërewérk (gleiswerk) – verglaasd aardewerk

gloiërewinkel – winkel voor aardewerk

goddomme, goddommelingen, godverdomme, godvernong – Okegemse vloeken

goe – 1. goed – 2. (uitdr.) *op goe vallen 't ooët* (zoals het uitkomt)

goebbe [(h)abbe, gobbe, gabbe] – gapende snijwonde, kerf

goele – 1. (gew.) eend – 2. domme en/of dikke vrouw

goelpen (**gegoelpt**) (gulpen) – 1. stevig drinken – 2. hard regenen

goensj – weeral; *'t és ne goensj 't zélde* ('t is weeral hetzelfde)

goert (Fr.: *gourde*) – drinkfles, veldfles

goesj – gods; (uitdr.) *van d'(h)and goesj geslegen* (van gods hand geslagen), *ter (h)ieëre goesjdoen* (voor niets doen) *n'ieëlen goesjken dag* (een godganse dag), *aaft van goesj wegen op* (stop ermee om de liefde gods)

goesjmoesj (goedsmoeds) – 1. goedmoedig, trouwhartig – 2. bedremmeld

goesjnaum – godsnaam; *(h)oe ést in goesjnaum megelék!*

goeste(n) [**goesting**] (Fr.: *goût*) – zin, trek; *'k ém gieën goesten vee t'eten, e moet nie altoiëd zén goesten doen, megemen naa ons goesten insj eten, és 't mé de goeste, goesten of gieën goesten, goeste és niet te koeëp*

goezjdieël (gew.: godsdeel) – gift op oudejaarsdag aan kinderen (op 31 december gingen kinderen tot 12 uur 's middags langs de huizen om goezjdieël te roepen; zij kregen dan meestal wat geld)

goië – gij, jij; *op nen ik én ne goië* (in een oogwenk, vlug)

goiëgen (**gegegen**) – hijgen

goiët – geit; *en onnoeëzel goiët* (een dwaas meisje of vrouw)

goiëtenbaud – 1. geitenbaard – 2. plant waaruit thee werd getrokken om beter te urineren (bestemd voor paard en mens)

gonjde – gaande; (uitdr.) *'t és veer de gonjde maan* ('t is voor iedereen die langs komt)

gooëslaun (**gooëgeslegen**) – gadeslaan, oppassen; *slaut aa gooë, e slaut ém nie gooë*

gosselen (**gegosseld**) – morsen {**gosselèr**, **gosselés**}

governemént (Fr.: *gouvernement*) – spoorwegen, spoorwegmaatschappij; *e werkt aun 't governemént*

gozzje (Fr.: *gage*) – gage, maandloon

gozét (Waals) – appelflap

graaf (Fr.: *grave*) – erg; *'t és graaf*

graat – 1. grauw – 2. (uitdr.) *immand graat en blaaf verwoiëten* (bont en blauw verwijten), *'t zag graat van 't volk* (er was veel volk)

grat – helemaal; *'t és grat zé vaur* ('t is helemaal zijn vader)

gravelék (Fr.: *grave*) – gruwelijk, heel erg; ‘*k ém graveléken zieër*

gravelen – 1. (ww.) (lett.: gruwelen) verschieten, rillen (van angst of kou) – 2. (zn.) eetappels met ruwe schil

grèèf – 1. zeurpiet – 2. graaf – 3. kindervriend die op de zondag van halfvasten de kinderen lekkers bracht. Tot na de Eerste Wereldoorlog geloofden de kinderen in de komst van de *grèèf*; deze bracht vijgen, suikergoed, chocolade, marsepein,... Tijdens het interbellum werd zijn plaats ingenomen door Sint-Niklaas, een traditie afkomstig uit de hoofdstad.

gremel – grijns, grimas

gremelen (*gegremeld*) [*grimmelen*] – 1. spottend lachen – 2. donker worden

gremelink – zeer fijn iets; *gremelink van snieë* (korrelsneeuw)

grille(wérk) (Fr.: *grille*) smeedijzeren afsluiting

gringel – grendel (een stuk rond ijzer met handvat dat verticaal of horizontaal in een geleider kon worden geschoven om deuren, poorten of ramen te sluiten)

grinjsel (gew.: groensel) – groenten

grinsjelkeir – groentekar

groebbe – plaatsnaam in Okegem (aan het einde van de Pennemakerstraat)

groeët – groot; (uitdr.) *zoeë flaa as ’t groeët és* (zeer flauw)

groeëtekloeët (lett. grote kloot) – een hovaardige

groesj (lett.: groots) – hovaardig, trots; *azzoeë groesj dat’n és*

groesjkegét (lett.: grootsheid) – trots; *e wétj van groesjkegét nie wat’n zau doen*

grofnaugel [*groyvesnaugel*] (Fr.: *clou de girofle* – lett. grofnagel) – kruidnagel (werd gebruikt als specerij bij de bereiding van pensen)

grol – 1. knorrepot – 2. slecht humeur; *in zénnen grol zoiën*

grollen (*gegrolld*) – grollen, knorren, grommen, rommelen; *mén maug grolt*

gronnegen (lett.: grondig) – gans, volledig; ‘*k ém er ne gronnegen dag aun gewerkt* (ik heb er een volledige dag aan gewerkt)

gronsjeling (lett.: van de grond)– 1. grond – 2. bezinksel, droesem

grooën (*gegrotj*) – raden; *grotj ne kieë*, ‘*k laut aa ne kieë grooën*

grotjselken (lett.: (ge)raadseltje) – raadseltje

grooëselink (lett.: gruis) – gruis

grooëzeleménten – gruiselementen; ‘*t viel in grooëzeleménten vanieën* (’t viel in stukken uit elkaar)

Gèren zien

uitdrukkingen over graag zien, liefde en verkering

't és af

het is af = de verkering is verbroken

't és weer goed aun

het is weer goed aan = ze hebben terug goede betrekkingen

zoitj er a een bérreken

zaai je een bedje = gezegd tegen iemand die bijvoorbeeld snel van lief verandert

in gank gerauken

in gang geraken = bevriend raken, met iemand een koppel vormen

(h)annen van de koesj of 't bérre ooët

handen van de koets of het bed uit = gezegd tegen iemand die een gehuwde vrouw niet ongemoeid wil laten

kaa (h)annen és wérme liefde

koude handen is warme liefde = opmerking wanneer iemand koude handen heeft

z'és in alle (h)annen goed

ze is in alle handen goed = gezegd van een meisje of vrouw die regelmatig van partner wisselt

ieënen aun n'(h)auk geslegen

iemand aan de haak geslagen = een vrijer opgedaan

in 't koeëpen en in 't vroiën meegde nimmand moiën

in het kopen en het vrijen mag je niemand mijden = gezegd wanneer men iemand aanraadt om niet te terughoudend te zijn in geld- en liefdeszaken

e èèt ém dau ne scheir gedaun

hij heeft daar een "schar" gedaan = hij heeft daar een liefje opgeraapt

'k sal moeten solfer stroeën

ik zal moeten zwavel strooien = gezegd als men jonge vrijers aan de deur krijgt (men strooide zwavel om te verhinderen dat de honden hun pootje kwamen opheffen tegen een gevelmuur)

opgaun vee toepzaut

opgaan zoals klaver = niet getrouwd geraken

e és van de prékstoel gevallen

hij is van de preekstoel gevallen = hij gaat trouwen

H

(h)aat – hout; (uitdr.) *ooët goed (h)aat gesneeën* (van goede afkomst), *'k bèn nie van (h)aat* ('k ben ook gevoelig voor), *'t gaut over zén (h)aat* ('t gaat te ver), *(h)aat vast(h)aven* (hopen dat het zo blijft), *niemieë weten van wat (h)aat poiëlen te mauken* (geen uitkomst meer zien)

(h)aaffast – 1. gebiedende wijze van vasthouden – (zn.) houvast

(h)abbe [zie ook: *abbe, gabbe, goebbe*] – snee

(h)afelék – houdbaar, uitstaanbaar; *'t és nie (h)afelék, azzoeë en (h)itje* (die warmte is niet houdbaar)

(h)alf [(h)alven] – half; *brékt ém 't(h)alven deer* (breek hem middendoor), *'t (h)alf vernoen* (half voormiddag); (uitdr.) *'k ben maur en (h)alf pénne, 'k ben maur nen (h)alven* (ik ben nog niet helemaal opgeknapt), *'t és maur (h)alf en (h)alf* (het is niet al te best)

(h)alfdeur (gew.: halfdeur) – onderdeur, onderste helft van een tweedelige staldeur; (uitdr.) *z'és over d'(h)alf deer verkocht (getraad)* (ze woont al bij een man zonder getrouwd te zijn)

(h)alfgat – half afgewerkt; *(h)alfgat lauten staun*

(h)algebakkenen (gew.: halfgebakkene) – iemand die niet gezond, niet geheel wijs of zonder vaste overtuiging is

(h)alfken – 1. halfje – 2. muntstuk ter waarde van een halve cent

(h)alfoeëst – halfoogst (15 augustus, feestdag van O.-L.-V.-Hemelvaart)

(h)alfschool – speelkwartier, speeltijd; *onder d'(h)alfschool*

(h)alfvasten – halfvasten (4de zondag van de vasten, feest van de *Grèèf*)

(h)alfzolen (gew.: halfzolen) – nieuwe zolen onder de voorste helft van een schoen

(h)allebaun – Hallebaan; *e zitj op de d'(h)allebaun* (op een lange weg zitten waarvan men het einde van de moeilijkheden niet ziet)

(h)alvelings (gew.) – 1. ongeveer – 2. enigszins, vaag; *als 't (h)alvelings kan* (als het enigszins kan)

(h)alverdroië – halfdrie; *ieënen van 't (h)alverdroië donker* (onbetrouwbaar persoon)

(h)ammeken (hammetje) – hieltje van een hesp, *en (h)ammeken in 'n oesjepot doen*

(h)annekesnest [(h)énnexsnést] (gew.) – 1. eksternest – 2. hele troep, kliek, groot gezin – 3. wanordelijke, smerige boel (hanne is de naam van de tamme ekster die vrij slordig haar nest maakt en er alles laat in rondslingeren)

(h)and – hand; (uitdr.) *met 't auverécht van zén (h)and* (met de rug van de hand), *geed'(h)ém dau iet in zén (h)annen* (geef hem daar wat te doen), *mee (h)annen en voeten ooëtleggen* (nadrukkelijk uitleggen), *zén (h)annen ston auverécht* (zijn handen staan averecht, geen zin om te werken, niet handig), *in alle (h)annen goed zén* (tot elk werk geschikt zijn), *rap in d'(h)and és rap in' t tand* (wie vlug werkt, eet ook vlug), *'k doen d'er mén (h)annen af* (ik trek er mij niets meer van aan), *van d'(h)and goesj geslegen* (van Gods hand geslagen), *mén (h)annen ieëken* (mijn handen jeuken, ik heb veel zin om hem een pak slaag te geven), *ge meegt aa (h)annen kissen* (je mag blij zijn), *(h)annen van de koesj of 't bérre ooët* (gezegd tegen iemand die een gehuwde vrouw niet ongemoeid wil laten), *d'er és gieën (h)and aun te steken* (er valt niets mee te beginnen), *iet aun d'(h)and émmen* (in iets betrokken zijn, veel last hebben), *kaa (h)annen és wérme liefde* (koude handen, warme liefde), *z'és in alle (h)annen goed* (1. een meisje of vrouw die regelmatig van partner wisselt – 2. een vrouw die zich aan alle werkomstandigheden aanpast)

(h)andgift – handgift; *ge zétj mén (h)andgift* (je bent de eerste die 's morgens iets van mij afkoopt)

(h)andpjeid – handpaard (èèn van het koppel paarden dat geleid wordt met het **kodieël**; het andere paard is het **roepjeid**)

(h)ank – schap (waaraan ook iets kan gehangen worden)

(h)ankeren (**g'(h)ankerd**) – hunkeren, snakken

(h)anteef (Mnl.: handhave = hand + have (hebben)) – handvat, hengel, oor

(h)ardie (Fr.: *hardi*) – onverschrokken, stoutmoedig; *nen (h)ardieën* (een vermetele, een vrijpostige)

(h)aten – houten; (uitdr.) *nen (h)aten kop émmen* (een houten kop hebben, met een kater zitten), *'t és maur nen (h)aten* (een houderig iemand), *een (h)aten spélle* (een wasspeld)

(h)aug – haag; (uitdr.) *achter d'(h)aug nor 't school gaun* (haagschool houden, spijbelen), *de kap over d'(h)aug smoiëten* (uit de geestelijke stand treden)

(h)auk – haak; *'k bèn nie in ménnen (h)auk*, *de deer és ooët'n (h)auk*, *'t (h)angt aunieën mé (h)auken en oeëgen, ieënen aun n'(h)auk geslegen* (een vrijer opgedaan)

(h)aul (haal) – 1. ijzeren tuig waarmee men de eg aan het trekgerei van een paard bindt – 2. (uitdr.) *zénnen (h)aul pakken* (zijn aanloop pakken)

(h)aumer – hamer

(h)aurés (houwmes) – hakmes

(h)aur – (zn.) haar; (uitdr.) *'t és e vies (h)aur* (1. iemand die zonderling en/of onbetrouwbaar is – 2. hij is vlug op zijn tenen getrapt), *'t és en betj'n bé 't (h)aur getrokken*, ('t is wat overdreven), *Frans mé (h)aur op* (gebrekkig Frans), *'t és en (h)aur in de soep* (er scheelt iets) *immand van (h)aur nog plooëmen kinnen* (helemaal niet kennen), *groiës (h)aur van kroiëgen* (erg door iets gekweld zijn), *een bieëst verkoeëpen met 't (h)aur no booëten* (alle risico's zijn voor de koper), *e èèt en orken ((h)aurken) nau zé vorken (vaurken)* (hij heeft een aardje naar zijn vaartje)

(h)aureraan – man die veel haar op armen, borst en benen heeft

(h)auren (g'(h)aurd) (gew.: haren) – scherpen op een spit door er met een hamer op te kloppen

(h)aurgetooë (haargetouw) – haarspit, klein aambeeld waarop de pik of de zeis gehaard (gescherpt) wordt door met een hamer op de snee te kloppen

(h)aus – 1. haas – 2. (fig.) deugniet, slimmerik of iemand met een apart gedrag; *'t és nen (h)aus*; (uitdr.) *e èèt dau nen (h)aus geschoten* (hij heeft daar wat uitgespookt), *van krommenaus gebauren* (doen alsof er niets gebeurd is)

(h)auver – haver; (uitdr.) *e èèt zén (h)auver gekregen* (hij heeft zijn haver gekregen, hij heeft een pak slaag gekregen), *e kan ooët en fles (h)auver eten* (hij is graatmager)

(h)auverbéllen – havertros

(h)avelék – 1. huwelijk – 2. echtpaar

(h)aven (g'aven) – houden; *'t zal nie (h)aven, zélle* (het zal niet houden), *'k aaf er mé aun* (ik houd er mij aan), *'k kost mé nie mieë (h)aven van 't lachen* (ik kon het lachen niet bedwingen), *'k aaf der aun* (ik ben er aan gehecht), *te goed (h)aven* (de volgende keer betalen), *(h)aaft aa goed* (wens), *kroiëgen és de koenjt*, *(h)aven és de boodschap* (wees blij met wat je hebt)

(h)awél – (uitdr.) wel, nou; *(h)awél, wat doe je naa?*

(h)ébbing – gading, wat men moet hebben; *da kindj eit zén (h)ébbing niet* (dat kind krijgt niet het nodige voedsel)

(h)éf – opdoffer, klop, stamp; *nen (h)éf geven, immand (h)éf geven* (iemand aanmoedigen)

(h)ékkelen (g'(h)ékkeld) – hakkelen, stotteren {**(h)ékkelèèr/(h)ékkelés**: iemand die hakkelt}

(h)èlala – (uitdr.) wat is dat daar?, pas op, hé

(h)élle – 1. hel; (uitdr.) *aske liegt, gooje nau d'(h)élle* (wie liegt gaat naar de hel), *vloeken lék as d'(h)élsjke doeljvels* (zwaar vloeken), *'t zonneke schéntj en*

't règeert, 't és in d'(h)éлле kérmis (als de zon schijnt en het regent, is het kermis in de hel, gezegde bij onstabiel weer) – 2. (h)éлле – helling, kuil

(h)élledonker – pikdonker

(h)éllégat – laag gelegen weg tussen twee hellingen waar het donker is

(h)emel – hemel; 'k wénska al wat 'n (h)emel geve kan (ik wens je alles wat de hemel je geven kan; zegt men als de verstandhouding opperbest is)

(h)énjeken – 1. handje; e èèt er en (h)énjeken van weg (de kinderlijke gewoonte hebben van iets te doen of te zeggen – 2. eindje

(h)énnen [(h)annen] (D.: Henne) – 1. ekster of Vlaamse gaai – 2. (fig.) sukkel, snul

(h)épken – hoopje; (h)épken springen was het Okegems voor haasje-over springen

(h)épper – hooihopper

(h)érdoens(j) (lett.: herdoens) – opnieuw te doen

(h)érrebékken (g'(h)érrebékt) (gew.) – bekvechten, kibbelen

(h)érrewérre – harrewar, drukte van belang; azzoeë en (h)érrewérre

(h)ésjelteir (gew.: hesselte(e)r) – haagbeuk

(h)éspezak(sken) (hespenzakje) – dicht geweven zakje waarin een rauwe hesp bewaard werd om ze te beschermen tegen de vleesvlieg

(h)ésses [(h)éssekés] – hersens

(h)ét – 1. (zn.) hart; (h)ém 't (h)ét afloeëpen (het hart uit het lijf lopen), zén (h)ét rechtooët spreken (rechtuit spreken), azzoeë e klein (h)étteken (gezegd van iemand die snel emotioneel beroerd is), 'k kostn't nie over mén (h)ét kroiëgen (ik kon er niet toe besluiten), van aa (h)ét ne stieën mauken (koel blijven, geen medelijden tonen), 't komt nie aun zén (h)ét (hij trekt het zich niet aan), 'k bèn d'er 't (h)ét van in (ik ben zeer teleurgesteld) – 2. (bn.) hard(lijnig); (h)ét van afgank ((fig) op zijn centen zitten), e èèt nen (h)étte kop (hij is koppig), weer op 'n (h)étten zoiën (op harde grond zitten)

(h)éttefrétter (hartenvreter) – 1. kniezer, vitter (lett.: die zijn hart opvreet) – 2. gierigaard – 3. hardvochtig iemand

(h)éttekèès – (lett.: harde kaas) – Brusselse kaas (syn.: stinkende kèès)

(h)étteklop – harteklop; n'(h)étteklop émmen (bang zijn)

(h)éttekop (lett.: harde kop) – eigenzinnig persoon

(h)éttelék – hartelijk, oprecht, gul; e stond dau (h)éttelék te lachen

(h)étzieër – hartenpijn; 'k ém (h)étzieër a'zek da zie

(h)ézzel – horzel, paardenwesp

(h)ieër – 1. heer; *ne schoeënen (h)ieër* (onbeschaamde vlegel), 2. Onze-Lieve-Heer; *ons (h)ieër; ons (h)ieër èt van ieder zén getal* (er zijn alle soorten mensen, ook domme en onnozele), *ge zotj (h)ém ons (h)ieër geven zonder bichten* (zegt men van iemand die zich schijnheilig voordoet), *ons (h)ieër passeert dau van lèven niet, ons (h)ieër passeert dau ieëne kieër per jaur* (zegt men van een afgelegen gehucht), *da's mé ons (h)ieër zén (h)aur getrokken* (dat is fel overdreven)

(h)ieët [(h)itteg] – heet

(h)ieëten (g'itj) – 1. (zn.) iemand die hittig is (ook seksueel); *nen (h)ieëten [(h)ittegaut]* – 2. heet maken; *'n oven (h)ieëten*

(h)ik – 1. hik; *'k ém n'(h)ik* – 2. hurk (huk); *op zénnen (h)ik zitten* (op zijn hukken zitten)

(h)il (Eng.: *hill*) (hul) – 1. bosje, struikje; *nen (h)il gés* – 2. heuveltje

(h)im – hemd; *en (h)im mé lange sléppen*

(witten) (h)imstwéttel – witte heemstwortel (de plant werd gebruikt omwille van zijn verzachtende eigenschappen tegen pijn (bv. tandpijn)

(h)ingst – hengst

(h)ingstenboer – iemand die dekhengsten houdt

(h)inkeren (g'inkerd) (gew.: hunkeren) – luid schreeuwen

(h)ippelen (g'ippeld) – lichtvoetig lopen

(h)ist (gew.: hurst, horst) – 1. beboste verhoging in een moerassig terrein (oorspronkelijk een aarden wal rond de weiden) – 2. struik; *nen (h)ist pioenen, op 'n (h)istkant* (weideberm al dan niet met struikgewas begroeid) – 3. (top.) de hurst (*hurst of (h)ist*) was een stuk grond palende aan de Dender waarop een huis stond. Wie er geboren was, werd als *ooët 'n (h)ist* bestempeld.

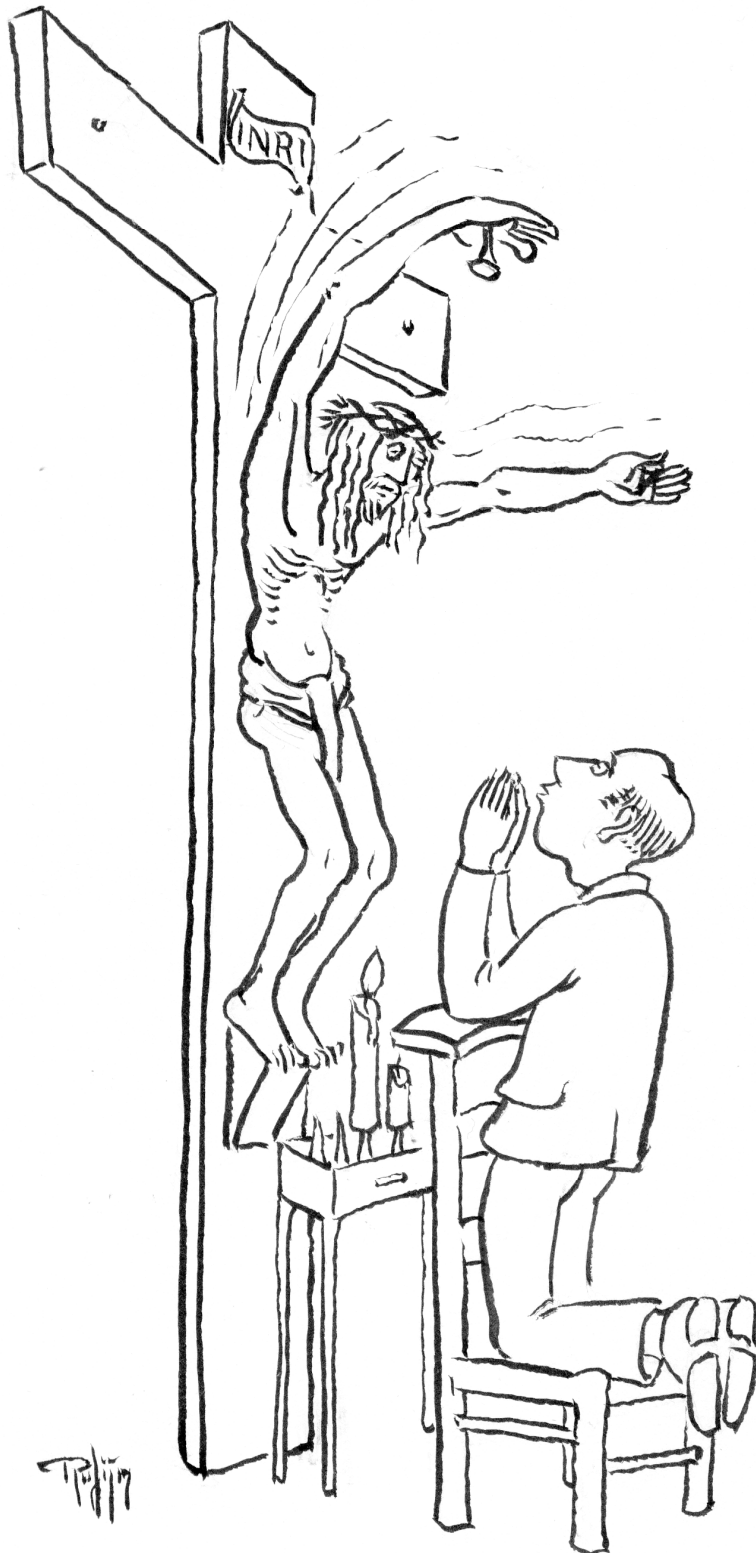
(h)itteg [zie **(h)ieët**]

(h)oebel – 1. hobbel, oneffenheid; *'k ém (h)ier nen (h)oebel, pas op 't és dau nen (h)oebel* – 2. (uitdr.) *'k ém op mén'n (h)oebel gekregen*

(h)oeëg – hoog; *'t (h)oeëg op émmen, (h)oeëg in zén steir émmen (kroiëgen)* (hovaardig zijn (worden)), *e woenjt op 't (h)oeëgste* (hij woont op de hoogste verdieping)

(h)oeëgtag – hoogdag, kerkelijke feestdag; *nen (h)oeëgtag wénsjken* (zalige feestdag wensen), *zén (h)oeëgtag aven* (te biechten gaan en de communie ontvangen naar aanleiding van Kerstmis of Pasen), *op (h)oeëgtag en lieëgtag werken* (op zondag en weekdag werken)

(h)oeëgzaul – oksaal

e zo ons (h)ieër van 't kooës aflezen

(h)oeëp – hoop; (uitdr.) *(h)oe groeëter 'n (h)oeëp, (h)oe beter koeëp* (hoe groter de hoeveelheid die men koopt, hoe goedkoper), *(h)oeëp en aal* (hoogstens, maximaal), *'t (h)oeëp zakken* of *'t (h)oeëp schoiëten* (in elkaar vallen), *de groeëten (h)oeëp* (de grote massa), *mét 'n (h)oeëp meeloëpen* (doen zoals de anderen)

(h)oeëreboeëm – steunbalk die boven de spits van de gevel uitsteekt en waar de twee vlakken samenkomen

(h)oeëren (g'(h)oeërd) – horen; (uitdr.) *van (h)oeëren zéggen, (h)oeërde veel liegen* (een antwoord op een verhaal van iemand die het enkel weet van een ander)

(h)oeërendil (hoorndol) – gek van het lawaai

(h)oeët – hoofd; *'t oeët van ne krauwaugen* (de voorkant van een kruiwagen), *over 't (h)oeët gelooën* (ver boven het hoofd geladen, tot boven het wiel)

(h)oeilje (Fr.: *houille*) – steenkool; *zoeë zwét as (h)oeilje – {(h)oeiljemarsjang, (h)oeiljebak, (h)oeiljezak, (h)oeiljekeir, (h)oeiljekot, (h)oeiljenbak}*

(h)oek(en) – hoeken; (uitdr.) *in d'(h)oeken liggen de koeken* (gezegd van vuile hoeken)

(h)oe keren (g'(h)oe kerd) (lett.: woekeren) – 1. welig groeien – 2. ergens veel verkeren, samenhokken; *dat (h)oe kert dau* (dat hokt daar samen)

(h)oenjer – hoender, kip; *azzoeë en (h)oenjer* (gezegd van een dom meisje of vrouw); *mé d'(h)oenjeren slaupen gaun* (heel vroeg naar bed gaan), *z'és onder gieën (h)oenjer gebroedj* (ze is onder geen hoender gebroed, ze is niet dom, hoor)

(h)oenjerenbezen (lett.: hoender + bessen) – frambozen (er is een gelijkenis met het achterste van kippen)

(h)oe pen (hobben) – traag voouitgaan (uitdr.) *lotj ze maur (h)oe pen en toepen* (hobben en tobben) (laat ze zich maar aftobben, knoeien)

(h)oesj(e)kloesj (gew.: hutsekluts) – rommel, allegaartje

(h)oesjepot – 1. hutsepot – 2. (fig.) rommel, warboel; *wa ne (h)oesjepot, ge moetj er gieën (h)oesjepot van mauken*

(h)of ['t (h)of] – hof, boerderij; (bv. *'t (h)of School* of Hof ter Schoor: de vroegere abdijhoeve gelegen langs de steenweg Ninove-Aalst)

(h)ofgat ('t (h)ofgat) – op- en afrit van een erf

(h)oiëlegen – heiligen; (uitdr.) *op alle (h)oiëlegen roepen* (hard schreeuwen), *vee wiens (h)oiëlegen és da naa?* (voor wat is dat goed?), *'n (h)oiëlegen ooëtangen* (zich braafjes voordoen)

(h)oiëlegtag – heiligendag; (uitdr.) *(h)oiëlegtaugen schiljderen* (schilderen en plaatsens overslaan waar niet geschilderd wordt)

(h)oiëlichten (gew.: heilichten) – onweer in de verte zonder dat men de donder horen kan

(h)ol – 1. hol; *en (h)ol in zénne kop, ooët zén (h)ol koteren* (doen naar buiten komen) – gat, achterste; *aaft aa (h)ol toe*

(h)olkeirig – zegt men van iets waar het binnenste hol is

(h)olleblokken (holsblokken) – klompen

(h)olleken – holletje; (uitdr.) *en (h)olleken veerdieël émmen* (wat voordeel hebben), *zén (h)olleken ékt, de boter gaut opslaun* (zijn holleken jeukt, de boter gaat opslaan; gezegd tegen iemand die aan zijn achterwerk krabt)

(h)olpénne – dakpan die dient als verluchting en ook als toegang voor duiven

(h)ond – 1. hond; *ooët nen (h)ond geweest, e ooë mé gebeten* (was het een hond, het had me gebeten: gezegd als men machteloos iets zoekt dat men plots ziet liggen), *meegaun mé nen (h)ond mee nen (h)oed op* (met gelijk wie optrekken), *dau leit'n (h)ond gebonnen* (daar zit hem de moeilijkheid), *ge zétj gelék as nen (h)ond mé vloeën* (je bent met een kleinigheid in de wolken), *'t és van n'(h)ond (zé gat)* (het is slecht, het is mislukt), *in zitten gelék as Zjang in d'(h)onnen* (hij zit er warmpjes in, hij heeft genoeg geld), *'k wir daur ontvangen as nen (h)ond in een kegelspel* (ik werd slecht ontvangen), *'t èt in n'(h)ond zé gat gezeten* (iets dat zeer verfrommeld is), *wie bé n'(h)ond slopt, betropt zén vloeën* (wie bij de hond slaapt betrapt zijn vlooiën), *'t was pesies ne geslegen (h)ond* (hij zag er uit als een geslagen hond) – 2. scheldwoord; *nen stommen (h)ond* (zwijgzaam persoon), *ne gierigen (h)ond* (een gierigaard)

(h)onneweer – hondenweer

(h)onsbloiën (gew.: hondsblein) – soort van gezwel

(h)onschoiëf (gew.: haamschei) – trekknuppel die met een ring aan de kar of ploeg wordt vastgemaakt (aan beide zijden zitten kettingen)

(h)onsdaugen (hondsdaugen) – warme, drukkende dagen (meer bepaald dat deel van het jaar waarin de hondster tegelijk met de zon opgaat, dit is van 19 juli tot 18 augustus)

(h)onsrébbe (gew.: hondsribbe) – smalle weegbree

(h)ooëben (gew.: huiben) – 1. steenuil – 2. sukkel, stommerik; *azzoeë nen (h)ooëben*

(h)ooës – 1. huis, woning; *(h)ooëzen zén looëzen* (huizen zijn luizen, bezit van huizen geeft veel beslommeringen), *doië gaut veel in d'(h)ooëzen zitten* (ze loopt bij anderen de deur plat) – 2. het huis van een landbouwgereedschap (d.i. de koker of de ring waarin de steel zit)

(h)ooësaven – huishouden, huisgezin; *en (h)ooësaven klein kinjeren*

(h)ooëzeken [(h)osjken] – toilet, wc; *(h)ooëzeken aven* (huisje houden of het huishouden van nabootsen) was een kinderspel vooral voor meisjes

(h)opboeër – hopboor (tuig om gaten te boren waarin hopstaken geplant werden)

(h)oplochtink (gew.: lochting) – hopakker

(h)opmèt – hopmarkt

(h)oppewénjer – hoppewinder (vroegere spotnaam van de Okegemnaars)

(h)osjken [zie: **(h)ooëzeken**]

(h)oste – haast; *in zeven (h)osten* (heel snel)

(h)osten (g'(h)ost) – haasten; (uitdr.) *e zal (h)ém (h)osten* (hij zal het niet doen)

(h)ostegaut (lett.: haastigaard) – iemand die iets overhaast te werk gaat

Hoiëmeléke dooëkers én totentrékers

uitdrukkingen over bedriegers, leperds en schijnheiligen

ons (h)ieër bé zénnen baud pakken

Onze(-Lieve-)Heer bij zijn baard pakken = schijnheilig zijn

ons (h)ieër ne vlassen (stroeën) baud mauken

Onze(-Lieve-)Heer een vlassen baard maken = schijnheilig zijn

ge zotj (h)ém ons (h)ieër geven zonder bichten

je zou hem Onze(-Lieve-)Heer geven zonder biechten = gezegd van iemand die zich schijnheilig voor doet

immand bé den bieër (bok) doen (lieën)

iemand bij de beer (bok) doen (leiden) = iemand bedriegen

e èèget binnewés gelék as de vérkes

hij heeft het vanbinnen gelijk als de varkens = het is een heimelijk onbetrouwbaar iemand

zén blad kieëren

zijn blad keren = van gedrag veranderen

'n doeljel te plat af zoiën

de duivel te plat af zijn = zeer leep zijn

't *és nen (h)oiëmeléken dooëker*

het is een heimelijke duiker = het is iemand die niet vrijuit spreekt

immand flotjens woiësmauken

iemand fluitjes wijsmaken = iemand iets wijsmaken

foiën gauren spénnen

fijn garen spinnen = te werk gaan

immand ne kloeët aftrékken

iemand een kloot aftrekken = iemand een loer draaien

z'és onder gieën kloek gebroedj

ze is onder geen kloek gebroed = ze weet het goed aan te pakken, ze is helemaal niet dom

immand looës doen

iemand loos doen = iemand bedriegen

mé immand de voiëf mennieten aven

met iemand de vijf minuten houden = iemand voor de gek houden

z'és onder gieën kloek gebroedj

mé aaën mond schrieëven én mee aa gat lachen

met je mond wenen en met je gat lachen = op een schijnheilige manier verdriet hebben

immand ooët nést langen

iemand uit de nest nemen = iemand trachten te bedriegen

op fléssen trékken

op flessen trekken = foppen, bedriegen

immand ne pauter schiljderen

iemand een pater schilderen = iemand goed liggen hebben, iemand voor schut zetten

immand bé zén pitjen émmen

iemand bij zijn pietje hebben = iemand beetnemen

e èèt van de riem

hij heeft van de riem = hij is bedrogen

e èèt (h)ém lauten ringelen

hij heeft zich laten ringelen = hij heeft zich bij de neus laten nemen

in zén zakken schoiëten

in zijn zakken schijten = over iemand iets zeer ergs vertellen

immand e stroeë steken

iemand een stro steken = iemand bedriegen, beetnemen

'k ém nen tand getrokken

ik heb een tand getrokken = ik heb hem gefopt, bedrogen

en voor mee roiën

een voor mee rijden = 1. voor de gek houden – 2. hard aanpakken

ieënen ne zak opgeven

enen een zak opgeven = iemand wat wijsmaken

immand in de zak steken

iemand in de zak steken = bedriegen

i

idderen (g'*idderd*) – rillen, huiveren

ieëchenis – lies(streek)

ieëken (g'*ikt*) – jeuken. *Ieëken* inspireerde de Okegemnaar tot heel wat zegswijzen. De uitspraken brachten over het algemeen weinig nieuws, maar golden als amusant tussenwerpsel bij een gesprek: *mén (h)ol(leken) ékt (ikt), de boter gaut opslaun, wau dat ékt (ikt) moeje krabben, zot zén doe gieëne zieër, da ékt (ikt) allieën mau*

ieëkoebel – jeukvlek als gevolg van een insectenbeet

ieëmer – emmer; 't *ieëmerken van de poemp* (zuigcilinder van de waterpomp)

ieënnaneg (eenhandig) – onhandelbaar, eigenzinnig; *nen ieënnanegen*

ieënder – eender, hetzelfde, gelijk; 't *és mé ieënder, 't ieënder wélk*

ieënen – 't *és mé oeëk ieënen* ('t is ook iemand), *n'ieënen of n'anderen dag* (één van de dagen), *t'és t'ieën én t'ander* ('t is erg), *ieën of meiren* (één of andere dag), *mét n'ieën* (tezelfdertijd)

iet – iets; *zoe gezond as iet* (uitermate gezond), *das iet van niks* (dat stelt weinig voor), 't *zal iet zoiën as'n tooës komt* (er zal wat zwaaien als hij thuis komt), *dat iet van 20 kilo* (ongeveer 20 kilo)

ieeverst [*iyvest, iyveranst*] – ergens

ieëweg – eeuwig; *vee ieëweg en droië daugen* (voor eens en altijd), *mét dat ieëwegste lawoiët* (met dat voortdurende lawaai)

ieëwegét – eeuwigheid; 't *és en ieëwegét leen* (het is heel lang geleden)

iffraa – 1. jufvrouw – 2. onderwijzeres – 3. ongetrouwde vrouw behorende tot de gegoede stand

in- en ooëtklappen (*in- en ooëtgeklapt*) – niet ernstig praten

inaulen (*ing'oildj*) – inhalen, *n'oeëst inaulen* (de oogst binnenbrengen), *de paster inaulen* (de pastoor plechtig en feestelijk ontvangen)

inboesjelen (*ingeboesjeld*) (gew.: inbusselen) – inwikkelen; *e zitj dik ingeboesjeld* (hij is warm gekleed)

ingebroken – (uitdr.) *z'és al ingebroken* (wordt gezegd van een koe die zal gaan kalven; de vrucht is al afgezakt hetgeen te merken is aan de kuilen aan weerszijden van de heup)

ing'eten (lett.: ingegeten) – aangetast

ingelszaat (lett.: Engels zout) – maagzout (natriumbicarbonaat, het werd gebruikt bij maagzuur en in de keuken om groenten of bijvoorbeeld stoofvlees vlugger gaar te krijgen)

ingespannen – 1. ingespannen, geconcentreerd – 2. (uitdr.) *e és al gieëlegans ingespannen* (hij heeft al alles wat hij nodig heeft)

ingezwolgen – (uitdr.) *e és t'er van ingezwolgen* (hij is ervan bezeten)

inieënstooëken (inieëngestékt) (gew.: ineenstuiken) – in elkaar zakken

inkel – 1. enkel – 2. smal, mager; *inkelkes geklidj* (dun of armzalig gekleed); (uitdr.) *inkel van boven mau brieëd van onder* (smal van boven, maar breed van onder; gezegd van een vrouw met kleine borsten en brede heupen)

inkelgédj (gew.: enkel geld) – wisselgeld

inloeëpen (ingeloeëpen) (inlopen) – inkrimpen; *da klieëdj és ingeloeëpen*

inpassant (Fr.: *en passant*) – terwijl; *lépt inpassant dau ne kieë binnen* (kom eens binnen terwijl je hier toch passeert)

inpoefen (ingepoeft) – iets (of iemand) met vrij onzacht ergens in storten; *poeft er ém dau maur in*

inschoiëten (ingescheten) (lett.: inschijten) – instorten; *de pit was ingescheten*

insj – eens

insjoepen (ingesjoept) (lett.: intoppen) – inkorten van planten

in slaupen (ingeslaupen) (gew.: inslapen) – inwonen (bijvoorbeeld van personeel)

inslikken (ingeslikt) – (uitdr.) *immand gieëlegans ingeslikt émmen* (geen kwaad over hem willen horen)

instecken (ingestoken) (gew.: insteken) – geld in iets steken uitgeven, beleggen; *'k steek er aun in* (ik lijd er verlies mee)

intésj (lett.: in tijds) – bijtijds; *ge moetj intésj kommen*

involgen (ingevolgd) (gew.) – wensen inwilligen, toegeeflijk zijn; *da kindj moet ewat ingevolgd wérren*

ippeg – gejaagd, ongedurig

ippelink [zie: *nippelink*]

ippeloiën – sterk riekend onkruid in graangewassen (lijkt op de kamillebloem)

irkés – uurtjes; *tot in de klein irkés* (tot zeer laat)

ivvest [iieverst, ivveranst] – ergens; *'t zal wél van ivveranst kommen* ('t zal wel ergens vandaan komen), *'t moet (h)ém ivvest schieëen* (de grens moet ergens zijn)

iet of wadde

hoeveelheden

In het dialect wordt niet altijd even nauwkeurig een hoeveelheid aangegeven. In het geval van de aanduiding van een hoeveelheid voedsel of drank (kersen, knikkers, haring, melk,...). gebruikt men hiervoor vaak een substantief dat verwijst naar een recipiënt waarin dit wordt bewaard.

en alfel késsen
nen auker wauter
nen aurlink

en bakte broeëd
en bérreken spenozje
en bénje sprieën
en bokalleken (h)èrink
nen booël (boiljt'n) petatten
nen bol sajét
nen boek kauten
en boekskén blooëkes
nen boenjel stroeë
nen bot (h)oeë
en bézzeken mérbols
en broksken sooëker
nen drippel janèvel
nen dooëm dik

en doeës blink
nen éndj sossissen
en (h)épken jeir
nen épper (h)oeë
en frot stroeë

en (h)illeken netels
ne kant vlieës
en kanne(ken) mélk
en klés (h)aur
en kabas pèren
ne kloesj kolen
ne liter kolen

een handvol kersen
een emmer water
een hoeveelheid uitgeklopte aren die
samengebonden werden
een hoeveelheid broden van één baksel
een strook grond bezaaid met spinazie
een vlucht spreuwen
een bokaaltje haring
een zak aardappelen van 50 kg
een bol wol
een spel kaarten
een boekje sigarettenblaadjes
een bussel stro
een bijeengeperste hoeveelheid hooi
een beurs knikkers
een brokje suiker
een glaasje jenever
een duim dik (een duim was een oude
lengtemaat van ca. 2,5 cm)
een doos schoensmeer
een eind saucissen
een hoopje grond
een opper hooi
een hoeveelheid samengebonden
strohalmen
een hoeveelheid netels
een dikke snede vlees
een kannetje melk
wat samengevlochten haar
een tas peren
een kleine hoeveelheid kolen
50 kg steenkolen

e krapken stof
ne k^érf oⁱëren
en keir loeëf
en k^ést broeëd
en koemme vlooë
en lat soklat
en manne petatten
en moiët stroeë
en (h)orken verschil
ne piel (piljt'n) zaat
en poiëp toebak

ne pit betraugen
en plék loeëf
en root petatten
ne rieësem vloeken
en s^{che}et azzoiën
en schélle geregeld
ne schép petatten
en schip jeir
en sjiek toebak
ne sloek mélk
e stéksken kanieël
e stikske vlieës
en string sajét
en téksken palmoië
en tiebeken zalf
ne vésschoeët grond
ne zolder graun

een overschotje stuk stof
een korf eieren
een kar rapen met loof
een korst brood
een kom vla
een reep chocolade
een mand aardappelen
een stromijt
een haartje verschil
een kleine hoeveelheid zout
een hoeveelheid tabak om een pijp te vullen
een kuil bieten
een grote oppervlakte bezaaid met rapen
een rij aardappelen
een resem vloeken
een s^{che}utje azijn
een snede spek
een kleine hoeveelheid aardappelen
een spade aarde
een hoeveelheid pruimtabak
een slok melk
een stokje kaneel
een stuk vlees van bv. ½ kg.
een bol wol
een takje buks, een palmtak
een tube zalf
een kleine oppervlakte grond
een zolder graan (na het dorsen werd het graan op zolder te drogen gelegd)

J

jucheren (geucherd) – hinniken van een paard

jacht – 1. (gew.) soort kolenkachel met oven, platte buiskachel – 2. druk, koolzuurgas; *er is gieën jacht op da bier*

jak [jakét] (Fr.: *jacquet*) – kort bovenkleed voor vrouwen; *'t és mau een schaa jak* (gezegd van een vrouw die niet gemakkelijk in de omgang is, of met een zonderling gedrag)

Jan (Jaan) – Jan; (uitdr.) *van zénnen Jan mauken* (veel drukte maken); *de groeëten jan ooëtangen* (de grote meneer spelen), *ne Jan mén voeten* (een man die niks voorstelt), *ne Jan-gemak* (iemand die allesbehalve actief is), *Jan-van-pas* (de gepaste jongen voor een verkering)

jau – ja. Het woordje *ja* geeft in het Okegems allerlei vreemde combinaties: *jooë'k [jau'k]* (ja, ik), *jau'g* (ja, gij...), *jau's* (ja, zij...), *jau't* (ja, het...), *jau'kendoen*, *jau'kenzal* (ja, ik zal het niet doen), *jommer* (ja, maar), *jawadde* (ja, kijk nou eens), *jaudé* (ja dan, ja zeg)

juurling (jaarling) – eenjarig paard of rund

juurovertoiëd (lett.: jaar over tijd) – altijd, steeds

jeugd – 1. jeugd – 2. kracht

jeugdsaas (gew.: jeugdsaus) – vleesnat

jefken – penis, piemel

jefzaug – steekzaag

jeiken (lett.: jozefzaag) – aai, streling op de wang van een kind

jeir – aarde, grond

jeirebaun – aardeweg

Jeiren – Herne

jesgat (gew.: aarsgat) – onderste van een gevelde boomstam die in de grond steekt

jetbees – aardbei

jetvloeë – aardvlo (het insect werd besproeid met *toebakstof* (*toebakpoeijer*) of met *zieëpsop*)

joefer – zware balk, zolderrib

joep(ken) – wip, een beweging naar omhoog

joepen (gejoept) – op- en neerwaarts bewegen

jomme(r) – ja maar; *jomme toet* (bevestiging)

jongeren – 1. kinderen, kroost; *azoeë nen (h)oeëp jongeren*; (uitdr.) *e leit dau mee jongeren* (zegt men van iemand die ergens verdacht veel op bezoek gaat) – 2. (ww.) jongen; *onzen (h)ond èèt gejongerd*

jonk – 1. jong van kleine (huis)dieren (*e kattejonk, e miskejonk*) – 2. (uitdr.) *e zot jonk, e staat jonk* (een stout kind)

jonnen (gejond) (gew.) – gunnen, vermaken, genieten; *immand de pénnink jonnen* (pej.) (iemand beetnemen)

Jaan en allemaan

Voornamen werden vroeger vaker vervormd dan vandaag. Dit hoeft niet te verwonderen gezien de keuze van de namen tot ongeveer het midden van de 20ste eeuw. Meestal kreeg een pasgeborene een naam die verwees naar een heilige óf de naam van één van de grootouders óf een Frans klinkende naam. Ouders die hun kinderen bijvoorbeeld Emerence of Fransiscus noemden, hoefden niet verwonderd te zijn dat men dochter en zoon gemakshalve met Rans en Soeë aansprak. Verkorting van de voornamen was de algemene regel. Ofwel beperkte men zich tot het voorste deel (Melanie > *Méllé* of Nathalie > *Natte*) of laatste deel (Medard > *Daar* of Albinus > *Bien*) van de naam. Ofwel werd de naam ingekort uitgesproken (Maarten > *Métten* of Maria-Josepha > *Mezéf*). Namen van Franse oorsprong werden meestal vervlaamst (Charles > *Sjarel* of François > *Swa*).

Mannen

<i>Bein(g)</i>	Urbanus, Urbain	<i>Daar</i>	Medard(us)
<i>Beir, Bértis</i>	Albert(us), Hubert(us), Norbert(us), Lambert(us)	<i>Dauf</i> <i>Dizzen</i> <i>Dokis</i> <i>Dolf</i>	David Desiré Judocus Adolf
<i>Bén</i>	Benjamin	<i>Doren, Doris,</i>	Isido(o)r(us),
<i>Bennoeë</i>	Benedict(us),	<i>Dorus</i>	Theodo(o)r(us)
<i>Bien</i>	Benoît Albinus, Albien	<i>Dree</i> <i>Dries, Drisken</i>	André Andries
<i>Bob</i>	Robert	<i>Fi(e)l</i>	Theofiel

<i>Flip(pen)</i>	Philip(pe)(pus)	<i>Polledaur</i>	Polydoor
<i>Flor(re)</i>	Florent	<i>Polliet</i>	Hippoliet
<i>Fong, Fons</i>	Alfons	<i>Pros</i>	Prosper
<i>Fransoeë</i>	François, Franciscus	<i>Remmon(g)</i>	Raymond
<i>Fréd</i>	Alfred	<i>Rob</i>	Robert
<i>Free</i>	Frederi(c)k	<i>Sander</i>	Alexander
<i>Gabbe(ken)</i>	Gabriel	<i>Savveer</i>	Xaverius, Xavier
<i>Giljon</i>	Guillaume	<i>Seelis, Sélle</i>	Marcel
<i>Gist, Gust</i>	August(e)	<i>Sevvien</i>	Severinus
<i>Gommaar</i>	Gommarus	<i>Sissen</i>	François, Franciscus
<i>Goren</i>	Gregorius, Gregoire	<i>Sjaar</i>	Richard
<i>Janis</i>	Adria(a)n(us)	<i>Sjaarlowie</i>	Charles-Louis
<i>Joebben</i>	Job	<i>Sjalen</i>	Charles
<i>Jomme</i>	Jeroom	<i>Sjarel</i>	Karel
<i>Kassen</i>	Kasper	<i>Soeë(ken)</i>	François, Franciscus
<i>Kazzen</i>	Casimir	<i>Speir</i>	Prosper
<i>Klaus</i>	Nicolaas	<i>Staaf, Staf(ken)</i>	Gustaaf
<i>Klemang</i>	Clement	<i>Stant</i>	Constant
<i>Koben, Kobis</i>	Jacob(us)	<i>Stein, Steng</i>	Augustin
<i>Kornél</i>	Cornelius	<i>Stef</i>	Stefaan
<i>Lémmen</i>	Lambertus	<i>Stong</i>	Gaston
<i>Léong</i>	Leon	<i>Swa</i>	François, Franciscus
<i>Lomme</i>	Guillaume	<i>Tier(ken)</i>	Arthur
<i>Long</i>	Odilon	<i>Tist</i>	(Jan-)Baptist
<i>Lorrang</i>	Laurent(ius)	<i>Taaf(ken)</i>	Octaaf
<i>Lowwie</i>	Ludovicus	<i>Tonen</i>	Antonius
<i>Mandis</i>	Amandus	<i>Twan</i>	Antoine
<i>Mang</i>	Clement	<i>Vallèèr, Vallerie</i>	Valerius, Valère
<i>Manten</i>	Emmanuel	<i>Veing</i>	Sylvain
<i>Meir</i>	Omer	<i>Vien</i>	Livinus
<i>Métten</i>	Maarten, Martinus	<i>Waar, Warken</i>	Edward(us)
<i>Miel</i>	Kamiel	<i>Wannes, Wénjnis</i>	Jo(h)annes
<i>Mil</i>	Emiel	<i>Wies, Wiezis</i>	Aloïs(ius)
<i>Mon(g)(sken)</i>	Philemon, Edmond	<i>Wim</i>	Willem
<i>Naar</i>	Leonardus	<i>Zjang(sken)</i>	Jean
<i>Nardis</i>	Bernardis, Leonardis	<i>Zjéf, Zjéppen</i>	Jozef(us)
<i>Naten</i>	Donatiaan, Donatus	<i>Zjerrom</i>	Jeroom
<i>Nee(ken)</i>	René	<i>Zjibben</i>	Gilbert
<i>Néstjen</i>	Ernest, Nestor	<i>Zjilleken</i>	Achiel
<i>Niessen</i>	Dionysius	<i>Zjors</i>	Georges
<i>Pieë(ken), Pirre</i>	Petrus, Pierre	<i>Zjos</i>	Jozef(us)
<i>Pol(le)</i>	Leopold(us), Paul	<i>Zjul(leken)</i>	Jules
		<i>Zjuljein</i>	Julien, Julia(a)n(us)

Vrouwen

<i>Addél</i>	Adèle, Adelina	<i>Lowis</i>	Louisa
<i>Bélle</i>	Isabelle	<i>Maggrit, Margrit</i>	Margaretha
<i>Bétte</i>	Elisabeth	<i>Manse</i>	Clemence
<i>Délle</i>	Adèle, Adelina	<i>Mattille</i>	Mathilde
<i>Dille</i>	Cordula, Odile	<i>Meine</i>	Philomena
<i>Doka</i>	Judoca	<i>Mélle</i>	Melanie
<i>(D)rieka</i>	Hendrika	<i>Mezéf</i>	Maria-Josepha
<i>Dulle</i>	Gudula	<i>Mia, Mie(ken)</i>	Maria
<i>Falle</i>	Valentine	<i>Natte</i>	Nathalie
<i>Fieka</i>	Ludovica	<i>Nélle</i>	Petronella
<i>Fillomèèn</i>	Philomena	<i>Nétte(ken)</i>	Antoinette
<i>Finne</i>	Delfine, Josephine	<i>Nie(ken)</i>	Leonie, Stefanie,
<i>Flaur, Florre</i>	Florance		Virginie
<i>Fliesse</i>	Felicitas	<i>Ortans</i>	Hortence
<i>Gabbie</i>	Gabrielle	<i>Pélle</i>	Pelagie
<i>Gi(u)sta</i>	Augusta	<i>Pelone</i>	Appolonia
<i>Goeleken</i>	Genoveva	<i>Poldin</i>	Leopoldine
<i>Jélle</i>	Angèle	<i>Polle</i>	Pauline
<i>Jés(ken)</i>	Agnes	<i>Rans(ken)</i>	Emerence
<i>Jétte(ken)</i>	Georgette, Henriette	<i>Reine</i>	Irène
	Katelijne	<i>Rooze</i>	Rosalie
<i>Kalle</i>	Caroline	<i>Siska(a)</i>	Francisca
<i>Karlin</i>	Catherina	<i>Stanse</i>	Constance
<i>Katrien</i>	Clemence	<i>Stéffe</i>	Stefanie
<i>Klémme</i>	Cordula	<i>Stinne</i>	Celestine, Justine
<i>Kordil</i>	Helena, Hélène,	<i>Tans</i>	Hortence
<i>Leen, Lène</i>	Madaleine	<i>Tille</i>	Mathilde
	Magdalena	<i>Tinne</i>	Hubertine, Leontine,
<i>Lena</i>	Amelie, Rosalie,		Martine, Valentine
<i>Lie(ken)</i>	Emilie, Idalie,	<i>Trees, Treis</i>	Theresa
	Nathalie	<i>Triene</i>	Catherina
<i>Lieve</i>	Godelieve	<i>Viena</i>	Livina
<i>Linne(ken)</i>	Adèle, Adelina,	<i>Vizzje</i>	Virginie
	Angeline, Caroline	<i>Wanne</i>	Joanna
<i>Lieza, Lieze</i>	Elise, Elisabeth	<i>Wieze, Wis</i>	Aloïsa, Louisa
<i>Lis(ken)</i>	Alice, Elise	<i>Zjanét</i>	Jeannette
<i>Lot(te)</i>	Charlotte, Liselotte	<i>Zjennie</i>	Virginie

K

kaa – 1. koud – 2. koude; ‘*k ém ne kaa vast*

kaa(ë)pis (lett.: koude pis) – voortdurend moeten plassen (de koupis of koudepis was een aandoening waarbij men pijnlijk watert als gevolg van een blaasontsteking); *e èèt de kaa(ë)pis*

kaaëplaa (lett: koude plat (Fr.: *plat*)) – koude schotel

kaaëpooët (lett.: koude puit) – iemand die te vlug koud heeft

kaar – muntstuk; (uitdr.) *e èèt gieëne rotte kaar nie mieë* (hij is platzak)

kaas – kous; *lange, kette kasen of sportkasen*; (uitdr.) *zén kaas is af* (’t is gedaan met hem)

kaadvier (koudvuur) – gangreen, afsterven van weefsel

kabas (Fr.: *cabas*) – 1. reismandje met hengsels, armkoffertje, hengselmand – 2. schooltas

kabassen (gekabast) – (uitdr.) *op immand kabassen* (iemand uitkafferen)

kabberdoesjken (Fr.: *cabaret douze*: d.i. de laagste (12de) categorie van herberg volgens een 19de-eeuwse patentbrief) – gemene kroeg met weinig verlichting en lichtzinnig vermaak, een bordeel van verdacht allooi

kabbernoië (Fr.: *carbonnade*) – kotelet, karbonade (gebraden runder- of varkensrib)

kaddee (Fr.: *cadet*) – 1. rare en/of grote kerel – 2. (mv.) *kaddeën* (kinderen) – 3. iets van stevige kwaliteit; (uitdr.) ‘*t és kaddee van toebak* (straffe tabak)

kaddik (Fr.: *caduc/caduque*) (kaduuk) – vervallen, afgeleefd, gebrekkig, versleten; *ne kadikke stoel*

kadolleken (gew.: kadodder) – klein iemand

kaffeebézze (lett.: koffiebeurs) – beurs waarin met koffiegruis doet

kaffeeklésj – koffiepraatje

kail’n (?Fr.: *caille*) – onwijs, onervaren bijna onnozel iemand; *nen onnoeëzele kail’n*

kajieten (gekajiet) (klankn.) – janken, jengelen

kajut (kajit) – benaming voor een dier op leeftijd; *en kajit van een koei*

kak – 1. uitwerpselen – 2. angst, schrik; *mé kak zitten* – 3. (uitdr.) *da’s andere kak* (dat is andere koek)

kakkelatjen – lieveling van de leerkracht

kakken (gekakt) – zijn gevoeg doen; (uitdr.) *kakken gaut veer bakken* (het meest nodige moet eerst gebeuren)

kallamanders [kallanders] – kleine wormen in graan en meel

kallant (Fr. : *challand*) – 1. klant – 2. vent; *azoeë ne viezen kallant*

kalle – 1. (Fr. : *caille*: kwartel) dwaze, domme vrouw, kletswijf – 2. korte dikke stok die aan beide uiteinden aangescherpt is en gebruikt wordt bij het spel

kallewippen – 3. dood; *e was kalle* – 4. roepnaam voor Catharina; *'t és Manten en Kalle* (gezegd van een koppel dat goed met elkaar kan opschieten) – 5. (Fr.: *caler*: stutten) wig, spie – 6. ekster

kallebassen (Fr.: *poire calebasse*) – grote, lange peersoort

kallebaterkes – gesinterde steentjes gebruikt voor omlijstingen van deuren en vensters

kalleren (gekalleerd) (Fr.: *caller*) – vastzetten met een wig

kallier – schrijnwerker gespecialiseerd in het vervaardigen van wielen en houten landbouwmateriaal

kallisj (kalissee) – 1. (zn.) snoepgoed (*boerenkallisj*) – 2. (bn.) dronken

kallisjaat (gew.: kalisseehout) – zoethout

kallisjzapp (gew.: kalisseezapp) – dropwater

kalloef – groot; *azoeë nen kalloef van ne nees* (wat een grote neus)

kallot (Fr.: *calotte*) – 1. pruik – 2. lang haar; *e lépt dau mee en kallot* (hij heeft lang haar)

kalven (gekalfd) – kalven; (uitdr.) *e zal op 't véldj nie kalven* (hij is slim genoeg, niet zo dom als men wel denkt)

kammant (gew.: kamant) – niet zoals het hoort, ziekelijk, gebrekkig

kammellot (Fr.: *camelote*) – slechte waar

kampen (gekampt) – gelijk opgaan; *'t zal veir kampen vee gedaun t'émmen* (het zal nipt zijn om er mee klaar te komen); *'t zal nie kampen* (de kansen zijn ongelijk), *'t kampt, zoië den doeljelvél én e loië onder* (het kampt zei de duivel en hij lag onder; schertsend gezegd van iemand die gaat verliezen in het spel)

kandeleiren – 1. (zn) kandelaren – 2. (ww.) alle takken weggakken zodat alleen de boomstam overblijft; *nen boeëm kandeleiren*

kannailje (Fr.: *canaille*) – gemene, ploertige vrouw

kant – 1. kant, zijde; (uitdr.) *e aaft ém van kant* (hij vertoont zich niet), *aun de kant bringen* (verkwisten), *a en bétje aan de kette kanten aven* (zich niet vertonen), *e èt ém van kant gemokt* (hij heeft zelfmoord gepleegd), *nen dikke*

kant (een stevige boterham), *de kanten afdoen* (de grasranden afmaaïen), *d'er és gieëne réchte kant aun* (er is niets goeds aan, het is niet duidelijk), *van n'andere kant* (anderzijds), *da trékt er naa van kanten of zoiën op* (dat lijkt er helemaal niet op) – 2. streek; *langs ons kanten* (in onze streken), *e és van de kanten van Brussel* (hij komt uit de streek van Brussel)

kantbérre [**kambérre**] (lett.: kantbed) – deel van een stuk land dat bij het ploegen niet onmiddellijk omgekeerd is en pas nadien bewerkt wordt

kap – 1. hoofddekseel; *zén kap over d'(h)aug smoiëten* (uit de geestelijke stand treden), *op zén kap drinken* (op zijn rekening drinken), *op zén kap zitten* (het op hem gemunt hebben, kwaad spreken) – 2. houw, hak; *ne kap kroiëgen* – 3. lederen omhulsel van een dorsvlegel

kapbét (lett.: kap + berd (hout)) – hakbord dat diende om vlees en groenten met een klein bijltje in stukken te kappen

kappaubel (Fr.: *capable*) – bekwaam, in staat tot enige handeling

kappelinne (Fr.: *capeline*) – hoofddekseel voor vrouwen met afhangend deel tot op de schouders

kappéle – kapel; (uitdr.) *en aa kappelle moet oeëk versierd wérren* (als een vrouw wat ouder wordt moet ze meer aandacht besteden aan haar uiterlijk), *'t és beter van de kerk as van de kappéle* (of: *n'érmen*) (het is beter iets te krijgen van een rijke dan van een arme)

kappen – 1. hakken, aardkluiten fijnmaken en het onkruid met het houweel kappend wegnemen; *in de bieëten kappen*, *het loeëf kappen* – 2. aanmerkingen maken; *op immand kappen* – 3. bomen vellen; *boeëmen kappen* – 4. ledigen; *een keir afkappen* – 5. (uitdr.) *wie èt er in zénnen hiel (dooëm) gekapt?* (wie heeft er in het geniep een wind gelaten?)

kapper – 1. hak, peeënkapper – 2. klein glas van 1/4 liter (al dan niet op een voet); *ne kapper bier* is dus een bepaalde maat

kapperken – klein glas met een inhoud van 20 à 30 ml. (meestal zonder voet) waaruit jenever werd gedronken

kapusjong (Fr.: *capuchon*) – kap, hoofddekseel

karbierlicht (gew.: carbuurlicht) – (fiets)lantaarn op basis van calciumcarbide

karot (Fr.: *carotte*) – 1. (mv.) plantrekkerij; *'t zén karotten trékken* – 2. (uitdr.) *'t was gieënen karot* ('t was niet gemakkelijk)

karottentrékker (Fr.: *carottier/carotteur*) – 1. plantrekker – 2. iemand die graag fopt (oorspronkelijk was het iemand die onder een sluw voorwendsel ontkwam aan de militaire dienst, nu is het iemand die zich onttrekt aan gelijk werk of dienst)

karraïljen [*karraïljekes*] (oud-Fr.: *quarel*: vierkante steen) – grind (bv. onder de dwarsliggers van de spoorweg)

karrepietjes – op ouwel vastgebakken makronkoekjes

karrieël(stieën) (oud-Fr.: *quarel*: vierkante steen) (gew.: kareel) – vierkante gebakken steen {***karrieëloven***: steenoven}

karrier (Fr.: *carrure*) – schouderbreedte; *e èt nogal en karrier* (hij is sterk gebouwd)

karten – onnozele, dwaze persoon

kartésj [*kardésj*] – 1. vuursteen – 2. (fig.) bonk, lap; (uitdr.) *kartésj geven* (er tegen aan gaan)

kartoesh (Fr.: *cartouche*) (kardoes) – kogelhuls

kas – 1. kast – 2. bult – 3. lichaam, buik; *zén kas villen* (eten), *op zén kas kroiëgen* (een pak slaag krijgen), *zén kas opfrétten* (zich enerveren), *veel van zén kas mauken* (van zijn oren maken)

kasenband – kousenband; *ne kasenband schooëm* (brede rand schuim in een bierglas)

kasken (kastje) – 1. kistje; *e kasken sigarkes* – 2. houten pennendoos – 3. (uitdr.) *in 't kasken (h)angen* (in ondertrouw zijn)

kassemént – ramwerk, raamkozijn

kassen (*gekast*) (Fr.: *casser*) – breken, lossen

kassoïë (oud-Fr.: *cassée*) – kassei, straatweg, straatsteen; *'t zal kassoïëstieënen vriezen* ('t zal zeer hard vriezen) {***kassoïën*** (*gekasjët*): bestraten – ***kassoïër***: straatmaker}

kastaar (Fr.: *castard*) – 1. belhamel, rakker – 2. fors gebouwd, groot en krachtig persoon

kastinne – 1. frank, jong meisje – 2. vrouw

kastrulle (Fr.: *casserolle* – kasserol) – kookpot

katj'n [*kétj'n*] – katje; kinderspelen begonnen meestal met *katj'n*, bijvoorbeeld *katj'n loe* (verstoppertje spelen) of *katj'n verlos* (spel waarbij men iemand van hetzelfde kamp moest bevrijden)

(sint-)katrienewiel – kringvormige huiduitslag waartegen vroeger met gebeden de hulp van de Sint-Catharina werd ingeroepen. De mensen gingen hiervoor destijds op bedevaart naar Sint-Katharina-Lombeek. Op 25 november (feest van Catharina) vierde men daar kermis.

katsjoepplant (lett.: rubberplant) – *ficus elastica* (kamerplant)

kattenanse – praat, omgang

kattekoleire – kleine korte woede-uitbarsting; *ze schoot in en kattekoleire*

kattekop – 1. dubbelstekker – 2. scheldnaam voor aanhangers van de katholieke partij

kattentong – vrouwentong, sanseveria

kattepis – slechte drank (bv. koffie)

kattestjeit – 1. kattenstaart – 2. soort onkruid (plant met purperen bloemen in een kattenstaartvormige aar)

kattestront – (uitdr.) *'t és gieëne kattestront* (het heeft waarde, het is van belang)

kattooët (katuit) – viering van donderdag na kermis

kauk – 1. kaak 2. (fig.) billen; *de kauken van mé gat zoe zieër*

kavitjen (Fr.: *cavité* – gew.: kavete of kavietse) – oud bouwvallig huis, gemene kroeg, slaapstee

kazakkieërder (gew.: kazakkeerder) [***kazakdrooër***] – windvaan, overloper

kazematten (Fr.: *casemate*) – (uitdr.) *rol mau aa kazematten op* (pak uw boeltje maar bijeen)

keef (gew.: kevie) – 1. kooi van vlechtwerk (bv. *honden-, viggeren- of dooëvenkeef*) – 2. (fig.) bed; *'k gon naur mén keef* (ik ga naar bed)

kèlen (gekéldj) – 1. kelen, doodsteken; *e verken kèlen* – 2. luidkeels roepen, schreeuwen; *ge moetj azzoeë nie kèlen*

kemel – 1. kameel – 2. flater; *ne kemel schieten* – 3. dom persoon (bv. *koerskemel*)

keneginneblommen – volkse benaming voor de welriekende moerasspirea (van het gedroogd kruid werd thee gemaakt dat men aan zieke dieren gaf)

keper – 1. rib van dakgeraamte – 2. lichtgeraakt; *z'és nogal keper*

kepernaugel (gew.: kepernagel) – lange dikke spijker

kees (keer) – keuze; *g'étj aaën kees g'at* (je hebt je keuze gehad)

kèès – kaas; (uitdr.) *zénnen kèès lauten* (er het leven bij inschieten), *'t és pessies ne plattekèès* (hij ziet er zo bleek uit)

keet (keten) – keten, ketting

keins (Fr.: *quinze*) – fout bij het kaatsspel (wanneer de bal op het lichaam terecht kwam of wanneer de bal werd buitengeslagen, was het *keins* of vijftien punten voor de tegenpartij)

keir – kar; (uitdr.) *tegen zén keir roiën* (tegen zijn kar rijden, hem misnoegen); *ge moetj (h)ém in aa keir nie émmen* (je kan hem best missen), *zén ziel rédj op e keireken* (hij hunkert naar iets dat hij niet kan krijgen) {***droiëwielkeir***:

driewielkar – **keirenbak**: karrenbak – **keirespoor**: karrenspoor – **keirekot**: opbergplaats voor karren }

keirrekes – vruchtenpitten , *doet er de keirrekes ooët*

keirrekesmelen – (top.) de *keirrekesmolen* stond te Impegem (per uitbreiding ook het graan dat van deze windmolen afkomstig was)

kèkelen (gekèkeld) (kakelen) – luidop ruzie maken

kéljer – kelder; *e èèt wauter in zénne kéljer* (gezegd van iemand die een te korte broek draagt)

kélper – karper

kémmen (gekémd) – ziekelijk kuchen; *e moet gedierig kémmen, da's nie goed*

kémp (gew.) – hennep om touw te maken

kémpzaut (gew.: kempzaad) – hennepzaad

képper (gew.: kobber) – 1. mannetjesduif – 2. iemand die graag de baas speelt

képpi (Fr.: *képi*) – kepie, militair hoofddekse

kérkgank (kerkgang) – de eerste maal dat een vrouw na een bevalling of ziekte naar de kerk ging (zuiveringsritus waardoor de kraamvrouw weer in de kerkelijke gemeenschap werd opgenomen)

kér(re)bonkels – karbonkels; *e èèt oeëgen van kərbonkels* (hij heeft grote, opvallende ogen)

kérrekismis – catechismus

kérrekollen (caracoles) – kleine eetbare wijngaardslak

kérremélle – 1. karamel of snoepje, toffee in een papiertje gewikkeld – 2. oorveeg, muilpeer

kérrepitjes – gebakjes op stuk papier geplakt die men op de kermis kon kopen

késjen (gekésjt) (Mnl.: *ketsen*: drijven, jagen, heen en weer lopen) – lopen {**rondkésjen**: zenuwachtig rondlopen – **afkésjen**: afbeulen }

késjer – 1. iemand die altijd in beweging is – 2. iemand die met zijn paard de schepen voorttrok (lett.: de jaagpaden afketste) – 3. iemand die het graan bij de boeren afhaalde om de naar de molen te brengen

késjken (Fr. *cage*: schacht, doorgang) – wegje tussen twee hagen, smalle doorgang tussen een gesloten huizenrij (oorspronkelijk was een *késj* een weg waarlangs men het vee naar de weide dreef)

késkeschiet [kjeiskeschiet] – (uitdr.) *'t és ieënen va kėskeschiet* ('t is maar een flauw, matig iemand) (het woord zou afgeleid zijn van *kee(r)skeschiet*: een vlammetje van een brandende kaars die op de kermis moest uitgeschoten worden)

kést – 1. korst (bv. van brood); (uitdr.) *'t broeëd gau nog de kést af* (het brood is nog te nieuwbakken), *ieder vee zén kést* (elk voor zichzelf), *e és zén kést nie wèèt* (hij verdient niet dat hij iets krijgt), *ge moetj wérken vee aa kést* (je moet werken voor je brood) – 2. (fig.) opdonder; *geef (h)ém dau en kést*

két – 1. kort; (uitdr.) *két gebonnen* (vlug kwaad), *te két of te lang* (het past nooit), *de kette mondj* (februari), *ge moetj er aa nie vee te két doen* (je moet jezelf geen schade berokkenen), *immand két aven* (iemand kort houden), *goije e ketteken drinken?* (drink je een druppel jenever?) – 2. kerf, keep

kétjen – kleine ketting

kétmèèl (lett.: kortmeel) deel van gebuild meel tussen de tweede soort bloem en zemelen (voer voor varkens en koeien)

kéttelink (lett.: korteling) – afval van stro dat samengebonden werd

kéttelinks (lett.: kortelings) – binnenkort

kèzemieës [kèzemieëzeken] – 1. kaasmees of keesmees, koolmees – 2. (fig.) gezegd van een kind dat er maar bleekjes en ziekelijk uit ziet

kézze – 1. kers; (fig.) *azzoeë en kézze van ne nees* – 2. (uitdr.) *va zén kézze mauken* (zich kwaad maken)

kieë(r) – 1. keer of maal, beurt; *op ne kieë* (op een keer), *aal mé ne kieë* (almeteen), *op ne slag en ne kieë* (plots, op 't onverwachts) – 2. draai, bocht; *de baun mokt dau ne kieër*

kieëren (gekíeërd) – keren, wenden, draaien; *de melk és gekíeërd* (de melk is zuur geworden), *'t kieëren van de jauren* (de kritieke jaren van de vrouw, de menopauze), *mén maug kieërt* (oprisping van de maag), *zén blad kieëren* (van politieke partij veranderen), *ze was két gekíeërd* (ze veranderde vlug van mening)

kieëring – kering; *da's twinjteg frang in de kieëring* (dat verschilt 20 frank)

kieëst (keest) – kiem; *en petattekieëst*

kieësten (gekíeëst) (gew.: keesten) – kiemen

kif – 1. kik; *e gaf gieëne kif ne mieë* (hij zei helemaal niets meer) – 2. (uitdr.) *we lauten 't kif-kif* (we laten het zoals het is)

kil – kul; 1. *'t és mau flaven kil* – 2. sukkel, sul; *ne zatte kil*

kimme – kom gebrande jenever

kindj – kind; *e plat kindj* (een pasgeboren kind), *zwoiëgt, 't zén ier kinjeren* (wees voorzichtig als je praat) {**kinjerenkoesj**: kinderkoets – **kinjeresoiëker**: kindersuiker – **kinjerenbérre**: kinderbed}

kinjeken – 1. kindje – 2. (uitdr.) *in 't kinjeken van zén oeëg* (in de oogiris)

kinjeresooëker [*kinjekessooëker*] (lett.: kindersuiker) – suikerbollen die worden uitgedeeld bij de geboorte van een kind

kinjerrozze (lett.: kinderagie) – kinderachtig gedoe

kinkee (Fr.: *quinquet*) – staande petroleum lamp

kinne – kin; *e kan op zén kinne kloppen* (hij zal er naast pakken)

kinnen (*gekost*) – 1. kunnen; *wa dagge nieën kintj, moeije lieëren* (wat je niet kunt, moet je leren), *'k kan ze nie ooëtieën* (ik kan ze niet onderscheiden), *e kan d'er nogaal aun vee 't vloeken* (hij kan er nogal op los vloeken), *'k kan d'er nie van ooët* (ik kan er niet tussen uit) – 2. kennen; *'k en kan (h)ém niet* (ik ken hem niet)

kirre – zwerm; *en kirre misken*

kit (kut) – 1. vrouwelijk geslachtsdeel – 2. (fig.) domme, dwaze vrouw; *azoeë en domme kit*

kizzelen (*gekizzeld*) (kissen) – (klankn.) sissend braden; *'t spék ligt te kizzelen in de pénne*

kjeirel – kerel (het woord wordt in vele betekenissen gebruikt, o.a. *kjeirel* als ruwe, onbeschaafde persoon)

kjeis – kaars; (uitdr.) *zén kjeis és veir ooët* (het is bijna afgelopen met hem), *doe maur en kjeis brannen* (brand maar een kaarsje uit dank). Een **kjeisken van ne séng** was een kaarsje dat van schapenvet werd gemaakt. Het werd als wondermiddel tegen alles en nog wat gebruikt: als smeermiddel van scharen en zagen en tegen een verhaarde huid. Bij schoenmakers lag dit kaarsje binnen handbereik. Het werd ook gebruikt als purgeermiddel en tegen zware verkoudheden (in dat geval werd het gebruikt om warm grauw papier uit te strijken dat op de borst werd gelegd van de zieke)

kjeis(e)riet (gew.: kaarsroet) – kaarsvet

kjeiskeschiet [zie: *késkeschiet*]

klabatermaan – 1. vogelschrik – 2. iemand die onverzorgd en slordig gekleed rondloopt

kladder – vloeipapier

klak – 1. aanduiding van iets dat met een klap breekt – 2. kleine hoeveelheid van iets, restje

klakken – (uitdr.) *mé zén klikken en klakken booëten vliegen* (met heel zijn hebben en houden buitenvliegen)

klakkebis (gew.: klakkebus) – proppenschieter

klakkelings – rakelings; *e liep mé klakkelings verboië*

klammieët – 1. dik glas waarin jenever werd geschonken – 2. dikke neus – 3. oorveeg

klap (gew.) – praat; *da's klap van ménsjken* (dat is praat van de mensen)

klappen (**geklapt**) – praten; *in- en ooët klappen* (niet goed weten wat men vertelt), *nie veel klap émmen* (niet veel praat hebben), *aun de klap aven* (aan het praten houden)

klawieten (**geklawieterd**) [**krawietelen**] (gew.: klawieren) – spartelen, niet stil liggen

klédde [**kludde**] – 1. soort weerwolf (gewapend met een ketting) die zich op de rug van de mensen liet dragen – 2. slordige vent; *klédde loeëpen* (slordig gekleed lopen) – 3. landbouwwerktuig dat werd gebruikt om bijvoorbeeld stoppeland te bewerken (wat overbleef na het pikken van de oogst)

klèfferen (**geklèfferd**) – klauteren

klèèr (klaar) – 1. helder; *'t és klèèr weer* – 2. gereed

klèren – 1. (zn.) druppel jenever – 2. (ww.) het klaar worden; (uitdr.) *mé de klèren tooës* (voor het donker wordt thuis)

klein – (uitdr.) *in de klein ierkes* (op de vroege morgen)

kleinen (**gekléndj**) – in stukken hakken; *stoovaat kleinen, vlieës kleinen*

klém – tetanus, stijfkramp

klémkoeër – klimtouw

klénsj – kleins; (uitdr.) *van klénsj af aun* (van jongs af aan)

klépmoesj (gew.: klepmuts) – pet

klépper (gew.) – 1. kerel – 2. kanjer

klés – wrong, bos haar, haarvlecht; *pak ze bé eer kléssen* (pak ze bij haar haar)

klésj – 1. klets, klap met de vlakke hand; *da gaf nogaal ne klésj* (dat gaf nogal een klap) – 2. slagkoord; *met de klésj achterzitten* – 3. kaal

klésjdop (lett.: kletsdop) – tol die men aandrijft met een klets (zweep of touw) aan een stok gebonden

klésjnat – kletsnat

klésjooër (Fr.: *clachoire*) – kletsoor (dunne uiteinde van de zweep dat een snerpende knal maakt); *geef mau klésjoeër* of *geef mau bésse* (aansporing)

klét – plof, pats; *klét marjet* (pardaf)

klétter – vloek; *e trok me dau ne klétter af*

klétteren (**geklétterd**) – 1. schel, scherp spreken – 2. vloeken – 3. donderen

klieëm (gew.: kleem) – leem

klieëmschoiëter (lett.: kleemschijter) – iemand die weinig kracht heeft

klink – 1. sluitmiddel van deur; *mé de klink van de deer in d'(h)and* (klaar om te vertrekken) – 2. schaamlippen (meer bepaald van een koe of een merrie)

klinks – fit, lenig

klippen (geklipt) (kleppen) – slaan van de kerkklok; *'t klipt al veer de més, 't és toiëd, 't és al aun 't klippen* (een kwartier of 10 minuten vóór de mis werd er geklipt)

klodde (gew.) – 1. afval (van vlas); *'t zén klodden* ('t is afval), *klodden zieken* (moeilijkheden zoeken) – 2. (fig.) een waardeloze vrouw {**kloddemaan**: vent van niets – **klodderoië**: vodderij, waardeloze zaken}

klodderond (lett.: klodderhond) – persoon die slordig gekleed loopt of wie verzopen en vuil thuiskomt; *'k was pessies ne klodderond*

kloeët – 1. kloot; (uitdr.) *immand kloeëten* (iemand bedriegen), *immand ne kloeët aftrékken* (iemand een poets bakken), *'t (h)angt mén kloeëten ooët* (ik ben het beu), *zén kloeëten schieren* (niets doen), *in zén kloeëten slaun* (binnenspelen), *kis ne kieë mén kloeëten* (loop naar de maan), *'k bén gieën kloeëten wèèt* (ik ben ziek, ik voel me niet goed) – 2. scheldwoord voor een saaie, domme kerel; *azoeë ne kloeët*

kloeëtterië (lett.: kloterij) – fopperij, bedriegerij

kloeëtvis (gew.: klootvis) – (uitdr.) *kloeëtvis verkoeëpen* (onzin uitkramen)

kloef (gew.) – 1. klomp – 2. (fig.) lomp mens

kloefkapper – 1. klompenmaker – 2. (fig.) lomperik

kloek – 1. (bn.) sterk, voedzaam; *kloek eten*, (uitdr.) *aaft aa kloek* (afscheidsgroet; houd je kloek) – 2. (zn.) dikke vrouw; *azoeë en dikke kloek* – 3. klokken; *z'és onder gieën kloek gebroedj* (ze is slim en sluw)

kloeren (gekloerd) – feestvieren

kloerink – samenkomst met vrienden om iets te vieren

kloesj(ken) (kluts) – 1. kleine hoeveelheid; *de kloesjkes ooëtdrinken, ne kloesj petatten* – 2. goedgezak, sul; *ne goeije kloesj*

kloesjen (gekloesjt) (klutsen) – 1. doorenmengen; *oiëren kloesjen* (eieren klutsen) – 2. schommelen, klotsen; *e kindj kloesjen op de schoeët*

klooët – 1. kluit, koperen of nikkelen muntstuk van 10 cent; (uitdr.) *zén klooëten binnen émmen* (geld, erfenis in zijn bezit hebben), *e èèt gieënen roeë klooët nimmieë* (hij geeft geen rode duit meer) – 2. kloot, testikel; *kis mén kloten* (kus mijn kloten, de pot op, rot op)

klopper – 1. muntstuk van 5 of 10 cent. – 2. (uitdr.) *doiënen kan nogaal kloppers afgeven* (die vertelt ongeloofwaardige verhalen)

klopping – 1. pak slaag – 2. (fig.) nederlaag; *e èt daur een klopping g'at* (hij heeft verloren (bij het spel))

klot – aardkluit; *vallen gelék as ne klot*

klotergéldj – klein geld, pasmunt

knapper – rund van ongeveer 9 maand oud

knéddele (afg.: knoedels) – gerecht, bestaande uit gekookte brooddeeg met rozijnen met siroop of bruine suiker

knénsjelen (geknénsjeld) (gew.: kneinselen) – kleine stukjes afbijten, knabbelen, van iets knagen; *ge moetj er azzoeë nie zitten op knénsjelen* (je moet er zo niet zitten op knagen) {*geknénsjel, knénsjelink*}

knénsjebeet – afgeknaagde klokhuis van een appel

knieëp – knoop

knieëpen (geknépt) – knopen; *'k kan der niks van aunieënknieëpen* (ik versta er niets van)

knif – (uitdr.) *e gaf gieëne knif nie mieë* (hij kon geen kik meer geven)

knikkeling(en) – kleine aardappelen

knikkelen – (uitdr.) *mé zén knikkelen omoeëg liggen* (languit neerliggen)

kninsjen (gew.: krinsen) – afval van gedorst graan bij het wannen van het graan

kninsjenbak (gew.: krinsenbak) – bak onder de wanmolen waarin de krinsen vallen

knoebbe (gew.: knobbe) – een homp, een stuk brood

knoezzje (gew.: knors, knorze) – stomp van ham, stuk been waaraan nog vlees zit, gebruikt bij het bereiden van *oesjepot*

knoppen [zie ook: *kloeëten*] – 1. (zn.) knopen; (uitdr.) *e èt gieëne rotte knop* (hij heeft geen rode duit meer) – 2. kloten; (uitdr.) *'t és naur de knoppen* (het is verloren), *in zén knoppen spelen* (opeten), *zén knoppen afdrooën* (hard werken), *van zén knoppen mauken* (van zijn oren maken)

knopsgat – knopsgat; *'t és familje van 't zevende knopsgat* (verre familie, verre verwanten), *ne leerder in knopsgauten* (een leegloper)

knotfléssoiën (lett. knotflessijn) – gewrichtsreuma

kobbejauger [koppejauger] (afg.: kobbe: spin) – ragebol

koben – 1. afkorting van Jacobus – 2. (uitdr.) *ne koben* (geen al te slim persoon)

koedeken – 1. haarvlechten; *en lange kodde* (een lange haardot) – 2. (uitdr.) *e (h)angt aun 't koddeken* (hij is bij de laatsten)

koddieël (kordeel) – touw dat aan de leibanden van het paard vastzit en waarmee het gemend wordt (ook: leireep of *leizieël*)

koëremanekes – peersoort afkomstig van een hoogstammige perenboom die vroege geelrijpe vruchten oplevert [zie ook: *oeëstperkes*]

koemme(ken) – kom

koerskemel – domkop (verwijtend)

koes (Fr.: *couche-toi*) – koest ; *aaft a mau koes* (houd je maar stil), *koes* (tegen een dier)

koesjelèèr – (gew.: kuts(er)) – dorpskoopman, iemand die bij de boeren boter, eieren,... opkoopt om ze op de markt verder te verkopen

koeten (gekoet) (kouten) – (uitdr.) *niks te koeten émmen* (niets meer te zeggen hebben)

koetteken – sigarettenpeukje

koeter (gew.) – 1. koejongen – 2. (paarden)knecht

koiëkel – ijskegel die onderaan de dakpan hangt

koiëker (kijker) – een stapel lege houten bakken gevuld met bijvoorbeeld aardbeien

koiëkoest – kinkhoest

koiëzer – keizer; (uitdr.) *e ést'er koiëzer van* (de gevraagde prijs voor iets ontvangen zonder dat er afgedongen werd)

kokés – kokkin, meer bepaald iemand die kookte bij familie- of groepsfeesten

kokkarde – 1. oorveeg – 2. vrij grote vlek of wonden; *en lieëléke kokkarde* – 3. uitwerpsel van een vogel – 4. spuwsel, rochel

kol – halsboord; *immand ne kol passen* (iemand iets lappen), *ménne kol spant* (gezegd wanneer men geprezen wordt)

kollee (Fr.: *collet*) – kraag; *'k ooë ém rap bé zénne kollee* (ik had hem vlug te pakken)

kolleblom (gew.: kollenbloem) – papaver, klaproos

kolleire (gew. : kolere) – woede, toorn *{kolleireg}*

kolleriek (gew.: choleriek) – oplopend driftig

kollezieremaan (kollezieremoiën) (Oud-Fr.: *calenger*: aanklagen, berispen – Mnl.: *calangieren*) – strowis op een stok gestoken; de boer gebruikte indertijd een strowis om zijn perceel grond te “bevrijden” (d.i. omheinen, afsluiten), het

gold als een verbod voor buitenstaanders (bv. herders) om op het bewuste perceel gras te maaien of de kudde te laten grazen.

kombel (Fr.: *combe*) – toppunt; *dat és de kombel*

komfoeër (komfoor) – gemetseld hout- of kolenvuur in de keuken of schotelhuis waarop vooral 's zomers gekookt werd

komilfoo (Fr.: *comme il faut*) – het is zoals het hoort, het is prima

kommanderen (**gekommandeerd**) (Fr.: *commander*) – 1. bevelen; *die vraa kan nogal kommanderen* – 2. bestellen; 'k ém en taut bestéldj vé de kermis (ik heb voor de kermis een taart besteld)

kommeer (Fr. : *faire la commère*: babbelen) – babbelzieke vrouw of man

kommerschap – gerief, materiaal; 't és goei kommerschap

kommiene (communie) – (uitdr.) *a klein én a groeëte kommiene doen*

kommienezong (Fr.: *combinaison*) – onderkleed voor vrouwen

kommisje (Fr.: *commission*) – boodschap; 'k ém no de mét kommisjes gedaun (ik ben op de markt boodschappen gedaan)

kompernoeiljen (kampernoelies) – champignons, eetbare paddestoelen

konseir (Fr.: *concert*) – algemene term voor toneel- en/of muziekkuitvoering

kont – 1. achterste, gat; 't zal zén kont vauren (het zal hem erg varen) – 2. domme vrouw; *en zotte kont*

konteklésjer (kontenkletser) – pitteleer, slipjas

konterfoeër (Fr.: *contre-fort*) – hielstuk van een schoen

konteur (Fr.: *compteur*) – elektriciteitsmeter

kontraure (Fr.: *au contraire*) – tegendraads; *e és nie kontraure* (hij is de slechtste niet), *te kontraure* (integendeel)

kontrebiesse (Fr.: *contribution*) – belasting; *é je aa kontrebiesse al betoildj?*

kooël – (Mnl.: *cule*) – kuil (niet in de betekenis van put of uitdieping, maar wel van ophoging, bv. een koepelvormig gewelf; *nen ovekooël*)

kooën [**kooëks**] (kaan, kaai) – overblijvend bindweefsel van gesmolten vet; *en schélle kooën op aaën boteram*

kooëp – kuip; *en kooëp mieëtel* (een kuip mortel)

kooëskén (**gekooëst**) – kuisen; (uitdr.) *kooëst zén schoenen dau* (gezegd als het zeer lang geleden is dat iemand op bezoek geweest is)

koolbak – 1. bak om kolen in te bewaren – 2. hoge zwarte berenmuts die bv. grenadiers droegen

kop (gew.) – hoofd; *zénnen kop neerléggen* (sterven), *e èèt nogaal e kopken* (1. hij is verstandig – 2. hij is koppig), *op zénnen kop naur ooës gaun* (stomdronken naar huis gaan), *dauvee moeije ne kop op aa loiëf émmen* (het is dom, onberedeneerd), *ménnen kop af as 't nie waur és* (benadrukt dat men de waarheid spreekt), *'t és vee mee aaën kop tegen de mier te loeëpen* (drukt wanhoop uit), *d'oeëgen ooët zénnen kop schrieëven* (veel verdriet om iets hebben), *gieënen kop of gat aun kroiëgen* (het niet begrijpen, niet wijs uit geraken), *e èèt er kop in* (hij heeft er trek in), *op de kop 100 fr.* (precies 100 euro), *ménnen kop drooët* (ik word duizelig), *kop in émmen* (talent voor hebben), *mé zénne kop spelen* (koppig zijn), *zénne kop ooëtwérken* (zijn zin doordrijven), *kop én gat* (gezegd van iemand die klein van gestalte is)

koperloeëd – koperlood; (uitdr.) *zoeë dom as koperloeëd* (heel dom)

koppejauger [zie: **kobbejauger**]

koppen – 1. bietenloof – 2. (ww.) koppig zijn

koppong (Fr.: *coupon*) – reisbiljet (bv. op de trein); *ge moetj aaën koppong nog gaun (h)aulen*

kospélleken (kospeld) – kleine speld met kopje

korpendie (Fr.: *court-pendu*) – fijne appel met korte steel

kosjen (**gekosjt**) – 1. kaatsen {**kosj**: kaats (term bij het kaatsspel)} – 2. (uitdr.) *kosjen of tieëken* (ofwel 't één ofwel 't ander), *een kosj inléggen* (op een maaltijd overvloedig eten)

kosjken (**gekosjt**) [zie: **kooëskén**] – kuisen

kot (gew.) – 1. klein huisje, vaak van slechte kwaliteit; *in zén kot blijven* (zich stil houden), *e zitj mé tien kinjeren op zén kot* (hij zit met tien kinderen geplaagd), *kot aven* (leven houden), *ooët zé kot kommen* (beginnen) – 2. berghok, schuurtje, verblijfplaats voor dieren {(h)**onnekot**, **konoïënekot**, **vérkeskot**} – 3. gevangenis; *e zitj in 't kot* – 4. uitroep van de kinderen bij het naderen van de kermiskramen; *e ko-ot* – 5. *kot verbrannen* (kinderspel)

koterauk (koterhaak) – pook

koteren (**gekoterd**) – 1. peuteren; *in zénnen nees koteren* – 2. porren; *ge moetj azzoeë nie koteren*

koterouë (gew.: koterij) – verzameling van kleine huisjes of bouwvallige bijgebouwtjes

kotjen – 1. kwartje (25 centiemen) – 2. klein krotwoning

kottier – kwartier

krabbe(ken) – krauw; *en krabbe op mén (h)and, eeje al krabbekes g'at?* (heb je al inentingén gekregen?)

krabber – 1. landbouwwerktuig om de bovenste laag van de grond om te woelen; *mé krabberken és beroest* – 2. (fig.) mislukkeling; *'t és mau ne krabber*

krak – 1. knak; *e èt tein zén krakken gekregen* (hij is toen sterk achteruitgegaan) – 2. uitmuntend iemand, uitblinker; *da's ne krak zélle* – 3. precies, juist; *ze komt krak alle zondaugen*

kramikkeléteg (gew.: kramakkelig) – gammel, gebrekkig {**kramikkèlèr**: sukkelende oude man}

krapil (Fr.: *crapule*) – gemeen volk; *'t és mau krapil*

krapilleus (Fr.: *crapuleux*) – gemeen, laag bij de grond

krap(ken) (gew.) – 1. overblijvende lap van afgesneden stuk stof – 2. tros; *ne krap woiënbezen* (een tros druiven)

krasj [**krésj**] (krats, krets) – schram, krab

krasjen (**gekrasjt**) [**krésjen**] – kratsen, kretsen, krabben; *op zén tannen krasjen* (zijn tanden op elkaar bewegen), *mén pénne és gekrasjt* (mijn pen is gespleten)

krasjer – lange lucifer die men op een oneffen vlak aanstreek (ze werden op de toog van het café geplaatst in speciale asbakken die een houder bevatten en die aan de buitenkant voorzien waren van ribbels waarlangs de lucifers werden gestreken zodat de solferkop ontvlamde)

kraum (kraam) – 1. marktkraam, kermiskraam – 2. (fig.) moeilijke vrouw of kind; *azzoeë en kraum*

krawat (gew.: kravat) – 1. schelm, deugniet; *mee aal dé krawatten rond aa gauren* (met al die lastige kinderen rondom mij) – 2. das (*Cravate* is de verfranste vorm van *croate*. De Kroatische soldaten in dienst van Lodewijk XIV werden in 1656 *cravates* genoemd. Deze soldaten droegen linnen doeken rond de hals, de voorlopers van de das)

krawietelen (**gekrawieteld**) [zie: **klawieteren**]

krébbedéteg – krikkel, breekbaar

krébbenboiëter (kribbenbijter) – 1. een paard dat de slechte gewoonte heeft aan de rand van de voederbak te bijten – 2. (fig.) gierigaard - 3. (fig.) slecht gehumeurd iemand

krèèmkèir – ijskar

kréften (**gekréft**) (gew.) – zeuren; *aaft op mé a kréften* {**kréft**: zaag, zeurpiet – **kréfteroië**: gezaag, gezeur}

krejaul (Lat.: *choralis*) (koraal) – koorzanger, misdienaar

krejees (Fr.: *curieux*) – nieuwsgierig

krejezenees [**krejezemosterpot**] – nieuwsgierige

krèkelen (*gekrèkeld*) (krakelen) – 1. kakelen – 2. lawaai maken, babbelen

krémper (krimper) – 1. kind dat traag opgroeit – 2. (fig.) sukkel

krésj [zie: *krasj*]

krésjen [zie: *krasjen*]

krévooesse (Fr.: *se crever*) – zwaar werk

kreveren (*gekreveerd*) (Fr.: *se crever*) – creveren, creperen; *'t és beter en aad pjeid gekréveerd as e jong gereskeerd* (beter een oud paard bekeft dan een jong)

kribbelégteg (lett.: kribbelachtig) – kittelachtig

krikkel – lichtgeraakt, kregelig, driftig, korzelig; *da mokt ém krikkel*

krinkellawinkel (gew.: krinkeldewinkel) – 1. bocht – 2. chaos, geharrewar; *'t és dau maur krinkellawinkel*

krocher – sukkel, iemand die niet mee kan

krøetjes (Fr.: *croûtons*) – gebakken korstjes brood

krøezen (*gekroest*) – overdadig drinken

kroiëgen (*gekregen*) – krijgen; *immand kroiëgen* (iemand inhalen of bereiken, het hem betaald zetten), *émmen és émmen*, *mau kroiëgen és de koensjt* (vast houden wat men gekregen heeft), *e èèt op zén kont gekregen* (hij heeft slaag gekregen), *e èèt iet gekregen* (hij is plotseling ziek geworden)

kroiësselen (*gekroiësseld*) (gew.: krijzelen) – tussen de tanden licht knarsen

kroiëssseg – loops of krols zijn van katten (de term verwijst naar het krijsen van katten die hitsig en paarlustig zijn)

krol (gew.) – 1. krul – 2. krulziekte van planten

kroloiëzer (krulijzer) – tang waarmee de haren gekruld werden

krommenaus [*krimmenaus*] (gew.: krommenaas) – (uitdr.) *e gebaurt ém van krommenaus* (hij houdt zich van de domme)

kroppéllekeskop – kroeskopje

kroppen (*gekropt*) – 1. verkroppen; *e kan't nie kroppen* (hij er niet overheen) – 2. tot een krop worden (bv. sla, kool,...)

kropziekte – kroep, zware strottenhoofdontsteking

krosjeren (*gekrosjeerd*) (Fr.: *crocheter*) – haken (dameshandwerk)

krot (Fr.: *crotte*: modder) – 1. armoedige woning – 2. (uitdr.) *mé krot én mot opeten* (met huid en haar opeten), *'t és krot én kompanie* (schertsend gezegd van mensen die in de schuld zitten)

krotten (*gekrot*) – kreunen, kermen

kwakkelgat – iemand die kwakkelt (die een wiegende beweging maakt bij het stappen)

kw^uasj(ken) – een (kleine) hoeveelheid drank; *'t és nog ne kwasj in*

kwat – onnozelaar; *'t és mau ne wat*

kw^uater – ringvormig gezwel aan de keel bij vrouwen

kwaud – kwaad; *as 't kwaud wiltj* (als 't menens wordt), (uitdr.) *'t és vee kwaud in 't spel* (het lijkt tot mislukken gedoemd); *kwaud spaven* (kwaad vertellen), *'t kwaud és in de wèèr* (ik heb geen geluk), *'t és maur veer 't kwaud* (bij spel)

kwaulék (kwalijsk) – niet goed, niet juist; *e èèt da kwaulék opgepakt* (hij heeft dat verkeerd opgenomen), *as 't kwaulék gaut* (als het verkeerd gaat)

kwazjieter (coadjutor) – helper van de pastoor op een parochie (onderpastoor)

kwédde – deugniet

kwéddeken – eenvoudige, kleine, naïeve vrouw

kwéddel(en) – ruzie, herrie, heibel {**kwéddelèèr/kwéddelés**: knoeier, ruziemaker}

kwéddelgat – iemand die moeizaam loopt

kweek – kroost; *(h)oe ést met de kweek?* (hoe gaat het met de kinderen?)

kween (Eng: *queen/quean*) (gew.) – 1. oude jongejuffrouw – 2. klagende en morrende vrouw – 3. merrie of koe die door afwijking van de geslachtsorganen onvruchtbaar is

kwélm (D.: *Quelle*) – drassige grond

kwékkelink – gekwebbel

kwést – wie weet...; *kwést és'n tooës* (wie weet is hij thuis)

kw^uinten – onnozele

kw^uintjen (Fr.: *quinte*: bui) – grillen

kwoiët – kwijt; *e was zénnen troiën kwoiët* (hij heeft zijn trein gemist), *kwoiët of dobbel* (gezegde in het dobbelspel)

kwooën – kwade; (uitdr.) *'k bèn ooët de kwooën* (ik ben het ergste door), *nog en kwooë week* (nog een moeilijke week), *ge kintj nie kwooër* (het kan niet erger), *'t és maur ne kwooën overgang* (bv. bij ziekte), *'t zén de kwooë jauren* (het zijn de moeilijke jaren) *van kwojers kwaud* (van kwaad naar erger), *'t és kwooë weer op (h)annen* (er is slecht weer op komst), *'t zén kwooë noten om te krauken* (het zijn harde noten om te kraken)

k(w)ooëpét (gew.: kwapert, kwapits) – deugniet, kwajongen

kwosjte – (uitdr.) *te(n) kwosjte kommen* (als het echt nodig is)

Kakken én alles wat er nor rikt

uitdrukkingen over zijn gevoeg doen

naur achter gaun

naar achter gaan = zich ontlasten

(h)ét afgaun

hard afgaan = met moeite zijn gevoeg doen

kakken gaut veer bakken al és n'oven (h)ieët

kakken gaat voor bakken al is de oven heet = kakken is een dringende behoefte die voor alles gaat

't és 't beschoiëten nie wèèt

het is het beschijten niet waard = het is de moeite niet

waur dat den boer kakt, groeitj er gieën gés

waar dat er een boer kakt, groeit er geen gras = impliciet verwijt aan de boeren die de neiging hebben zo veel mogelijk grond in beslag te nemen

mé gat ékt, de boter gaut opslaun

mijn gat jeukt, de boter gaan opslaan = schertsende opmerking als iemand zijn aars jeukte

wie èèt er in zénnen hiel (dooëm) gekapt?

wie heeft er in zijn hiel (duim) gekapt? = wie heeft er in het geniep een wind gelaten?

Kindj noch krooë

gepaarde uitdrukkingen

In het dialect bestaan heel wat uitdrukkingen die bestaan uit twee elementen (bv. *mé en abbe én en snabbe, graat en blaas, krot en kompanie,...*). Zij moeten dan het gezegde van de spreker verder versterken. Meestal bezitten zij een stafrijm en/of een eindrijm.

<i>augetra<u>ad</u> és augeschet<u>en</u></i>	aangetrouwd is aangescheten = spottend gezegde over de schoonfamilie
<i>mé (h)alven en mé gieë<u>len</u> wégsmoië<u>ten</u></i>	met halven en helen wegsnijten = verkwistend leven
<i>'k kreeg me dau en abbe én en snabbe</i>	ik werd daar snauwend toegesproken
<i>'k b<u>én</u> der nie aun of omtr<u>é</u>ntj geweest</i>	ik ben er helemaal niet geweest of aangekomen
<i>ge kintj er in bak<u>ken</u> en in bot<u>eren</u></i>	zegt men tegen iemand die een te grote broek aantrekt
<i>da ging dau bérgop en bergaf</i>	een afwisselend landschap
<i>ge moetj et pak<u>ken</u> met den bloesj en den booë<u>l</u></i>	je moet het goede zowel als het kwade aanvaarden
<i>'t és beter en brok as en broië<u>ssel</u></i>	't is beter iets dan niets
<i>'t és dag op dag tien jaar leen over dik en di<u>n</u>ne gaun</i>	't is vandaag precies tien jaar geleden rechtdoor gaan, zonder op de wegen te letten
<i>met veel ditt'n en datt'n deer der<u>en</u> en v<u>én</u>jsters smoië<u>ten</u></i>	met veel uitleg door deuren en vensters smijten = verkwistend leven
<i>e és van doeljelv<u>el</u> noch h<u>é</u>lle benaad</i>	hij is van de duivel noch de hel benauwd = hij is van niets bang
<i>hoe da g'et drooë<u>t</u> of kieë<u>rt</u></i>	hoe dat je het draait of keert, uit welk oogpunt je het bekijkt
<i>al doen lieë<u>rde</u> én al drooë<u>n</u> kieë<u>rde</u></i>	al doen leert men en al draaien keert men = met iets te doen doet men veel ondervinding op
<i>e gaut nau k<u>ér</u>k noch klooë<u>s</u></i>	hij gaat naar kerk noch kluis = hij is niet meer godsdienstig
<i>e stond dau te drooë<u>n</u> en te kieë<u>ren</u></i>	hij stond daar te draaien of te keren = hij was besluiteloos
<i>van é<u>n</u>js 't é<u>n</u>j'n</i>	van het begin tot het einde
<i>z'és gereë<u>en</u> en gesneë<u>en</u></i>	ze is gereden en gesneden = ze heeft haar lesje geleerd
<i>e zitj er gezoi<u>jen</u> en gebree<u>en</u> ze stond dau goesjmoesj allie<u>en</u></i>	hij is er thuis, is er niet weg te krijgen ze stond daar goedschiks alleen

<i>graat en bla<u>at</u> slaun</i>	bont en blauw slaan
<i>ieënen graat en bla<u>at</u> verwoiëten</i>	nogal te keer gaan tegen iemand
<i>e és t'er geb<u>o</u>ren en get<u>o</u>gen</i>	geboren en grootgebracht
<i>met veel grollen en gr<u>e</u>ven iet doen</i>	erg tegen zijn zin iets doen
<i>mee (h)ann<u>e</u>n en vo<u>e</u>ten</i>	met handen en voeten wijsmaken = met
<i>woiësm<u>au</u>ken</i>	alle middelen proberen te overtuigen
<i>(h)oeëg en drieëg zitten en</i>	hoog en droog zitten en ver van zijn geluk
<i>veir van z<u>e</u> gelik</i>	
<i>op (h)oeëgtag en lieëgtag w<u>e</u>rken</i>	op hoogdag en laagdag werken = altijd aan
	't werk zonder rustdag
<i>pak dau 't i<u>e</u>este 't gerie<u>e</u>dste</i>	neem 't eerste 't beste wat je vindt
<i>op nen ik en nen goië (n<u>e</u>ntik)</i>	op een ik en een gij = plots
<i>ieëst en vera<u>al</u></i>	op de eerste plaats
<i>ieën of me<u>i</u>ren</i>	op de één of andere dag
<i>e klapt in en ooë<u>t</u></i>	hij vertelt onzin
<i>'t és veer i<u>e</u>eweg en droië da<u>u</u>gen</i>	't is voor eeuwig en drie dagen = 't is voor
	altijd
<i>da trekt er van gieën ka<u>n</u>ten</i>	dat lijkt nergens op
<i>of zoiën op</i>	
<i>kindj noch krooë in z<u>e</u>nne w<u>e</u>g</i>	kind noch kraai in zijn weg hebben
<i>émmen</i>	= weinig lasten te dragen hebben
<i>'t és bet<u>e</u>r van de k<u>e</u>rk as van</i>	't is beter van de kerk dan van de kapel =
<i>de kap<u>e</u>lle (n'érmen)</i>	't is beter iets te krijgen van een rijke
	dan van een sukkel
<i>mé klik<u>k</u>en en klak<u>k</u>en</i>	iemand wegsturen
<i>booëtenvli<u>e</u>gen</i>	
<i>krab<u>b</u>en en sche<u>i</u>ren</i>	scharren om te hebben
<i>da kindj kan kr<u>e</u>ften en za<u>u</u>gen</i>	dat kind kan moeilijk doen
<i>'t was dau kr<u>i</u>nk<u>e</u>l la w<u>i</u>nk<u>e</u>l</i>	't was daar draaiend en kerend
<i>kwoië<u>t</u> of 't do<u>b</u>bel</i>	kwijt of dubbel
<i>iet mé krot en mot op<u>e</u>ten</i>	alles opeten
<i>'t és dau krot én ko<u>m</u>panie</i>	't zijn daar arme sukkels
<i>'k en kan nie lo<u>o</u>ën én</i>	ik kan niet luiden en in de processie gaan
<i>in de pros<u>e</u>sse gaun</i>	= ik kan geen twee dingen tegelijk doen

<i>azzoë loeëpen en késjen</i>	onvermoeid verder doen
<i>lotj'n mau doen, e èt er loiëf</i>	laat hem maar werken, hij is flink
<i>én leen veer</i>	gebouwd
<i>'t és M<u>an</u>ten en K<u>al</u>le</i>	't zijn onafscheidelijke vrienden
<i>moeësk<u>e</u>n en do<u>el</u>j<u>ve</u>ren</i>	prutsen
<i>mé naum en to<u>ena</u>um no<u>em</u>en</i>	zeggen zonder iets te verzwijgen
<i>lotj'n maur o<u>ep</u>en en to<u>ep</u>en</i>	bekommer je niet om hem
<i>da kost oeëp en aal</i>	dat kost maar (ten hoogste)
<i>azzoë (h)ooëlen en tie<u>re</u>n</i>	wat een gehuil en geroep!
<i>de straut lag mee o<u>el</u>j<u>te</u>n</i>	de straat was oneffen
<i>én bo<u>el</u>j<u>te</u>n</i>	
<i>ge kost er nie over of teer van 't volk</i>	er was veel volk op de been
<i>om en vedrom</i>	heen en terug
<i>'t most weer te post en te p<u>je</u>id</i>	het moest weer te post en te paard
<i>ge<u>be</u>ren</i>	gebeuren = 't moest weer vlug gebeuren
<i>e wil niet noch te roe noch ter</i>	hij wil op geen enkele manier iets doen
<i>(h)and</i>	
<i>ge moetj roiën én om<u>z</u>ien</i>	je moet rijden en omzien = je moet het
	voorzichtig aanpakken
<i>azzoë roiën en ro<u>ss</u>en</i>	zo rijden en koersen
<i>e zat dau te schroië<u>ve</u>n en te</i>	hij had heel wat op het papier te zetten
<i>vroië<u>ve</u>n</i>	
<i>deer r<u>è</u>ger en sl<u>è</u>ger</i>	door alle weer
<i>'t was mau schieëf en schots</i>	't was niet helemaal in orde
<i>op ne slag en ne kieë</i>	plotseling
<i>ge moetj azzoë nie snab<u>b</u>en</i>	je moet zo ruw niet te keer gaan
<i>én boië<u>te</u>n</i>	
<i>st<u>je</u>iten en v<u>ra</u>ugen</i>	alles willen weten
<i>'k ben stoiëf en stram gew<u>ér</u>kt</i>	'k ben helemaal op van hard werken
<i>e kwam tein en toensj ne kieë af</i>	hij kwam nu en dan eens af
<i>e èt ne t'ont en nen tooës</i>	hij heeft een tweede thuis
<i>e wist nemiëë van to<u>et</u>en of bl<u>è</u>zen</i>	bij wist niet meer van toeten of blazen =
	hij wist helemaal niet meer wat aanvangen
<i>sto<u>ef</u>en en blag<u>er</u>en, da kan'n</i>	hij kan goed pochen

*e kan allieën mau vloeken
én tarieëskén*

mé veel voiëven én zéssen

weer of gieën weer, ik kom af

e èèt altoiëd ziek of zichtig geweest

*n'ieëne kieë te zot, n'andere kieë
bot*

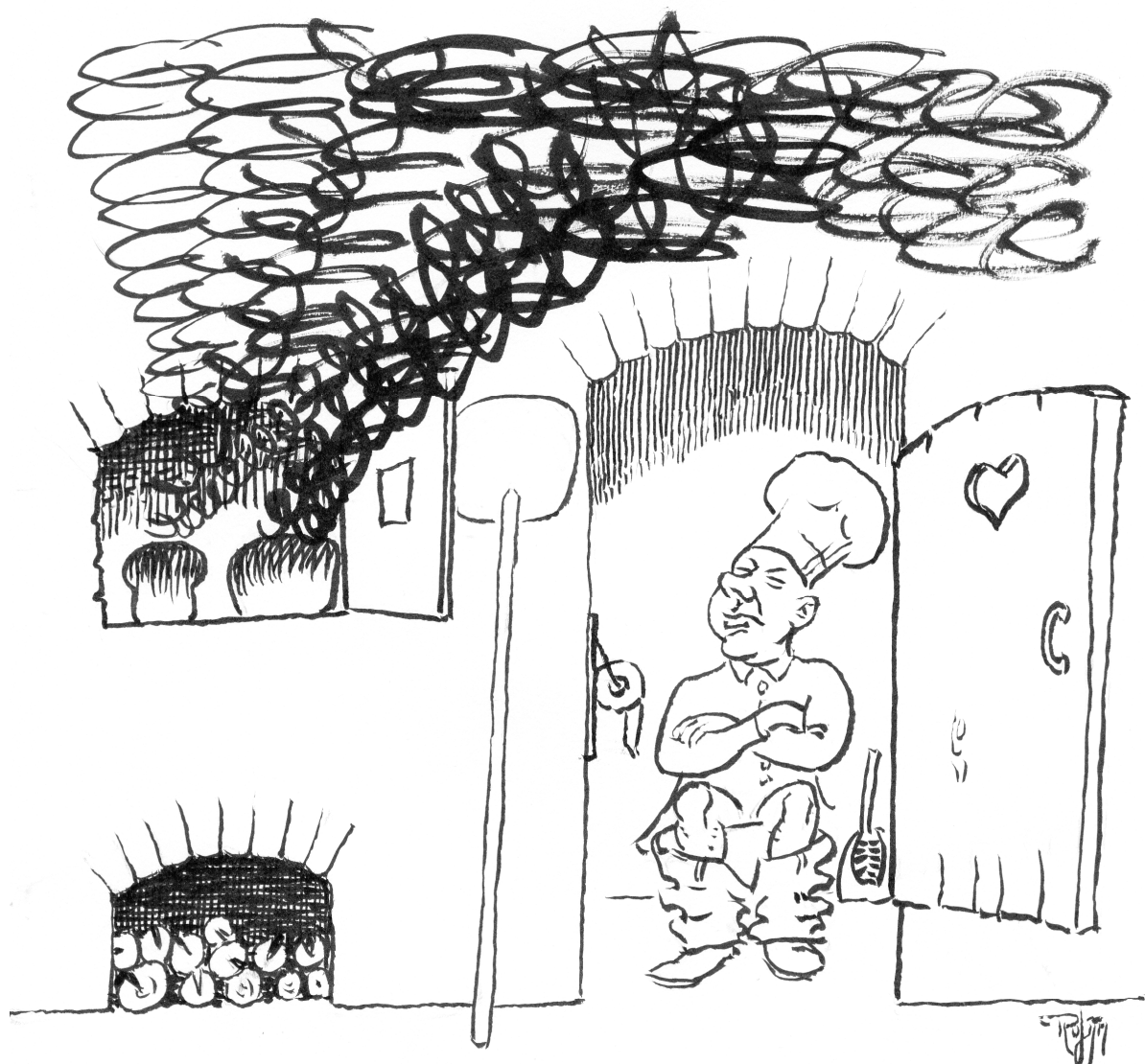
hij kan alleen maar vloeken en tieren

met veel omhaal, drukte

ik kom alleszins

hij was regelmatig ziek

hij heeft kuren

kakken gaut veer bakken, al es 'n oven (h)ieët

L

labbeer (Fr.: *labeur*) – zwaar werk

laffértég [**lavvértég**] lafhartig) – traag, flauw, sullig {**laffértégaut** [**lavvértégaut**]: 1. traag of werkschuw persoon – 2. lafhartig persoon }

laggeir (Fr.: *la guerre*) – 1. lawaai – 2. ruzie

laidjaa – jas die bijna afgedragen is en die nu dienstig is voor vuile werkjes of karweitjes

lambélsj (Fr.: *lampe belge*) – petroleumlamp

lammeer (Fr. : *faire la commère*) – kommeer, kletsvrouw, praatziek vrouwmens

lammekezoet – bokking, gerookte haring (zoet, witte bakharing)

lammeren (**gelammeerd**) – kletsen, de tijd verbabbelen {**lammeerderoïë**: gebabbel }

lammeren (**gelammerd**) – 1. lammeren werpen – 2. afdokken, betalen

lammeteren (**gelammeteerd**) (lamenteren) – weeklagen, jammeren, kermen

lammentooësse (lamentatie) – gejammer, weeklacht

lampétten (**gelampétj**) – overmatig drinken

landayen (landouwen) – velden, weilanden, akkers

lank – lang; *zoeë lank as ne prinséssestrooëk* (heel lang)

lanken (gew.) – flanken van een dier

lanks – langs; *lanks moederskant* (langs moederszijde), *langs n'ieëne kant* (enerzijds)

lankstekant – luierik

lap – 1. brede gedeelte van een schoenzool; *op zén lappen gaun* (op zwier gaan), *azoeë lappen van oeëren* (zeer grote oren) – 2. klap, oorveeg, *'k ém lappen gekregen*

lap(pe)) – (uitdr.) lap; *lap, 't zitj er op* (ja, 't spel zit op de wagen)

lappen (**gelapt**) – doen verliezen, beetnemen; *e èèt er mé ingelapt*; *alle lappen zwang* (keer voor keer)

lappepeter – peter die bij de afwezigheid van de echte peter het peterschap voorlopig waarneemt

lapper – 1. zoetwatervis – 2. dronkaard

laut – laat (uitdr.) *in 't laut* (laat op de avond), *met de lauten* (laat op de avond, ook gezegd van iemand die de avond- of nachtploeg heeft)

lauters – later; *louters vantoïëd* (later misschien)

lavoeër – stroper, pensjager

lavvértegaut [zie: *laffértigaut*]

lawoiët (gew.: laweit) – lawaai; *e groeët lawoiët* (een snoever, een pocher)

lébben (gew.: lobben, lobbés) – goedige man, lobbés

leegganger – nietsnut

leerder – leurder

legen – leugen; *e és van d'ieëste legen nie gebésten* (hij is van zijn eerste leugen niet gestorven)

legenégteg – leugenachtig

leis(ken) (laars(je)) – kannetje in de vorm van een laars van 1 dl. jenever

lék (gew.) – 1. druppel – 2. lik (*e léksken*) – 3. een kleine hoeveelheid; *ne lék mostaut* (een beetje mosterd)

lékken (gelékt) – (op)likken; *lotj (h)ém ne kieë lékken*

lékkeren – kieskeurig iemand

lékstok – lolly, stuk geglaceerde vruchtensuiker op een stokje

lémkes – lijmazen (tarwe-aartjes die met lijm waren bestreken om vogels te vangen)

lémmen (gew.) – 1. schaapslammetje – 2. goedzak

lénen (gew.: lee) – 1. lenden; *'k ém zieër in mén lenen* (ik heb pijn in mijn lenden) – 2. scharnier, hengsels

léntjen – lijntje; (uitdr.) *immand aun't léntjen aven* (iemand aan het lijntje houden)

lép – lip; *zén lép lauten angen* (pruilen)

léper – lepel; (uitdr.) *'k ém (h)ém bé zén lepers* (ik heb hem betrap)

lép(pe)saas (lett.: lipsaus) – (uitdr.) *'t és lépsaas* (er is ruzie, onenigheid)

lépken – loopje; (uitdr.) *op e lépken* (op een loopje)

léren (geleerd) – leuren; *mé iet leren gaun*

lérke(n) (lieerken) (leerken, verkleinwoord van leer) – ladder(tje); (uitdr.) *lérke staun* (iemand een voetje geven, bv. om in de boom te klimmen)

lérre (lor) – schelm, geniepig iemand; *en klein lérre* (een kind die het te bont maakt)

lésj (lisj) – 1. leren riempje (om klompen of kloefen beter te dragen); *mén lésjken van ménnen kloef was afgechoten* (het riempje van mijn klom was kapot)
– 2. schelm

lést – laatst; (uitdr.) *op 't léste van 't spel* (uiteindelijk), *de léste zén de béste* (de laatste zijn de beste, wie laatst lacht best lacht)

létter – 1. zijde van een geldstuk waarop het opschrift staat; *kop of létter* (kop of munt) – 2. (gew.) weinig, luttel; *'t és veel te létter* (het is veel te weinig), *(h)oe létter dat és* (hoe weinig het ook is) – 3. (uitdr.) *(h)oe létter voesj* (binnenkort)

lèven (gelèèfd) – leven; (uitdr.) *'t és zén lank lèven* (dat doet hij graag), *d'er és gieën lèven mee t'aven* (het is niet vol te houden), *en (h)élsj lèven* (zeer veel lawaai), *va za lèven nie mieë* (nooit meer), *zoeë e lèven*, *zoeë en énje* (zulk leven, zulke dood); *é je da van aa lèven geweten* (heb je dat ooit geweten), *azzoeë'n lèven dat dau was* (wat een lawaai dat daar was)

lèveteg – levend(ig); (uitdr.) *een lèvetege weef* (een levende weduwe of een vrouw die door haar man tijdelijk of voorgoed is verlaten)

lèveteg vlieës – bloot vlees

lezeg – 1. leeg; *lezeg zaut* (zaad dat niet kan kiemen, geen vruchten bevat) – 2. lui; *ne lezegen* (een luiaard)

licht – 1. licht; *'t weegt mau licht* (het weegt niet veel), *tisken licht en donker* (bij valavond) – 2. long(en), bv. *de lichten van e vérken*

lichtekes – lichtjes

lichtemis – Onze-lieve-Vrouw Lichtmis (2 februari)

lichter (gew.) – lijkst

lichteren (gelichter) (gew.) – in de lijkst leggen

lichtlèver (gew.) – longen van een geslacht varken

lieber (Fr.: *libre*) – vrij; (uitdr.) *allemaan és lieber van zén kalieber* (iedereen is vrij om te doen waar hij zin in heeft)

Lieë – Denderleeuw

lieëcheren (gelieëcherd) – loochenen; *ge kintj nie lieëcheren dagge...*

lieëg – laag; *'k ém (h)ém lieëg op* (ik schat hem niet hoog in)

lieën (geliedj) – leiden; *van d'(h)and Gods geliedj (door God geleid)*; (uitdr.) *van d'alf geliedj* (verdwaald)

lieëp [rieëp] (leep) – doortrapt; *'t és ne lieëpen*

lieër (leer) – ladder; voorbeelden zijn een *vérkesslieër* (waarop geslachte varkens opgehangen worden), *een frooëtlieër* (een fruitladder), *een oenjerenslieërken* (kippenladdertje); (uitdr.) *lieërken staun* (iemand helpen om ergens bij te

kunnen door hem via de samen gevouwen handen bv. op de muur te laten klauteren)

lieëst – leest; *schoenen op de lieëst zetten* (schoenen op een leest plaatsen om ze bv. te rekken)

liegen – 1. (**gelogen**) liegen; (uitdr.) *ge liegt dagge zwét ziet* (je liegt dat je zwart ziet), *ne lieger és nen bedrieger én ne bedrieger és nen dief* (een leugenaar is een bedrieger en een bedrieger is een dief) – 2. (**gelegen**) liggen, verantwoordelijk zijn; *lieget au moië?* (is het aan mij te wijten?), *'t zal nie aun moië liegen* ('t zal aan mij niet liggen)

lieken – 1. lied(je); (uitdr.) *zé lieken és ooët(gezongen)* ('t is er mee gedaan), *ge mokt er e lieken van* (je komt altijd op hetzelfde terug); 't zitten liekes in (er zitten liedjes in, het is drank waarvan je vlug dronker wordt) – 2. afkorting van Amelie, Rosalie, Emilie, Idalie, Nathalie

liere (lier) – 1. snaarinstrument; *op zén liere speelen* – 2. windas

lieremaan (lierenaar) – groot knipmes dat bij gevechten uit de zak werd getrokken (mes zoals dat vanaf het einde van de 19de eeuw in Lier werd gemaakt)

lieter – 1. liter – 2. hoeveelheid van 50 kg; *ne liter (h)oeilje* (50 kg steenkool)

lievenieër (gew.: lieveheer) – 1. Jezus; *dau was gieën lievenieëren ne mieë aun te doen* (niets kon nog helpen) – 2. kruisbeeld (*onslievenieër*)

lievenieërsbistjen – lieveheersbeestje

liggen (**gelegen**) – liggen; (uitdr.) *z'èèt mé liggen* (ze heeft me gefopt), *aun 'n dieël liggen* (ze moeten erven), *in loiëk liggen* (gestorven zijn), *de zoeg leit mé tien viggeren* (de zeug heeft tien biggen), *ze leit met de mauzelkes* (ze heeft de mazelen), *e èèt er gelegen* (hij heeft het verkorven)

lillen (**gelild**) – leuren; *ge moetj er azzoeë nie mee lillen*

lingen (**augelongen**) (lengen) – langer maken, langer worden; *de daugen lingen al*

linjewauter (lindewater) – gewrichtsziekte bij veulens (dit werd verholpen door thee te geven van koninginnebloemen)

linkadoor (gew.) – linkerd, leperd; (*h)oe linker*, (*h)oe flinker*, (*h)oe réchter*, (*h)oe sléchter* (als het linkeroor tuit is het goed wat ze vertellen, als het rechteroor tuit, is het slecht wat ze vertellen)

linkaut (lett.: linkaard) – listige vent, bedrieger

lippen – verkleinvorm van Philippe

lisj (lits) – lus (bv. aan een jas) – 2. lap; *geef d'(h)ém dau en lisj rond zén oeëren*

lochting (gew.) – moestuin, hof

lodder (gew.) – 1. loeder, haveloze man – 2. lomp, lor, prul

lodderéchtig (lodderachtig) – slaperig, haveloos

lodderoeëg (lodderoog) – 1. wellustig oog – 2. slaperig oog

loe – (uitdr.) (*katj'n*) *loe doen* (verstoppertje spelen)

loeben (lobbes) – sul, lomperik

loecht – lucht; (uitdr.) *de loecht ziet nog zwét van de daugen* (de lucht ziet nog zwart van de dagen; je moet je niet haasten, er komen nog veel dagen)

loeëp – loop; (uitdr.) *de loeëp in émmen* (onrustig zijn, niet kunnen thuis blijven), *ze zén op de loeëp* (ze zijn op zwier)

loeëpen (geloëpen) – lopen; *e èt dau ieën loeëpen* (een onecht kind?), *e ést er mee gaun loeëpen* (hij heeft het ontvreemd)

loeëper (loper) – 1. licht werkpaard, renpaard – 2. kind dat pas loopt – 3. ijzeren of zinken geraamte waarop duiven vallen om naar binnen te kunnen lopen

loeëpmét (lett.: loopmarkt) [**loeëpmétterië**] – iets wat drukte en geloop met zich mee brengt

loeës – loos, los; *de voiës drooët loeës*, (de vijs draait los), *'t és loeëzen oorlog* (het is een warboel, een ordeloos gedoe), *en loeëze moilje* (een schuifring); (uitdr.) *immand loeës doen* (iemand bedriegen)

loemp – lomp, plomp, onbehouden

loenje (Fr.: *longe*) (gew.) – teugel van een paard waaraan het *koddieël* vastgemaakt werd

loenjeg – weelderig; *de petatten ston te loenjeg* (het loof tiert te welig)

loeremaan – rups

loes – goed verstopt; *'k ben (h)ier loezzekes* (*ik ben hier goed verstopt*), *en loes plosjken* (een veilig plaatsje)

loet (gew.) – kuur, luim, nuk; *e èt loeten* (hij heeft kuren))

loeter [loeten] (gew.) – 1. dommerik, lummel, eerloze kerel – 2. penis

loezzje (logie, loge) – open achterbouw, plaats voor het bergen van allerlei materiaal

loiëf – lijf; *gieël mén loiëf doe zieër* (ik heb overal pijn), *'t és aun zé loiëf gegoten* ('t is juist gepast); (uitdr.) *de koei eer loiëf komt af* (de nageboorte van de koe komt), *e èt twee oorlogen op zén loiëf g'at* (hij heeft al twee oorlogen meegemaakt en veel moeten ontberen), *e èt er loiëf en leen vee* (hij is er sterk genoeg voor)

loiëveken (lett.: lijveken) – borstrok, onderhemd

'k kan nie looën én in de prosésse gaun

loiët (Mnl.: *lide*: weg, gang) – lijn, rij, ligging; 't was ooët de loiët (het was buiten de gewone weg)

loiëzaud (lijnzaad) – vlaszaad

loiëzemèl – lijnzaadmeel

loiëzemèlpap – lijnzaadpap (dit werd ook op een ontstoken wonde gelegd)

lok (gew.: klokke) – zuigdot (lapje stof waarin wat zoets werd gestopt en dat met een draadje was dichtgebonden; kindjes konden er op zuigen)

lokkebroeëd (lett.: lokbrood) – lokaas

lokken (gelokt) – gezoogd worden, zuigen; *aun en mém lokken* (aan een fopspeen of borst zuigen)

Lommeek – Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

lommer(te) (gew.) – schaduw

lommerschoiët – lommerschijs (ziekte bij schapen en kalveren)

looë – lui; (uitdr.) *looë zwieët és gaa gerieëd* (wie niet graag werkt, is rap moe)

looëmer (gew.: luimer) – heimelijk, geniepig iemand

looën (gelodj) – luiden; (uitdr.) *'k kan nie looën én in de prosésse gaun* (ik kan geen twee zaken tegelertijd doen), *'t zal gaun looën, zéle* (je zal er van langs krijgen), *over doeëd looën* (de doodsklok luiden voor iemand)

looërdoië – luiheid; *'t és van looërdoië dat'n...*

looës – 1. luis; (uitdr.) *van zén oiëgen looëzen gebeten wërren* (door zijn eigen schuld gestraft worden) – 2. deugniet, heimelijk iemand

looëszak (lett.: luiszak) – luiaard

lotensgeval – het lot beslist

lotj'n – 1. (zn.) lotje – 2. (ww.) laat het; *lotj'nt ooët* (stop maar)

lowie (Fr.: *Louis*) – oude munteenheid; *nog vee gieën gaaën lowie* (nog voor geen *Louis d'or*)

Liekes van vrigger

liedjes en versjes van vroeger

Marielou, Marielou,

Waur és 't géldj van de Boerenbond nau toe ?

Marielou, Marielou,

Waar is het geld van de Boerenbond naar toe?

(gezongen na de crash van de Boerenbond in 1929)

*Hitler dee zén vérken doeëd.
Chamberlain doiën'n kreeg ne poeët.
En Daladieë*

doiënen kreeg (h)et koddeken mee.

Hitler deed zijn varken dood.

Chamberlain, die kreeg een poot

En Daladier

die kreeg het koddeke mee.

(melodie van Lambet Walk naar aanleiding van de Conferentie van München met Hitler, Chamberlain en Daladier in 1938)

*Ééje vanzalèven Hitler al gezien
met zén klein moestasjken
van een haur of tien?*

*E zo zoe geiren
nor England gaun
maur 't zal nie gaun
want onze moestasj
és doeëd.*

*Heb je ooit Hitler al gezien
met zijn klein moustachken
van een haar of tien?*

*Hij zou zo graag
naar Engeland gaan.*

*Maar het zal niet gaan
want onze moustache
is dood.*

(melodie van Unter die Lanterne van Marlene Dietrich)

*Génje veir, génje veir
Rétj e koesjken
Mee Albeir*

*Ginder ver, ginder ver
rijdt een koetsje
met Albert.*

*Mattot, Mattot,
a étjes zén zoeë rot,
'k en wil der niet van eten
want g'ét er in gescheten.*

*Mattot, Mattot,
je erwtjes zijn zo rot.
Ik wil er niet van eten
want je hebt er in gescheten*

Meiren ést gieën school.

Ik speel op mén fiool.

Meiren ést gieën klas.

Ik speel op mén kabas.

Morgen is het geen school.

Ik speel op mijn viool.

Morgen is het geen klas.

Ik speel op mijn kabas.

Iffra va gézze gedrooëd.

Ne pispot aun eer gat genooëd.

Juffrouw van gézze gedraaid.

Een pispot aan haar gat genaaid.

Raupen doet 't gat gaupen.

Ieder beet és en scheidt,

(h)oe noiëger dagge knabbelt,

(h)oe mieër dat aa gat rammelt,

(h)oe mieër dassé klinkt,

(h)oe noiëger dat 't stinkt,

Rapen doet het gat gapen.

Iedere beet is een scheidt,

hoe harder dat je knabbelt,

hoe meer dat je gat rammelt,

hoe meer dat ze klinkt,

hoe harder dat het stinkt,

Pauter, bringt wauter,

ménnen baud brandt af.

Pater, breng water,

mijn baard brandt af.

Lierekatoïët.

Aa slép (h)angt ooët.

Lierakatuut.

Je slip hangt uit.

Ninof brandt

Aa slép (h)angt ooët.

Ninove brandt.

Je slip hangt uit.

(beide spotrijmpjes werden gezongen wanneer een slip van het hemd uit de broek kwam)

*Sissen stond te pissen
in 'n (h)hoek van 't stammenee.
Dau kwaumen twieë polissen
én ze naumen Sissen mee.*

*Sus stond te pissen
in de hoek van het staminee.
Daar kwamen twee agenten
en ze namen Sus mee.*

*Trees, trees, stekerbees
èèt alle kapéllekes af geweest.
Z'èèt eer ewa g'at, z'èèt daur ewa g'at
én daarmee was Trezeke stekerbees zat.*

*Trees, trees, stekerbees
heeft langs alle kappelletjes geweest.
Ze heeft daar wat gehad (2x)
en daarmee was Treze Stekelbees zat.*

*Op rékeningenuvet
sloeg den bakker zén woiëf
alme ne dikke klipper
zoedauneg op eer loiëf.
De vraa wou nie spreken,
de klipper wou nie breken.
De vraa sprak,
de klipper brak
én de maan viel mé zén gat
in n'(h)oeiljenbak.*

*Op Driekoningenvond
sloeg de bakker zijn wijf
met een dikke klipper
zodanig op haar lijf.
De vrouw wou niet spreken,
de klipper wou niet breken.
De vrouw sprak, de klipper brak
én de man viel met zijn gat
in de kolenbak.*

*Koben aroben zén broek stond open.
Dau kwam nen ézzel in gekropen.
Hoe mieër da Koben sprong,
hoe mieër dat 't ézzelken sprong.*

*Koben Aroben zijn broek stond open.
Daar kwam een horzel in gekropen.
Hoe meer dat Koben sprong,
hoe meer dat het horzeltje sprong.*

*Onder de bank
lag e wa zand.
Rétj er mee nau Ingeland,
van Ingeland nau Sponj'n.
Appelkes van Aronj'n,
pérkes va Condee,
bringt ons (naam van het kindje)
e koeksken mee.*

*Onder de bank
lag wat zand.
Rijd er mee naar Engeland,
van Engeland naar Spanje.
Appeltjes van Oranje,
peertjes van Condee,
breng ons (...)
een koekje mee.
(liedje om kleine kinderen te paaien)*

*Sjampétter op aa gat staut en létter
Op aa veer(h)oeët staut en oo
O gé lieëken méttekoo.
Champetter op je gat staat een letter
Op je voorhoofd staat een o
O gij lelijke marteko.*

*Mamaa, papaa,
men voeten émmen kaa.
De stoof wiltj nie brannen
én de reek komt deer de schaa.
Mama, papa,
mijn voeten hebben kou.
De stoof wilt niet branden
én de reuk komt door de schouw.*

Lèveswoiëshéd

uitdrukkingen over levenswijsheid

ge moetj nie allom gaun

je moet niet alom gaan = je moet rechtuit spreken

ge moetj a bérre op veerand mauken

je moet je bed op voorhand maken = je moet tijdig je voorzorgen nemen

de wélje es en kwooë bieëst

de weelde is een kwade beest = een weelderig leven is gevaarlijk

lotj de boeren mau dësken

laat de boeren maar dorsen = de zaak is nu gelukt, we staan er goed voor

wie nieën wétj (ziet), nieën dèèrt

wie niet weet, niet deert = zaken waarvan men onkundig is, geven geen ergernis

dobbél és nog zo dik

dubbel is nog zo dik = tweemaal is beter

ge werd da gewoeën lék as nen doeljvel brannen

je wordt dat gewoon zoals een duivel aan het branden = je went aan alles

't vèègt zén gat zonder papieren

het veegt zijn gat zonder papieren = het lost zichzelf op

lotj gaun da gaut

laat gaan dat gaat = bekommer je er niet te veel mee

kroiëgen és de koenjt, aven és de boodschap

krijgen is de kunst, houden is de boodschap = wees blij met wat je hebt

émmen és émmen én kroiëgen és de koensjt

hebben is hebben en krijgen is de kunst = het is beter te hebben dan beloofd te krijgen

ons (h)ieër èèt van ieder zén getal

Onze-Lieve-Heer heeft van ieder zijn getal = er zijn alle soorten mensen

(h)oe groeëter 'n (h)oeëp, (h)oe beter koeëp

hoe groter de hoop, hoe beterkoop = hoe groter de hoeveelheid die men koopt, hoe goedkoper

(h)ooëzen zén looëzen

huizen zijn luizen = bezit van huizen geeft veel beslommeringen

kakken gaut veer bakken

kakken gaat voor bakken = het meest nodige moet eerst gebeuren

zéje kwaud? g'ét toiëd om bloië te wérren

ben je kwaad, je hebt tijd om blij te worden = wie kwaad is heeft tijd om blij te worden

allemaan és lieber van zén kalieber

iedereen is vrij van zijn kaliber = iedereen is vrij om te doen waar hij zin in heeft

ne lieger és nen bedrieger én nen bedrieger és nen dief

een leugenaar is een bedrieger en een bedrieger is een dief

wie ne nees èt kan rieken

wie een neus heeft kan ruiken = wanneer men wil duidelijk maken dat de luisteraar voldoende weet om te oordelen

ooëter oeëg, ooëter (h)ért

uit het oog uit het hart = de afwezigen worden dikwijls vergeten

d'ondervénjink és de béste school

de ondervinding is de beste leerschool = gezegd over het belang van ervaring

gedaun plezier én geleeën poiën és gaa vergeten

gedaan plezier en geleden pijn is gauw vergeten = plezier en smart zijn snel vergeten

ge moetj niet te rap zén om vérkes te mauken, ge zotj de stjeit kinnen vergeten

je moet niet te vlug zijn om varkens te maken want je zou de staart kunnen vergeten = je moet niet te rap zijn om een beslissing te nemen

vraugen és vroië, 't reffeseren staut er boië

vragen is vrij, weigeren staat er bij = vragen mag je maar daarom krijg je het nog niet

moeten és dwang, schoiëten és afgank

moeten is dwang en schijten is afgang = als reactie op een bevel; *ge moetj...*

stillekes om lang te dieren

stilletjes om lang te duren = antwoord op de vraag *(h)oe gauget?* (hoe gaat het?)

't és stillekes waur da't nieën wooët

het is stil waar het niet waait = er is overal wel eens ruzie

mén kat za spreken

mijn kat zal spreken = ik zal eerst raad vragen

roiëmen en dichten zonder a gat op te lichten

rijmen en dichten zonder je gat op te lichten = gezegd wanneer men een rijmvers voordraagt

al doen lieërde en al drooën kieërde

al doende leert me en al draaien keert men = met iets te doen, doet men veel ondervinding op

't ieëste geroken, pottteken gebroken

het eerste geroken, potje gebroken = wie als eerste alarm slaat, heeft meestal schuld

't zal nog in zënnen nees drippen

het zal nog in zijn neus druipen = de dwaasheden die hij begaat zullen nog bestraft worden

mén kat za spreken

M

maa(f) – mouw; (uitdr.) *'t stékt in mén maaf* (ik vergeet het niet), *'k émmet in de maaf* (ik heb het doorzien)

maan (man) – man; *'k zin der mé gieëne maan over* (ik kan dat werk niet af krijgen), *ge zétj ménne maan* (jij bent mijn man, mijn spelgenoot), *dau zal e manneken zoiën* (er zal veel volk zijn), *'k bèn maan genoeg* (ik ben in staat om het zelf te doen), *ons manen* (onze mannen, onze familie), *'t és ne maan gelék as nen bèèr* (een sterke man), *de maan zoiën* (veel te zeggen hebben), *e groeët maan* (een wat hovaardig man), *zénne maan vénjen* (de geschikte man vinden, de man vinden die hem aankan)

maboel (Fr.: *maboel(e)*) – getikt, half gek

machoechel (gew. - Sp.: *muchacha*: meisje) – dikke vette vrouw, een pafferig mens

madoilje – 1. medaille, ereteken – 2. (fig.) *en vieze madoilje* (een vieze vrouw)

makanderen – malkander; *aske makanderen mau gèren ziet*

makkrong (Fr.: *macaron*) – makron, amandelvormig koekje (o.a. gebruikt bij de bereiding van vla)

malgree (Fr.: *malgré*) – 1. ondanks, spijs – 2. dringend ; *'k moen malgree nau 't fetrék*

malleer (Fr.: *malheur*) – ongeval; (uitdr.) *de malleren slaupen niet* (ongevallen doen zich altijd voor), *malleren doen* (een ongeluk begaan), *per malleer* (door een ongelukkig toeval, niet met opzet)

mallerees (Fr.: *malheureux*) – erg, jammer, ongelukkig

malloenjeg – 1. onwel, naar – 2. sukkelachtig, gebrekkig; *e malloenjeg kindj, er malloenjeg ooëtzien*

malt (gew.) – mout (koffiesurrogaat)

mammeer (Fr.: *ma mère*) – moeder (eertijds vooral de aanspreekvorm bij de burgerij)

manekes (lett.: mannetjes) – prentjes; *nen boek mé manekes in*

mankeren (gemankeerd) – (uitdr.) *'t zoo der nog au mankeren* (het is maar redelijk), *zonder mankeren* (als versterking voor een gedane belofte, of als antwoord op een verzoek zoals *doe ze de komplementen*), *ne ménsj mag niks mankeren* (een mens moet eigenlijk gezond zijn)

manne – mand, korf met twee oren; *en manne petatten*

manskasen – manskousen {**manskliëren**: manskleren – **mansim**: manshemd – **mansvelau**: mansfiets}

mansménsj – mannelijk persoon

mansoeëgte – manhoogte

manten – (uitdr.) *'t és manten en kalle* (ze horen bij elkaar) (zie ook: **kalle**)

marjanne – scheldwoord afgeleid van Marianne; *en schaa marjanne, en vooël marjanne, en vieze marjanne*

marode (Fr.: *à la marode*) (gew.: marode) – (uitdr.) *op marode gaun* (op zwier gaan, scharrelen, uit stelen gaan)

marrot (Fr.: *marotte* – gew.: marot: een gekke pop) – 1. streng, kluwen wol – 2. popjes van stro die tussen de pannen geschoven werden om de zolder te beschutten tegen regen, sneeuw en stof

marsjang (Fr.: *marchand*) – handelaar die zijn activiteiten vooral buitenshuis verricht (bv. **pjeïremarsjang**)

marténg (Fr.: *Martin*) – (uitdr.) *nen (h)étten marténg* (iemand die veel kan verdragen)

masjandies (Fr.: *marchandise*) – 1. handelswaar – 2. gerief – 3. goederentrein

masken – meisje

maskeszot – man of jongen die veel achter de meisjes loopt

massakker (Fr.: *massacre*) – wanorde

mastélle (Oud-Fr.: *mastillon*) – 1. mastel (klein plat rond broodje van tarwebloem en anijs met een kuiltje in het midden gebruikt bij de bereiding van vla) – 2. (fig.) oorvijg, slag

mater – 1. overrijp (fruit) – 2. uitgeteld; *e was mater geslegen* (hij heeft een flinke pandoering gekregen) – 3. dronken

mattant (Fr.: *ma tante*) – tante (vooral van toepassing op een tante die kloosterzuster is)

matteer (Fr.: *matière*) – etter

mattot – 1. pruimensoort ; *zén nees és pessies en mattot, en mattot van ne nees* – 2. scheldnaam voor iemand die op de kermis gepofte erwtjes verkocht

mau(r) – maar; (uitdr.) *'t és ne mau boië* (er is een ‘maar’ bij, er zijn voorwaarden aan verbonden)

maug – maag; *'t leit nog op mén maug* (het ligt nog op mijn maag, ik heb het niet kunnen verteren (zowel letterlijk als figuurlijk))

mauken (gemokt) – maken; (uitdr.) *zén bédde bé mauken* (zijn bed bij maken, waakzaam zijn), *da mokt veel* (dat maakt een groot verschil), *van iet géldj*

mauken (van iets geld maken, er geld voor ontvangen), *zénne lach mauken* (zijn lach maken, veinzen te lachen, in dat geval heeft men een *gemokte lach*)

maul (lett.: maal) – 1. hoeveelheid urine die men loost; *azzoeë en maul* – 2. linnen zak die de vrouwen onder de rok droegen om iets weg te dragen

mauneschoiën – maneschijn; *alle mauneschoiënen ne kieë* (sporadisch, nu en dan eens)

maur – mare; *en slechte maur*; (uitdr.) *van de maur bereeën* (van de mare bereden, een nachtmerrie hebben)

maut – maat

mazzoet – bier met cola

medinkt – mij dunkt het

meeg – lievelingskost; *'t és ménne meeg*

meegaun (meegegaun) – meegaan; (uitdr.) *e zal nie lank nimme meegaun* (hij zal niet lang meer leven), *'t gaut me mee* ('t valt me mee), *meegondj* (meegaande)

meeklappen (meegeklapt) – er over meespreken; *ik kan der van meeklappen*

meekroiëgen (meegekregen) – meekrijgen; (uitdr.) *as 'n tooës komt zal 'n zén zooëver meekroiëgen* (wanneer hij thuis komt zal hij bestraft worden)

meepauten (meegepotj) – zijn deel krijgen

mees (Fr.: *mouche*) – mug

meescheiren (meegescheird) (lett.: mee scheren) – als een dief iets meenemen

meesjoepen (meegesjoept) – meepakken, jatten

meeval – meevaller

meiren(t) – morgen; *op de meirent ('s morgens)*, *ieën of meiren (binnenkort)*, *meiren bringen* (ontkennend antwoord op een vraag)

meissen – meid: *'k Bén aa meissen niet* (ik ben je meid niet, doe het maar zelf)

meken – (groot)moeder, oude vrouw; *azzoeë en aad meken*

melekes – 1. kermismolens; *op de melekes zitten* – 2. (uitdr.) *ge moetj gieën melekes mauken* (je moet geen molentjes maken, je moet niet rond de pot draaien)

mélk – melk; *zén melk optrekken* (een koe die geen melk meer heeft, ook gezegd van een persoon die niets wil zeggen of doen), *van zén melk zoiën* (de kluts kwijt)

melom – memel; *'t és vermelomd* (het is vermolmd)

mém – 1. vrouwenborst – 2. fopspeen, tutter; *geef d'(h)ém dau en mém* (geef hem daar een tutter, zorg dat hij zwijgt)

mémber (Fr.: *membre*) – lid; *de mémbers van 't meziek*

memee – grootmoeder langs moeders kant

mémmen – 1. (ww.) zeuren, vitten – 2. (zn.) vrouwenborsten

ménnegat (gew.) – 1. landweg die naar achterliggende akkers loopt – 2. een bruggetje over een gracht in het veld

mennieten – minuten; (uitdr.) *mé immand de voiëf mennieten aven* (met iemand de vijf minuten houden, iemand voor de gek houden)

menotten (Fr.: *menotte*) – handboeien

ménsj – mens; *'t kost stikken van ménsjken* ('t is heel duur), *'k bèn gieëne ménsj niemieë* (ik ben geen mens meer, ik voel me slecht door bv. ziekte, tegenspoed, ontmoediging)

mérbelontjes – mirabellen (pruimensoort)

mérbol (gew.: marbel) – knikker (deze zat vroeger ook in de hals van limonadeflesjes)

mérbollen (gew.: marbelen) – 1. (zn.) knikkers – 2. (ww.) knikkeren

mérf (murw) – gaar gekookt; *de petatten zén mérf*

mérre – merrie

mérremit (gew.: marmiet) – koperen ketel

mérrezieëk – 1. urine van een merrie – 2. (fig.) flauwe of zure drank; *'t és pessies mérrezieëk*

més – 1. mes – 2. (Fr.: *messe*) mis; *de més van tien ieren* – 3. mest; *'t més in de voor doen* (het mest in de ploeg- of smidsnede doen)

messannen [zie: *missannen*]

mésj – mortel

mésjer – metser

mésjersoeëg (lett.: metsersoog) – iemand die juist kon schatten

méslaunen – masteluin(en) (½ tarwe + ½ rogge); *e méslaunen broeëd*

mésnat – kletsnat

méspoel (mestpoel) – putje naast de mesthoop waarin het mestvocht vloeide (deze werd in tegenstelling met de beerput niet afgedekt)

méssink – mesthoop

mestés – meesteres

mét – markt; (uitdr.) *azzoeë en mét dat dau was* (zo een markt, wat een warboel)

métjen – 1. grootmoeder – 2. oud vrouwtje

metnieën (meteen) – tezeldertijd

méttekesknienen – X-benen, naar binnen staande knieën (Een *vétjmétten* of jong kalf stond nog geprangd in de *méttekesbak* waarin het dier leerde staan wat nodig was omdat het bij de geboorte nogal slap op de poten stond; het gevolg van deze wankelende houding waren de binnenwaarts gebogen knieën)

métteko (marteko) – 1. (lelijke) aap; *ne lieëleken métteko* – 2. rug; *op ménnen métteko zitten* (op mijn rug een kind ronddragen). De naam is afkomstig van Marteken, de aap uit een diersage. De Fransen hebben het woord overgenomen en verfranst tot *marticot*. Die verfranse vorm werd later in onze taal opnieuw binnengehaald als *martiko* of *métteko*.

méttelink – marteling, moeilijke bedoening; *'t was en échte méttelink*

métten – 1. kalf – dom iemand; *'t és mau ne méttén* – 3. braaksel; *e èèt ne méttén geleid* – 4. roepnaam voor Maarten; *de poiëp au méttén geven* (de pijp aan Maarten geven, het opgeven)

mezepis (lett.: muggenpis) – motregen, druilerige regen

meziek (muziek) – fanfare

meziekske (muziekje) – mondharmonica

middel – (uitdr.) *'k moen der middelen in schaffen* (ik moet maatregelen treffen om het doel te bereiken), *zén middelen overzien* (kijken of men het kan kopen)

mieëster (meester) – 1. schoolhoofd, onderwijzer – 2. baas; *zied'er aa nog mieëster over?* (kan je het nog aan?) – 3. veearts (*pjeiremieëster*)

mieësteren (gemieësterd) (gew.: meesteren) – geneeskundig behandelen

mieg – moe; *mieg van 't zitten* (spottend gezegd van iemand die weinig verricht), *zoe mieg as nen (h)ond* (verschrikkelijk moe)

mieren – muren; (uitdr.) *ge kintj er de mieren van oploeëpen* (je kan er de muren van oplopen, je krijgt het er van op de heupen)

miezerkes – miezerig, flauw

mik – 1. boomtak in de vorm van een tweetandige vork – 2. speeltuig waarmee propfen weggeschoten werden, katapult (waarmee gemikt of gericht werd)

mil – mul (fijne aarde of zand dat op de veldwegen ligt)

milje – vogelzaad; *ronne én platte milje*

milledieë (Fr.: *mille* + *dieu*) – krachtterm

mingelmangel – onoverzichtelijke warboel (de helft van verschillende zaken)

minne (Fr. *minet*: poes) – bontsjaal van vrouwen

minneken – potloodstift

mis – 1. mis, verkeerd – 2. mus; *zoeë zot as en mis*

missannen [zie ook: **messannen**] (lett.: mishanden) – (uitdr.) *da missant niet* (dat doet er niet toe)

misdacht – vergissing, fout

miskaddee – (uitdr.) *'t was miskaddee* ('t was verkeerd gezegd)

miskejonk – 1. mussenjong – 2. (fig.) tener, frêle kind

miskekoppes (lett.: mussenkoppen) – brokjes steenkool van ongeveer dezelfde grootte en van goede kwaliteit

misklappen (**misklapt**) – iets verkeerd zeggen

miskommen (**misgekomen**) – 1. ongelegen komen – 2. iets onaangenaams gebeuren; *ziet dat er niks aun miskomt*

miskontént – ontevreden

miskweken (**miskwékt**) – slecht opvoeden

mismieësterd (mismeesterd) – verkeerd behandeld

mispakken (**mispakt**) – (uitdr.) *ge zotj er aun mispakken* (je zou je er aan mispakken, je kan je hierover vergissen)

mispikkelen (**mispikkeld**) (gew.) – misdoen, misdrijven

missink (gew.: missing) – vergissing, fout

misteren (lett.: mysterieën); (uitdr.) *'t èt nogal misteren aun* (het is niet gemakkelijk het te bekommen)

misval (gew.) – miskraam

misvallen – (uitdr.) *dat eten és mé dau misvallen* (ik heb maaglast van het eten)

misvraugen (**misvraugd**) (misvragen) – verkeerd vragen; *ge kintj er niks aun misvraugen* (aan die persoon mag men altijd iets vragen en met succes)

mjeirelèèr – merel

mjeis (meers) – weide, grasland

mjeissalooë (lett.: meerssalade) – paardebloem

mjeit – maart; *mjeitske boiëzen* (maartse buien)

moed – gemoed; *zénne moed kwam vol* (hij begon te wenen)

moederooës (moederhuis) – kraaminrichting

moeëskén (gew.: mosen) [**vermosen**] – knoeien, prutsen; *mé 't géldj moeëskén* (geld verkwisten)

moeësker [**moeësbésse**] (gew.: moser) – knoeier, prutser

moeëzegat (lett.: mozegat) (gew.: mozig: vochtig) – gootgat waarlangs bijvoorbeeld het schuurwater naar buiten liep

moef (mof) – 1. losse wollen mouw (brede koker van bontwerk om handen warm te houden) – 2. een bokkig mens – 3. een mollig iemand

moefel – oorveeg

moeilje (gew.: moelie) – trog waarin het deeg werd gekneed; (uitdr.) *'t és 't afkrabsel van de moeilje* (zegt men van een laatste kind dat geboren is in een groot gezin)

moelijekrabber (lett.: moeliekrabber) – ijzeren krabber waarmee men na het kneden de baktrog zuiver krabt

moetij(e) – moeite; *'t és de moetije* (uitdrukking van verwondering in de betekenis van: dat kan tellen)

moembakkes (gew.: mombakkes) – masker

moemelen (**gemoemeld**) (mommelen) – binnensmonds onverstaanbaar spreken {**moemelèèr/moemelés**}

moenjel – ring die in de bovenlip van een varken werd gestoken om het wroeten te beletten

moenjteg (muntig) – gezegd van koeien die nog melk geven maar al meer dan een jaar niet 'vol' of drachtig zijn

moenken (**gemoenkt**) (monken) – pruilen

moerbezen – zwarte aalbessen {**moerbezelèèr**: aalbessenstruik}

moesj – 1. muts; (uitdr.) *zén moesj stau schieëf* (hij is slecht gezind), *mé zen moesj nau slaun* (een onbedacht antwoord geven), *e ooë zén goei moesj op* (hij was welgezind), *en zotte moesj* (een malle meid) – 2. maag van het varken

moesjaat (mutsaard) – takkenbos

moesjaatpjeid – houten driehoekig stel op poten om een mutsaard te vormen

moetens – (uitdr.) *'t és van moetens* (het is verplichtend; (fig.) ze moeten trouwen wegens een voorhuwelijkse zwangerschap)

moië – 1. mij; *da laut 'k nie over moië gaun* (dat neem ik niet aan) – 2. mei – 3. lovertak; *dau stékt gieën moiëken op* (daar steekt geen meitakje op, zegt men als men niet veel goeds kan vertellen); *de moië steken* (de mei steken, een tak plaatsen op een pas gemetseld huis)

moiën (gemeeën) – mijden; (uitdr.) *in 't koeëpen en in 't vroiën meegde nimmand moiën* (bij het kopen en het vrijen mag je niemand mijden)

moiët – mijt

moij(er) (Mnl. : *mooye / moeye*: tante, stiefmoeder) (gew.: moei) – 1. moeder (vulgair) – 2. moer, metalen dop

moijerzak – soort geldzakje dat de vrouwen vroeger onder hun lange rokken droegen

moilje (malie) – 1. schakel van een ketting – 2. richting van nerven in het hout; (uitdr.) *ge moetj (h)ém bé de moilje pakken* (je moet hem op de gepaste manier aanpakken)

moiljer – 1. mulder – 2. naam van een soort meikever (*moiljers* waren herkenbaar aan de zes witte vlekken op hun zij)

moiltj'n – knapzak van mijnwerkers (gebruikt vóór de Eerste Wereldoorlog, gemaakt van een katoenen doek, groot genoeg om er 6 à 8 boterhammen in te stoppen, het werd met een blauw lint bovenaan toegesnoerd en dichtgeknoopt); *mé zén moiltj'n optrekken* (met zijn maaltje optrekken)

mokke (gew.) – 1. lief – 2. jong meisje

mollegat – (uitdr.) *in e mollegat krooëpen van schrik* (in een klein gat kruipen van schrik, heel bang zijn)

molleken – troetelnaam voor een mollig kind

mollenoïëzer (mollenijzer) – klem om mollen te vangen

molllesaloïë (lett.: mollensla) – paardebloem (de naam verwijst naar het feit dat de bladeren die als sla werden gebruikt, onder een molshoop geel en mals blijven)

mompeer (Fr.: *mon père*) – vader (aanspreking bij de burgerij)

mond – (uitdr.) *'t és in de mond* (iedereen spreekt er over), *ne mond gelék as nen oven* (een zeer grote mond), *mé aaën mond schrieëven én mee aa gat lachen* (op een schijnheilige manier verdriet hebben)

monken (gemonkt) – pruilen; *de stoof monkt* (de stoof wil niet trekken), *'t weer és aun 't monken* (het weer is onzeker)

mooë(ken) – made

mooël – muil; (uitdr.) *en groeëte mooël opzetten tegen immand* (iemand uitkafferen), *mooëlen trekken* (lelijke gezichten maken), *e és op zén mooël nie gevallen* (hij is op zijn mond niet gevallen, hij is rad van tong), *zén mooël nie mieëster zén* (niet kunnen zwijgen)

mooëleltrékker – iemand die lelijke gezichten trekt

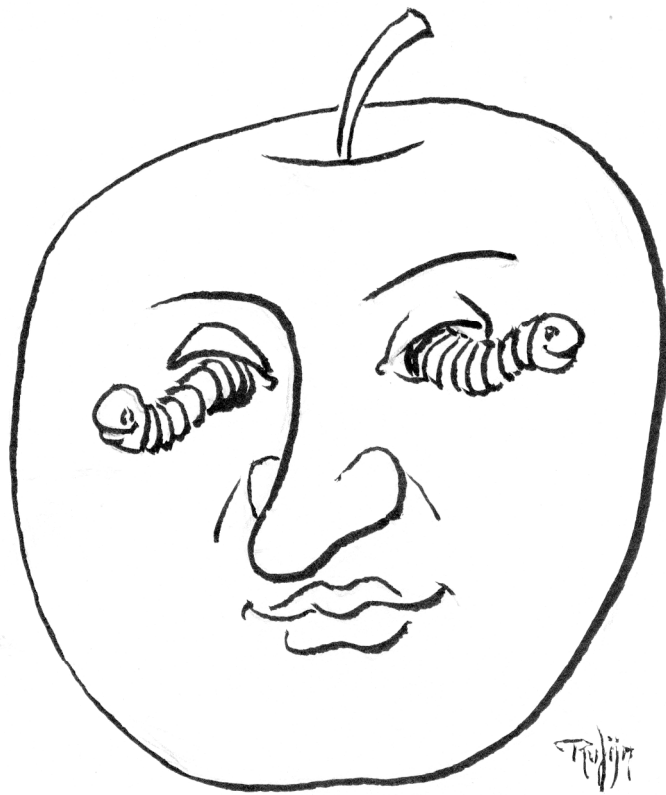
mooëlplaug (muilplaag) – mond- en klauwzeer bij het vee

mooës – 1. muis; *slaupen gelék as de mooëzen in 't mèl* (slapen zoals de muizen in het meel, niet vast slapen) – 2. soort plantaardappel – 3. vrouwelijk schaamdeel

mooësond (gew.: muishond) – wezel

mooëssel – ijzeren ring die men rond een steel van bv. een vijl, beitel of zeis doet

mooësteek (gew.: maaisteek) – wormstekig; (gew.) *a oeëgen zén mooësteek* (zegt men van iemand die iets niet goed merkt)

a oeëgen zén mooësteek

mooëzekontjes (lett.: muizenkontjes) – (uitdr.) *zén oeëgen zén pessies*
mooëzekontjes (zijn ogen zijn zo klein als muizekontjes, hij heeft kleine oogjes)

mooëzenoeërkes (muizenootjes) – veldsla

mooëzestrontjes (lett.: muizenstrontjes) – hagelslag

mostaut – mostaard; (uitdr.) *mostaut eten* (minder krijgen dan de gewenste prijs)

mot – 1. slag, klap; *e èt motten gekregen* – 2. insect (nachtvlinder die in de kledingstukken kan zitten); *de mot zit er in* – 3. stuk; *en mot aat* (een stuk hout) – 4. (uitdr.) ‘*k émmet in de mot* (ik heb het doorzien) – 5. (uitdr.) ‘*t és krot en mot op* (‘t is erg versleten), *mé krot én mot opeten* (alles opeten) – 6. dik vrouwpersoon

motte – (uitdr.) *motte zoiën* (ongesteld zijn)

motj’n – 1. maatje – 2. meisje

motteg – 1. mottig, misselijk – 2. lelijk; *e motteg gezicht, een mottege* (helemaal geen mooie vrouw)

moveis (Fr.: *mauvaise*) – kaatsterm (wordt geroepen wanneer de bal buiten wordt geslagen)

Mane(n)praat

gezegden uit de mond van mannen

en aa kappélle moet oeëk versierd wérren

een oude kapel moet ook versierd worden = als een vrouw wat ouder wordt moet ze meer aandacht besteden aan haar uiterlijk

e ziet deer gieën ander oeëgen as doië van zén vraa

hij ziet door geen andere ogen dan die van zijn vrouw = hij volgt in alles de mening van zijn vrouw

z’és goe verzien van oeëren en poeëten

ze is goed voorzien van oren en poten = gezegd van een welgevormde vrouw

e begintj al om te zien

hij begint al om te zien = gezegd van een jongere die al eens naar iemand van het andere geslacht kijkt

ze trékt portréten

ze trekt portretten = die vrouw zit met haar benen open

z’èèt ne graveléken vaveren

ze heeft een gruwelijke van voren = gezegd van een vrouw die zware borsten heeft

z'és eer blommeke kwoiët

ze is haar bloempje kwijt = ze is ontmaagd

zén flooët gaut altoiëd

zijn fluit gaat altijd = hij moet regelmatig naar het W.C.

inkel van boven mau brieëd van onder

smal van boven, maar breed van onder = gezegd van een vrouw met kleine borsten en brede heupen

schoeën ma(r)sjandies

mooie marchandise = gezegd van een welgevormde vrouw

zén bistjen és doeëd

zijn beestje is dood = hij is niet meer in staat tot geslachtsbetrekkingen

N

n'(h)alt – de halte (dit was in de volksmond de naam voor de stopplaats van de trein in Denderleeuw-Iddergem)

naa – nauw; *as 't zoe naa stékt és de vrinschap klein* (als men niet meer voor elkaar over heeft, is er geen oprechte vriendschap), *'t és mor nakes* (het is niet ruim genoeg)

n'aaëmaan (de oude man) – rachitis (beenderziekte als gevolg van een tekort aan kalkzouten); *e èèt van n'aaëman*

naud – naad; (uitdr.) *tot op naud zitten* (op het einde van zijn bezit)

naugelboiëk – navel

naugelgauten – nagelgaten (soort zweren die na genezing littekens nalaten in de huid in de vorm van een nagelgat; vroeger ging men hiervoor op bedevaart naar Sint-Antonius)

naugelskroeëken (lett.: nagelschroken) (gew.: navelschro) – navelbandje dat stevig om de navel van pas geboren kinderen werd gebonden

naur – naar; (uitdr.) *kom ne kieë naur* (loop eens binnen), *ze komt mè te naur* (ze kwetst me), *a iet te naur trekken* (te veel waarde aan hechten), *'k at èm zoeë naur g'at* (het scheelde weinig of ik had hem), *'t és ter naur* (de kwaliteit en/of het resultaat is maar navenant, bv. *de schoenen zén dier, maur ze zén der naur*),

't *és naur familje* (het is een nauwe verwant), *ge ziet er nog naur* (men kan zien dat je pas ziek bent geweest)

naureden – napraat; *gieën naureden* (gezegd als men niet wil dat er nog wordt over gepraat)

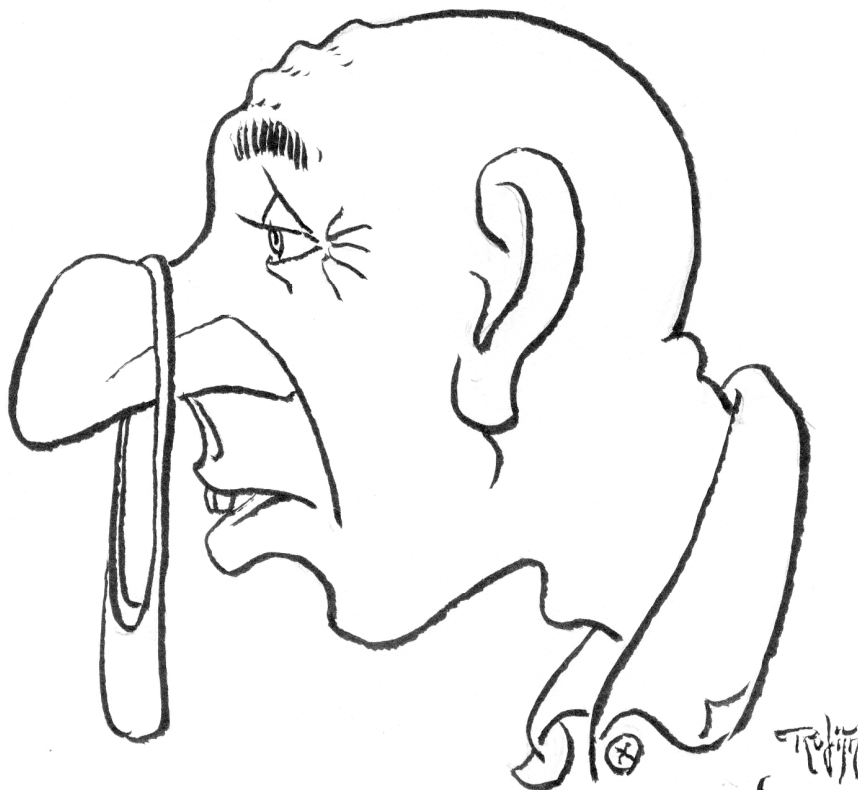
nauvenant (Fr.: *à l'avenant*) (navenant) – naargelang ; *op zèn nauvenant, das nauvenant 't weer*

naverong [zie: *averong*]

neep – oprijg in een rok, coupenaad

neerpoefen (**neergepoeft**) – neerploffen (bv. op een stoel of in een zetel)

nees – neus; *dat aaën nees ne kapstok waur* (gezegd van iemand die te nieuwsgierig is), *wie ne nees èèt kan rieken* (wie de schoen past, trekke hem aan), *van zénnen nees mauken* (drukte maken), *immand ne nees zetten* (bespotten, door de uitgespreide hand met de duim tegen neus houden), *'t zitj in ménnen nees* (ik zal het onthouden), *'t zal nog in zénnen nees drippen* (die dwaasheden die hij begaat zullen nog bestraft worden), *'t snot in'n nees émmen* (gewaar worden wat er gaande is), *nie veel onder aaën nees g'at émmen* (weinig te eten gekregen hebben), *en mattot (of vonk) van nen nees* (een dikke neus)

dat aaën nees ne kapstok waur...

negenoeëg (negenoo) [syn.: **zevenoeëg**] – grote zweer met kleine zweertjes rond, kwaadaardige bloedzweer

nekieë (lett.: een keer) – eens

nèm(naa) (samentr. van: neem nu) – pak aan!

nemmieë [**nimmieë**] – niet meer; *ge meegt nemmieë*

nendoet'ndoet – helemaal niet waar

ne(u)rikken (**genee(u)rikt**) (Midd.: *edericken* = *ede* (opnieuw) + *ricken* (kauwen)) – herkauwen van koeien

nést – 1. nest; (uitdr.) *immand ooët nést langen* (iemand trachten te bedriegen), *e zitj op de rand van 'n nést* (hij is bijna buitengegoid) – 2. (fig.) bed; *e leit nog in zénnen nést*

néyves(t) (lett.: neffens) – naast; *ge slotj er névvest* (je vergist je)

névvestieën – naast elkaar

nezendrip (lett.: de euzie drupt) – de euzie is het over de muur uitstekend gedeelte van een dak waarvan de regen afdruipt (de onderkant van de muren was geteerd om ze voor de drup van de euzie en de opspattende regen te beschermen)

newau – nietwaar

nief – nieuw; *in 't nief steken* (voor iemand nieuwe kleren kopen), *op e nief* (opnieuw)

nies – nieuws; *beter gieën nies as slécht nies*

n'ieësten – de eerste; *'t és n'ieësten den bésten niet*

niet – iets nietig, niemendal; *vee ne niet mokt'n rize* (voor een kleinigheid maakt hij ruzie), *ge kroiëgt da vee niet* (je krijgt dat gratis)

nievejaur – nieuwjaar

nigger (gew.: nugger) – (uitdr.) *e ziet er nog nigger ooët* (hij ziet er vlug, gezond, levendig uit; ook gebruikt voor dieren)

nijpen (**genepen**) – 1. knijpen – 2. (gew.) knellen; *ménne schoen népt en bétj'n* (mijn schoen knelt wat), *e népt er op* (hij is gierig) – 3. (gew.) bang zijn; *e népt ze* (hij heeft schrik)

nimberroo (Fr.: *numéro*) – 1. nummer; *da's nimberroo ieën* (dat is het voornaamste); *dat és ne nimberroo* (het is er mij eentje) – 2. (uitdr.) *'k kan zénnen nimberroo* (ik ken zijn handelswijze, zijn karakter)

nimmendalen – niets; (uitdr.) *da's iet van nimmendalen* (dat is iets van geen belang)

nimmieë [zie: **nemmieë**]

nippelink (?afg.: nippen: resten van vlas) – kussensloop, langwerpige hoofdkussen op het bed

nijveranst – nergens

noeë (node) – 1. ongaarne, onwillig – 2. vervorming van Benoît of Bennoë

noeëste – minst graag; *das 't noeëste da'k doen* (dat doe ik het minst graag)

noeët – nooit; gebruikt in heel wat dubbele ontkenningen zoals *noeët of jamais*, *noeëtvanzalèven*, *noeët niet*, *noeët ne mieë* (nooit meer)

noen [**snoenes**] – 1. middaguur – 2. middag van 12 tot 2 uur – 3. (uitdr.) *ontaven van den twèlven tot 'n noen* (een kort geheugen hebben)

noeneten – middageten

noenslopken – middagdutje

noiëg (nijg) – hard, fel; *'t és noiëg kaad*

noilje – naald

nongde- – prefix van een krachtterm: *nongdetonneir*, *nongdedieë*, *nongdemiljaar*, *nongdedomme*

nooës – naaister

noot – 1. noot – 2. (uitdr.) *'t zal a en noot van en schërre kosten* (het zal je heel wat kosten)

nostekieër (naaste keer) – volgende keer

nosteweek (naaste week) – volgende week

nostje [**nostj'n**] – 1. naaste; *de nostj'n wég* (de dichtste weg) – 2. minst, laagste; *és da aaën nosjt'n proiës?* (is dat je laagste prijs?) – 3. *nostj'n boi* (omtrent) – 4. verder in samenstellingen zoals *nostejaur* (volgend jaar), *nostekieë* (volgende keer), *nosteweek* (volgende week)

not (noot) – gewrichtsholte; *zénnen érm és ooët not* (zijn arm is uit het lid)

notflessoiën – gewrichtspijn

notjes – 1. aansprektitel onder kinderen (men riep soms *èè notjes*) – 2. aansprektitel van Arnoud of Arnold

Nievejaarswénsjken

Nieujaarswensen

Liefste Peter/Pétj'n,
hoe mieër dagge me geeft, hoe beter.
Geefde mé te létter,
'k gon mee aa bé de sjampétter.
Geefde mé te veel,
ge kroiëgdet noeët nimieë weer!

Liefste Peter,
hoe meer dat je geeft, hoe beter.
Geef je mij te weinig,
ik ga met jou naar de champetter.
Geef je me te veel,
Je krijgt het nooit meer weer!

Nievejaursken zoeten,
mé vader és nen troeten,
mé moeder és e wipkonijn,
't zal meiren nievjaur zoiën.

Nieujaarske zoete,
mijn vader is een troeten,
mijn moeder is een wipkonijn,
Het zal morgen nieuwjaar zijn

Nievejaurskezoeten,
ons vérken èèt vier voeten,
vier voeten en ieëne stjeit.
És da naa gieën waufel wèèt?
És da waufel nog nie gebakken,
geef me tein ne schotel palakken.
És dénnen schotel palakken nog niet gerieëd,
geef mé tein en béste klieëd.
És da béste klieëd nog nie genooëd,
geef me tein en (h)ontj'n da krooët.
És dat (h)ontj'n da krooët nog nie geboren,
geef mé tein ne pot vol kolen.
És dénnen pot vol kolen nog nie gebrand,
Geef mé tein nen dikken vétj'n vlieëskant.

*Nieuwjaarke zoete,
ons varken heeft vier voeten,
vier voeten en een staart.
Is dat nu geen wafel waard?
Is die wafel niet gebakken,
geef me dan een schotel palakken.
Is die schotel palakken nog niet gereed,
geef me dan een beste kleeed.
Is dat beste kleeed nog niet genaaid,
geef me dan een haantje dat kraait
Is dat haantje nog niet geboren,
geef me dan een pot vol kolen.
Is die pot vol kolen nog niet gebrand,
geef me dan een dikke vette vleeskant.*

*Gieregaut, langembaut,
Wiljde nie geven, aaft a paut.*

*Gierigaard, langebaard,
Wil je niet geven, houd je part.*

(sarrend verwijt tot een gierigaard die niets wil geven als men bijvoorbeeld aan de deur zingt)

O

ochiërekestoch (samentr. van och here toch) – ocharme

ochottekestoch (samentr. van och god toch) – ocharme

oebel [zie: (h)oebel]

oeëg – 1. oog; *da stékt d'oeëgen ooët* (dat ergert me), *ooëter oeëg*, *ooëter (h)ért* (de afwezigen worden dikwijls vergeten), *e ziet deer gieën ander oeëgen as doië van zén vraa* (hij volgt in alles de mening van zijn vrouw), *e was mé gieën oeëgen te zien* (hij was nergens te bespeuren), *met schieëve oeëgen bezien* (met afgunst beschouwen), *dat èt gieën oeëg* (dat heeft geen aardig voorkomen), *op d'oeëg* (op het voorkomen afgaande), *e és mau d'oeëgen toe te doen* (hij ziet er zwakjes, ziekelijk uit), *mén oeëgen ston nie op mé gat* (ik kan niet alles zien), *da ziede ter oeëgen ooët* (dat merk je zeer goed), *klein oeëgskes kroiëgen* (vaak krijgen), *ons (h)ieër zén oeëgen ooëtsteeken* (zonder redenen klagen), *zén oeëgen*

zén groeëter as zénnen booëk (hij neemt meer eten op zijn bord dan hij kan op krijgen) – 2. [zie: **(h)oeëg**]

oeëgenverblénjink (oogverblindings) – schijn

oeëgmieëster (oogmeester) – oogarts

oeëgtag [zie: **(h)ooëgtag**]

oeëgzaul [zie: **(h)oeëgzaul**]

oeëp [zie: **(h)oeëp**]

oeër – oor; (uitdr.) *z'és goe verzien van oeëren en poeëten* (gezegd van een welgevormde vrouw, met een weelderige boezem), *mén oeëren tooëten* (gezegd wanneer men denkt dat iemand over hem of haar aan het roddelen is; hier hoorde dan een rijmpje bij: *(h)oe réchter, (h)oe sléchter, (h)oe linker, (h)oe flinker*), *'t komt al mén oeëren ooët* (ik ben het hartsgrondig beu), *'k gon aaën kop tiskén twieë oeëren zétten* (grappige bedreiging tegen ondeugende kinderen), *z'és nog nat achter eer oeëren* (ze is nog niet volwassen, onervaren), *e és tot over zén oeëren getraad* (hij heeft zijn meesteres gevonden), *eten dat al zén oeëren ooëtkomt* (heel veel eten), *immand zén oeëren afzaugen* (zeuren, zaniken), *oeëren émmen gelék as talloeëren* (zeer grote oren hebben)

eten da't al zén oeëren ooëtkomt

oeléttervoesj (lett.: al luttel voorts) – weldra, binnenkort

oeljt'n – (uitdr.) 't leit mee oeltj'n én boeltj'n (het ligt zeer oneffen)

oenjer [zie: (h)oenjer]

oenjer(en)bezen [zie: (h)oenjerenbezen]

oeppen [zie: (h)oeppen]

oeërebieëst (oorbeest) – oorwurm

oeëreboeëm [zie: (h)oeëreboeëm]

oeëren [zie: (h)oeëren]

oeërendil [zie: (h)oeërendil]

oeëspérkes (oogstpeertjes) [zie: **koeëremanekes**]

oeëst – oogst; *n'oeëst inaulen* (de oogst binnenhalen) [zie ook: (h)alfoeëst]

oeëstappel (oogstappel) – vroegrijpe appel

oeësten (*g'oeëst*) – oogsten (meer bepaald de overgebleven korenaren op het veld verzamelen)

oeëstrèèk (lett.: oogstraak) – grote hark

oeët [zie: (h)oeët]

oef – (uitdr.) *immand oef geven* (iemand aanporren, steun geven)

oelje [zie: (h)oelje]

oekeren (*g'oekerd*) [zie: (h)oekeren]

oesj (gew.: heurts) – 1. tweewielig voertuig met disselboom dat diende om zware bomen te verslepen; 2. (uitdr.) *azzoeë nen oesj van ne vellau* (wat een versleten fiets)

oesj(e)kloesj [zie: (h)oesj(e)kloesj]

oetelen [zie: (h)oetelen]

oië – 1. hij – 2. ei; *en oië opémmen* of *mee en oië opzitten* (niet weten wat te beginnen), *mee en oië in zén gat zitten* (schrik hebben), 't oië ooët 't gat vraugen (uithoren, alles willen weten), *op oiëren gaun* (voorzichtig stappen)

oiëgen – 1. eigen, zichzelf; *niks in zén oiëgen* (gemakkelijk), *e wérkt op zén oiëgen* (hij werkt als zelfstandige), *zén oiëgen zelf* (zichzelf), *das van oiëgen* (dat is zeker, natuurlijk) – 2. (ww.) (*g'oiëgd*) hijgen

oiëgeste (lett.: eigenste) – (het)zelfde

oiël (ijl) – 1. duizelig; *nen oiële kop* – 2. leeg, los, dun; 'z *és maur oiëlekes geklidj* (ze is maar losjes gekleed) – 3. (uitdr.) *oiël doen* (flauwe praat vertellen)

oiëlkont (lett.: ijlkont) – een flauwe

oiës – 1. ijs – 2. handvat van bijvoorbeeld een ketel

oiësgank (gew.: ijsgang) – ijzel

oiësoiëlegen – ijsheiligen. Dit waren Mamertus, Pancratius en Servatius die respectievelijk op 11, 12 en 13 mei gevierd werden. Soms wordt hieraan ook Bonifatius (14 mei) nog toegevoegd. Eens die feestdagen voorbij valt er niet meer te vrezen voor nachtvorst.

oiëzermaul (gew.: ijzermaal) – roestvlek op linnen

oijer – ouder; (*h*)*oe oijer* (*h*)*oe zotter* (hoe ouder hoe dwazer)

oijlter – tuig om een paard vast te binden in de stal

Oilstj – Aalst

Oiltjertj – Haaltert

okkozze – (Fr.: *occasion* – gew.: occasie) – 1. gelegenheid; ‘*k ém er gieën okkozze van g’at* (ik heb de gelegenheid niet gehad) – 2. koopje; *en okkozze doen* (een koopje doen)

ole – olie

olleblok [zie: (*h*)*olleblok*]

olleken [zie: (*h*)*olleken*]

omaulen (*omg’oidj*) – 1. bepraten – 2. geld inzamelen

omaulink (omhaling) – geldinzameling (bv. in de kerk)

omdoen (*omgedaun*) (gew.) – omploegen, omspitten: ‘*k ém ménnen* (*h*)*of omgedaun*

omgaun (*omgegaun*) (gew.) – gaan halen: *allèè, gotj er maur om*

omklappen (*omgeklapt*) (gew.) – ompraten, overtuigen

omklinken (*omgeklonken*) (gew.) – omslaan, kantelen

omslaun (*omgeslegen*) (gew.) – verzwikken; *zénne voet omslaun*

omsloeëven (*omgesloeëfd*) [*omslieëven* (*omgeslieëfd*)] (gew.: opsloven) – opstropen; *zén maven omsloeëven*

omsteken (*omgestoken*) (gew.) – omspitten

omzjins (om(me)zien) – 1. het omzien; *der és gieën omzjins naur* (men hoeft zich geen zorgen te maken) – 2. (volt. deelw. van *omzien*) (uitdr.) *e begijjt al om te zien* (gezegd van een jongere die al eens naar iemand van het andere geslacht kijkt)

onbestoëft – (uitdr.) *e gau nie onbestoëft slaupen* (hij heeft zichzelf geprezen)

onder – 1. onder – 2. tijdens; *onder 't school* (tijdens de schooltijd) – 3. (uitdr.) *onder de voet zoiën* (verkwijnen), *é je nog e wadde onder?* (heb je nog geld?), *e leit er al onder* (hij is al dood en begraven), *(h)ém onder geven* (zich overwonnen verklaren)

onderaven (**onderaven**) (onderhouden) – nakomen; *de boet onderaven* (de beloofde boetedoening eerbiedigen, bv. bij ziekte)

onderdems (gew.: onderduims) – geniepig, in het geheim, stiekem

onderdoen (**ondergedaun**) – onderploegen; *més onderdoen* (mest verwerken in de bodem)

onderkommen (onderkomen) – vervallen, ondervoed; *e és noiëg onderkommen*

onderloieëveken (gew.: onderlijveke(n)) – borstrok

ondervénjink (ondervinding) – ervaring; (uitdr.) *d'ondervénjink és de béste school* (de ondervinding is de beste leerschool)

onderwegen – onderweg

onéffen – ongeveer; *10 euro en onéffen* (iets meer dan 10 euro)

ongediereg (ongedurig) – hinderlijk, onrustig

ongezjeneerd (ongegeneerd) – onbekommerd

onjmen – hadden we (maar) ... (voorwaardelijke wijze)

onnaurens – meestal, bijna altijd; *in d'(h)oeëms éster onnaurens veel volk* (in de hoogmis is er meestal veel volk)

onnèrlek – gewoonlijk, doorgaans

onnoezel – onnozel; *'t és zoëë onnoezel as 't groeët és* (het is zo onnozel als het groot is, het is onbelangrijk)

onnoezellét – onnozelheid; *van de ménste onnoezellét zij'n op zé pjeid, van de ménste onnoezellét és'n op zén tieënen getirren* (hij maakt zich voor een onnozelheid kwaad)

onposjénsjeg (Fr.: *impatient*) – ongeduldig

onschoiën [zie **(h)onschoiëf**]

onsrébbe [zie: **(h)onsrébbe**]

ontsteken (**ontstoken**) – een babbeltje houden; *kom ne kieë ontsteken*

onverlétj (gew.: onverlet) – zonder belet; *'t és onverlétj* (het is zonder tijdverlies), *iet onverlétj lauten* (iets onaangeroerd laten)

onzieër – Onze-Lieve-Heer

oo – cirkel, kring, ronde; *in d'oo liggen* of *naur d'oo skieten* (bij het knikkerspel), *ooët d'oo kappen* (bij het topspel)

ooë'k – (samentr.) had ik (maar)

ooë'n – (samentr.) had hij (maar)

ooëben – [zie: (**h**)**ooëben**]

ooëkieër(en) – in een niet rechthoekige akker liggen (een akker die *gieërt*, d.i. een scheve richting heeft, gaf moeilijkheden bij het ploegen)

ooësaven (huishouden) – gezin; *en ooësaven groeëte kinjeren* (een gezin met grote kinderen), *wie doet er dau 't ooësaven?* (wie doet er daar het huishouden?), *wat 'n ooësaven!* (wat een wanorde!)

ooëssel – primitieve weeghaak, vooral gebruikt bij voddnopkopers

ooët – uit; *'k kan der nie aun ooët* (ik begrijp het niet, ik verlies er aan), *'t kan der ooët kommen* ('t kan iets opbrengen); (uitdr.) *ooët'n nést langen* (bedriegen)

ooëtangen (**ooëtg'angen**) (uithangen) – 1. afficheren, aanplakken – 2. vertoon maken, het bont maken

ooëtbatelen (**ooëtgebateld**) – uitkramen

ooëtbéstellen (**ooëtgebésteld**) (uitborstelen) – netjes aankleden; *e és ooëtgebésteld* (hij was mooi aangekleed)

ooëtbéllen (**ooëtgebéldj**) (uitbellen) – bekend maken

ooëtdoen (**ooëtgedaun**) – uitdoen; *petatten ooëtdoen* (aardappelen rooien), *ge moetj a week ooëtdoen* (je moet het einde van de week bereiken), *wat doeget ooët* (wat maakt het uit)

ooëtterrand (lett.: uit ter hand) – onderhands (bij een verkoop)

ooëtgeklapt (uitgeklapt) – uitgesproken; *zé je ooëtgeklapt?*

ooëtgeliedj (uitgeleid) – gezegd van vogels die het nest verlaten hebben

ooëtgemeten (gew.: uitgemeten) – ontvangen; *ik ben dau slécht ooëtgemeten* (ik ben daar slecht onthaald)

ooëtkant (uitkant) – uithoek, afgelegen gebied

ooëtkappen (**ooëtgekapt**) (uitkappen) – 1. door kappen wegnemen – 2. (uitdr.) *en koej ooëtkappen* (na een noodslachting het vlees op de boerderij verkopen aan de liefhebbers)

ooëtkippen (**ooëtgekipt**) (uit kiepen) – uitstorten

ooëtklèren (**ooëtgeklèrd**) (uitklaren) – helder worden, duidelijk worden; *'t klèert ooët* (de lucht wordt helder en het zal dus vriezen vannacht)

ooëtkommen (gew.: uitkomen) – lente

ooëtkooësken (**ooëtgekooëst**) (uitkuisen) – 1. schoonmaken – 2. (uitdr.) *zén tieënen ooëtkooësken* (zijn tenen uitkuisen, zijn best doen)

ooëtlangen (ooëtgelangen) (gew.: uit langten) – 1. uitnemen – 2. *e langd'au ne godver ooët* (hij trok daar een vloek af)

ooëtlauten (ooëtgelauten) (uit laten) – niet doen; *lotjn't ooët zëlle* (laat het maar zo)

ooëtléggen (ooëtgeleid) (uitleggen) – 1. verklaren, toelichten – 2. gezamenlijk een geldpot maken; *géldj ooëtléggen* – 3. *n'(h)of ooëtléggen* (de moestuin op winterbedjes leggen)

ooëtlèven (ooëtgelèèfd) – aan tbc lijden

ooëtloeëpen (ooëtgeloeëpen) (uitlopen) – 1. wegvloeien; *den auker lépt ooët* – 2. uitbotten; *de boeëmen loeëpen al ooët* (de bomen vertakken reeds)

ooëtpisjen (ooëtgepisjt) (gew.: uitpitsen) – uitknijpen

ooëtraupen (ooëtgeropt) (uitrapen) – 1. verwijderen – 2. (uitdr.) *petatten ooëtraupen* (aardappelen sorteren) – 3. (uitdr.) *'k raup er 't moiën ooët* (ik denk het er het mijne van)

ooëtschéfferen (ooëtgeschéfferd) (lett.: uit schoffelen) – uitglijden

ooëtschieten (ooëtgeschoten) (uitschieten) – uitvliegen; *e kan nogaal ooëtschieten* (hij kan nogal luid en hard repliceren)

ooëtschieën (ooëtgeschieën) (uitscheiden) – ophouden

ooëtschoiëten (ooëtgeschetten) (uitschijten) – 1. schijten, zijn gevoeg doen – 2. (gew.) honend uitlachen

ooëtslag – 1. uitslag (bv. van een wedstrijd) – 2. puistjes op het lichaam

ooëtslaupen (ooëtgeslaupen) – 1. uitslapen – 2. buitenshuis overnachten

ooëtlibberen (ooëtgeslibberd) (uitslibberen) – uitglijden

ooëtleren (ooëtgesleerd) – uitglijden

ooëtspelen (ooëtgespéldj) – uitspelen, snel uitdoen; (uitdr.) *'k ben slécht ooëtgespéldj* (ik ben niet goed gevaren), *ge kintj ooëtspelen* (je kan het spel winnen)

ooëtstaun (ooëtgestaun) (uitstaan) – 1. verdragen; *'k kan (h)ém nie ooëtstaun* – 2. ontkiemen; *ménne salooë staut al ooët* (mijn sla komt al uit)

ooëtsteken (ooëtgestoken) (uitsteken) – 1. uitdoen uit de grond – 2. een streek uithalen; *wa èèt'n naa ooëtgestoken?*

ooëtsjteiten (ooëtgestjéjtj) (lett.: uitstaarten) – uitvragen

ooëtstonnelék (lett.: uitstaandelijk) – niet te verdragen

ooëtstonsj (lett.: uitstaans) – niets te maken hebbend met; *'k ém er gieën ooëtstonsj mee*

ooëstrieëpen (ooëtgestrépt) (uitstrepen) – natte of bevuilde klederen uittrekken; *'k moest (h)ém gieëlegans ooëstrieëpen*; (fig.) *z'émme (h)ém ooëtgestrépt tot op zén bloeët vél* (ze hebben hem helemaal gepluimd)

ooëtténjelen (ooëteténjeld) – door mondbewegingen iemand napraten (om te pesten)

ooëtténjselen (ooëteténjseld) (uitvezelen) – uitrafelen; *zén broek és ooëteténjseld*

ooëtvézzelen (ooëtevézzeld) – uitrafelen

ooëtwérken (ooëtegewérkt) – uitwerken; *zén kolère ooëtwérken* (zijn woede koelen), *zénne kop ooëtwérken* (zijn zin doordrijven)

ooëtwoiëzen (ooëtegewezen) – uitwijzen; *n'éndj zal 't ooëtwoiëzen* (het einde zal alles duidelijk maken)

ooëtzjauen (ooëtegezjaud) (uitjouwen) – bespottend uitschelden

ooëtzjoeberen (ooëtegezjoeberd) (gew.) (variant van *zabberen*: kwijlen) – leegdrinken of -eten

ooëtzwieëten (ooëtegezwitj) – uitzweten

op – op; (uitdr.) *op fléssen trékken* (foppen, bedriegen), *op 'n week* (in een week tijd), *op én wég* (zeer vlug klaar), *op e vés* (opnieuw), *op én af* (heen en terug), *op immand steken* (iemand de schuld geven), *e èèget op zén bést* (hij heeft het op zijn borst, hij is kortademig), *op ieën bieën staun* (op het punt staan te verliezen), *op een ander* (elders), *'k bèn d'er op* (ik heb het juist of bij het juiste eind), *'k ém et er nie op* (mijn hoofd staat er niet naar), *e és op zén féfteg* (hij is in zijn vijftigste jaar), *op 't goe vallen 't ooët* (lukraak), *'t zitj er op* (1. er wordt getwist – 2. het is gedaan)

opaulen (opg'oildj) (ophalen) – naar boven halen, brengen; *en goei flés opaulen* (een goede fles uit de kelder halen), *nen ooël opaulen* (een kreet slaken)

opaven (opg'aven) (ophouden) – 1. inhouden; *zén ausom lank opaven* (zijn adem lang inhouden) – 2. ophoog houden; *zén broek opaven* – 3. stoppen – 4. opblijven; *'k kan mé nimmië opaven* (1. ik kan niet wakker blijven – 2. ik moet dringend naar de WC)

opbringen (opgebrocht) (opbrengen) – 1. voortbrengen; *den appelèr èèt nie veel opgebrocht* – 2. opvoeden; *kinjeren opbringen*

opdoen (opgedaun) – 1. opzetten; *doed'aa moesj op* (zet uw muts op) – 2. opmaken; *zén (h)aur opdoen* – 3. oplopen; *'k ém daur en vallink opgedaun* – 4. verteren; *'k ém nie veel opgedaun* – 5. opscheppen; veel soep opdoen – 6. winnen, oogsten; *'k ém veel petatten opgedaun*

opdoenjer (lett.: opdoender) – verkwister

opémmen (lett.: op hebben) – 1. menen, denken; *wad'é je op, é!* (wat denk je wel!), *e èèget (h)oeëg op* (hij heeft een hoge dunk van zichzelf) – 2. gedronken hebben; *e au d'er veel op* (hij had veel glazen gedronken)

opengaun (opengegaun) (opengaan) – (uitdr.) *de daugen gon maur open en toe* (de dagen zijn zeer kort), *e ging nie open* (hij zei niets), *dat'n ne kieë opengaut* (dat hij eens iets zegt), *mén voeten zén opengegaun* (ik heb wonden/blaren op mijn voeten)

openétteg – openhartig

openklésjen (opengeklésjt) (lett.: open kletsen) – met geweld (doen) opengaan

openliggen (opengelegen) – een open wonde vertonen; *zén bieën lag open*

openpisjen (opengepisjt) (lett.: open pitsen) – voorzichtig openknijpen (bv. een zweer)

opeten (opg'eten) – opeten; *é je aa tong opgeten?* (kan je niet meer spreken?), *nen opeter van 't goevernemént* (scheldnaam voor staatsambtenaar)

opfrétten (opgefrét) – opvreten (van verdriet, ellende); *e zitj (h)ém daur op te frétten*

opgaun (opgegaun) – opgaan; *'t dieëg gaut al op* (het deeg rijst), *wie gaut er op?* (wie begint?), *in 't opgaun* (op de heenweg)

opgekliedj (lett.: opgekleed) – mooi uitgedost

opgemokt – opgemaakt; *'t és opgemokt spel* (het is doorgestoken kaart)

opgetoept – opgedirkt

opgezétj (opgezet) – 1. opgezwollen; *azoeë en opgezétj gezicht* – 2. opgetooid, opgedirkt – 3. in zijn schik zijn; *e éster mee opgezétj*; (uitdr.) *opgezétj gelék as nen (h)ond mé vloeën* (opgezet zoals een hond met vlooien; met een kleinigheid tevreden zijn) – 4. (uitdr.) *mé ne opgezétj'n wil* (met opzet, met voorbedachten rade)

opkommen (opgekommen) – opkomen; *e komt weer op* (hij stelt zich opnieuw kandidaat bij de verkiezingen), *de mélk komt op* (de melk begint te koken), *e zal nie opkommen* (hij zal niet groot worden)

opkraumen (opgekromd) (opkramen) – 1. de boel bijeen rapen en weg wezen; *'t zal (h)ier rap opgekromd zén* – 2. zich uit de voeten maken, weggaan

opléggen (opgeleid) (opleggen)– 1. innmaken; *ajontjes opléggen* (ajuintjes innmaken) – 2. bij geven; *ge zétj me nog moeten opléggen* (je zal op de prijs nog moeten toelleggen) – 3. *e èèt er me opgeleid* (hij heeft me bedrogen)

oplieëren (opgelieërd) (opleeren) – opleiden, africhten; *dooëven oplieëren* (duiven africhten)

oploeëp (oploop) – opzwellig (bv. van bloed)

oploeëpen (opgeloeëpen) (oplopen) – 1. stijgen, omhoog gaan; *'k kan d'er de mieren van oploeëpen* (ik kan er de muren van oplopen) – 2. zwellen; *de koei was opgeloeëpen* (de koe had een opgelopen buik), *azoeë en opgeloeëpen gezicht* (wat een opgezwollen gezicht) – 3. tegenkomen, ervaren; *'k ém en aksedént opgeloeëpen* (ik heb een ongeval gehad) – 4. (uitdr.) *(h)oeëg mee oploeëpen* (hoog mee oplopen, zeer tevreden zijn met iets en dat aan iedereen vertellen)

opmauken (opgemokt) (opmaken) – 1. uitdossen, uitdirken – 2. laten opjagen; *lotj aa nie opmauken* – 3. bijeenbinden; *aat opmauken*

opoesjen (opg'oesjt) – aanvuren, ophitsen

oppinjeg – tegendraads

oppinjegaut – iemand die zich snel op de tenen getrapt voelt

opscheiren (opgescheird) (gew.: opscharren) – 1. door krabben naar boven brengen – 2. oprapen (fig.); *e èt daur ieën opgescheird* (hij heeft een meisje leren kennen)

opschéssen (opgeschést) (Mnl.: op scortsen/schorsen) – opschorten, opgorden

opschieten (opgeschoten) – 1. in zaad schieten; *de sallooë és opgeschoten* – 2. van start gaan; *we gon ons dau ne kieë opschieten*

opslieëven (opgesloven) (opsloven) – opstropen; *zén maven opslieëven*

opsmoiëten (opgesmeten) (opsmijten) – boos zijn; *e was opgesmeten*

opspelen (opgespéldj) (opspele) – op zijn poot spelen, zich kwaad maken; *opspél kroiëgen* (berispt worden)

opstaun (opgestaun) (opstaan) – (uitdr.) *opstaun és plosj vergaun* (gezegd als iemand zijn plaats verlaat die door iemand anders wordt ingenomen)

opstoempen (opgestoempt) (opstompen) – 1. overladen – 2. teveel doen eten

opstrieëpen (opgestrépt) (opstropen) – omhoog stropen; *zén broek opstrieëpen*

optésj (op tijd) – tijdig, af en toe; *ge moetj optésj ne kieë résten* (je moet tijdig eens rusten)

optippen (opgetipt) – fijn uitdossen, opdirken

opwérpen (opgeworpen) – berispen, moeilijk verteren; *men eten wérpt me nog op* – 2. (uitdr.) *'t wérpt ém ginjer noiëg op* (er komen dreigende onweerswolken)

opzjaaën (opgezjaad) (opjuinen) – opjagen, op stang jagen, zenuwachtig maken

orken – aardje; *e és en orken naur zén vorken* (hij heeft een aardje naar zijn vaartje)

osjvaut (uitvaart) – begrafenisplechtigheid, lijkmis, lijkdienst

ossekloeëten (ossenkloten) – volkse naam voor de pruimensoort *Belles de Louvain*

osta (haast u) – (uitdr.) *'t és osta spoedda gedaun* (er is veel te haastig gewerkt)

oven – (uitdr.) *zénnen oven valt in* (zegt men wanneer iemand een boer laat)

ovekoek (ovenkoek) – ronde platte koek die samen met het brood in een oven gebakken wordt

ovekot – bakhuis (deze was vroeger omwille van het brandgevaar los van het woonhuis gebouwd)

ovenitsjel (gew.: ovenheetsel) – alle brandstof die dient om de oven te heten (bramen, doornen, hout,...)

overanderdag (over de andere dag) – om de twee dagen

overaven (**overg'aven**) – overhouden; *ge kintj er iet van overaven* (je kan er iets van oplopen, bijvoorbeeld een ziekte), *aaft ze dau ne kieë over* (laat dit kind eens plassen)

overboeft (gew.) – te veel gegeten [zie ook: **boefen**]

overdaun (gew.: overdaan) – overmatig gegeten, gewerkt

overdésken (**overdést**) (over dorsen) – slagen geven

overdoeëd (gew.: overdood) – (uitdr.) *'t lotj overdoeëd* (de doodsklok luidt)

overdraugen [**overgedregen**] (overdragen) – verklikken

overéntweer (lett.: over en weer) – heen en weer

overieën (overeen) – (uitdr.) *da komt overieën ooët* (dat is hetzelfde), *ze zitten veel overieën* (ze zitten veel bij elkaar), *we zauten overieën* (we zaten tegenover elkaar)

overkinnen (lett.: over kunnen) – verdragen; *e kan der nie over*

overknénjselen (**overknénjseld**) – afknabbelen; *'t és aal overknénjseld* [zie ook: **knénjselen**]

overkomst – (uitdr.) *overkomst émmen* (bezoek hebben)

overlauten (**overgelauten**) (gew.: overlaten) – van de hand doen; *e liet zénne winkel over aun zénne zoon*

overlést – (gew.: overlaatst) – onlangs

overnies – (uitdr.) *e gaut overnies* (hij volgt de weg niet, hij dwarst het land)

overpampelen (**overpampeled**) (afg.: pampelen (gew.): kreukelen, frommelen) – overmatig betasten, beduimelen; *ge moetj da azzoeë nie overpampelen*

overschieten (**overgeschoten**) – 1. er over schieten – 2. overblijven, resteren – 3. (uitdr.) *en stik land overschieten* (Na het zaaien werd over de lengte van het stuk

land een draad gespannen. Met de spade werd langsheen de draad een voor gemaakt waarlangs het water gemakkelijk kon wegvloeien. De grond uit de voor werd over het bezaaide stuk grond open gestrooid)

overschoefelen (overschoefeld) (lett.: over schoffelen) – 1. over iets heen schoffelen – 2. (fig.) te haastig te werk gaan – 3. er van langs geven; *immand overschoefelen, en schoefelink geven*

overschot (gew.) – 1. wat er meer is dan nodig; *g'étj overschot van geloiëk* – 2. nauwelijks genoeg hebben; *'k ém gieën overschot* (is het antwoord op een opmerking zoals: je hebt precies kou)

overslegen (lett.: overslagen) – doodmoe; *'k bèn pessies overslegen*

overtoiëd (over tijd) – 1. enige tijd geleden – 2. buiten de bepaalde duur; *z'és overtoiëd* (ze is langer zwanger dan normaal)

overtrékken (overtrokken) – betrekken, bewolken

overzétj (gew.: overzet) – te veel gewerkt of gegeten

Ooëlen en (h)ooëbens

uitdrukkingen over gekken en dwazen

't és mau nen (h)alve gebakkenen

het is maar een halve gebakkene = het is maar een halve gare

e èèt er mau droië en nen bezekoek

hij heeft er maar drie en een rozijnekoek = hij heeft ze niet allemaal op een rijtje

(h)oe dommer den boer, (h)oe dikker de petatten

dwazen hebben meestal veel geluk

n'iene kieër te bot, n'andere kieër te zot

de ene keer te bot, de andere keer te zot = wispelturig van karakter zijn

e ést' er af

hij is er af = hij is niet meer bij zijn zinnen

ieënen van 't (h)alverdroië donker

enen van half drie donker = een onbetrouwbaar persoon

zoeë dom as 't pjeid van Kristus

zo dom als het paard van Christus = zeer dom

zoeë dom as 't kalf van Mozes

zo dom als het kalf van Mozes = zeer dom

e èèt 't poeijer nie ooëtgevonnen

hij heeft het poeder niet uitgevonden = hij is niet erg slim

klooëtvis verkoeëpen

klootvis verkopen = onzin uitkramen

e èèt dau nen (h)aus geschoten

hij heeft daar een haas geschoten = hij heeft daar wat uitgespookt

dauvee moeije ne kop op aa loiëf émmen

daarvoor moet je een kop op je lijf hebben = dat is heel dom

e gebaurt (h)ém van pitjes

hij gebaart zich van pitjes = hij houdt zich van de domme

't és ieënen va késkeschiet

het is enen van kaarskeschiet = het is maar een flauw en matig iemand

e zal op 't véldj nie kalven

hij zal op het veld niet kalven = hij is slim genoeg, niet zo dom als men wel denkt

P

paastétjes (pauwstaartjes) – duivenras dat de staart waaiervormig kan open spreiden

pagadder [*pasjotter*] (gew.) – 1. snaak, kwajongen – 2. klein kind

pakbaur (gew.) – 1. strafbaar voor de wet – 2. groenten die gegeten kunnen worden

pakken (gepakt) – *'k bèn d'er van gepakt* (het heeft me aangegrepen), *'k ém (h)ém op zén woorden gepakt* (ik heb hem aan zijn woord gehouden), *da pakte mén ausem* (het benauwde me), *pakt dagge geloiëk étj* (veronderstel dat je gelijk hebt), *pak'n zén médekamenten?* (neemt hij zijn geneesmiddelen?), *potten pakken* ((bier) drinken)

palaberen (**gepalaberd**) (Sp.: *palabra*: woord – Port.: *palavra*) (palaveren) – uitleggen, uitpraten

paljas (Fr.: *paillasse*: strozak, stromatras) – potsenmaker, komiek, dwaas

paljee (Fr.: *palier*) – overloop

pallak [**pallap**] (gew.) (assimilatie van panlap) – 1. soort pannen- of ovenkoek (ze werden met twee of drie tegelijk op een ijzeren plaat dicht bij het gat van een oven gebakken) – 2. (fig.) sloddervos; *nen vooëlen pallak*

palleren (**gepalleerd**) (Fr.: *pallier*: verdoezelen, verbloemen) – verfraaien, mooi maken met bloemen, linten, vlaggen, wimpels

pallillen (**gepallild**) [**pallullen**] (gew.) – leuteren, zijn tijd verdoen

pallokes – late pruimsoort (klein rood en rond pruimpje zonder veel smaak); (uitdr.) *in de pallokestoiët* (1. zeer laat op het jaar – 2. nooit)

pallotten – (uitdr.) *in de pallotten zitten* (in moeilijkheden, met problemen zitten)

palmoië – palm, meer bepaald een takje gewijde palm (van de buksboom) op Palmzondag. De *palmoië* werd op verschillende manier aangewend (als gewijd takje op de bezaaide akkers, op het wijwatervat in de slaapkamer, als bezwering bij donder en bliksem, en als laatste gift in de hand van een overledene)

paltoo (Fr.: *paletôt*) – lange damesmantel

pampelotten (Fr.: *papillotte*) – lange haarkrullen die langs beide kanten van het aangezicht hangen

pandaar [**pandarkes**] (Fr.: *pintade*, *pintarde* – Port.: *pintade*: *gevekt*) – parelhoen

pandoeren (**gepandoerd**) (Kroat.: *pandur*: soldaat) (gew.) – kaartspel waarbij degene die pandoer zegt alle slagen moet winnen

panne (Fr.: *panne*) – storing; *in panne vallen*

pantomiene (Fr.: *pantomime*: gebarenspeel) – kabaal, drukdoenerij

paoe (Fr.: *paon*) – pauw (het vrouwtje van een pauw was een **paainne**)

papierderoië – paperassen

papléster (paplijster) – grote inlandse lijster

parapliekessaas (gew.: parapluutjessaus) – ajuinsaus

parik – pruik

parre – 1. pad (dier); (uitdr.) *zoe opgezwollen as en parre* (sterk opgezwollen) – 2. zwaarlijvige vrouw; *en looë parre*

parrét – (Mnl.: *perte*, *parte*, *pratte*: gril, poets) – 1. snoeverij ; *zén parrétten spelen*, *e moks veel parrétten* – 2. kuur, gril; *z'èèt veel parrétten* (ze heeft veel kuren)

parréttemauker – wind- of druktemaker

pasjakroet – iemand die voor niets deugt en op de kap van iemand anders tracht te leven (het woord zou kunnen afgeleid zijn van pasja, een hoge burgerlijke en militaire ambtenaar in het Ottomaanse rijk)

pasjotter [pagadder] – zeer klein kind

passeerde – verleden (bn.); *passeerde jaur*

pateken (Fr.: *paté*) – 1. gebakje, taartje – 2. deugniet, rakker; *'t es e pateken*

patikkelen (gepatikkeld) – moeizaam gaan

patieterken (Fr.: *petit*) – een heel kleintje

patj [zie ook: *pétj*] – volkse naam voor vader; *ménne patj*

pattat [petat] (gew.: patat) – 1. aardappel – 2. klap, schop; *geef d'ém dau ne pattat* – 2. (uitdr.) *azzoeë en pattat van ne nees* (wat een grote neus); *pattatten van (h)annen* (grote handen)

paulen (gepoildj) – 1. palen (ww.) – 2. peulen; *eiten of boeënen paulen* (uit de peul halen)

paulinkschèr – palingschaar; *ge kintj er nau pakken mee en paulinkschèr* (het zal lang duren vooraleer je hem te pakken krijgt)

paut (gew.: part) – part; *alle pauten (h)élpen* (elke baat helpt), *e mag vee mé paut...* (van mijn kant mag hij...), *riekt aa paut* (ruik je deel, als antwoord op de opmerking dat het hier stinkt), *'t groesjte paut* (de meerderheid)

pauten (gepotj) (gew.: paarten) – (ver)delen

pauter – pater; *azzoeë ne (h)oiëmelékken pauter* (wat een heimelijk iemand), *immand ne pauter schiljderen* (iemand goed liggen hebben, iemand voor schut zetten)

pee (gew.: peer - Fr.: *pére*) – man, kerel; *ne vieze pee, ne schaaë pee*

peeën – 1. kweekgras (onkruid) – 2. gedroogde en gemalen cichoreiwortel (bitterpeeën)

peeënboer – zorgeloze boer op wiens land veel kweekgras groeit

peeënbranderoië – cichoreibranderij

peeënkapper – drie- of viertandige ijzeren hark met brede platte tanden eindigend op een punt (oorspronkelijk gebruikt om peeën uit te kappen)

pèelder (gew.: perel) – halssnoer van parels

pèèr – peer; (uitdr.) *en pèèr op émmen* (bedronken zijn), *en pèèr kroiëgen* (een muilpeer krijgen)

pees – pees; (uitdr.) *de pees af* (doodop, bekaf), *zén pees afdrooën* (hard werken), *e kreeg dau en pees in zén gezicht* (hij kreeg daar een muilpeer in zijn gezicht)

peken – oud mannetje

pekesooës (lett.: pekeshuis) – bejaardentehuis

pékking – rammeling, afranseling

pèleken (gew.: perelken) – pareltje

pélerine (Fr.: *pélerine*) – kort schoudermanteltje door dames op de japon gedragen (het kledingstuk belandde tijdens de 19de eeuw in onze streken en was tot vóór de Eerste Wereldoorlog populair bij de vrouwen; het werd in combinatie met een hoedje of cornet gedragen)

pélle (pel) – schil, vel

péllekes – pelletjes, haarschilfertjes

péllepetatten – aardappelen in de schil

pellong (?Fr.: *pilon*: stamper, o.a. bij een kanon) – (uitdr.) *pellong geven* (hard doorwerken, doorzetten)

pénne – 1. pen, schrijfstok – 2. pan; *de pénnen van 't dék* – 3. bekkenvormig vaatwerk dat als keukengerei dienst doet; *en koperen pénne* – 4. laag gelegen gebied; *en pénne in 't land* – 5. (uitdr.) *'t és maur en (h)alve pénne nie mieë* (wordt gezegd van iemand die niet meer zo gezond is) – 6. veer; *mén witte pénne* (koosnaam voor duif met witte veer)

pénnik – penning, geldstuk, munt; (uitdr.) *immand de pénnink jonnen/drooën* (iemand met iets opzadelen)

pénsj – pens, worst (vb. *zwétte pénsjen*) – 2. (uitdr.) *en vooël pénsj* (scheldnaam) – 3. *zén pénsjen afdrooën* (hard werken, zwoegen)

pénsjeroië (gew.: penserij) – ingewanden

pénsjkérmes – pensenkermis (feestje ter gelegenheid van het slachten van een varken)

pepelink (Fr.: *papillon*) – vlinder

peperkoeër (gew.: peperkoren) – 1. bruin vlekje in de huid met enkele haartjes erop (lijkt op de onrijpe gedroogde bes van de peperstruik) – 2. moedervlek

pépkes (pijpjes) – bieslook, jonge ajuin

pere (Fr.: *père*) – vader; (uitdr.) *zénne pere zien* (moeite hebben met, last ondervinden van)

perkoeës (gew.: perkuus, boerkoos (methatesis van broekoos) – tuinder, groetenkweker

pérlaflink – in een oogwenk, op een wip; *op ne pérlaflink* (heel vlug)

perméntelék [perménteg] (gew.: parmantelijk) – duidelijk, stellig, zeker; ‘*k émmet perméntelék gezien*

pérs [pézze] – perzik

pe(r)tang(s) [pertanks] (Fr.: *pourtant*) – toch, echter; *e was gevallen, pe(r)tang e was nie zat*

pertiekelier (Fr.: *particulier*) – uitzonderlijk

perusj (Fr.: *peruche*) – grasparkiet

pésjendrauger (Fr.: *dépêche*) – telegrambesteller

péssje (Fr.: *passion*) – 1. heftige aandoening, onstuimige drang – 2. steeds weerkerende moeilijkheid

pét – 1. schrik; *mé pét zitten* – 2. (Mnl.: *perte*) list, streek

petakkerkindj – gezegd van een kind waarvan peter en meter bij het doopsel geen suikerbollen uitdeelden aan de kerk

petat – [zie ook: **patat**] – aardappelen; (uitdr.) *zén petatten kommen ooët* (gezegd van iemand met gaten in kousen ter hoogte van de hiel of de tenen), *in de petatten liggen* (pompaf zijn), *in de petatten zitten* (in de penarie zitten), *zén petatten gaun afgieten* (gaan plassen), *zoe zat as ne petat* (stomdronken), *e és ’t zaat op zén petatten nie wèèt* (hij presteert niets)

pétteg (pittig) – 1. guitig, vlug, levendig – 2. nukkig, grillig

péttegaut (lett.: pittigaard) – iemand die guitig is, met veel humor

pétj – 1. afkorting van Petrus; (uitdr.) *’t és van pétjeploeë* (er moet betaald worden en veel) – 2. synoniem van **patj**

pétjen – peter; *e éster pétjen van* (hij heeft het verloren, hij het kwijt)

pezewever (gew.) – kniezer, beuzelaar

pézze – [zie: **pérs**]

pieës – pees, mep, slag

pieëve(r)(ken) (pieter: klein) – gezegd van iemand die klein van gestalte en heel zwak is

piel [piljten] – een hoeveelheid (bv. zout)

pieternél(le) – vervorming van Petronella

piet (gew.) – 1. stil, koest; *aaf daa mau piet* – 2. (uitdr.) *vanop aaën piet* (van op de afgesproken plaats)

pik (gew.) – 1. kleine zeis met korte steel om de korenhalmen af te snijden – 2. wrok; *e èt ne pik op moië* (hij kan me niet luchten en laat dit ook merken), *’t és*

pikapik (zij leven op gespannen voet) – 3. spit, vershot; *ne pik in de rigge* (plotselinge pijn in de lenden)

pikaar (?Fr.: *Picard*) – stug persoon; *ne vieze pikaar*

pikét (Fr.: *piquet* – gew.: piket) – 1. aangepunt rond hout dat in de grond geslagen wordt – 2. woordenwisseling; *'t was daur en pikét*

pikkel (gew.) – 1. poot van een tafel of stoel – 2. been; *nie vast ne mieë op zén pikkels staun, e vloog mé zén pikkels omoeëg*

pikkelen (*gepikkeld*) – 1. met de bikkels of pikkels spelen – 2. dribbelen of hinkend gaan

pikkeling (gew.) – hoeveelheid korenhalmen die de pikker in zijn haak bijeenhaalt en ineens op de grond legt

pikken (*gepikt*) (gew.) – 1. een prikkelend gevoel veroorzaken; *da pikt op mén tong* – 2. met de snavel opnemen; *d'(h)oenjeren pikken 't graun op* – 3. met de pik maaïen – 4. heimelijk wegnemen, stelen

piksossis (lett.: pikkende saucisse) – salami vervaardigd op basis van paardenvlees

piljten [zie: *piel*]

piljteren (*gepiljterd*) – peuteren; *in zénnen nees piljteren*

pille – 1. snoep, stuk suiker – 2. (Fr.: *pile*) batterij – 3. (Fr.: *pile*) verlies; *z'émmen en pille g'at* (ze hebben een ferme afstraffing opgelopen)

pillekessaas (lett.: pillletjessaus) – saus met kleine stukjes spek

pinjt – pint (oude inhoudsmaat van ca. een halve liter)

pinkskén – pink, ogenblikje; *'k ben mau e pinkskén weggeweest, op ne pink was 't gedaun*

pinne (gew.: pin) – 1. gierig mens; *azzoeë en gierige pinne* – 2. (uitdr.) *komt er mau vee de pinne(n)* (kom er maar mee te voorschijn)

pinnekesdraud (gew.: pinnekensdraad) – prikkeldraad

pis(se)blom (gew.: pisbloem) – paardebloem

pisj (gew.: pits) – kneep, pietsje

pisjeloe(ter) [*pitje(n)*, *piisserken*] – penis, piemel

pisjen (*gepisjt*) – 1. nijpen, prikken – 2. (af)pisjen: afnemen, afdingen

piskaas (gew.: piskous) – 1. meisje of vrouw die veel pist – 2. iemand die vlug bang is

pissinekes (Fr.: *piscine*) – urinoir voor mannen

pistoiljtes – kleine groene peren, vooral gebruikt om in te maken

pist – piste; *ze zén de pist in* (ze zijn vertrokken)

piston(g) – 1. (It.: pistone: *zuiger* - Fr.: *piston*: (fig.) kruiwagen) voorspraak; *nen pistong émmen* (iemand die voorspreekt) – 2. knalpatroontje; *mé pistongskes schieten*

püt(teken) – put(je); *in 't pitteken van de winjter* (in het midden van de winter), *pitteken schieten* (kinderspel waarbij met de knickers naar één of meerdere putjes moest geschoten worden)

pütjen – penis; (uitdr.) *immand bé zén pitjen émmen* (iemand beetnemen)

pütj(elèèr) (gew.: pitteleer) (Fr.: *pet-en-l'air*) – deftige korte jas met slippen

pjeid (gew.: peerd) – 1. paard; (uitdr.) *e springt rap op zé pjeid* (hij wordt snel boos), *zoëë dom as 't pjeid van Kristus* (zeer dom), *te post en te pjeir* (haastig, halsoverkop), *'t komt te pjeid mau 't gaut te voet* (de ziekte komt plots, maar men geneest langzaam) – 2. houten schraag [**moesjaatpjeid**]

pjeireboeën – paardeboon

pjeireg – loops van een merrie

pjeiregast (lett.: paardengast) – paardenknecht

pjeiremarsjang (gew.: paardenmarchand) – paardenhandelaar

pjeiremieëster (gew.: paardenmeester) – veearts

pjeirenoeëg (gew.: paardenoog) – 1. spiegelei – 2. vijf frankstuk

pjeirentand 1. paardentand – 2. soort maïs die als veevoeder dient (genoemd naar de vorm van de maïskorrels)

pjeireremedie (gew.: paardenremedie) – paardenmiddel, sterk werkend medicijn

pjeirestront – paardenstront; (uitdr.) *er op afkommen gelék as vliegen op ne pjeirestront* (op iets afstormen)

pjeirewachter (gew.: paardenwachter) – kwikstaartje

pjés (Mnl.: *pertse*: stok) – 1. stok, staak, roede – 2. een lang en mager persoon

pjésstaal – paardenstal

pladoiës – 1. pladijs – 2. (fig.) grote en platte hoop drek

plak – 1. scheldnaam; *en vooël plak* – 2. fietsplaat: *e rédj zonder plak*

plakpoeët – platvoet, grote voet; *e es dau mé zén plakpoeëten*

plamoster (gew.: plamodder) – 1. vuile vrouw, morsig wijf – 2. vlek – 3. slag

plamosteren (geplamosterd) (gew.: plamotten) – 1. bepleisteren – 2. bevlekkeren, met vuile handen bezoedelen

plankier (Fr.: *planchier*) – 1. stenen bevloering langs huis of stal – 2. stoep, trottoir

plasj [zie: *plésj*]

plasseren (**geplasseerd**) (Fr.: *placer*) – plaatsen; *betraugen plasseren* (bietenplantjes op een afstand van elkaar plaatsen), *e woordeken plasseren* (meepraten, het woord nemen), *e èt (h)ém goe geplasseerd* (hij heeft een goede betrekking), *géldj plasseren* (geld beleggen)

plassemént (Fr.: *placement*) – plaatsing, installatie

plastrong (gew. : *plastron*) – (brede) stropdas

plat – 1. plat; *platte kèès* (zachte weke kaas), *plat bier* (nog niet belegen bier) – 2. laag; (uitdr.) *plat klappen* (dialect, niet beschaafd spreken) – 3. jong; *een plat kindj* (een pasgeboren kind), *'t plat és ter af* (gezegd van een kind dat niet meer plat is) – 4. blut, zonder geld; (uitdr.) *zoeë plat als en looës* (blut), *plat gerenneweerd* (volkomen geruïneerd) – 5. (uitdr.) *e was me te plat af* (hij was me te slim af) – 6. (uitdr.) *ze viel op eer plat* (ze antwoordde onmiddellijk en gevat)

plattinne (Fr.: *platine*: plaat) – 1. dunne ijzeren staaf met handvat waarmee de opening van een kachel wordt toegedekt – 2. vorm om brood in te bakken, vandaar een *plattinnenbroeëd*

plékploster – 1. plakpleister – 2. (fig.) iemand die niet weet van vertrekken

plémkes (gew.: pluimpjes) – 1. kleine anjers – 2. pijltjes van een vogelpik

plésj – 1. (dorps)plaats [zie ook: *plosj*] – 2. plak, slag met de vlakke hand; *geef me ne plésj* [zie ook: *plasj*] – 3. kaal; *e és gieëlegans plésj* [zie ook: *plasj*] – 4. (uitdr.) *plésj bérrevoesj* (blootsvoets)

plésjen (**geplésjt**) – 1. in de handen klappen – 2. gooien; *'k émmet (h)ém dau in zén gezicht geplésjt* (ik heb het hem zo maar in het gezicht gegooid); (uitdr.) *en mès op de mier plésjen* (de mis verzuimen)

plésjer – rund met schone dikke billen [zie ook: *billemaan*]

plezier – (uitdr.) *gedaun plezier én geleeën poiën és gaa vergeten* (plezier en smart zijn snel vergeten)

plodde (gew.) – gemene vrouw, slet, iemand met een onverzorgd uiterlijk

ploeë – plooi; *'k bèn nie in ménne ploeë* (ik voel me niet lekker)

ploenje – 1. plunje – 2. (fig.) slechte vuile vrouw

plong (Fr.: *plomb*) – zekering; *de plong és gesprongen*

plooëm – pluim, veer

plosj – 1. (dorps)plaats [*plésj*]; *en wieëke plosj* (een weke plaats, bv. waar men geopereerd is), *de beste plosj* (de beste kamer) – 2. betrekking, ambt; *e èèt en schoeën plosj*

ploster – 1. plaaster, pleister (bij verkoudheden werd er *geplosterd*: een bruin papier bestreken met kaarsvet en bestrooid met muskaatnoot of peper dat bij op de borst of de rug werd gelegd, een *ploster looëzemèèlpap* (lijnzaadmeelpap) werd op de etterende wonden gelegd) – 2. synoniem van **plékploster**

poeës(ken) – poos, pauze

poeëzen – (uitdr.) *é je nog zieër? Me poeëzen* (Heb je nog pijn? Nu en dan)

poeët – 1. poot – 2. handtekening; *zétj aaën poeët maur*

poef – 1. pof, krediet; *in de poef staun* (in de schuld staan) – 2. (uitdr.) *'k ém er gieëne poef op* (ik verwacht er niet veel van)

poefen (gepoeft) – 1. op krediet kopen; *stoefen en in aa broek poefen* (spottend gezegd van iemand die hoog van de toren blaast) – 2. gooien, vallen; *'k poeft'n dau op de grond* – 3. paffen, schieten – 4. poffen, in hete as of op een plaat braden; *eittekens poefen* (erwten poffen) – 5. in bolle plooiën leggen

poeijer – poeder, buskruit; (uitdr.) *e èèt 't poeijer nie ooëtgevonnen* (hij is niet erg slim), *e èèt al zén poeijer verschoten* (hij heeft veel vergeefse moeite gedaan)

poeijerink – (uitdr.) *immand en poeijerink geven* (een pak slaag geven)

poeilje (Fr.: *poule*) – jonge hen, kip

poelsj – pols

poempaf (gew.) – pompaf

poem(p)bak (gew.: pompbak) – hardstenen bak onder een pomp in de keuken

poenjt – punt; (uitdr.) *'k ém goei poenjten* (ik heb waardering), *'k aaf mé op mé poenjt* (ik geef niet toe), *'t poenjt va Judas* (het getal 13)

poepers (gew.) – (uitdr.) *mé de poepers zitten* (vreselijk in angst zitten)

poerke (gew.) – poeder, munitie voor een speelgoedrevolver, klappertjes

poesjen (gepoesjt) (Eng.: *to push*) – plagen door aanraken

poetter (Fr.: *poutre*) – balk

po(e)ttrail (Fr.: *poutrelle*) – ijzeren balk

poiëp – pijp; *de poiëp ooët* (verdwenen), *zén poiëp és ooët* (hij is overleden)

pol – hand

polj'n (gew.: paliën) – peulen, afval van *sloeëren* (koolzaad) waarmee de beddenzakken werden gevuld

pollaursnoen (lett.: noen zoals in Pollare) – (uitdr.) *'t es pollaursnoen* (laat na de middag aan tafel gaan)

polpit – 1. dotterbloem – 2. boterbloem

pompong (Fr.: *pompon*) – iemand die in één of andere activiteit de beste is

pooën (gepooëd) (paaïen) – tevreden stellen, bevredigen

pooët (gew.: puit) – kikker; (uitdr.) *e kan giënne nemieë pooët biechten* (hij is platzak)

pooëtemacht (lett.: puitenmacht) – gezegd van iemand die weinig kracht heeft

pooëtengerék – kikkerdril

poosse (portie) – deel, hoeveelheid; *en vooël poosse* (een zootje)

poppeloenjokes – kleine kikkers, dikkopjes

poren (gepoord) (Mnl.: *poren*: halen, trekken) – moeilijk vooruitkomen; *in de moor poren* (in de modder waden)

po(r)trét – 1. portret; *e po(r)trét trékken* (iemand fotograferen) – 2. (fig.) *azoeë en lieëlek po(r)trét* (wat een lelijke persoon), *po(r)trétten trékken* (gezegd van een meisje of vrouw die met de benen open zitten)

po(r)trétentrékker – fotograaf

posjonkelen (geposjonkeld) – een aflat verdienen, bijvoorbeeld met Allerheiligen of Allerzielen (de naam is afgeleid van de Portiunculakapel in Assisi waar ook aflaten konden verdiend worden)

possénjsje (Fr.: *patience*) – geduld

postier (Fr.: *posture* – It.: *postura*: houding) (postuur) – 1. met een grote en rijzige gestalte – 2. iemand die zich belangrijk voelt – 3. type; *e vies postier*

pot – (uitdr.) *met de gebroken potten zitten* (het gelag moeten betalen), *tisken pot en pintj* (al drinkende, tussendoor), *lotj dat potjen mau gestopt* (laat deze onverkwikkelijke zaak maar gerust), *de pot van de stoof* (deel van een plattebuiskachel (Leuvense stoof) waarin vuur brandt), *spelen vee de pot* (spelen voor de inleg van geld, bv. bij het kaartspel), *'t és pot ieëne god* ('t zijn goede vrienden)

potenbos – plaats waar loten (jonge boompjes) worden geteeld

potjekaad (lett.: koud potje) – ijscrème dat gekocht werd bij de ijsventer op straat

potjendék – toegift bij de opening van een nieuw café (op elk bestelde pint werd een versnapering gelegd)

pottepee (lett.: iemand die veel potten pakt) – dronkaard, drinkebroer

preek(men)ieër (lett.: predikheer, preekheer) – meikever

pree (Fr.: *prêt*) – salaris, werkloon

presjong (Fr.: *pression*) – drukknop

presompse (Fr.: *présomption*) – (uitdr.) *presompse émmen* (vermoedens hebben)

prinstepoiljste (Fr.: *principal*) – het belangrijkste; *en goei gezontét, da's 't prinstepoiljste*

prisj – 1. pruts, iets dat niet degelijk is, niets bijzonders is – 2. (Fr.: *péruche*) parkiet

prisen (Fr.: *prise*) – een kleine hoeveelheid

probbooësse (gew.: probatie) – proef

proche – 1. parochie – 2. dorp, gemeente ; *e wist nie mieë van wa proche dat'n was* (hij was stomdronken)

profoiët – profijt, *tegen den baus zén profoiët* (een traktement afslaan)

progausse (purgatie) – purgeermiddel

proië – 1. prei – 2. (fig.) *en vooël proië* (een onzindelijk meisje of vrouw)

pronken (**gepronkt**) (gew.) – stilzwijgend uiting geven aan zijn norsheid

pront – 1. goed gekleed; *van boven pront, van onder stront* (gezegd van iemand die zich beter voordoet dan hij in werkelijkheid is) – 2. goed gebouwd, knap (gezegd van vrouwen)

prooëm – 1. pruim – 2. vrouwelijk schaamdeel

pros (gew.) – 1. slecht gereedschap; *en pros van en schip* (een slechte schop) – 2. iemand die iets verkeerd doet

prot (gew.) – 1. wind, achterste – 2. liefje; *ah, mé protjen*

prottekollen (**geprottekold**) (gew.: protocollen) – 1. pruttelen, tegenspreken; *niks te prottekollen émmen* (niets te zeggen hebben) – 2. praten, discussiëren

Plésj as en bloeët gat

vergelijkingen

Vergelijkingen bieden in een taal de mogelijkheid om een bepaalde eigenschap extra in de verf te zetten. Vooral voor de beschrijving van kenmerken van personen was men wel bijzonder vindingrijk...

<i>zoeë blaas as en schoilje</i>	zo blauw als een schalie
<i>zoeë zwét as (h)oeilje ((h)oeiljenbrander, schippenaus)</i>	zo zwart als kolen
<i>zoeë doeëf as ne kwakkel</i>	zo doof als een kwakkel
<i>zoeë dik as 'k weet nie wadde</i>	zo dik als ik weet niet wat
<i>zoeë stille da ge e mooëske kost oeëren loeëpen</i>	zo stil dat men een muisje kon horen lopen
<i>zoeë zot as en (h)oenjer (mis)</i>	zo zot als een kip (mus)
<i>zoeë rap as téllen</i>	zo snel als men kan tellen
<i>zoeë zat as ne petat (kanong)</i>	zo dronken als een patat (kanon)
<i>zoeë simpel as bonzjour zéggen e wast (h)ém gelék de katten</i>	zo eenvoudig als goedendag zeggen hij wast zich zoals de katten
<i>slaupen gelék as de mooëzen in 't mèèl</i>	slapen zoals de muizen in het meel
<i>zoeë dom as 't pjeid van Kristus (en 't was nen ezel)</i>	zo dom als het paard van Christus (en het was een ezel)
<i>zoeë dom as koperloeëd</i>	zo dom als koperlood
<i>zoe flaa as 't groeët és 'k bén 't zoeë mieg as kaa pap e schrieën'n gelék as e vérken</i>	zo flauw als het groot is ik ben het zo moe als koude pap hij schreeuwde zoals een varken
<i>e èt (h)annen gelék as schierpoeëten</i>	hij heeft handen zoals schuurpoorten
<i>z'és zoeë koppig as nen ezel</i>	ze is zo koppig als een ezel
<i>e was gelooën gelék ne mooëlezel</i>	hij was geladen zoals een (muil)ezel
<i>zoeë plésj as en bloeët gat</i>	zo kaal als een bloot gat
<i>staun te zien gelék as nen (h)ond op een zieke koei</i>	staan te zien zoals een hond op een zieke koe = werkloos blijven toezien

staun te zien gelék as nen ooël op ne klooët

gêldj verdienen gelék as moor

smoeëren gelék as nen Tirk

't avvesseert gelék boeënen knieëpen

zoe waur as da'k (h)ier ston

zoeë zaat as brék

zoeë voeës as en raup

zoeë mals as boter

zoeë sloensj as en vodde

zoeë zjust as gaad

e és gekost gelék slécht gêldj

gelék as 't wooët en drooët

e schoot er (h)ém op gelék nen doeljvel op ne gierigaut

e kan loeëpen gelék nen (h)auzewindj

zoeë gezond as nen blik

zoeë din as wauter

zoeë doeëd as en looës op ne kam

zoeë donker as in d'(h)éлле

ze zag zoë wit as e lauken

ze zag zoë wit as de doeëd

zoeë roeëd as ne kool vier

snoiën gelék as e vlijmken

e zwitj gelék nen os

zoeë lieërek as e spoeëk

e lépt er boië gelék as ne geslegen (h)ond

e èè g'et zoëveel van doen as 't vier au zén gat

e schietj er van af gelék as nen (h)ond van zénne stront

staan te zien zoals een uil op een kluit
= werkloos blijven toezien

geld verdienen zoals modder

roken zoals een Turk

het gaat heel traag

zo waar als ik hier sta

zo zout als brak

zo voos als een raap

zo mals als boter

zo futloos als een vod

zo juist als goud

hij is gekend zoals slecht geld

zoals het waait en draait

hij schoot er zich op zoals de duivel op een gierigaard

hij kan lopen zoals een hazewind

zo gezond als een blik

zo dun als water

zo dood als een luis op een kam

zo donker als in de hel

ze zag zo wit als een laken

e zag zo wit als de dood

zo rood als een vuurkool

vlijmscherp

hij zweet zoals een os

zo lelijk als een spook

hij loopt er bij zoals een geslagen hond

hij heeft het zoveel van doen = hij heeft het helemaal niet nodig

hij gaat weg zoals een hond van zijn stront = hij gaat weg zonder iets te zeggen

ze was opgezètj gelék nen (h)ond mé
vloëën

zoëë mauger as en schérre

blèzen gelék a en kat

e kan bier drinken as en koei wauter

e kan eten gelék ne grauver

e kan (h)ém krinkelen gelék ne paulink

ge moetj't pakken gelék as 't komt

da létj rond gelék as e virken

e sloeg er op gelék op ne kafzak

da komt vanzélfs gelék as de looëzen

ze kan zwémmen gelék as nen bakstieën

zoëë glésseg as ne pauling

zoëë groesj as en kat

zoëë bloëët as en (h)oenjerengat

zoëë stérk as nen os

ze was opgezet zoals een hond met
vlooiën = ze was zeer opgezet

zo mager als een schar (platvis)

blazen zoals een kat

hij kan bier drinken zoals een koe
water

hij kan eten zoals een graver

hij kan kronkelen zoals een paling

je moet het nemen zoals het komt

dat gaat rond zoals een vuurtje

hij sloeg er op zoals op een kafzak

dat komt vanzelf zoals de luizen

ze kan zwemmen zoals een baksteen

zo glad als een paling

zo trots als een kat

zo bloot als het gat van een kip

zo sterk als een os

R

raa(t) – 1. rauw, ongekookt; (uitdr.) *'t raat éster af* (gezegd als men al een stukje gegeten heeft om de grote honger te stillen) – 2. ruw, niet glad – 3. schor, hees – 4. rouw; *z'és in de raa van eer kat* (ze heeft vuile nagels) – 3. (fig.) *ne raaën* (een ruw iemand)

raboest (robuust) – stoer, bonkig persoon, iemand die nogal ruw is in zijn handelen

rakaillen – kiezel, grind [zie ook: *karraailjen*]

rammel – gebabbel, geklets; *'k ém rammel achter mé gat*

rammelkeir (rammelkar) – gammel voertuig; *en rammelkeir van ne velau* (een versleten fiets)

rammoeilje (gew.: ramulte) – drukte, tumult, herrie

ramp (Fr.: *rampe*) (gew.) – hellende oprit, loskade, losplatform

rankskes – haagwinde

ranselier (Fr.: *râtelier*) – soort horizontale ladder die boven de krib wordt geplaatst waarin men hooi of stro voor het paard legt

rap – (gew.) 1. (zn.) verharding van een wond – 2. (bn.) vlug, snel; (uitdr.) *rap in 'n tand, és rap in d'(h)and* (wie snel eet, werkt ook snel)

rappeleren (gerappelerd) (Fr. : *se rappeller*) – *azzeket me goe rappeleer* (als ik het mij goed herinner)

rappiet (Fr.: *rapide*) – 1. een vlugge vent ; *'t és ne rappiet(e)n* – 2. cement die vlug droogt

rastoiëlen (gerastoiëld) (rastijlen) – 1. aarzelen – 2. wegblijven – 3. lanterfanten

ratten (geratj) (gew.: ratten) – iets stil wegnemen; *és ter nog iet te ratten?* (is er nog iets te krijgen?)

rauk (lett.: raak) – vlieger

raul – raar; *ne raule gast* – zelden; *da valt raul veren* (dat gebeurt zelden)

raup – raap; (uitdr.) *e èt in mén raupen gescheten* (hij heeft het bij mij verkorven), *trékt aa en raup ooët* (trek je een raap uit, doe er mee wat je wil, trek je plan)

raupeling (gew.: rapeling) – afgevallen en opgeraapte vruchten

rauzeg (gew.: razig) – razend; *rauzeg van (h)onger* (een reuzenhonger hebben)

reaul (royaal) (Sp.: *real*) – 1. ruim, van flinke afmetingen – 2. mild, gul, hartelijk

rébbe – 1. rib (lichaamsdeel); (uitdr.) *ge kintj zén rébben téllen* (hij is heel mager), *'t plékt aun de rébben* (gezegd als men stevige kost gegeten heeft) – 2. dunne balk onder de vloer of de zoldering

rebbie (Fr.: *rebut*) – minderwaardig overschot; *'t és mau rebbie van appelen*

récht – 1. recht; *'t èt zén récht g'at* (zegt men als iets een beurt of opkuisbeurt gekregen heeft) – 2. (uitdr.) *langs dau schietta te réchten* (langs daar ga je in de juiste richting)

réch(t)sweirs (Mnl.: *sweer* : neef, zwager) – verwant in de tweede graad

réchtzétten (réchtgezétj) – 1. rechtzetten – 2. opstaan – 3. (uitdr.) *e èt er (h)ém mee réchtgezétj* (het heeft hem veel voordeel bijgebracht)

reden – reden; (uitdr.) *'t és nogaal in de reden* (het is nog tamelijk goed), *e wiltj gieën reden verstaun* (hij is van slechte wil), *in immands reden klappen* (iemand in de rede vallen)

reek – reuk; *d'er és en réksken aun* (het is geen eerlijke zaak)

rèèk (gew.: raak) – hark

rèèl (gew.: reel) – slank, mager

règeren (gerègerd) – regenen; (uitdr.) *'t gaut vandaug maur ieëne kieër règeren* (het houdt niet op met regenen), *'t règert voiëffrankstikskes* (gezegd bij een nodige weldoende regen), *'t sonneke schéntj en 't règert, 't és in d'(h)éle kermis* (volksrijmpje)

reggelauten (Fr.: *reine claudé*) – fijne groengele pruimsoort

reggeleren (gereggeleerd) (Fr.: *régler*) – schikken, overleggen

reggelier (Fr.: *régulier*) – geregeld, op vaste tijden

reggelooësse – regeling, organisatie

regglateer (Fr.: *régulateur*) – hangklok met houten kast

rèkeling – wat samen geraakt was na het rechtzetten van de schoven graan

rèken (gerékt) (gew.: raken) – harken

rékker (gew.) – 1. elastiek – 2. (uitdr.) *'k émmet au ménnen rékker* (ik ben de pineut)

remieze (Fr.: *remise*) – 1. koetshuis – 2. bergplaats

rénje (gew.: ren) – afgesloten ruimte, hoenderkorf

renneweren (gerenneweerd) – 1. ruïneren, verwoesten – 2. zijn vermogen of fortuin verliezen

rennewooësse – ruïnering, vernietiging

rénsj (Fr.: *rance* – gew.: rans of rins) [**rinsj**] – lichtelijk zuur, ranzig; *ne rénsjken appel*

rèppeg (gew.: rappig) – 1. ruw, niet gelijk, oneffen – 2. gemeen

rés (gew.: rus) – 1. graszode – 2. struik [zie ook: **drés**; *rés* wordt vaak als *drés* uitgesproken, te vergelijken met *drig* en *rig*: rug] – 3. amper, nauwelijks; *z'és nog maur rés weer*

responsaubel (Fr.: *responsable*) – verantwoordelijk

résscheren (**gerésscheerd**) – (gew.: riskeren – Fr.: *risquer*) – 1. wagen: *wa résscheerde?* (gezegd als uitnodiging om nog wat te blijven als iemand wil weggaan) – 2. dreigen; *'t résscheert te règeren*

réssekes [zie ook: **ézzekes**] – heel even, eventjes maar

réttekétten (**geréttekét**) [**roettekoetten**] – (uitdr.) *niks te réttekétten émmen* (niets te vertellen hebben)

revenueën (Fr.: *revenu*) – (uitdr.) *op zén revenueën lèven* (van zijn spaarcenten leven, rentenieren)

rezenooësse [**rezzonnemént**] (Fr.: *raisonnement*) – redenering

rezzoliet (Fr.: *résolu*) (resoluut) – 1. vastberaden, besloten – 2. stout

rezzong (Fr.: *raison*) – redenering; *das gieënen rezzong*

ridde – (uitdr.) *'k bén ridde* (ik ben blut)

rieëp [**lieëp**] – sluw

rieësse (resem) - reeks

rieësterink (gew.: roostering) – roosterwerk, constructie van balken tussen de bouwlagen van een gebouw

riem – riem; (uitdr.) *e èèt van de riem* (hij is bedrogen), *we gon der de riem afleggen* (we gaan er mee stoppen), *van de riem kroiëgen* (een pak slagen)

riesje [**rieze**] – 1. ruzie – 2. nauwelijks; *mee riesje gedaun* (met moeite gedaan) – 3. (uitdr.) *'t és in ieën rizee gedaan* (tegelijkertijd, in één adem gedaan)

rig(ge) [(**d**)**rig(ge)**] – rug; (uitdr.) *op de rigge zitten* (te veel zijn), *nen brieë rigge émmen* (veel kunnen verdragen)

ringelen (**geringeld**) – een ring die door de neus of het oor steekt; (uitdr.) *e èèt (h)ém lauten ringelen* (hij heeft zich bij de neus laten nemen)

rinsj [zie: **rénsj**]

risjen (**gerisjt**) – ritsen, vlug en schichtig bewegen

roe(de) – (gew.: roe: disselboom) – rechterzijde van een tweespan

e èèt ém lauten ringelen

roefel(ing) (gew.: roffel) – 1. berisping – 2. pak slaag – 3. (uitdr.) *ne roefel inaven* (onbesuisd te werk gaan) – 4. rumoer, wanorde

roefelen (geroefeld) (gew.) – zoekende alles overhoop gooien

roefroef – geneigd om snel en slordig iets te doen (klankn.)

roei (gew.: *roe(de)*) – 1. oude landmaat (*en roei és zés stappen in zé vierkant*) – 2. koperen stang (*roeiken*) langs de zijden van de Leuvense stoof

roekendekoe – wanorde (o.a. gezegd van een huis waar alles door elkaar ligt)

roepjeid (lett.: roepaard) – paard dat rechts gemend wordt

roet (Fr.: *route*) – 1. spoorweg – 2. afgelopen kaarsvet

roetooës (lett.: routehuis) – bareelwachterhuis

roettekoetten (geroettekoet) [zie: **réttekétten**]

roiën (gereëen) – 1. rijden; (uitdr.) *roiën en omzien* (vooruitziend zijn), *op de tong roiën* (bepreut worden) – 2. rondslingeren; *alles lauten roiën* (laten rondslingeren), *'t leit dau te roiën* (het ligt niet op zijn plaats) – 3. *en voor mee roiën* (een gang mee gaan, verbrassen) – 4. *immand roiën* (foppen) – 5. *gereëen en gesneeën zén* (niets meer bezitten)

roiënevauren (gew.: rein(e)vaar) – 1. boerenwormkruid – 2. zilverschoon – 3. duizendblad

roiëp – rijp; *vrig roiëp, vrig rot, vrig woiës, vrig zot* (volksrijmpje)

roiër (gew.: rijer) – mannetjeskonijn

roiëzen (gerezen) – 1. glijden – 2. afvallen; *de blauren roiëzen al* (de bladeren vallen reeds af)

roiëzeren (geroiëzerd) (gew.) – door rijzels (takjes) ondersteunen (bij sommige tuingroenten zoals erwten)

ronde (gew.) – kring; *'t stinkt ieren in 't ronde* (het ruikt heel ver in de omgeving)

rondgaun (rondgegaun) (gew.) – venten, verkopen

rondkommen (rondgekomen) (gew.) – 1. venten – 2. genoeg hebben

rondloeëper – leurder

ronker (gew.) – grote bromvlieg

rooëfelink (lett.: ruifeling, iets wat overblijft na het werk van de ruifel (roffel) of schaaf) – afval, iets van weinig aarde

rooëg (ruig) – grof, ruw, onstuimig

rooëgaut (gew.: ruigaard) – ruige, ruwe kerel

rooëper – strot, adamsappel

rooëter (gew.: ruiter) – houten constructie om hooi op te drogen

rooëteren (gerooëterd) (gew.: ruiteren) – aan ruiters vast zetten (bv. hooi)

root (gew.) – rij; (uitdr.) *twieë kieëren in 't root* (tweemaal achter elkaar), *roten mauken achter zé gat* (heel wat vertellen achter de rug), *vloeken mé gieël roten* (de ene na de andere vloek aftrekken), *e és van zén rotjen* (hij is de draad kwijt)

rossen (gerossen) (gew.: rotsen) (Mnl.: *rutsen* – Eng.: *rush*) – (uitdr.) *roiën en rossen* (rondlopen, ravotten, stoeien)

roten (geroten) – de rij vormen; *d'eiten roten al* (de erwten vormen al een rij)

rotekaawég [rotekaa aunieën] – de één na de ander, achtereenvolgens

rotelen (geroteld) (gew.) – ratelen, rammelen {**rotelèèr**: iemand die voortdurend praat)

rotelinks (gew.: rotelings) – achtereen, beurtelings

rottering (rotting) – laag gelegen stuk land waar altijd water staat

Riezzo mauken

uitdrukkingen over ruzie maken en slagen geven

da nie benaad és, kroiëgd'oeëk slaugen

wie niet 'benauwd' is, krijgt ook slagen = iemand die niet angstig is, gaat soms ook op zijn bek

e èèt zén eiten g'at

hij heeft zijn erwten gekregen = hij heeft op zijn donder gekregen

ne mond gelék van gézze gedrooëd

een mond gelijk van gras gedraaid = iemand die met gemak en vaardigheid praat om anderen te beschimpen

immand graat en blaas verwoiëten

iemand grauw en blauw verwijten = iemand de huid vol schelden

e èèt zén (h)auver gekregen

hij heeft zijn haver gekregen = hij heeft een pak slaag gekregen

't és pikapik

het is "pikapik" = zij leven op gespannen voet

e kreeg et dau rap op zén broeëd (op zénnen boteram, op zénnen donder, nau zénnen kop gesmeten)

hij kreeg het daar rap op zijn brood (op zijn boterham, op zijn donder, naar zijn kop gesmeten) = hij kreeg het snel naar zijn hoofd gegoid

't zal aun eer mooël niet gelegen zoiën

het zal aan haar muil niet gelegen zijn = zij heeft een vranke mond

e kan nogal mé zén bakkes rieren

hij kan nogal met zijn bakkes roeren = hij is niet op zijn mond gevallen

ieënen zén zauligét geven

enen zijn zaligheid geven = iemand zijn gedacht zeggen

klīnket niet, tein bosjket

klinkt het niet dan botst het = men moet er de blutsen met de builen bijnemen

e was zén mooël nie mieëster

hij was zijn muil niet meester = hij kon zijn mond niet houden

ge kroiëgt er allieën en abbe én en snabbe ooët

je krijgt er alleen een “abbe en een snabbe” uit = je krijgt uit zijn mond enkel snauwende antwoorden

va zén bakkes (kése, nees, oeëren, ték, toot) mauken

van zijn bakkes (kers, neus, oren, tak, toot) maken = zich luidruchtig boos maken

Remede tegen ziekten

Een **verkoudheid** (*vallink*) was een gelegenheid om zichzelf eens te verwennen. Talrijk zijn de remedies op basis van wat alcohol. Zo dronk men in Okegem onder andere bierpap. Men kookte dan donker bier met mastellen en bruine suiker. Die pap werd zo warm mogelijk gegeten (liefst een tweetal koppen) waarna men onder de lakens kroop. Men kon ook een kop hete melk drinken waarin bij voorkeur een scheut rum was gegoten. Echte liefhebbers lieten de melk of de suiker achterwege en kozen resoluut voor een sterker middel: een paar druppels stevige jenever. Voor vrouwen en kinderen was er de fles *fliersaroop* (vlierbessensiroop) die in elk huisgezin wel klaar stond. Wie begon te hoesten of niezen kon lepelen. In de kast bevond zich ook nog wel de fles waarin *kallisjaat* met kandijnsuiker opgelost was. Ook bekend was een zelfgemaakte siroop van schijfjes ramanas en meelsuiker. In de lente liet men de zieke wel eens een pannenkoek met de bittere bladeren van de pisploem opeten. In Okegem had men ook de gewoonte om vóór het slapengaan op de borstkas

een bruin papier te leggen waarop men een laagje vet (bijvoorbeeld van vetkaarsjes) uitgestreken had. Een variant van deze methode was het aanbrengen van een natte gevouwen doek waarop men *loiëzemèèlpap* (lijnzaadmeelpap) uitgestreken had.

De *loiëzemèèlpap* van daarnet kwam ook te pas bij **keelpijn**. Men bracht het aan op de keel ... en dan maar wachten op beterschap. Efficiënter was misschien het gorgelen van water gemengd met citroensap. Ook kon men tijmkruid in water laten koken en de hete dampen ervan inademen. Wie hiermee niet geholpen was, kon altijd een gedragen kous rond de hals draaien en daarmee gaan slapen.

Wratten (*wétten*) op de handen doken op tijdens het “knikkerseizoen” toen de jongens fanatiek met de *mérbollen* speelden. Men kon het verhelpen door er elke morgen op de nuchtere maag aan te likken ... maar dan wel negen dagen lang. Wat ook hielp was een preiblad op de kneukels leggen. Geen prei bij de hand, dan hielp ook een ajuin of een stukje spek om de geteisterde plekken in te wrijven. Ook instrijken met witkalk want ... *plékkers* – zo beweerde men – kregen nooit wratten. Een probaat middel was de wrat laten uitbranden of ze afbinden.

Zweren en rappen (*zwèren én rappen*) schreef men toe aan het overdadig eten van varkensvlees. Het geneeskundig repertoire was vrij beperkt want hier duiken opnieuw de *loiëzemèèlpap* (in de vorm van een kompres) en het preiblad op. Op zweren en rappen kon evenwel ook wittebroodpap gesmeerd worden. Gedurfter was dan weer het uitstrijken van koeiendrek!

Wie **brandwonden** had opgelopen, moest op zoek naar lijnolie. Men kon er ook een doek doorweekt met botermelk op leggen. Lelieblaadjes die getrokken waren in fijne olie, brachten ook enig soelaas.

Jicht (*flessoiën*) werd behandeld door de zere plekken uitvoerig met brandnetels te teisteren. Ook kon men de zere plekken instrijken met klei of leem.

De *kaaëpis* kreeg men als men verschaald bier gedronken had. In dat geval werd salie in bier afgekookt. Hiervan moest men dagelijks een paar kroezen drinken. Dat bevorderde het urineren bij de druppelpis.

S

Woorden beginnende met sch- worden in Okegem meestal als sk- uitgesproken. Om de herkenbaarheid van de herkomst te behouden worden zij met sch- genoteerd.

saal [*saul*] – (uitdr.) *ge kintj er gieën saal op gaun*, ook: *ge kintj er gieën staut op mauken* (je kan er niet op rekenen)

saas – saus; (uitdr.) *zén saas meekroiëgen* (een scherpe berisping krijgen, op zijn donder krijgen), *saas nau 't pénnenen* (ze passen goed bij elkaar (pej.))

sajét (Fr.: *sayette*) – tot garen gesponnen wol

sakkosj (Fr.: *sacoché*) – handtas; *'t és in de sakkosj* ('t is voor mekaar)

sallie (Fr.: *salut*) – saluut; (uitdr.) *sallie en de kost en de wéndj van achter* (hoepel op, ga nu maar)

salloö – sla

santewant (gew.: *santekwant*) – oorveeg

sauffel – degen

sauves – 's avonds

schaa – 1. (zn.) schouw – 2. (bn.) schuw, bang; *e és schaa van zén schooëken* (hij is bang van zijn eigen schaduw), *mé ne schaaë nék* (bang) – 3. onguur; *ne schaaë kaddee* – 4. koddig; *ne schaaë gast* – 5. eigenaardig, raar; *da's schaa dat'n*

schabalék (gew.: *schabouwelijk*) – 1. jammerlijk, ellendig; *e ziet er nogal schabalék ooët* – 2. gevaarlijk – 3. vreselijk

schabbeken (gew.: *schabbe*) – morsdoekje voor kinderen

schabbernak (Mnl.: *schabbe*: linnen kiel, huik + *nak*: nek) (gew.) – onooglijk kledingstuk; (uitdr.) *pak 'n dau bé zénnen schabbernak* (pak hem maar bij zijn kraag)

schadrong (Fr.: *escadron*) – een (grote) hoeveelheid; *z'émme dau e gieël schadron kinjeren*

schallotteren (*geschallotterd*) – toetakelen, kneuzen, ontsieren; *e lépt dau geschallotterd* (hij loopt daar armzalig gekleed)

schalmen (*geschalmd*) (gew.) – hakken van onkruid (*inschalmen* was het onkruid al spittend in het *spét* schalmen)

schalmer – werktuig waarmee de grond gehakt werd

schammoteren (geschammoteerd) (Fr.: *escamoter*) – goochelen, ontfutselen
{*schammoteer* – goochelaar, zakkenroller}

schampelscheet – 1. schampschot – (fig.) een beetje, weinig

schappelier (scapulier) – misgewaad bestaande uit twee lappen stof die door linten met elkaar zijn verbonden

schapperen (geschappeerd) (Fr.: *escaper*) – ontsnappen; *e és geschappeerd* (hij is genezen)

schaufeling (gew.: schaveling) – schaafkrul, afval van geschaafd hout

shaul (schaal) – 1. buitenste plank van een gezaagde boom – 2. bakje of plaat waarmee het (stoel)geld in de kerk werd omgehaald

schayen (geschaafd) (gew.: schouden/schouwen – Oud-Fr.: *échauder*) – met kokend water uitwassen, in warm water onderdompelen. *Schayen* deed men onder andere met het varken, d.i. het geslachte en gebrande varken met heet water overgieten om gemakkelijker de borstelharen te verwijderen.

schayvers – schouders

schéddelings (schrijlings) – met de benen uiteen ergens opzitten

scheel (gew.) – deksel van een marmiet; *d'er és gieën potteken of der past e schéltjen op* (iedere vrouw kan een man krijgen)

schèèsmés – scheermes

scheet (gew.) – buikwind; *'t was en scheet in en flés* (een aangelegenheid waar veel van verwacht wordt die achteraf met een sisser afloopt), *gieën scheet wèèt zoiën* (het is waardeloos), *en foiën scheet* (een mooie vrouw), *van en scheet nen donderslag mauken* (overdrijven), *e zal nog scheten lauten* (hij zal het nog moeilijk hebben)

scheir (gew.: schar) – scharrel, graai; *e èt ém dau ne scheir gedaun* (hij heeft daar een liefje opgeraapt)

scheiren (gescheird) (gew.: scharren) – graaien, schrapen, gappen; *scheiren vee 't émmen*, *scheiren vee toe te kommen* (pakken wat men kan krijgen), *'k zal aa dau ne kieë scheiren* (ik zal je eens vastnemen)

schélft (gew.: schelf) – hooi- of strozolder boven stal of schuur; (uitdr.) *zénnen schélft valt in* (hij heeft luide oprispingen)

schélle (gew.: schel) – plak, snede; *en schélle vlieës* (een dikke snede vlees)

schéllem (schelm) – 1. schurk, deugniet – 2. schimmel

schéllen (geschéldj) – schillen

schénjen (geschonnen) – schenden; *geschonnen vee altoiët* (bv. bij een litteken)

schép(ken) – 1. schop – 2. (fig.) *ne schép opdoen* (wat overdrijven)

schèper (gew.: scheper) – herdershond

schépsel – 1. schepsel, vrouw; *e raur schépsel* – 2. plaats waar water kan geschept worden of waar het vee kan gaan drinken

schèrebaut (gew.: scheurmond) – ontsteking aan de mondhoeken

schèren (**geschèèrd**) – 1. scheren – 2. (uitdr.) 't zot schèren mé immand (met iemand spotten), 't zot schèèrt (ze zijn zo uitbundig)

schérft (schurft) – besmettelijke huidziekte

schérftteg – zedelijk onrein, vuil; *schérfttege praut, ne schérftegen (h)ond* (gemene kerel)

schérftegaut – vuilaard, schunnig iemand

schérminkel (scharminkel) – 1. zeer mager mens of dier – 2. lange lelijke vrouw

schèrnasliep (scharensliep) – scharenslijper

schérre – 1. schorre(steen), platachtig stuk standsteen – 2. (fig.) *en mauger schérre* (een magere koe of vrouw)

schérregos (Fr.: *escargot*) – grote eetbare huisjesslak

schérrewérre [*érrewérre*] – overhoop, ongeordend

schés – schors

schéssen (**geschést**) – ontschorsen (van een boom)

scheteg – scheutig; *nie noiëg scheteg*

schétjen – 1. windje – 2. mooi meisje

schieëf – 1. scheef, niet recht; *immand schieëf bezien* (iemand wantrouwen), *schieëf én schéél* (scheef en krom) – 2. verkeerd; *schots en schieëf* (verkeerd) – 3. (uitdr.) 't zitj schieëf (er is ruzie), *e schieëf antwoord* (een onvriendelijk antwoord)

schieëfgaudewég – op schuine wijze, mankend

schieën (**geschieën**) – scheiden; 't moet (h)ém ivvest schieën (er is ergens een grens)

schieëfslaun (**schieëfgeslegen**) – 1. scheefslaan – 2. pikken, stelen

schieëvoor – voor (ploegsnede) tussen twee stukken land

schieëwoië (lett.: de wei die wordt afgescheiden) – dunne vloeistof die van melk overblijft na kaasbereiding

schieteg – 1. schichtige bewegingen makend – 2. overhaast, zonder na te denken

schietter – 1. insect – 2. glazen marbol

schietkot – schietkraam (op de kermis)

schietlap (leren lap die de boogschutter aan de linkerarm bindt om zich niet aan de pijl te kwetsen) – (uitdr.) *gotj ooët ménne schietlap* (ga uit de weg)

schikken (**geschikt**) – schikken, passen; *'k bèn d'er nie op geschikt* (het past me niet), *wannieër schikket aa?* (wanneer past het je?)

schiljderen (**geschiljderd**) – 1. schilderen – 2. (uitdr.) *immand ne pauter schiljderen* (iemand een loer draaien)

schillen (**geschollen**) – 1. schelen; *'t kan me nie schillen, 't scholt dau nie veel of...* – 2. haperen; *wa schiljt er aun?* – 3. verschillen; *'t schiljt nie veel*

schip (schop) – 1. gereedschap om mee te scheppen of te spitten; (uitdr.) *zén schip afkooësken* (er onderuit trekken), *ge meegt aa schip afkooësken* (je bent afgedankt) – 2. trap met de voet; *en schip onder zén viool* (een trap op zijn achterwerk)

schippes – 1. schoppen (bij het kaartspel) – 2. (uitdr.) *e és schippes* (hij is weg)

schobiak [**schobejak**] (schobbejak) – iemand die door leugen, list of bedrog iets tracht te bekomen of die voor niets terugdeinst, schoft, schurk, schavuit

schoeën – 1. (bn.) schoon; *schoeën manieren* (nette manieren), *vertélj ne kieë iet schoeën* (vertel eens iets plezierigs), *g'ét schoeën klappen* (je hebt mooi praten), *'t és ne schoeënen* (spottend gezegd van iemand die ontgoochelt of iets verkeerd doet) – 2. (ww.) (**geschoeëd**) – schooien, bedelen

schoeër – schooier, bedelaar

schoeët – schoot; *'t moet op zénnen schoeët gebrocht wérren* (hij wil er geen moeite voor doen)

schoefel – schoffel; (uitdr.) *op de schoefel ooët* (klaplopen, op iemands kosten brassen)

schoefelen (**geschoefeld**) – 1. op iemands kosten teren – 2. geen zorgvuldig werk afleveren {**schoefelèèr/schoefelés**}

schoef(elink) – strenge berisping, afstraffing, rammeling

schoefen (**geschoeft**) – affronteren, opzettelijk krenken

schoepen (**geschoept**) – jatten

schoeperen (**geschoeperd**) – het loswerken van de beploegde grond (het breken van de akker na het oogsten van het graan) {**schoeper** (schoep, schop): landbouwwerktuig voor het *schoeperen* van de grond }

schoesjel (schutsel) – gesloten afspanning als bescherming tussen twee punten

schof (gew.) – 1. lade; (uitdr.) *in 't boveste schof liggen* (in de gunst staan) – 2. schaft, rust- of werktijd tussen rusttijden; *we gon nog e schofken doen* – 3. schoft, grendel; *és de deer in 't schof?* – 4. regelsleutel van een kachel; *'t schof rammelt*

schofbérre (lett.: schofberrie) – afsluitdeur van een kar

schofferdoiënen (**geschofferdéndj**) (gew.: schaverdijnen) – schaatsen

schoffieren (**geschoffierd**) (schoffelen) – rondlopen

schoiëten (**gescheten**) – schijten; *lépt schoiëten* (loop naar de bliksem), *moeten és dwang*, *schoiëten és afgank* (antwoord op een bevel; *ge moetj...*), *e zal nog smaal stronten schoiëten* (hij zal het financieel moeilijk hebben), *in zén zakken schoiëten* (hem een peer stoven), *opkommen lék as 't schoiët* (plots beginnen)

schoiëter (schijter) – iemand die vlug bang is

schoiëtkézzzen (schijtkersen) – soort kleine kersen

schoiëtkont (schijtkont) – onnozel, kinderachtig meisje of vrouw

schoilje – schalie; *zoe blaas as en scholje* (zo blauw als een schalie, bijvoorbeeld van de kou)

schoiljebét (lett.: schalieberd) – eerste afgezaagde plank (met schors) van een boomstam

schok – (uitdr.) *op schok zén* (op zwier zijn)

schokkeloen (Waals: *soucrillon* – Fr.: *escourgeon*) – gerst

schooëf (**schuif**) – tafellade

schooëfelen (**geschooëfeld**) (schuifelen) – fluiten; (uitdr.) *ge kintj er nau schooëffelen* (je krijgt het niet)

schooë(ken) – schaduw(ken); *e és benaad van zén oiëgen schooëken* (hij is vlug bang)

schooëm – schuim; (uitdr.) *op 't schooëm ooët* (op profijt uit zijn)

schooët (schuit) – overzetplaats

schooëttewoië (lett.: schuitweide) – weide gelegen aan 't *schooët* (doorwaadbare plaats aan de Dender)

schotelooës (gew.: schotelhuis) – achterkeuken, bijkeuken

schotelvodde (gew.: schotelvod) – 1. vaatdoek – 2. iemand die het vuile werk doet; *'k bèn aa schotelvodde niet* (ik ben uw meid niet voor alle werk), *'k bèn pessies en schotelvodde* (ik voel me nog flauw na een ziekte)

schots (gew.) – 1. raar, kluchtig – 2. aanmatigend, ruw; *e schots antwoord*

schrammoeilje (Fr.: *escarbille*: sintels + *houille*: steenkool) – resten sintels die overblijven bij het ziften van verbrande steenkool

schrammoesjen (Fr.: *escarmouche*: schermutseling) – 1. (zn.) drukke gebaren; *azzoeë schrammoesjen mauken* (heftige gebaren maken) (de term verwijst ook

naar Scaramouche, een klassieke figuur uit het 17de-eeuwse *commedia dell'arte*)
– 2. (ww.) drukke gebaren maken

schrieë – schreeuw; *in ne schrieë vallen* (beginnen te huilen)

schrieëbakkes (lett.: schreeuwbakkes) [**schrieëmoöel**] – kind dat vaak huilt

schrieëven (**geschrieëd**) (schreeuwen) – wenen, schreien; *snottebéllen lank schrieëven* (zeer lang wenen)

mé aaën mond schrieëven én mee aa gat lachen

schrik – (uitdr.) *ne schrik van volk* (heel veel volk)

schrikkelen (**geschrikkel**) (gew.) – overslaan; *'k gon ne kieë schrikkelen* (iets wat men normaal altijd doet, één keer niet doen)

schrikkepooët (lett.: schrikkeput) – beunhaas, lafaard

schroeber (schrobber) – stijve borstel

schroebling (schrobbering) – uitbrander

schroeien (**geschroeid**) (gew.: schrooien: hard werken) – bedelen

schroeëken (schro, schroken) – reep, band; *e nauvelschroeëken* (navelverband)

schroiën (**geschroiëd**) (schreien) – kakelen; *d'(h)oenjeren schroiën* (de kippen kakelen (na het leggen van eieren))

schroiëven (**geschreyen**) – schrijven; (uitdr.) *schroiëven en vroiëven* (druk bezig zijn)

sebbiet (subiet) – 1. plotseling, onverwacht – 2. dadelijk, direct, straks; *ge moetj sebbiet kommen*

sekkelaurum (Lat.: *saeculorum*) – (uitdr.) *mé gieël dénnen sekkelaurum* (met alles wat er aan te pas komt)

sellesoe (Fr.: *sel de soude*) – soda

séng (cent) – 1. muntstuk van kleine waarde, meer bepaald van 2 centiemen (na 1830 werd een muntstuk van 2 centiemen geslagen die de benaming 'cent' behield; het muntstuk bleef tot de Eerste Wereldoorlog in omloop); *twieë séng en alf* (vijf centiemen), (uitdr.) *ne séng in tweeën boiëten* (pinnig zijn), *ne séng in tweeën mau nen drippel in zé gieël* (gierig voor sommige zaken) – 2. geld, muntstuk; *'k ém nen dikke séng gekregen, ne séng mee en (h)olleken in* – 3. niets, niemendal; *'k betraaf (h)ém ver gieën séng* (ik betrouw hem helemaal niet), *e èt er veer gieëne séng verstand af* (hij heeft er helemaal geen verstand van)

sénter (center) – (uitdr.) *e és van zénne sénter gegaun* (hij heeft het bewustzijn verloren)

seppiëten [**suppiëten**] – zwezerik, ontwikkelde borstklier van een kalf of een os

séskes – stuipen, vallende ziekte; *in de séskes vallen*. Men ging hiervoor op bedevaart naar de heilige Cornelius (bijvoorbeeld in Ninove)

sim(men) [**simmeken**] (simpele) – dom iemand

singel (gew.) – 1. halsband die men nodig heeft om een kruiwagen te voeren – 2. synoniem voor *sintel*: aaneen geklitte rest van verbrande steenkool; *de stoof brandt nie goed, 't zitj ne singel in*

sintkatrienewiel (lett.: sint-catharinawiel) – verharde plek met uitstraling in de vorm van een wiel

sirk (Fr.: *cirque*) – (uitdr.) *en aa sirk* (een oud gebouw), *was mé da daur en sirk* (was dat daar een boel)

siska – meisje, vrouw (pej.); *'t és mau en siska*

sis – 1. afkorting van Franciscus of Francis [*sissen*] – 2. aanspreekvorm bij kinderen; *ménne sis* – 3. (uitdr.) *van zénne sis drooën* (flauw vallen)

sisserken – een klein mannetje

sjaaën (gesjaad) ((aan)jouwen) [**zjauen**] – 1. aanporren; *ge moetj (h)ém sjaaën of e komt er niet* (hij moet aangepord worden of hij brengt er niets van terecht) – 2. jouwen, juichen

sjalloenjen (gew.: schalonje, schallulleke – Lat.: *alium ascalonicum*) – jonge groene blaadjes van de sjalot of ajuin

sjampétter (gew.: champetter – Fr.: *garde champêtre*) – veldwachter

sjanfoeter (Fr.: *jean-foutre*) – schelm, bedrieger

sjansaar (Fr.: *chançard*) – gelukzak

sjapong (Fr.: *jupon*) – wambuis, kiel

sjarlatang (Fr.: *charlatan*) – kwakzalver, bedrieger

sjarsj (Fr.: *charge*) – grote hoop, hoeveelheid; *'t wauter kwam in volle sjars van 't dék*

sjateka – ischias, heupjicht

sjénsze (Fr.: *patience* – gew.: patiëntie) – geduld ; *e èèt er gieën sjénsze veer*

sjieëzeken (lett.: Jezusken) – arm, onbenullig iemand

sjik (Fr.: *chique*) – (tabaks)pruim; *op zén sjik boiëten* (doorbijten), *'k bèn gieën sjik wèèt* (ik ben helemaal niets waard)

sjikkanneren (gesjikkanneerd) (Fr.: *chicaner*) – vitten, zaniken

sjilt – eczeem bekend als dauwworm (uitslag op het gelaat van jonge kinderen)

sjisji (Fr.: *chichi*) – potsierlijk vertoon; *da's ieënen mé veel sjisji*

sjit(teken) – een doetje, naïeve of beklagenswaardige vrouw

sjoepken (lett.: het topje) – uiteinde

sjok – fopspeen

sjokken (gesjokt) – zuigen

sjol(leken) – troetelnaam voor kinderen

sjonkelvoet [sonkelvoet] – horrelvoet

sjozjemienen – jasmijnen

skrammoesjen (Fr.: *escarmouches*: schermutselingen) – drukke bewegingen, buitelingen; *da kindj mokt nogal skrammoesjen* (gezegd van een druk kind)

slag – (uitdr.) *op ne slag én ne kieër* (almeteen), *ne slag van de melen émmen* (gekke dingen doen), *e èt er ne slag van wég om...* (hij heeft steeds de neiging om...), *'k ménj'n da'k ne slag in mé gezicht kreeg* (ik werd daar plotseling met iets ergs geconfronteerd)

slaggelinks (gew.: slaggelings) – plotseling; *e viel dau slaggelinks omveir*

slagpénne (lett.: slagpen) – vleugel

slam (D.: *schlamm*) – kolenstof met water vermengd, kolenslik (brandstof tijdens de Tweede Wereldoorlog)

slammeer (gew.: slameur) – 1. last, sleur – 2. beslommering, zorg – 3. rommel

slap – afgeroomde melk

slauper (slaper) – 1. inspringende hoek tussen twee dakvlakken – 2. rattenval

De *slauper* (rattenval) was een houten bak om ratten te verschalken. Over de ganse lengte van de bak was er een loopgang die aan de kopzijden met een *wérrel* (draaibaar plankje) kon afgesloten worden. De bak was ingedeeld in verschillende vakjes die via een gat toegang gaven tot de loopgang. Elk vakje kon bewoond worden door een rattenkoppel met hun kroost. De *slauper* werd in de stallen tussen de schelfhouten geschoven en bedekt met stro. Wanneer men vermoedde dat de bak door voldoende ratten bewoond was werden de *wérrels* op de kopkanten voorzichtig gesloten en uit het stro gelicht. Buiten werd één van de *wérrels* opgedaan en een meedogenloze rattenslaching kon beginnen. Soms jaagde men de ratten in een grote zak waarop dan geknuppeld werd.

slauploiëf [slauploiëveken] (slaaplijf) – gebreide trui met lange mouwen

slédde (slede) – trekslede waarmee de boer bijvoorbeeld een eg of *klédde* kon vervoeren over sneeuw of drassige grond

sleip – vrouw van lichte zeden

sleipen (geslépt) (slijpen) – 1. slepen; *de deer slépt* (de deur spant) – 2. slijpen; *slépt mén schèèr ne kieë* (slijp mijn schaar eens) – 3. term uit het kaartspel gebruikt als iemand niet direct een troefkaart speelt

sleiper (slijper) – potloodscherper (stond op de lessenaar van de meester)

slékoïëzer (slakijzer) – brede dunne metalen band die metselaars gebruiken om bijvoorbeeld een balk in een muur vast te leggen

slép (slijp) – hemdslip; (uitdr.) *op zén slép gelegen* (lang geslapen)

sleren (gesleerd) (sleuren) – trekken

slésj – 1. pantoffel (*zieëslésjen*: rubberen schoentjes) – 2. pantoffelheld; *onder de slésj liggen* (hij heeft niets te zeggen)

sleteg (gew.: sletig) – 1. wat vlug verslijt – 2. (fig.) vermoeid

slibber (slibberig) – glibberig; *'t was slibber op straut*

slibberen (geslibberd) – glijden, slieren op een ijsglijbaan

slieë (gew.: sleeuw) – 1. stroef, wrang; *slieë tannen émmen* (stroeve tanden hebben, bijvoorbeeld van appels te eten) – 2. (fig.) loom, niet fris; *ge ziet er maur slieë ooët*

slieëf (gew.: sloof) – omgeslagen rand van een kleed

slinks – links(handig)

sloeër(en) (sloor) – 1. koolzaad – 2. (fig.) arme vrouw

sloeëresteker (gew.: slorensteker) – 1. landbouwwerktuig met twee ijzeren pinnen om twee gaten in de grond te steken – 2. (fig.) pitteleer

sloef (slof) – 1. pantoffel; (uitdr.) *op zén sloefen* (voorzichtig, stilletjes) – 2. (fig.) persoon die niet net gekleed is

sloek – slok; (uitdr.) *de groeëte sloek van 't volk* (de meerderheid van de mensen)

sloeken (gesloekt) – slokken {*sloeker*}

sloekenbèèr [sloekemaan] – boeman of beer die kinderen opslokt (de term werd vaak gebruikt om kinderen schrik aan te jagen: *de sloekenbéér zal kommen*)

sloensj (gew.: sluns) – 1. verlept – 2. slapjes, onverzorgd, mat; *e zag er maur sloensj ooët, zén oeëgen stonnen sloensj in zénne kop*

sloester – bolster, groene bast van noten en kastanjes

sloeze – slons

sloiëmkésses (lett.: slijmkoorts) – kinkhoest

sloiëmzak (slijmzak) – vruchtwaterzak

slokeren (geslokerd) – slodderen, los hangen

slons (gew.) – 1. afgescheurde lap – 2. sloof – 3. slet – 4. haveloze vrouw

sloot – vastgelopen; (uitdr.) *sloot vallen, sloot zitten* (niet meer voort kunnen)

sloppel – slaapwel

smaat (smout) – gesmolten en vervolgens weer gestolde reuzel gebruikt als smeersel voor de boterham

smachter [smacht(h)als] – iemand die heel rijk is en daarbij nog gierig is ook

smalest – milt

smasjen [zie: *smésjen*]

smèèr – een hoop; (uitdr.) *en smèèr géldj* (heel veel geld)

sme^{et} – 1. slag, klop – 2. brok; ‘*k ém en smeet van ’t fleris*; (uitdr.) *e èèt er en smeet van wég* (hij vertoont veel gelijkenis)

smés – smis, smidse

smésjen (*gesmésjt*) [*smasjen*] (gew.: smetsen) – smakken met de mond

sméskolen (lett.: smiskolen) – cokes

smikkel (gew.) – gezicht, smoel, muil

smodder (gew.) – 1. modder, vieze brij – 2. motregen

smoeër (smoor) – nevel, mist; ‘*t és noiëg gesmoeërd*

smoeëren (*gesmoeërd*) – roken

smoelemént (gew.) – smoelwerk, gezicht

smoelpap (Fr.: *semoule*) – griesmeelpap

smoeltaut (Fr.: *tarte de semoule*) – smoeltaart

smoiëten (*gesmeten*) – smijten; (uitdr.) *ze zal eer smoiëten* (ze zal gaan plezier maken)

smokkelen (*gesmokkeld*) – 1. sluikhandel drijven – 2. (gew.) snoepen – 3. motregenen {*smokkelèèr/smokkelés*: iemand die graag snoept}

smokkeling [*gesmokkel*] – snoepgoed

smosjteren (*gesmosjterd*) (smossen, smotsen) – 1. snoepen – 2. morsen bij het eten – 3. met vuil, nat werk bezig zijn {*smosjterèèr/smosjterés*: iemand die smostert – *smosjterink* [*smosjterderroië*]: wat gemorst is}

snabben (*gesnabd*) (gew.) – snauwen, bits antwoorden; (uitdr.) *snabben én boiëten* (afblaffen)

snaur (snaar) – darm van een varken waarmee saucissen en pensen gemaakt worden; **snauren kooëskén** (vet van de snaren afkrabben)

snaurstok – houten onderdeel (arm) van de zeis

snébbe(r) (gew.) – 1. snavel, mond, snater; *aaft aaën snébbber* – 2. (fig.) iemand die goed haar tater kan roeren en van zich afbijten

snee – snede; (uitdr.) *de twieëde snee* (grasland voor de tweede maal maaien), *op snee zoiën* (net goed voor het gebruik), *de snee és ’t er af* (het gaat niet meer zo goed), *e èèt snee op* (gezegd over iemand die goed doorstapt of fietst)

snéfke(n) – snuifje; *e snéfken zaat*

snérken (*gesnérkt*) (?gew.: snerpen) – erg pijn doen (bv. van een wonde)

snier (snoer) – rijgkoord

snil (snul) – onnozele hals, sul

snippeling (snippering) – snipper van papier, hout, vleesrestjes,...

snitten (*gesnoten*) – snuiten; *allee, snitj ne kieë*

snoeben (*gesnoept*) – trekken, sleuren

snoenes [zie: *noen*]

snoiëgraun (gew.: snijgraan) – rogge, koren dat in de herfst gezaaid werd en in de lente gemaaid wordt om het vee te voeren of om ondergespit te worden

snoiën (*gesneeën*) – snijden; (uitdr.) *snoiën lék as e vlémken* (vlijmscherp zijn), *e és gesneeën en gereeën* (hij is geleerd, hij doet het niet meer)

snok (gew.) – ruk

snokken (*gesnokt*) (gew.) – 1. trekken – 2. snikken met schokkende bewegingen

snooëf – 1. snuif; (uitdr.) *immand ne snooëf geven* (iemand in bedekte termen iets aanwrijven) – 2. snuiftabak

snot (gew.) – neusvocht; (uitdr.) *in 't snotjen émmen* (het door hebben, iets vermoeden)

snotrot – totaal rot

snottebelle (gew.: snottebel) – 1. dikke snot die uit de neus hangt; (uitdr.) *snottebellenlank schrieëven* (zeer lang wenen) – 2. ondeugend kind

snotvallink (gew.: snotvalling) – neusverkoudheid

soeë(ken) (afg.: Sooi, François) – onnozel iemand

soekelen (*gesoekeld*) – sukkelen {*soekelèèr/soekelés*: iemand die sukkelt}

solfer – zwavel; (uitdr.) *solfer stroeën* (zwavel strooien om te verhinderen dat de honden hun pootje kwamen opheffen tegen een gevelmuur; figuurlijk wordt de uitdrukking gebruikt als men jonge vrijers aan de deur krijgt: *'k zal moeten solfer stroeën*)

solf(e)raun – saffraan

solferblom – zwavelbloem (gebruikt als geneesmiddel)

solfersték (zwavelstok) – stokje hout dat in het vuur werd gehouden en waarmee men de pijp deed branden

solleménten (?Fr.: *solidement*) – fundering

sollesteren (*gesollesteerd*) (Fr.: *solliciter*) – informeren, inlichtingen inwinnen

solvaubel (Fr.: *solvable*) – in staat om te betalen

sommegste – sommige

sonkelvoet [*sjonkelvoet*] – horrelvoet

sonne – zonde; *'t és sonne*

sooëkerbol (gew.: suikerbol) – gesuikerde amandelnoten die bij de geboorte van een kind aan familie en kennissen worden aangeboden

sooëkernonkel (gew.: suikernonkel) – niet gehuwde oom

sooëkerténtj'n (gew.: suikertante) – niet gehuwde tante

sozzje (gew.: sarge) – wollen deken

spannaut (gew.: spanader, spanaard) – tongriem; *e és van de spannaut gesneeën* (hij is welbespraakt)

spauren (gespaurd) – sparen; (uitdr.) *z'és aun 't spauren* (ze is in blijde verwachting), *ge spaurt gé nie mieë* (ge neemt er het uwe van), *ieëst gespaurd en tein vergaurd* (men moet eerst sparen om rijk te worden), *wa dagge spaurt ooët aaën mond és vee de kat of vee 'n (h)ond* (al wat men spaart is voor de kat of voor de hond (wat je niet opeet wordt weggeworpen))

spaven (gespeven) (spuwen) – kotsen; (uitdr.) *vier spaven* (ruzie stoken), *'t zal gaun katten spaven* (het zal erg gaan onweren, het zal water gieten)

spaver [speiver] (spuwer) – iemand die kotst

spécht – specht; (uitdr.) *ne maugere spécht* (gezegd van een mager persoon met scherpe neus)

speelwaozje (gew.: speelvoyagie) – (uitdr.) *op speelwaozje* (op huwelijksreis)

speesse (gew.: specie – Fr.: *espèce*) – soort; *e èèt 'n speesse van fleris*

speiver [spaver] (spuwer) – iemand die kotst: (uitdr.) *speivers zén bleivers* (gezegd van kinderen die veel overgegeven hebben maar die toch goed opgegroeid zijn)

spékse (inspectie) – (uitdr.) *spékse aven* (komen nazien, inspecteren)

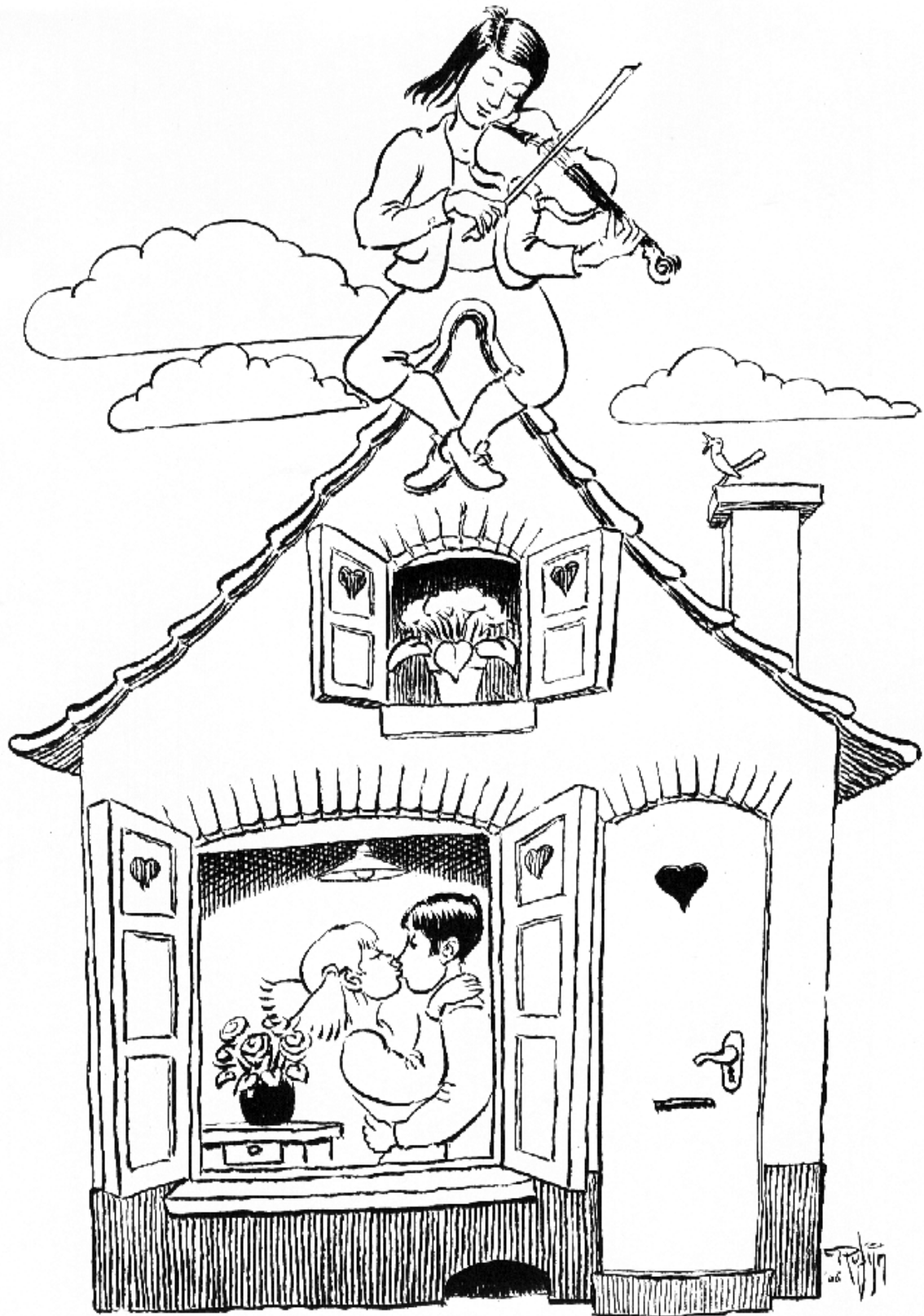
spél – spel; (uitdr.) *en béjt'n spél geven* (wat meer ruimte geven), *da's toch gieën spél* (dat kan toch niet), *'k ém er mé spél mee g'at* (ik heb wat meegemaakt), *azzoeë daur en spél van mauken* (zo de zaak opblazen), *ge zétj nog spelen zien* (je zal nog wat meemaken), *'t was afgesproken spel* (het is er niet eerlijk aan toegegaan), *'t spél és nau de vontjes* (het loopt verkeerd af), *'n spélle aun steken* (doen ophouden)

spélle – speld {**kopspélle**: kopspeeld – **wasspélle**: wasspeeld}

spelemaan (gew.: speleman) – muzikant; *de spelemaan zitj nog op 't dék* (ze zijn nog in de wittebroodsweken, ze hebben nog geen zorgen)

spénje (spinde) – 1. voorraadkast – 2. bewaarkelder voor het eten (onder de trap)

spénnekop (gew.: spinnenkop) – spin

de spelemaan zitj nog op 't dék

spérrebékken (*gespérrebékt*) (lett.: met opengesperde bek kijken) – met heel wat goesting naar iets kijken; (uitdr.) *spérrebékken om toe te kommen* (op de kin kloppen)

spés(j)ken (*gespés(j)t*) – spatten

spéssje – helemaal; *spéssje rot, spéssje zat*

spét – 1. sport van een ladder; *en lieër mé tien spétten* (een ladder met tien sporten) – 2. spitvoor; *een diep spét mauken, in 't spét grauwen* (met beide voeten in de voor staan om te spitten) – 3. been; *mauger spétten van bieënen* – 4. spit, plotse rugpijn, lumbago

spéttelèr (gew.: spartelaar) – 1. kinderspeelgoed (harlekijn die tussen twee stokjes kan bewegen) – 2. mager iemand

spéttelen (*gespétteld*) – spartelen

spieëchelbak (gew.: speekbak) – bakje met zand gevuld aan de tapkast waarin de klanten konden spuwen

spieëchelen (*gespieëcheld*) (gew.: speken) – spuwen

spieët (gew.: speet) – 1. spuit, spat – 2. (Eng.: *speed*) (uitdr.) *in volle spieët wegloëpen* (snel weglopen)

spieëten (*gespijt*) – 1. spuiten (van gewassen); *petatten spieëten* – 2. weglopen; *én spieëten dat'n dee*

spieëtmadoilje (gew.: speekmedaille) – medaille die voor de lol uitgereikt wordt

spikkeleren (*gespikkeleerd*) (speculeren) – nadenken, tobben

spikspléntjernief – spiksplinternieuw

spiljter (spillig) – spichtig, weinig ontwikkeld; (uitdr.) *spiljter aur* (dun, niet levendig haar), *de spennozje komt mau spiljterkes ooët* (de spinazie komt maar met enkele sprietjes uit)

spille (spil) – hoofdtak, voorzetting van een boomstam in de kruin; (uitdr.) *'k ém et aun mén spille* (ik heb aan het aan mijn been)

sponjnelingen – spaanders, langwerpige stukjes hout die bij het hakken afvallen

sponne(bét) (lett.: berd van een sponde) – 1. plank aan een bed – 2. boordstenen langs kasseiwegen

sponsjke – Spaanse; *sponsjke térf* (tarwe); *sponsjke vlieg* (bromvlieg), *sponsjke (h)aug* (taxus), *sponsjken oorlog* (1. Spaanse burgeroorlog – 2. grote ruzie)

spooësse (spatie) – tussenruimte

spooësem (gew.: spasem) – kaft van een boek of schrift

spriet (gew.) – broekspleet, gulp

sprinkaun – 1. sprinkhaan – 2. (fig.) iemand die mager is

sprok (gew.) – broos, breekbaar (hout); *zén (h)annen zén sprok* (de handen voelen ruw en schraal aan), *dat (h)aat és veel te sprok* (dat hout is veel te breekbaar)

staal – stal; (uitdr.) *op ne goeie staal staun* (thuis genoeg te eten hebben), *e rikt al zénne staal* (gezegd van iemand die sneller loopt naarmate hij dichterbij huis komt)

staat – stout; (uitdr.) *staat gesproken és half gewonnen* (als je je mening durft zeggen, bereik je meer)

stammenee (Fr.: *estaminet*) – herberg

stamper (gew.) – bolvormige lolly

stanne (gew.: stande) – houten kuip, tob

stan(t)soen (Fr.: *estancon, étançon*) – steun, stut

staterik (stouterik) – 1. vermetel iemand – 2. ondeugend iemand – 3. een *stateriksken* was een klein snorretje

staun (gestaun) – staan ; (uitdr.) *da staut aa niet* (1. dat (kledingstuk) past je niet – 2. dat betaamt je niet)

staur – (Fr.: *store*) ophaalgordijn, zonnegordijn

staut (staat) – (uitdr.) *ge kintj er gieën staut op mauken* (je kan er niet op rekenen)

stèèg (gew.: steeg) – stug, weerbarstig, taai, moeilijk te bewerken; (uitdr.) *e és stèèg van afgank* (hij kan moeilijk naar het toilet gaan)

steek – (uitdr.) *lieëg van steek* (bv. een kamer met een lage zoldering), *gieëne steek nimme doen* (niets meer doen), *twieë steken diep* (twee spadensteken diep)

steekvogel – sperwer

steir – 1. ster – 2. (fig.) hoofd; (uitdr.) *in zén steir kroiëgen* (iets in zijn hoofd halen), *e èèget in zén steir gekregen* (hij is hovaardig geworden), *liegen tegen de steiren op* (in hoge mate liegen), *wa kroiëgt'n naa in zén steir?* (wat haalt hij nu in zijn hoofd?)

steir(e)links (gew.: starlings) – met strakke blik

sték – 1. langwerpige snoep – 2. loot, afgesneden takje – 3. staak of stok; *e schaup stékken* (een schaap vastbinden), (uitdr.) *van zén stékken drooën* (flauw vallen), *'k ém (h)ém te stékken* (ik betrapte hem op heterdaad) – 4. pin, spie (een *toebaksték* was een houten stek waarmee de tabaksplant werd opgehangen)

steken (gestoken) – steken; *oe steek et inieën?* (hoe zit het in elkaar?), *e stékt vol mé...* (hij steekt vol met...), *in 't kot steken* (plaatsen, opbergen), *in zén bérre*

steken (ziek te bed liggen), *e èèget in zénne kop gestoken* (hij heeft het in zijn hoofd gehaald), *e stékket op moië* (hij geeft mij de schuld), *e lotj't steken* (hij houdt het niet langer vol), *steek'et zoeë naa?* (komt het er zo op aan?), *e kwam op zén steken af* (hij kwam op zijn gemak aanstappen)

stekerbees [**stekelbees**] – kruisbes

stেকেzot – stapelgek

stékken (**gestékt**) – naam van een kaartspel

stéksel – begin van een ziekte

stékskes (stokjes) – lucifers

stéllen (**gestéldj**) – (uitdr.) *ge moetj er aa in stéllen* (je moet er je in schikken, in berusten), *oe stéltj ze't?* (hoe maakt ze het?)

stéppen (**gestépt**) (gew.) – 1. naaien met een naaimachine – 2. dansen

steranne – (uitdr.) *en steranne veer émmen* (iets ergs meemaken)

stét – stort(plaats)

stétten (**gestétj**) – 1. (zn.) dun laagje grond waarop onkruid staat of mest ligt dat moet ondergeploegd worden – 2. (ww.) morsen, storten

stieën – steen; (uitdr.) *'t was op gieën kaaën stieën gevallen* (het was op geen koude steen gevallen, het was niet welgevallen), *e kan twee stieën'n doe véchten* (hij kan twee stenen doen vechten, hij kan mensen echt tegen elkaar opzetten)

stieë(n)pit (gew.: steenput) – met metselwerk beklede waterput

stieënziekte (gew.: steenziekte) – (uitdr.) *de stieënziekte émmen* (bij het bouwen zoveel mogelijk op andere zaken uitsparen)

stieëren (**gestieërd**) – zich geweldig kwaad maken

stielema(a)n (stielman) – vakman

stiepelzat – stomdronken

stik – stuk; (uitdr.) *'t kost stikken van ménsjken* (het kost schandalig veel), *slaun dat de stikken eraf vlogen* (keihard slaan), *zéje zeker van aa stik* (ben je zeker van je zaak), *op zé stik staun* (volhouden), *op 't stik van* (op het punt van), *e frank stik* (een stoute vrouw of meisje)

stillekes – stilletjes; (uitdr.) *op de vraag (h)oe gauget?* (hoe gaat het?) antwoordt men nogal eens: *stillekes om lang te dieren*; *'t és stillekes waur dat nieën wooët* (het is stil waar het niet waait)

stinker [**stinkerke**] – 1. afrikaantje, bloemsoort die door zijn geur insecten op afstand houdt – 2. deugniet, gemene vent

stjeiten (gestjéjt) – staarten; *stjeiten en vraugen* (iemand tot vervelens toe uitvragen)

stjeitgélj (gew.: staartgeld) – drinkgeld dat bij de verkoop van bv. een koe door de veekoopman of boer werd bedongen voor de knecht of de kinderen

stoeëten (gestoetj) – 1. (ww.) stoten; (uitdr.) *da stoetj nie veir* (dat brengt weinig goeds op), *'t zén stoeëten* (het zijn nogal toeren) – 2. toeren; *da zén stoeëten, dau zén stoeëten gebeerd*

stoeëtkeir (gew.: stootkar) – steekkar

stoefen (gestoeft) (gew.) – stoefen, opscheppen; (uitdr.) *stoefen én in zén broek poefen* (gezegd over een opschepper), *geeft de stoefer e stik broeëd, de klauger èèt gieën noeëd* (wie klaagt heeft niet altijd nood) {**stoef**: hovaardige praat – **stoef**: iemand die hoog van de toren blaast }

stoeferken (gew.: stoefzakdoek) – fijn zakdoekje dat men in het borstzakje van het colbertjasje stopte

stoemp – 1. stampot van aardappelen en groenten – 2. afgeknotte boom – 3. slag, stoot

stoffelier (gew.) – stokviolier

stoiëf – stijf; (uitdr.) *mé ne stoiëven nék bezien* (met de nek bezien, met minachting bekijken), *stoiëf van n'(h)onger* (grote honger hebben)

stoiëfgaudewég (lett.: stijfgaandeweg) – houterig, met tegenzin

stoiëfselen (gestoiëfseld) – stijfselen (bv. hemden)

stoiëfzat (lett.: stijfzat) – stomdronken

stoiëloeëg – oogafwijking; (uitdr.) *e èèt in en keirespeer gepist* (gezegd van iemand met een *stoiëloeëg*)

stoiëverik – houterig persoon

stokauver (stokhaver) – stokslagen

stokdoiëf (gew.: stokduif) – bosduif

stoksjampétter – hulpveldwachter (tijdens de Tweede Wereldoorlog aangesteld)

stommelinks (gew.: stommelings) – zonder een woord te spreken

stooëken (gestékt) (gew.: stuiken) – 1. met een stoot wegwerpen (bv. een handvol knikkers naar een putje stuiken) – 2. (uitdr.) *op zén stooëken aun* (zeer kalm aan)

stoof (gew.) – kachel met platte pijp waarop werd gekookt; *en Leveske stoof* (een Leuvense stoof), (uitdr.) *met de stoof tischen de bieënen zitten* (heel dicht bij de kachel zitten)

stoofaat (stoofhout) – aanmaakhout

strèlabie – bij of wesp die steekt

strelen – (uitdr.) *zén strelen émmen* (zijn kuren hebben)

strèlen (gestréldj) (strelen) – steken (door een bij of wesp); *'k bèn gestréldj*

strieëp (lett.: streep) – 1. werktuig om de bast van wisslen te verwijderen – 2. (uitdr.) *e èèt zén strieëpen* (hij heeft zijn kuren)

strieëpen (gestrépt) (stropen) – 1. strijkelings afhalen of afscheiden; *nen ték strieëpen* – 2. ontbloten, villen; *ne paulink strieëpen*; (uitdr.) *immand strieëpen* (iemand afzetten)

strikses (instructies) – richtlijnen; *'k ém nog gieën strikses g'at*

string (streng) – touw; (uitdr.) *zén string nie aftrékken* (niet veel doen), *en string sajét* (een kluwen saai), *zén string trékken* (zijn man staan)

stroeë – stro; (uitdr.) *op zén stroeë liggen* (ziek zijn), *'t (h)angt aunieën gelék as gekapt stroeë* (het is onsamenhangend), *stroeëken trékken* (door het trekken van strootjes van ongelijke lengte uitmaken wie iets zal doen), *e èèt nog gieën stroeë verleid* (hij heeft nog niets gedaan), *e moet 't léste stroeëken ooët 't dék trékken* (hij moet tot het laatste ogenblik wachten), *immand e stroeë steken* (iemand bedriegen, beetnemen), *vee gieën stroeë te betraven* (volledig onbetrouwbaar zijn), *'k ém (h)ém gieën rot stroeë in de wég geleit* (ik heb hem niet willen hinderen)

stroeëpoep (stropop) – 1. van stro gemaakte pop – 2. bos stro als afdichting tussen de pannen (vaak gemaakt van roggestro)

stroeëwis (strowis) – bosje stro dat voor allerlei doeleinden kon gebruikt worden, bv. als borstel die de boer of de bakker gebruikte om de stenen van de ovenvloer te reinigen of, bevestigd op een paal, als verbodsteken bij de ingang van weiden [zie ook: *kollezieremaan*]

stroiëken (gestreken) – strijken; (uitdr.) *stroiëkende vol* (boordevol)

stroiëker (lett.: strijker) – stuk spek waarmee het wafelijzer ingevet werd bij het wafelbakken

stront – drek; (uitdr.) *e stik stront* (een hovaardig iemand), *van boven pront én van onder stront* (uiterlijk fraai maar onder de kleren vuil, men doet zich beter voor dat men is), *de stront ooët 't gat vraugen* (iemand uitvragen), *ge zitj nog smaal stronten schoiëten* (je zal het nog financieel moeilijk hebben), *zénne stront twieë kieëren eten* (zeer gierig zijn), *stront, wie èèt er aa gescheten?* (gezegd van een verwaand iemand die zijn afkomst miskent)

strontjonk – onhebbelijk, lastig iemand

stroeëk – struik; *ne stroeëk petatten*; (uitdr.) *op stroeëk verkoeëpen* (verkopen als de planten nog niet gemaaid zijn), *'t és van onze stroeëk* (het is van onze familie)

strooëken (gestrékt) (gew.: struiken) – een struik maken, dicht bij de grond veel scheuten of bladeren krijgen

strooëven (gestrooëfd) (gew.: streuvelen – Mnl.: struiven: overeind staan, borstelig zijn) – 1. rechtop staan – 2. stoer doen – 3. weerstand bieden, zich weren (met woorden)

strotjen [strétjen] (straatje) – kleine weg; *e strotjen zonder énje* (een straatje zonder einde, een bezigheid waaraan geen einde komt)

suppieten [zie: *seppieten*]

suppo(ken) (Fr.: *suppositoire*) – zetpilletje

swoiëlleg (gew.: swijlens) – ondertussen, terwijl

swéssendeer (dwarsdoor) – helemaal door

Stoefers én Gaggiozzjemaukers

uitdrukkingen over stoefers en druktemakers

geeft de stoefer en broeëd, de klauger èt gieën noeëd

geef de stoefer een brood, de klager heeft geen nood = spottende reactie bij het gedrag van een opschepper

veel kak au zén gat emmen

veel kak aan zijn gat hebben = vol zijn van zichzelf

stoefen en in aa broek poefen

pochen en in je broek poefen = spottend gezegd van iemand die hoog van de toren blaast

van boven pront, van onder stront

gezegd van iemand die zich beter voordoet dan hij in werkelijkheid is

stront, wie èt er aa gescheten?

stront, wie heeft er jou gescheten = gezegd van een verwaand iemand die zijn afkomst miskent

't gau règenen, de vérkes loeëpen mé stroeë in ele mooël

het gaat regenen, de varkens lopen met stro in de muil = wordt lachend gezegd tegen iemand die bij speciale gelegenheden (kermis, nieuwjaar,...) een dikke sigaar rookte

e gau nie onbestoeft slaupen

hij gaat niet onbestoeft slapen = hij heeft zichzelf geprezen

ne stoefer èt zén zakken vol gél^d en de ploëën vol looëzen

een opschepper heeft zakken vol geld en de plooiën vol luizen = een opschepper doet zich beter voor dan hij in werkelijkheid is

T

Sommige woorden zijn zo vergroeid met de 't (de afkorting van het) dat zij onder de T zijn opgenomen. De 't wordt dan wel tussen ronde haakjes geplaatst om de oorspronkelijke betekenis van het woord duidelijk te maken.

tabbaut (tabbaard) – nachtkleed, kamerjas

tablét (Fr.: *tablette*) – 1. vensterbank – 2. plak chocolade – 3. aspirine – 4. snoepje (in de vorm van een schijfje)

(**'t**)**achternoen** – vanmiddag, deze namiddag

tallie (Fr.: *tallud*) – helling, glooiing; *de tallies van 'n oiëzeren wég* (de hellingen van de spoorweg)

talloeër (Fr.: *talloir* – gew.: teljaar) – eetbord; (uitdr.) *e zal 't vlieës van zén tallooër nie lauten pakken* (hij zorgt dat hij zijn deel krijgt)

tammazjoer (Fr.: *état-major*) – staf, leiding; (uitdr.) *mé gieël zénnen tammazjoer* (met al zijn hebben en zijn houden), *nie veel van aaën tammazjoer mauken* (niet veel van je neus maken)

tand – tand; (uitdr.) *'t és ménnen tand* (dat lust ik graag, het is mijn lievelingsgerecht), *'k ém ménnen tand getrokken* (ik heb hem gefopt, bedrogen)

tang – 1. werktuig; (uitdr.) *'t past gelék en tang op e vérken* (dat hoort helemaal niet bij elkaar), *ge moetj er mee en tang nau pakken* (gezegd van iemand die zeer vuil is) – 2. slechte vrouw; *azzoeë en tang*

tap (Fr.: *étappe*) – een eind weegs; *'t és nog ne gieëlen tap van (h)ier*

tarieëskén (**getarieëst**) (gew.: tareesten) – leven houden, bulderen

tarroef – troef; (uitdr.) *'t és dau érmoei tarroef* (er is daar veel ellende)

tas – 1. ruimte in een schuur – 2. tast; *op 'n tas voetj gaun*

tassen (**getast**) – 1. opstapelen (bv. hooi of graanschoven) – 2. tasten, voelen

Aan een communicant vroeg men: *Ma'k in aaën zak ne kieë tassen?* of *Es 't nen diepe zak?* Bij die beweging liet de vrager een geldstuk of bankbriefje in de zak van de communicant achter.

tauken (getokt) (gew.: taken) – 1. aanraken, tikken – 2. pijn doen, raken; *da tokt mé, van de gaas getokt* (door oorlogsgas bevangen (tijdens de Eerste Wereldoorlog))

taur (Fr.: *tort*) – ongelijk, onrecht; *g'ét mé taur gedaun* (je hebt me onrecht aangedaan), *g'ét taur* (je hebt ongelijk)

tauteren (getauterd) (tateren) – hard en veel praten, snateren, kwebbelen {*tauterèr/tauterés – tautering*}

tèèrpit (gew.: teerput) – rioolput (waar water en afval verteert)

tees (lett.: het deze) – dit; *moeje van tees émmen?* (moet je van dit hebben?)

tefrént (Fr.: *différent*) – 1. verschillend – 2. verscheidene; *tefrénte kieëren*

tegaaur (gew.: tegaar) – samen; *tegaaur doen* (elkaar verstaan)

tegen (tegen) – 1. vooraleer; *tegen dat 't donker és zémmen tooës* – 2. (uitdr.) 't *zity er tegen* (er wordt geruzied)

tegenkinnen (tegengekost) (tegen kunnen) – verdragen; *e kan tegen nie veel* (hij verdraagt niet veel), *ge moetj er tegen kinnen* (je moet iets kunnen verdragen)

tegenkommen (tegengekomen) (tegen komen) – beleven, meemaken; *komt da tegen, da moeje tegenkommen*

tegensteken (tegengestoken) – tegen gaan, de keel uithangen; 't *stékt me tegen*

tegenvringen (tegengevrongen) (tegen wringen) – tegenwerken, dwarsliggen

tein – dan, toen; *tein en toensj* (nu en dan)

tejauter – 1. theater – 2. (uitdr.) *van zénnen tejauter mauken* (zich doen gelden), *mé gieël zénnen tejauter bloeët* (met zijn achterste bloot)

ték – 1. tak – 2. tik, slag ; *den ték van d'arlozje* – 3. (uitdr.) *van zénnen ték mauken* (van zijn oren maken)

tekalaa (?afg.: voornaam Thecla) – sukkel, domme trien, vies wijf

tèling (?Fr.: *ver de terre*) – regenworm

téllen (getéldj) – 1. tellen – 2. gelden; 't *téltj niet aske da moetj doen* – 3. rekenen; *ge meegt er op téllen* – 4. (uitdr.) *zoe rap as téllen* (vliegensvlug)

témbber (Fr.: *timbre*) – postzegel

témper – bloem of maïzena als bindmiddel in saus, soep, dun beslag

témpieësten (getémpieëst) (gew.: tempeesten) – roepen en tieren, schelden

tém(p)teren (getém(p)teerd) (tempteren, tenteren – Fr.: *tenter*) – kwellen, plagen
{tém(p)tooësse: kwellings}

témst (gew.: teems) – fijne zeef voor melk of meel

ténjeken – tandje; (uitdr.) *e zal moeten en ténjeken boiësteken* (hij zal harder moeten werken)

ténjelen (geténjeld) – uitlachen door speciale mondgeluiden te maken

ténj'n (lett.: ten einde) – uitgeput; *ténj'n ausem* (in ademnood)

ténjtelen (geténjteld) – tintelen (van de koude, van de spanning om iets te doen); *mén (h)annen ténjtelen van de kaa, mén (h)annen ténjtelen om aa ne kieë vast te pakken*

tenostentoe – ongeveer, bijna

téntuurdjot (Fr.: *teinture d'iode*) – loodtinctuur

téppen – onnozelaar, sulletje, naïeve sukkelaar

tér – trap; (uitdr.) *'k ém ne goeien tér in ménne schoen* (hiermee wordt het voorste deel van de schoenzool bedoeld), *e èèt ne goeien tér op* (hij heeft een flinke pas)

térm (termijn) – diensttijd; *zénnen térm was ooët*

t(er)reintjen (Fr.: *tarin*) – sijsje (dat als zangvogel in een kooi werd gehouden)

térren (getirren) (gew.: terd: trede) – trappen; *ge moetj noiëger térren as 't wéndj op és, 'k ém in de stront getirren, z'és rap op eren tieën getirren*

téssen (getést) – (uitdr.) *dooëven téssen* (vreemde duiven opsluiten in hun nieuw hok om ze het gewoon te maken)

tét – vrouwenborst

tétter (gew.: tetter) – tater, mond; *aaft aaën tétter*, (uitdr.) *van zén tétter mauken* (zich doen gelden)

téttettét (tussenw.) – toevoegsel bij een negatief antwoord; *téttettét, ge moetj da nie doen*

(t)(h)alvendeer (lett.: half door) – doormidden

(t)(h)alverdroië – (uitdr.) *ieënen van 't (h)alverdroië donker* (waardeloos iemand)

tieël (gew.: teil) – diepe aarden schotel voor verschillende huishoudelijke doeleinden

tieën – 1. teen; (uitdr.) *zén tieënen ooëtkooësken* (maken dat men wegkomt, zijn best doen), *op zén tieënen staun* (zijn uiterste best doen), *mé zén tieënen spelen tot vermauk van zén (h)ielen* (niets uitvoeren) – 2. [**t'ieën**] (het een) even, gelijk;

't *és mé om t'ieën* (het is me om het even), (uitdr.) *t'ieën és t'ieën én t'ander és t'ander* (wat je ook doet, het is altijd iets)

tien – (uitdr.) *van tien negen* (negen kansen op tien, meestal)

tier – levenslust; *dau zitj gieën tier in*

tintjen – tanden; *ne riek mé droië tintjen*

tip – 1. (type) keurig geklede man (vandaar opgetipt of uitgedost) – 2. punt, teen; *op zén tippen loeëpen, op de toppen van zén tieënen loeëpen*

tipzak – puntzak; *fritten in nen tipzak*

tirrelutten – (uitdr.) *niks te tirrelutten émmen* (geen inspraak hebben)

tisken – 1. tussen; '*k zit er vee niks tischen* (ik heb er niets mee te maken), *lotj er (h)ém van tischen* (betrek er hem niet bij), *tischen de twieë* (half en half) – 2. binnen; *tischen dit én en week* (binnen een week)

tiskenkommen (tiskengekommen) (tussenkomen) – 1. bemiddelend optreden – 2. in de kosten bijdragen

tist – 1. malle vent, kwast; *ne raulen tist* – 2. roepnaam voor Joannes Baptist

titteldooëf – tortelduif

(t)nostenboië – ongeveer, omtrent

tobbeltoeëp (lett: dobbel te hoop) – gans ineengedrongen, in elkaar gevallen

tobben (tobbe) – vat meestal met oren; *nen tobben smaat*

tocht – vruchtgebruik, het trekken van een voordeel uit een zeker goed of kapitaal; '*k ém nog altoiët den tocht*

toebrok – extra's bij de boterham; '*t és maur een toebrok*

toeëgzwèèr (toogzweer) – gezegd van de dikke buik van een regelmatige cafébezoeker

(t)oeëp (lett.: te hoop) – samen; '*t volk lépt toeëp op de Plésj*

(t)oeëpschieten (toeëpgeschoten) (lett.: te hoop geschoten) – kabbelen bij het verwarmen (bv. melk)

(t)oeëpdoen (toeëpgedaun) (lett.: te hoop gedaan) – schrik hebben

toeken (getoekt) – slaan, ranselen {**toek**: slag, klap, ranseling – **toeker**: iemand die vlug klappen uitdeelt, die geniepig plaagt en duvelt}

toenaum – toenaam; *mé naum én toenaum noemen* (zonder iets te verzwijgen)

toensj – (uitdr.) *toensj én tein* (nu en dan)

toep – 1. haardos – 2. top; *gieën aaën toep scheiren* (niet oud worden)

toepen – soort klaver

toepee (Fr.: *toupet*) – haarlok; (uitdr.) *toepee émmen* (de brutaliteit hebben om...)

toepel – punt, top, bol; *nen toepel op zén moesj*

toer (gew.) – 1. rondje, wandeling; *en toerken doen met de velau* – 2. beurt; *ieder op zénnen toer, zénnen toer overslaun, 't és moiënen toer, ieder zénnen toer is niks te veel, toer op toer* – 3. kuur, gril; *immand nen toer lappen, da zén toeren* – 4. omvang; *e klieëd mé veel toer*

toespélle (gew.: toespeld) – veiligheidsspeld

toesteken (**toegestoken**) (gew.: toesteken) – overhandigen, heimelijk geven; (uitdr.) *en énjeken toesteken* (een handje helpen)

toestooëken (**toegestékt**) (gew.: toestuiken) – binnenvallen; *ze kwaumen mé ne gieël'n (h)oeëp toegestékt* (ze vielen daar met een hele hoop binnen)

toet – (lett.: het doet) tussenwerpsel gebruikt om iets te bevestigen; *baa toet* (toch wel), *toetoet ge gotj wél naur 't school*

toeter – ijsroomhoortje

toeteren (**getoeterd**) – zwaar drinken {**toeterèèr**: drinkebroer}

toiëd – tijd; *da broeëd és toiëd op* (het brood is het bederf nabij), *den dieren toiëd inbringen* (verkwisten)

toiëfelen (**getoiëfeld**) – knutselen {**toiëfelèèr**: knutselaar}

toiëgink – tijding; *é je al toiëgink gekregen?* (heb je al bericht gekregen?)

toiëm(os) – tijm

(**t)ons** – het onze; *'t és 'tons*

(**t)ont** – bij ons thuis; *nen 'tont en nen tooës émmen* (een tweede thuis hebben)

tooësbringen (**tooësgebrocht**) – thuisbrengen; *'k kost (h)ém mau nie tooësbringen* (ik herkende hem niet)

tooësen (gew.: tuisen) – bedrieglijk ruilen {**tooësker**: bedrieglijke ruiler, speler, dobbelaar}

tooët (tuit) – bobijn; *en tooët gauren*

tooëten (**getotj**) – tuiten; *mén oeëren tooëten* (het ruist in mijn oren)

tommaut – tweede snede gras na het hooien

tong – tong; (uitdr.) *zén tong péllen* (iemand dwingen om alles te vertellen), *mee en dobbel tong klappen* (onduidelijk spreken omdat men teveel gedronken heeft), *op de tong roiën* (onderwerp van gesprek zijn), *goe bé tong zoiën* (welbespraakt zijn)

toot – 1. aangezicht, muil; *zén toot nie kinnen aven, toten trékken*, (uitdr.) *nen tootrékker* (huichelaar), *zén toot rieren* (kletsen, veel praten) *z'és nie op eer toot gevallen* (zij spreekt gedurfd), *zén toot verboië klappen* (meer zeggen dat men mag), *zén toot staat er nau* (hij zegt altijd hetzelfde), *dat klieëd trékt toten* (dat kleed is ongelijk), *mé zén toot vol tannen staun* (geen antwoord weten te geven) – 2. uiteinde van een koffiepot, gieter, kan,...

traaboek – trouwboek; (uitdr.) *ménnen (h)alven traaboek* (mijn wederhelft)

tramaar (?Fr.: *trimardeur*) – landloper

trassen (*getrast*) – afpersen, afzetten, bedelen

traugel (gew.: tragel) – 1. jaagpad langs een rivier – 2. kade

travakken [*traffikken*] (Fr.: *travailler*) – hard werken

travau (Fr.: *travail*) – bouwwerf

traveir (Fr.: (*en*) *travers* (*de*)) – spooroverweg

travvolje [*travvalje*] (Fr.: *travail* (*de maréchal*)) – ruimte in de smidse waar de paarden beslagen werden

trèèg – traag; *nen trègen apostel* (iemand die niet opschiet, die aarzelt)

treem (gew.) – arm van een kruiwagen of handkar

treemkeir – kar met tremen waartussen een paard gespannen is

trees [*treeze*] – 1. afkorting van Thérèse – 2. (fig.) onnozel iemand

tréf – (uitdr.) *'t és nen tréf* (het is een toeval)

tréffelék (gew.) – 1. voortreffelijk – 2. uitstekend, voornaam, eerbaar, behoorlijk: *'t és van tréffelék volk, aaft aa en bétjen tréffelék, op een tréffelék ier tooës zén*

treiter – (uitdr.) *'t és treiter van bier* ('t is misleidende drank)

treiterderoië (gew.: treiterderij) – treiterij

trék [*trok*] – 1. luchtstroom; *ge stotj in 'n trék* – 2. wat men krijgt, bv. een salaris; (uitdr.) *'t és van 'n trék dagge moetj lèven* (men moet van leven van het 'trekken' van een loon)

trékken (*getrokken*) – 1. trekken; *zén amandelen zén getrokken* – 2. tochten – 3. lijken op; *da trékt op niks, e trékt op zén moeder* – 4. een foto nemen; *e portrét trékken* – 5. (uitdr.) *trék het nie te lank* (maak het kort)

trékoïëzer (gew.: trekijzer) – magneet

trékploster – trekpleister

tréktang (gew.) – nijptang

trékzak (gew.) – trekharmonica

tréltjen – de helft om de helft

trémelen (getremeld) (gew.) – ziften {**tremel**: opstaande zeef waar grond of zavel in gezift wordt}

tréntjen (getréntj) – 1. zachtjes uitsijpelen van vocht uit een kraan of muur – 2. zachtjes wenen

tréntelen (getrénteld) (gew.) – drentelen, slenteren

trés (Fr.: *tresse* – gew: *tres*) – haarvlecht

trien(e) – 1. afkorting van Katrien of Catharina – 2. (fig.) plumpe meid

trik (truc) – (uitdr.) 't zén trikken van de foeër (het zijn listen, bedrog)

trint [zie: *trunt*]

trippelgat [trippelkont] (lett. iemand die rond trippelt) – onrustige zenuwachtige vrouw

trit (trut) – onbetekenend of zeurig vrouwpersoon

troefel (troffel) – platte schop van metselaars en grondwerkers

troemp (gew.: *tromp*) – groot; *en troemp gezicht*

troesjelen (getroesjeld) (gew.: *trutselen*) – 1. treuzelen, talmen – 2. langzaam of slordig werken {**troesjelèèr/troesjelés**: iemand die *troesjelt* – **troesjelwérk**: werk dat traag vooruit gaat}

troeten – onnozele hals (iemand die men kan verkopen waar hij bij staat)

trok – 1. slaap; *ne goeien trok gedaun, en troksken* (een dutje) – 2. verkoudheid; *nen trok opdoen* – 3. eindje; 't és nog nen trok van (h)ier – 4. ruk; *in ieënen trok, geef d'ém dau nen trok* – 5. [**trék**] tocht, luchtstroom – 6. (uitdr.) *op trok zoiën* (aan de zwier zijn)

trokkeren (getrokkeerd) (Fr.: *troquer*) – omruilen, verwisselen van dieren met of zonder opleg van geld; de koop van dieren of bomen werd gesloten door de handen op elkaar te slaan en werd besloten met de uitspraken 'geluk met de koop' (verkoper) en 'geluk met uw geld' (koper)

trossel (Fr.: *trosseau*) – tros; *nen trossel woiënbezen* (een tros druiven)

trot (gew.) – 1. brij – 2. appelmoes; *Pollaursken trot és noiëg goed* (appelmoes van Pollare smaakt lekker) – 3. draf, gang: *op trot gaun*

trunt [trint] (gew.) – sukkelachtige, futloze vrouw, zeurkous {**trunterderoië**: sukkelachtig gedoe, gezeur, kwezelarij}

tsjoektsjoek – leurder (vooral met tapijten)

tsjoepen (getsjoept) – de kop uitdoen, bv. van een boom

tsjoep(ken) – het top(je)

(‘t)soiël – (het) zeil; (uitdr.) *en oeëgsken in tsoiël aven* (een oogje in het zeil houden)

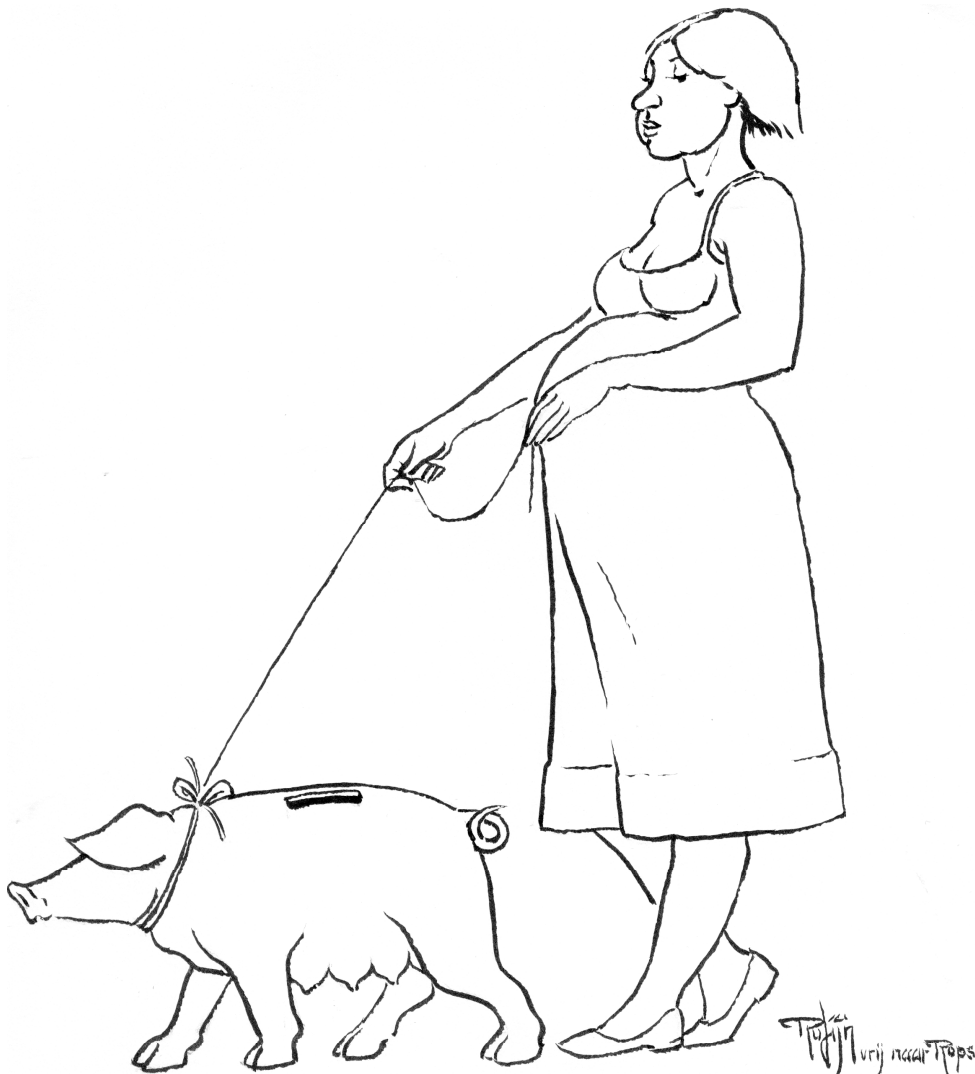
tut(ter) – zuigdot, fopspeen

tutterflés – zuigfles

twalseree (Fr.: *toile-cirée*) – wasdoek, zeildoek (waterdicht weefsel aan een zijde bestreken met lijnolievernis)

twéllef – twaalf; (uitdr.) *azzoëë zén d’er twéllef in en dozoïën* (daar is niets speciaals aan), *ontaven van twélleven tot de noen* (geen geheugen hebben), *twéllef stielen én déttien malleren* (twaalf stielen en dertien ongelukken)

twieëwoensjt (tweewoonst) – huis waar twee gezinnen apart in kunnen wonen

z'és aun't spauren

Traven én 't (h)ooësaven

uitdrukkingen over trouwen en het gezin

afkrabbeling van de moeilje

afkrabsel van de moelie = gezegd van de laatste van een reeks kinderen in een gezin

augetraad és augescheten

aangetrouwd is aangescheten = een aangetrouwde heeft weinig te zeggen bij de familie

bastaut mauken

bastaard maken = iemand onterven, niet laten delen in wat geschonken wordt

't és lép(pe)saas

het is lipsaus, men laat in dat gezin de lip hangen = gezegd van twee echtgenoten die amper een woord tegen elkaar zeggen

ooët 't bérre klappen

uit het bed klappen = vertellen uit het intiemste huwelijksleven

z'émmen al goed elen devoeëren gedaun

ze hebben al goed hun best gedaan = gezegd van een gezin dat veel kinderen heeft in relatief korte tijd

e és tegen zén gedacht getraad

hij is tegen zijn gedacht getrouwd = hij is niet met volle toestemming getrouwd

't és en schoeën gerief mau ge meeg 'et nie in (h)ooës émmen

het is een schoon gerief maar je mag het niet in huis hebben = smalend gezegd door mannen over een vrouw (of omgekeerd)

z'és over d'(h)alf deer getraad

ze is over de halve deur getrouwd = ze woont al samen maar is nog niet getrouwd

in 't kasken (h)angen

in het kastje hangen = in ondertrouw zijn (men hing dan in het kastje van het gemeentehuis met de huwelijksaankondigingen)

't és van moetens

het is van moeten = gezegd wanneer een koppel moet trouwen wegens een voorhuwelijkse zwangerschap

e és tot over zén oeëren getraad

hij is tot over zijn oren getrouwd = hij heeft zijn meesteres gevonden

z'és aun 't spauren

ze is aan het sparen = ze is in blijde verwachting

de spelemaan zitj nog op 't dék

de speleman zit nog op het dak = ze zijn nog in de wittebroodsweken, ze hebben nog geen zorgen

op speelwaozje

op speelreis = op huwelijksreis

speivers zén bleivers

spuwers zijn blijvers = gezegd van kinderen die veel overgegeven hebben maar die toch goed opgegroeid zijn

e èèt vogelschoiët

hij heeft vogelschijt = gezegd van een pasgetrouwd iemand die er maar bleekjes uitzien

e woentj in de vramieësterstraut

hij woont in de vrouwmeesterstraat = hij ligt onder de slof bij zijn vrouw

't és dau stommen ambacht

het is daar stomme ambacht = gezegd van een koppel dat niet met mekaar spreekt

ze doen dau goe voesj

ze doen daar goed voort = ook gezegd van een koppel dat regelmatig aan gezinsuitbreiding doet

op een ander gaun

op een ander gaan = vreemd gaan

V

vaat (Fr.: *voûte*) – gewelf; *de kéljer és gevatén* (de kelder heeft een gemetseld gewelf)

vagger [**vadder**] (vagant) – vagebond, deugniet

vakein (Fr.: *faquin*: patser, schurk) – snob

valdeer – valdeur; (uitdr.) *zén valdeer staut open* (de gulp van zijn broek staat open)

vallauvet (valavond) – bij het vallen van de avond

vallen (**gevallen**) – (uitdr.) *'t és dau vallen én binnen* (met de deur in huis vallen, ook gezegd door de duivenmelker over een duif die regelrecht het hok in duikt), *lotj vallen da valt* (haast u), *op goe vallen't ooët* (op goed geluk af)

vallèveniet (lett.: van zijn leven niet) – nooit

vallink (gew.: valling) – verkoudheid; *en vallink moeje afeten, ooëtzwieëten, afdrinken,...* {**vallingenweer**: weer om verkoudheden te krijgen}

van – (Ok.) 1. sinds; *van wannieër és 't begost?*, *van as'n gedaun ooë, was'n wég, van mé dat dag wérd* – 2. tijdens; *van n'achternoen* – 3. (uitdr.) *iets van aun zoiën* (daar schuilt een grond van waarheid in), *van énjs t'énje* (van begin tot einde, in zijn geheel), *van n'ieëne kant és 't goed, van n'andere kant deget niet* (enerzijds is het goed, anders deugt het niet)

vandaag – (uitdr.) *'n dag van vandaag* (vandaag de dag)

vandoen (gew.) – nodig; *iet vandoen émmen, bénnék (h)ier nog vandoen?*

vanieën (vaneen) – uit elkaar {**vanieënvallen, vanieëntrekken**}

vannaa (van nu) – (uitdr.) *vannaa af aun* (vanaf dit ogenblik)

vanneir (gew.: vanher) – opnieuw, weerom; *'t és vanneir 't zélfde*

vansgeloiëken (lett.: van desgelijken) – voor u hetzelfde (gebruik als antwoord op een wens, bv. slaapwel)

vantésj – op tijd, tijdig

vantoiëd (lett.: van tijd) – soms; *é je vantoiëd niks vandoen?* (heb je soms niets nodig?)

vanzalèven (lett.: van zijn leven) – ooit; *é j'et vanzalèven geweten*

vapérkes (Fr.: *vapeur*) – bevanging door de warmte

varèès (Fr.: *vareuse*) – trui, korte mansoverjas van grof duffel, pull zonder mouwen

vaslauvet – vastenavond, avond voor Aswoensdag

vaslauvetzot (lett.: vastenavondzot) – verkleed persoon op vastenavond

vastémmen (**vastg'at**) (lett.: vast hebben) – 1. vast nemen – 2. snappen; *é j'et vast?*

vauk (vaak) – vermoeidheid

vauklooëzen [**vaukbistjes**] (lett.: vaakluizen) – (uitdr.) *vauklooëzen émmen* (felle slaapneigingen hebben)

vaun – 1. vaan(del) – 2. (fig.) hemdslip; *zén vaun (h)angt ooët, e liep booëten in zén vliegende vaunen*

vaur – vader (samentr.); (uitdr.) *'t és zén vaur gedrooëd en gescheten* (het is zijn vader gedraaid en gescheten, de gelijkenis met zijn vader is treffend)

vauren (**gevauren**) (gew.: varen) – 1. iets beleven, een bepaald lot ondergaan; *e moest azzoeë vauren* (dat is zijn verdiende loon) – 2. slecht bevallen; *'t zal zén gat vauren* (het zal hem zuur opbreken), *da vaurt mé* (dat bevreemdt me), *'t zal zén kont vauren* (het zal wel even wennen zijn)

vaut (vaart) – 1. rivier – 2. (Ok.) Dender

vauten (**gevotj**) (vatten) – 1. raken; *immand vauten* (iemand raken door harde woorden uit te spreken), *e és gevotj* (hij is geraakt) – 2. treffen; *w'émmet gevotj mé 't goe weer*

vaveren (lett.: van voren) – 1. vooraan – 2. (uitdr.) *z'èèt ne graveléken vaveren* (gezegd van een vrouw die zware borsten heeft)

vazjenteren (**gevajjenteerd**) [**vezjenteren**] (?Fr.: *visiter*) – zich laten onderzoeken door een dokter

véddel – 1. smalle strook grond aan de zijkant (waar de ploeg gekeerd wordt) – 2. aanvulsel van een kleed onderaan; *dau (h)angt ne véddel aun*

védderboeëm – trekknuppel waaraan twee paarden via de ringen van de twee haamhouten ingespannen worden

vedrom (wederom) – terug, opnieuw; *e komt vedrom weer; om en vedrom* (heen en terug)

vedrons (gew.: vaderons) – onzevader

vèèg (veeg) – 1. slag, oorveeg; (uitdr.) *en vèèg van wég émmen* (niet goed snik zijn, er op lijken) – 2. kwaadaardig wijf, feeks

vèègbéstel – veegborstel

vèèr – 1. blad- of plantvormig stuk vet bij een varken; *vèèr sméljten* – 2. veerpont

veerand (voorhand) – vooraf; *op veerant*

veerdieël – voordeel; *en (h)olleken veerdieël émmen* (bevoordeeld worden) – 2. (uitdr.) *op veerdieël* (bij voorbaat)

veerschieten (veergeschoten) – voorschieten, een som geld lenen

vègen (gevèègd) – vegen; *zén broek au vègen*, (uitdr.) *'t vèègt niks ooët* (dat lost niks op)

veir – ver; *'t broeëd és veir gezétj* (het brood is ver gezet, het brood is bijna op), *veir vandaaur* (verre daarvan), *z'èèt veir van geloieëk* (ze heeft zeker geen gelijk)

vél – vel; (uitdr.) *zé vél riskeren* (zijn leven op het spel zetten), *ieënen 't vél afdoen* (iemand dwingen tot iets), *'t vél over 't bieën* (graatmager), *ooët zén vél springen* (zeer kwaad zijn), *in e kward vél zitten* (erg ziek zijn)

velau (gew.: velo) – fiets {**velaubau**n: fietspad – **velauband**: fietsband – **velaurékker**: snelbinder van een fiets – **velauspélle**: fietsspeld in de vorm van een knijper of een klem om de broekspijp tegen het been te klemmen – **velaukas**: kap die in het achterwiel werd aangebracht – **velaumauker**: fietsenmaker }

velen – 1. (zn.) veulen – 2. (ww.) een veulen werpen

véljite (veelte) – veelheid, massa

véllefrak (lett.: vellen frak) – bontmantel

vémmen – gensters, als bv. stro verbrand wordt vliegen de *vémmen* in het rond

vénjelen (gevénjeld) – doelloos heen en weer lopen {**vénjel**: haveloos, slordig vrouwpersoon, slet, slons }

vennoiën – 1. venijn – 2. (fig.) feeks, nijdig mens {**vennoiëneg**: venijnig – **ne vennoiëneg**: vals, kwaadaardig iemand }

veral – vooral; (uitdr.) *ieëst én veral* (in de eerste plaats)

verangen (verangen) (verhangen) – zeer graag hebben; (uitdr.) *e zo er (h)ém aun verangen* (zeer graag hebben, lett.: hij zou zich verhangen om het te krijgen)

veraulékt – verouderd, oud geworden; *azoeë veraulékt dat'n és*

verbasteren (verbastedeerd) (verbasteren) – ontaarden

verbidj – (uitdr.) *da verbidj zé zélf* (dat verbiedt zichzelf, het wijst zichzelf uit dat het niet kan of mag)

verblésterd – lichtjes verschroeid

verbrosselen (verbrosseld) [verbrossen] – verbrodden, verknoeien, in de war brengen

verdéttegd – door de 30ste verjaardag verliezen of verkrijgen

verdimmeleren (verdimmelerd) [verdimmelen] (Fr.: *démolir*) – beschadigen, verwoesten, afbreken

verdistreweren (verdistreweerd) (Fr.: *détruire*) – totaal vernietigen

verdoeft (gew.: verduft) – muf, vochtig, met schimmelachtige reuk; *azzoeë verdoeft rieken*

verdommenis – 1. verdoemenis – 2. (uitdr.) ‘*k smoiët’n op aaën verdommenis* (ik gooi het naar uw hoofd)

veréf (lett.: ver(h)ef) – (uitdr.) *d’(h)aug staut op eer verhéf* (de haag staat niet op de scheidingslijn geplant)

veréffenderen (veréffendeerd) (Fr.: *se défendre*) – verdedigen, uitleg verstrekken

veregaun (veregegaun) – 1. voor iemand gaan – 2. voorrang hebben; *wat gaut er veren?* – 3. te snel lopen van een uurwerk; *mén orlozje gau veren*

verenémmen (vereng’at) (gew.: voorhebben) – 1. denken; *azzek’et goe veren ém* (als ik het wel heb) – 2. meemaken; *wat èèt’n naa veren?* (wat heeft hij nu meegemaakt?)

verérmoedj (verarmoed) – armoedig, haveloos

vergeven – vol zitten van, besmet door; ‘*t zitj (h)ier vergeven van de mieren*

vergézzelen (vergézzeld) – huiveren, rillen; ‘*k vergézzel van schrik, van de kaa*

vergoed (lett.: voor goed) – wordt gevraagd bij bv. het kaartspel als men voor geld speelt. Wanneer het spel nog niet gemeend is, zegt men *és ’t verkwaud?*

vergravelen (vergraveld) (lett.: vergruwelen) – huiveren, gruwelen

vérken – varken; (uitdr.) *ge moetj niet te rap zén om vérkes te mauken, ge zotj de stjeit kinnen vergeten* (je moet niet te rap zijn om een beslissing te nemen), ‘*t gau règenen, de vérkes loeëpen mé stroeë in ele mooël* (lett.: het gaat regenen want de varkens lopen met stro in de muil; wordt lachend gezegd tegen iemand die bij speciale gelegenheden (kermis, nieuwjaar,...) een dikke sigaar rookte)

vérkesbieëst (gew.: varkensbeest) – pissebed

verkocht – (uitdr.) *e és verkocht* (1. hij is ingeslapen – 2. hij is verloofd)

verkrauken (verkrokt) – verkreukelen, verfrommelen

verkét (lett.: verkort) – gebrek, tekort; ‘*k zit in verkét van...*

verlétten (verlétj) – tijd verliezen; ‘*k mag nie verlétten*

verlieën (verliedj) – 1. verleiden – 2. (uitdr.) ‘*t verliedj mé van* (ik ben beu van)

vermangelen (vermangeld) – verruilen

vermoeëskən (vermoeëst) – verspillen, bederven, verknoeien, verbrodden

vernepen (gew.: vernepen) – 1. onvolgroeid – 2. opeengedrongen, klein behuisd; 'k zit (h)ier vernepen {**vernepelink**: niet volgroeide vrucht, kleine mens }

vernéstelen (vernésteld) – in de war geraken; *zén (h)aur és vernésteld*

verniet (lett.: voor niets) – gratis; (uitdr.) *verniet gon de konoiënen nau de roiër, verniet gon de goiëten nau den bok* (gezegd als iemand iets graag gratis wil hebben), *iet vér iet, mau niks verniet* (niets is gratis)

vernoen (gew.: voornoen) – voormiddag

verningelezjeerd (Fr.: *négliger*) – verwaarloosd

verpassen (verpast) (gew.: verpassen) – van de hand doen; (uitdr.) *z'és al verpast* (ze is niet meer vrij, ze heeft al een verloofde)

verprospereerd (Fr.: *prospérer*) – er op vooruit gekomen

verraupen (verropt) – uitrapen, sorteren (bv. van aardappelen)

verraut (gew.: verhaard) – verweerd, soort ruwe huiduitslag

vérre (gew.: var) – stier

vérrewés – voorwaarts (omgekeerde van **achterwés**)

verroempelen (verroempeld) – verfrommelen; *de laukes zén verroempeld*

verrooëbakkes (lett.: verraadbakkes) – scheldnaam voor een verrader

verrooëfelink (gew.: ruifeling) – minderwaardig iets; 't és mau verrooëffelink

verschaulen (verschoildj) – verschalen (bv. van bier)

verschieten (verschoten) [verschoesjen] (gew.) – verschrikken; 'k verschoot mé bekans nen boeltj, ge moetj er nie van verschieten, dau verschiet 'k nie van; (uitdr.) *de koeij és verschoten* (de koe heeft haar vrucht vroegtijdig afgeworpen)

verschrokt – verdroogd, hard; 't broeëd was verschrokt

verslémnd (lett.: verslijmd) – met slijm of modder bedekt; *de bieëten zén verslémnd*

versloensjen (versloenstj) (verslensen) – 1. verwelken; *de blommen zén versloenstj* – 2. (fig.) door onzorgvuldige handeling er slordig uitzien of vroegtijdig verslijten; *e ziet er versloenstj ooët*

versnoft (afg.: snuf – D.: *Schnupfen*: verkoudheid) – (uitdr.) 'k ben versnoft (mijn neus is verstopt)

verspieën (verspied) – geleidelijk dunner worden naar de kruin toe; *nen boeëm verspiet*

verspieëten (verspietj) (verspuiten) – overhevelen, in een andere zak gieten

verstierd (verstuurd) – wild, kwaad, verdwaasd uitziend (oorspronkelijk gebruikt voor een koe die onvruchtbaar geworden is en daarbij erg wild wordt)

verstorven (afg.: versterven) – vergaan, verteerd, verschaald; *den binnenband és verstorven*

vertoiën (verteeën) (gew.: vertijen – Mnl.: *vertiën*, *vertiden*: afstand doen, verzaken) – niet de kleur volgen in het kaartspel

verturrelutton (verturrelutj) – verteren, opdoen

vervauren (vervauren) – vervaren; *waur es'n vervauren?* (waar heeft hij zich begeven?)

verwédderd – verward (bv. een bol saai)

verwérgen (verwérgd) – (ver)wurgten; (uitdr.) *'t és tiskén 't (h)angen én 't verwérgen* (gezegd als iemand zich tussen twee dreigende gevaren bevindt)

verwoiëten (verweten) – verwijten; (volksrijmpje) *verwoiëten kan mé nie boiëten, mau slaun doe mé zieër*

verzaa – (uitdr.) *gieën verzaa van émmen* (geen vooruitzicht hebben, geen begrip of kennis van hebben)

verzénjkesdag (verzenderkensdag) – benaming voor 1 april

verzoïëlen (verzéldj) – verzeilen, terechtkomen; *(h)oe és'n dau verzéldj gerokt?*

verzoïëp (gew.: verzijp) – vergiet, zeef, zift

vés (vers) – nieuw; *véske laukens* (gewassen lakens); (uitdr.) *op e vés* (opnieuw)

vésschoeët (voorschoot) – 1. kledingstuk dat gedragen wordt om kleren te beschermen, schort bij vrouwen – 2. (fig.) vrij klein van oppervlakte; *ne vésschoeët grond*

vétj – vet; (uitdr.) *(h)ém dau vétj betaulen* (dik doen betalen), *'k bén der vétj mee* (ik heb er niets aan), *'t vétj éster af* (het beste is al weg), *in zén vétj sméljten* (zeer dik zijn)

vétjen (gevétj) (vetten) – 1. bemesten – 2. vetmesten

vétjbalen (gew.: vetballen) – olieballen

vétjmétten – kalf van één dag tot één maand oud.

De *vétjmétten* stond geprangd in de *mettekesbak*. Dit was een zware bak van boven open, met een planken vloer en met planken langs de zijkanten. Hierin leerde het dier staan omdat het bij de geboorte nogal slap op zijn poten stond. De *vétjmétten* kreeg alleen melk te drinken. Om hem te leren drinken hield de boer zijn vinger even boven de melkrand. Het dier ging er aan zuigen en slabberde de melk naar binnen (de vinger geven).

vézzjelen (gevézzjeld) (vezelen) – uitrafelen {*vézzjelink*: rafels (ook van vlees); (uitdr.) *gieën vézzjelingen*: ronduit spreken, geen doekjes om winden }

vieëmol – veenmol; (volksrijmpje) *Koben Aroben, zén gat staut open, er is ne vieëmol ingekropen*

viegen (*geviëgd*) – voegen, zich passend gedragen; *ge moetj aa viegen*

vier – 1. vier – 2. vuur; (uitdr.) *'t leit nie in 't vier* (het is niet dringend), *ge moetj gieën vier stoken* (je moet geen onenigheid zaaien), *'t vier in den booëk* (oude benaming voor blindedarmonsteking)

vierdooëmer – vierduimer (wagen waarvan het wielbeslag vier duimen breed is (ca. 10 cm.))

vierkanteg – vierkantig; (uitdr.) *e vèëgt er vierkanteg zén voeten aun* (uitermate lak hebben aan iets)

vierkap – vuurkap; (uitdr.) *in de vierkap* (ijlings, met veel spoed). De term verwijst naar de paarden die met de hoeven klauwden op de straatstenen. Door het contact van de hoefijzers met de kasseien waren er gensters te zien. Met andere woorden, het paard “kapte vuur”.

vies (gew.) – 1. slecht geluimd; *e és in zénne viezen* – 2. vreemd, zonderling, grappig; *ne viezen apostel*

vieselék – walgelijk

viggeren (*geviggerd*) (gew.: viggens) – biggen werpen

vindieël – vierendeel (oude inhoudsmaat van 125 gr. of ¼ van een pond)

vinkmooë (lett.: vinkmade) – 1. glimworm – 2. lamp die schaars licht geeft

viool – (uitdr.) *onder zén viool kroiëgen* (opmerkingen krijgen wanneer je iets mispeutert)

visj [*vizzje*] (gew.: visse) – 1. bunzing – 2. (fig.) sluw meisje

visspaun (visspaan) – lepel om vis uit te scheppen

vités (Fr.: *vitesse*) – versnelling ; *azzoe vités geven* (doorzetten)

vitéspillekes – 1. pepmiddelen – 2. (uitdr.) *e èt vitéspillekes gekregen* (gezegd als iemand snel loopt, fietst of zijn werk afhandelt)

vitronèèr (veterinair) – dierenarts

vjajozje (Fr.: *voyage*) – reis; *e és op vjajozje* (hij is op reis)

vjeis (vaars) – jonge koe die nog niet gekalfd heeft

vlasken (*gevlást*) (vlassen) – 1. vlas bewerken – 2. (fig.) hard fietsen of hard werken; *'k ém moeten vlasken om t'af te kroiëgen* (ik heb hard moeten werken om klaar te komen)

vlaug (vlaag) – 1. regenbui; (uitdr.) *tisken de vlaugen deer iet doen* (tussen twee buien in iets doen, tussen twee werkjes door iets anders doen) – 2. schutsel van

stro of riet om iets af te dekken – 3. een slecht vrouwpersoon – 4. (uitdr.) *z'èèt dau en vlaug van ne (h)loed op* (ze heeft een grote hoed op)

vlieës – vlees; (uitdr.) *goed in 't vlieës zitten* (welgevormd zijn, stevig gebouwd), *ieëst zien wa vlieës dagge in de kooëp étj* (eerst zien met welke persoon men te doen heeft); *wildj vlieës* is de woekering van bleekrood vlees boven de huidoppervlakte

vlieëskézzen (gew.: vleeskersen) – dikke kersen met hard vlees

vliegescheet – (uitdr.) *van ne vliegescheet nen donderslag mauken* (overdrijven)

vliegewauter – iemand die wispelturig is

vloerbollen – caféspeel met houten bollen op de vloer van een herberg

voddemarsjang (lett.: voddenmarchand) – 1. voddenkoper, leurder – 2. onverzorgd persoon

vodderoië (vodderij) – 1. prulwerk, onbenulligheid – 2. bedriegerij

voddevént (gew.: voddenvent) – nietsnut, knoeier

voeë (gew.: vooi) – wijfjeskonijn, moer

voeël (gew.: vool – Fr.: *voile*) – sluier

voeës (gew.: voos) – 1. (Fr.: *voix* – Eng.: *voice*) zangwijze, stem – 2. ledig, slap; *'k ém ne voeëze kop*

voeiërink – voering

voesj – 1. voort, verder, vooruit – 2. voorts; *voesj, mé de rést alles goed?* – 3. vort; *allèè, gotj voesj* – 4. (uitdr.) *ge kintj er nie op voesj gaun* (je kunt hem niet vertrouwen), *(h)oe létter voesj* (binnenkort)

voesjdoen (voesjgedaun) – voortdoen; *ze doen dau goe voesj* (ook gezegd van een koppel die regelmatig aan gezinsuitbreiding doet)

voet – 1. lichaamsdeel; (uitdr.) *mee zén voeten spelen* (voor de gek houden), *onder de voet gerauken* (bedlegerig zijn), *'t és ooët de voeten* (het is afgedaan) *'t èèt voeten gekregen* (het is weggepakt), *mee (h)annen én voeten ooëtléggen* (zeer omstandig uitleggen), *onder zén voeten kroiëgen* (uitgekafferd worden), *mokt aa van onder mén voeten* (maak dat je wegkomt), *zén voeten aun vègen* (er geen rekening mee houden) – 2. lengtemaat; *alle voiëf voet(en)* (om de haverklap)

vogelschoiët (lett.: vogelschijt) – (uitdr.) *e èèt vogelschoiët* (gezegd van een pasgetrouwd iemand die er maar bleekjes uitzien)

vogelwoië (gew.: vogelweide) – braak liggende grond; *'t land leit vogelwoië* (dat stuk land wordt niet meer bewerkt; het is een onbebouwd stuk grond waarop gras en onkruid groeit en waar alleen de vogels baas zijn)

voiëf – vijf; (uitdr.) *mé veel voiëven én zéssen* (met veel tralala), *e èèt ze alle voiëf nie mieë* (hij is niet goed wijs meer)

voiëg – 1. vijf; *zoe plat as en voiëg* – 2. (fig.) iemand zonder moed of kracht

voiës – vijs; (uitdr.) *onder zén voiës kroiëgen* (op zijn donder krijgen)

voiët (fijt) – ziekte aan de vingertoppen

volgen – (uitdr.) *de vis volgt* (de vis gaat kuit schieten)

vollang (Fr.: *volant*) – versiering in stof of kant onderaan een kleed

vollanneg (gew.: volhandig) – gezet, dik en breed; *en vollannege broek*

vontjen – vaantje; (uitdr.) *we geven ons vontjen nog nie af* (gezegd of gezongen tijdens de kiesstrijd: we geven het niet op), *'t és nau de vontjes* (het is verknoeid)

vooël – vuil; (uitdr.) *in de vooëlen vallen* (in een lastig parket zitten in het bijzijn van anderen), *'t és aad vooël* (het is oud nieuws)

vooëlaut [**vooëlderik**] (vuilaard) – vuilik, gemenerik, zedeloos iemand

vooëlbakkes [**vooëlblad**, **vooëltong**] (lett.: vuilbakkes) – kwatong, klapei

vooëm (gew.: vuim – Mnl.: *vimme* (*vime*)): stapel, hoop) – zware dikke koord die over de oogstwagen werd gespannen

voor – 1. ploegsnede – 2. (fig.) rimpel in het voorhoofd – 3. (uitdr.) *en voor mee roiën* (voor de gek houden), *in de voor van zé gat* (tussen zijn billen)

vorken – verkleinw. van vader; *e èèt en orken nau zé vorken* (hij heeft een aardje naar zijn vaartje)

vosjt – vuist; (uitdr.) *'k zal mé op mén vosjt zétten* (zegt men als er geen stoel meer voorhanden is)

vraménsj (vrouwmens) – vrouw

vramieësterstraut (lett.: vrouwmeesterstraat) – (uitdr.) *e woentj in de vramieësterstraut* (hij ligt onder de slof bij zijn vrouw)

vraventongen (vrouwentongen) – sanseveria's

vrayolk (vrouwvolk) – de vrouwen

vraugen (**gevraugd**) – (uitdr.) *vraugen és vroie*, *'t reffeseren staut er boie* (vragen mag je, daarom krijg je het nog niet)

vraagstjeiten (gew.: vraagstaarten) – voortdurend vragen stellen (als antwoord op vragen zoals *Wa zén 't?*, *Wa és dadde?*,... krijgt men veelal het antwoord *vraagstjeiten*) {**vraagstjeit**: iemand die voortdurend vragen stelt}

vreef (wreef) – 1. het wrijven; (uitdr.) *en vreef geven* (zich oppervlakkig en vlug wassen) – 2. [**vroiëf**] bovenste deel van de voet

vroiën (gevreeën) – vrijen; *ze vrétj al* (ze heeft al kennis)

vrieëd – 1. wreed – 2. opvallend, sterk; *'t és ne vrieën*; als onderstreping van een adjectief: *vrieëd kaad* (zeer koud) – 3. erg; *'t és toch wél vrieëd wat daur gebeerd és*

vrigger(toiëd) – vroeger

vrong – 1. wat door draaiing tot een geheel bij elkaar is gevoegd; *ne vrong toebak* – 2. (gew.) wrok; *z'èèt ne vrong op moië*

vwajoe (Fr.: *voyou*) – 1. straatjongen, deugniet – 2. schurk, schoft

Verwoiëten én verwénsjken

verwijten, bedreigingen en beledigingen

zwoiëgt of 'k geef aa 'n lap (of ... *en klésj op aa kauk, op aa gat, en zwing, ...*)
zwijs of ik geef je een slag

aaft aa toot (*aa smoel, aa bakkes,...*)
houd je toot = houd je mond

mén (h)and zal ne kieë ooëtvliegen
mijn hand zal eens uitvliegen = ik ga je eens een rammeling geven

flees kroiëgde mén (h)and tegen aa kauk
straks krijg je mijn hand tegen je kaak = ik ga op je gezicht slaan

'k zal (h)ém dau ne kieë vast scheiren
ik zal hem daar eens vastgrijpen = ik zal hem eens goed aanpakken

wacht maan, 'k zal aa gat ne kieë wérm mauken...
wacht man, ik zal je gat een keer warm maken = wacht maar, ik zal eens goed op je achterste staan

ge gotj op a knienen moeten zitten, zélle...
je gaat op je knieën moeten zitten = je zal moeten vergeving vragen

immand ne stamp (*nen trék, ne schip,...*) *onder zén fiool geven*
iemand een stamp onder zijn achterste geven = iemand in zijn achterste stampen

pas op, 'k zal aa oeëren afsnoiën...

pas op, ik zal je oren afsnijden = schertsend gezegd tegen iemand die men wil een bolwassing geven

pas, op, 'k zal aaë kop tissen twee oeëren zétten...

pas op, ik zal je hoofd eens tussen twee oren plaatsen = schertsend gezegd tegen iemand die men wil een bolwassing geven

aun aa bézze (gat)

aan je beurs = vergeet het maar

't land ooët, de dieven téllen (om te zien dagger nog boië zétj)

het land uit, de dieven tellen (om te zien dat je er nog bij bent) = gezegd als antwoord op de vraag *waur es'n? en als* men niet weet waar die persoon is

iet ooët zé gat slaun

iets uit zijn gat slaan = iets zonderling vertellen, raaskallen

trékt aa en raup ooët

trek je een raup uit = trek je plan, ik trek er mij niets meer van aan

Om iemand de huid vol te schelden bestaat in elke taal een breed gamma van beledigingen. De neiging in het dialect om personen of situaties plastisch te omschrijven geeft aanleiding tot originele verwensingen. Zij kunnen afgeleid zijn van dierennamen (*géljdond, mooëlezel, (h)én*nen,...), dingen uit de omgeving (*blomzak, plékploster, temteerstok, ...*) of gewone voornamen die evolueren tot een scheldwoord (*zjoeben, jan mén voeten, siska,...*). Soms zijn ze afkomstig uit het Frans (*faffoeljeken, galjaar, fakkein,...*) of hebben ze een historische achtergrond (*zjudas, pikaar, dragonder,...*). Veel voorkomend zijn de samenstellingen (*zottekont, zattebézze, kwakkelgat,...*) en werkwoorden of bijvoeglijke naamwoorden die evolueren tot zelfstandige naamwoorden (*rotelèèr, broebelèèr, onposjénten,...*).

Hieronder volgt een handleiding om iemand in het Okegems eens goed je gedacht te zeggen. Houd er wel rekening mee dat een scheldwoord verschillende ladingen kan dekken. Met bijvoorbeeld een *vagger* of een *vadder* kan men niet alleen een leegganger maar ook een deugniet verstaan.

dwaze, domme man	<i>(h)annen, assjel, bézze, (h)énnen, éssjel, jéppen, karten, koben, (koers)kemel, kwat, kwispel, méttén, mooëlezél, (h)ooëben, ooël, sim(men), simmeken, sissepee, sjalen, soeë(ken), stieënezél, téppen, tist, tonen, troeten, wizjen, wooëten, zjilleken</i>
mislukking, iemand die tot weinig in staat is	<i>achterwésover, brosselèèr, dés(j)terèèr, do, halve gebakkenen, jan mén voeten, krabber, krémper, krocher, krotter, téppen</i>
ongemanierde, lompe man	<i>bèèr, bosbèèr, kloefkapper, loeter</i>
merkwaardige man	<i>nimmeroo, pateken, pee, peken, postier, stik</i>
gierige man	<i>bieëst, bistj'n, géljdond, krébbenboiëter, smachtals, potter</i>
deugniet, durver	<i>galjaar, (h)ardieën, kastaar, krawat, doeljvel, fernét, kaddee, strop, schavooët, snotter, vitj'n, wiljewauter, gars, kannailje, vénjel</i>
wellustige man	<i>bok, bréstege, schérfterik</i>
plaaggeest	<i>toeker, treiter, treitstok, treitzak</i>
onbetrouwbaar persoon (aftroggelaar, leperd, bedrieger)	<i>faffoel(jeken) fedok, filloe, foenje, (h)aur(zak), krapil, linkaut, linkadoor, loeter, looës(zak), pasjakroet, platten, schérftegen (h)ond, sjanfoeter, sjarlatang, stinker(d), tooësker, trasser, viggen, zjudas</i>
schijnheilig, onbetrouwbaar persoon	<i>(gés)dooëker, kazakdrooër, kazakkieërder, lérre, mooëleentrékker, totentrékker</i>
lawaaimaker, druktemaker	<i>baggozzjemauker, bawaamauker, beslagmauker, groeëtekloeët, rotelèèr, schrammoesjemauker, tauterèèr</i>
lichtzinnig, zorgeloos persoon, leegganger	<i>ammezant, bollooët, fliereflooëter, pikaar pitjegemak, vadder, vagger, vliegewauter</i>
slordige man	<i>afdoenjer, appasj (ne vooëlen appasj), bohemer, klodderond, klabatermaan, klédde, kloddemaan, lérre, pallak, voddemaan, voddevént</i>
luie, trage man	<i>jan gemak, janus, lezegaut, looëszak</i>
vrijpostige man	<i>képper, mooël (en franke, state, lieëleke, ... mooël), vooëlbakkes</i>
lafaard, beunhaas	<i>broekschoiëter, mossel, schrikkepooët, voiëg</i>
lelijke man	<i>lieëlekaut, métteko</i>

kroegloper, nachtbraker	<i>n<u>ach</u>tooël, p<u>é</u>nsj, p<u>ot</u>tepee, t<u>oe</u>ëgzwèèr t<u>oe</u>terèèr w<u>al</u>lebak, z<u>at</u>tebézze, z<u>wal</u>poië</i>
kniesoor	<i>az<u>zo</u>iënz<u>ie</u>ëker, dr<u>é</u>mmer, gr<u>è</u>ëf, kr<u>é</u>ft, p<u>ez</u>wewever, p<u>ile</u>irenboiëter, p<u>it</u>jepessies, z<u>au</u>gemaan, z<u>ev</u>entieën, z<u>ie</u>rtoot</i>
dikke man	<i>bl<u>è</u>s, blomzak, b<u>ok</u>is, br<u>é</u>dden, kloesj (ne goeie kloesj), l<u>é</u>bben, papzak, pattap<u>oe</u>f, z<u>jo</u>eben (z<u>jo</u>ebbeken)</i>
man die veel onzin verkoopt	<i>z<u>ie</u>ëverbakkes, z<u>ie</u>ëverèèr, z<u>ie</u>ëverkont, z<u>ij</u>lleken</i>
opschepper	<i>barrong z<u>ie</u>ëp, f<u>aff</u>oel(jeken), f<u>ak</u>ke<u>in</u></i>
krachtpatser	<i>kl<u>ie</u>ëmschoiëter</i>
kleine, ziekelijke man	<i>bl<u>ie</u>ëkschoiëter, k<u>è</u>zemieës, k<u>è</u>zemieëzeken, pag<u>ad</u>der, p<u>ie</u>ëverken, p<u>im</u>pelmieës, p<u>is</u>seménneken, sch<u>é</u>rre, sp<u>ie</u>rink, sprink(h)aun</i>
dwaze vrouw	<i>blaur (en zotte blaur, en wilje blaur,...), goele, goiët, j<u>én</u>ne, j<u>é</u>nnemie, kalle, kit (en zotte kit) moesj (en zotte moesj), s<u>choi</u>ët<u>g</u>at, s<u>choi</u>ët<u>k</u>ont, s<u>is</u>ka, s<u>jit</u>(teken), t<u>ek</u>ala, t<u>re</u>ze, t<u>ri</u>ene (stomme, vooël, zotte,... triene), t<u>rit</u>, t<u>rut</u>, t<u>oo</u>ët, z<u>ot</u>g<u>at</u>, z<u>ot</u>tekont, z<u>ot</u>temoesj</i>
zeurende vrouw	<i>kween, p<u>re</u>telkont, t<u>rint</u>, t<u>rut</u>t, z<u>jan</u>d<u>ar</u>m</i>
babbelzieke vrouw	<i>blad (en vooël blad), ékster, gaz<u>é</u>t, lamme<u>er</u>, pl<u>é</u>kploster, sn<u>é</u>bbe, v<u>is</u>woiëf</i>
gemene, venijnige vrouw	<i>proië, tang (en tang van en woiëf), vél, visj, vizzje, vooëlblad</i>
slordige, vuile vrouw	<i>marj<u>an</u>ne (en vooël marj<u>an</u>ne, en vieze marj<u>an</u>ne), plodde, v<u>én</u>jel</i>
dikke vrouw	<i>drag<u>on</u>der, kloek, mach<u>oe</u>chel, moef, mot, parre, wanne, zoeg</i>
knappe, opgedirkte vrouw	<i>f<u>ie</u>ërkont, fiol<u>é</u>t, p<u>oe</u>lje</i>
gierige vrouw	<i>p<u>in</u>ne</i>
onervaren persoon	<i>acht<u>tien</u>monj<u>er</u>, bl<u>eu</u>ken</i>
merkwaardige vrouw	<i>jak (en schaa jak), kast<u>in</u>ne</i>
lelijke vrouw	<i>po(r)tr<u>é</u>t (e lieëlek pot<u>re</u>t)</i>
oude vrouw	<i>doeës, en au brank</i>

luie vrouw	<i>e looë bét</i>
verlegen iemand	<i>djieëzeken</i>
iemand die zijn werk niet nauwkeurig verricht	<i>brosselèèr, désjterèèr, doeberèèr, schoefelèèr</i>
ruziemaker	<i>ambrasmaker</i>
hebzuchtig persoon	<i>émmer</i>
nieuwsgierig persoon	<i>kerieuzemosterdpot</i>
koppigaard	<i>(h)éttekop</i>
mouwveger	<i>maafrotter</i>
kwelgeest	<i>temteerstok</i>
plantrekker	<i>karottentrékker</i>
humeurige persoon	<i>kraum, krooëd (e vies krooëd)</i>
nietsnut	<i>prisj (pruts)</i>
iemand die verkeerd loopt	<i>kwakkelgat, kwéddelgat</i>
iemand die onduidelijk spreekt	<i>broebelèèr</i>
iemand die in naburige parochies te vrijen gaat	<i>parrochevroiër</i>
weerloze topper	<i>zebbedee</i>
ongeduldige	<i>onposjéntegen</i>
iemand die van zoete dingen houdt	<i>zietelép</i>

W

wadde – 1. wat?; (uitdr.) *wad'ést, oiëren of jongeren?* (het is kiezen of delen) – 2. wat, iets; *geef me e wadde* – 3. (uitdr.) *veer alles en nog e wadde* (voor alles)

wallebakken (gew.) – aan de zwier gaan of zijn {**wallebak**: zwierbol, leegloper}

wanne – 1. afkorting van Joanna – 2. (fig.) struise vrouw die kwakkelend stapt

wauter – (uitdr.) *wauter in zénne kéljer émmen* (zegt men van iemand met een te korte broek)

wauteréchteg – waterachtig; (uitdr.) *immand wauteréchteg mauken* (doen watertanden), *wauteréchtegge oeëgen* (ogen van iemand die ziek is of geweend heeft)

wautergalle (gew.: watergal) – maagslijm; *'k kroiëg er de wautergalle van* (ik moet er slijm van braken)

wauterkieken (gew.: waterkieken) – 1. waterhoen – 2. (fig.) kind dat graag in of met water speelt

wauterzakken (lett.: waterzakken) – aardappelen zonder smaak of kleur

wéddeken – mopperaar

wéddel(ken) – sluihoutje, houten blokje om vensters of vensterluiken te sluiten

weef – weduwe

weeg – 1. (bw.) op het punt om; *'k was te weeg van bè aa te kommen* – 2. (zn.) dienst voor kinderwelzijn

wèèr (weer) – (uitdr.) *e ès altoiëd in de wèèr* (hij is altijd in de weer), *vrig in de wèèr* (vroeg aan de arbeid)

weerbéstel (weerborstel) – weerspannige haarlok

weerbosj (gew.: weerbots) – weeromstuit

weerdoië – duur, periode

weet – (uitdr.) *'t és mau ne weet* (als men van iets op de hoogte is, kan men er rekening mee houden), *'t és booëten ménne weet* (het is zonder mijn medeweten)

wéffel (gew.: wuffel) – huidgezwel als gevolg van een insectenbeet, netels of het eten van bepaalde voedingswaren (mosselen, eieren, aardbeien,...)

wég – weg; (uitdr.) *e zal zénne wég wél mauken* (hij zal het ver schoppen), *é j'et wég?* (heb je het door?), *z'és t'er mee weg* (ze kan het), *e èèt er veel van wég* (hij

gelijkt goed op iemand van de familie), *wèg mee kinnen* (hij weet er weg mee, bv. drinken of eten), *de wég beloven* (beloven op bedevaart te gaan)

wégfoefelen (**wéggfoefeld**) – wegmoffelen, wegstoppen zonder dat iemand het ziet

wégspieëten (**wéggspietj**) – 1. weg spuiten – 2. ijlings weglopen

wékendaugs (weekdaags) – doordeweeks

wélbestedj (welbested) – verdiend; *'t és wélbestedj*

wélgekommen (gew.: welgekomen) – welkom

wélje – weelde; *'t'ès dau gieën wélje* (ze hebben het niet te breed); (uitdr.) *'t és de wélje da stékt* (de rijkdom niet kunnen verdragen), *de wélje és e kwaue bieëst* (de weelde gaat gepaard met heel wat leed) – 2. onstuimigheid; *e kan mé zén wélje gieëne wég* (hij is zeer actief)

wéljeg – weelderig; *wéljeg staun* (wordt gezegd van planten die flink gegroeid zijn)

wemelgat – iemand die niet stil kan zitten

wémmeel – *e èèt va Wémmeel* (lett.: hij heeft van Wemmel – vrij: hij staat slap op zijn benen (boeren gingen vroeger naar Wemmel op bedevaart in gevallen van beenderziekte))

wéndjpokken (windpokken) – waterpokken

wénnekegel – winstpunt; *da's ne wénnekegel*

wénnen (**gewonnen**) (winnen) – kweken; *'k kan gieën wéttelen wénnen in ménnen* (h)of

wèrreld – wereld; (uitdr.) *aane wèrreld kinnen* (je wereld kennen, beleefd zijn)

wérf – houten geraamte waarop de pik vastgemaakt werd (meestal gemaakt van wilgenhout)

wérk – werk; (uitdr.) *ge kintj ze nie bé de wérk* (h)aulen (je kan het niet gedaan krijgen), *iet bé de wérk(en)* (h)aulen (dingen halen die men nodig heeft)

wérrem – warm; (uitdr.) *'t wier dau te wérrem onder zén gat* (hij voelde zich niet meer veilig)

wét(teken) – wrat

weten (**geweten**) – 1. weten, bekend zijn; *da's lang geweten* (het is algemeen bekend) – 2. herinneren; *'k ém dad'ooës weten zétten* (ik herinner me nog de tijd dat dat huis gebouwd werd) – 3. (uitdr.) *goe weten* (wordt gezegd om een uitspraak kracht bij te zetten) – 4. er onder lijden; *e wétj er van* (hij lijdt er onder), *e wétj au zén* (h)ét (hij is een hartpatiënt)

wevenèèr – weduwnaar

wezen – wezen; (uitdr.) *'k ooë der gieën wezen van* (ik had er niet aan gedacht)

wiawaul – wielewaal

wieëklooëzen (gew.: weekluizen) – wandluizen

wieër (gew.: weer) – 1. eelt of vereelte plek, verharding van de huid; (uitdr.) *'k zit op ne wieër* (niet verder kunnen, geen besluit kunnen nemen) – 2. knoest of kwast in het hout

wiewakken (**gewiewakt**) – schommelen (bv. op een stoel)

wiezen (**gewiest**) – whist spelen

wildj – 1. wild – 2. (hij) wil; (uitdr.) *da nieën wiltj, èè g'at* (wie niet aanneemt, krijgt niets meer)

wiljenboef (gew.: wildenboef) – zonder planning, lukraak; *op den wiljenboef iet doen*

wiljewauter (gew.: wilde Wouter) – 1. wildebras, wildeman – 2. brutale, onhebbelijke kerel

wiljewilg (lett.: wilde wilg) – veenwortel (onkruid in aardappelen, bieten,...)

winken (**gewinkt**) – fel in de ogen springen; *da klieëd winkt*

winterjonk (winterjong) – dier dat in de winter geboren is (ook gezegd van een kind)

witj – (uitdr.) *'t ès alla witj gedaun* (het is maar half werk)

wittebooëken (gew.: wittebuiken) – oude, dikke kersensoort met een witte vlek

wizje – dronken; *e és wizje* {**wizjen**: halve gare}

wizje-wazje – (uitdr.) *e gaut wizje-wazje* (hij loop dronken op de straat)

wolvenbroeëd (wolvenbrood) – soort giftige zwam

woiëm (gew.: wijm) – twijg of struik van de wilg gebruikt voor vlechtwerk {**woiëmenier**: stuk grond waarop wilgenstruiken staan}

woiëlen (gew.: wijlen) – wij

woiën – wijn; (rijm) *woiën op bier geeft plezier, bier op woiën és venoiën*

woiënbezen (gew.: wijnbezen) – druiven

woiënpokken (gew.: wijnpokken) – waterpokken

wooë – lover (bv. van rapen of bieten)

wooëten (gew.: wuiten) – 1. meerkoet – 2. (fig.) onnozelaar

't Weer én de sézsoenen

uitdrukkingen over het weer en de seizoenen

in 't afgaun van 't jaur

in het afgaan van het jaar = bij het begin van de winter

't dondert op nen bloeëten dieërn

het dondert op een blote doorn = het dondert wanneer het nog winter is (als de doornstruik nog geen bladeren heeft)

drooënde wéndj és stonjde weer

draaiende wind is staande weer = het weer is vast

't és ne frak kaaër as gisteren

het is een frak kouder dan gisteren = het is heel wat kouder dan gisteren

de wéndj komt ooët e kaad gat

de wind komt uit een koud gat = het zal nog erg koud worden of vriezen

't zonneke schéntj en 't rëgert, 't és in d'(h)éлле kèrmis

het zonnetje schijnt en het regent, het is kermis in de hel = verwijzing naar de merkwaardige combinatie van zon en regen

't zal gaun katten spaven

het zal gaan katten spuwen = het zal vreselijk weer gaan worden met veel regen en onweer

't zal snieëven, de katten zitten mé elen rig nau 't vier

het zal sneeuwen want de katten zitten met hun rug naar het vuur

de daugen gon maur open en toe

de dagen gaan maar open en toe = de dagen zijn zeer kort

't wérpt (h)ém gijnjer noiëg op

het werpt hem ginder zwaar op = er komen dreigende onweerswolken

in de pallokestoiëd

in de pruimentijd = zeer laat op het jaar, nooit

't gaut vandaug maur ieëne kieër régeren

het gaat vandaag maar één keer regenen = het houdt niet op met regenen

doeë zonder rëger of windj és de moeitje niet dat 't begintj

dooi zonder regen of wind is de moeite niet dat het begint = dooi heeft regen en wind nodig

't weer is om raud

het weer is om raad = de lucht is betrokken en het weer kan alle kanten uit

masselkes geven plasselkes

stapelwolkjes geven plasjes = stapelwolkjes beduiden dat er regen komt

als de donderbistjes ons kommen plaugen volgt er onweer en règenvlaugen

als de donderbeestjes ons komen plagen volgen er onweer en regenvlagen
= donderbeestjes wijzen op onweer en regen

règer vee tien ieren 'n blijft nie dieren

regen voor tien uur blijft niet duren = regen in de voormiddag duurt niet lang

't vriest stieënen ooët de grond

het vriest stenen uit de grond = het vriest zo hard dat de straatstenen uit de grond omhoog komen

n'oeëst geschoren, de winjter geboren

de oogst geschoren, de winter geboren = als de oogst naar de schuren gevoerd is wordt het vlug wintertijd

de snieë valt op ne kaaë stieën, e zal blijven liggen

de sneeuw valt op een koude steen, hij zal blijven liggen = de sneeuw blijft lang liggen op bevroren grond

we zén in de zés donker weken

we zijn in de zes donkere weken = in de drie weken vóór en drie weken na Kerstmis zijn het de kortste en donkerste dagen

mjeit, mjeit, trék me nie mee mé aaën langen stjeit

maart, maart, trek me niet mee met je lange staart = maart, maart, spaar ons van de dood (gezegd door oude mensen bij het begin van maart)

nau ne vést zén de sprooëten op elen bést

na de vorst zijn de spruiten op hun best = spruitjes die bevroren zijn, smaken het best

't stjétjen van de moië, stjétjen van de winjter

het staartje van de mei, staartje van de winter = pas op het einde van de maand mei is de winter pas gedaan

moië geeft auren, juni broenjsel

mei geeft aren, juni bloeisel = de maand mei zorgt voor aren en in juni begint het graan te bloeien

Z

zaat – zout

zabber (gew.) – 1. zever – 2. fijne regen {**zabberen**: stofregenen – **zabberink**: fijne regen }

zak – zak; (uitdr.) *ieënen ne zak opgeven* (iemand wat wijsmaken), *immand in de zak steken* (bedriegen), *poiën 't zak* (opgevolde buik bij koeien en paarden), *zooën nau de zak* (de tering naar de nering zetten)

zakkelink – bezinksel in een vat

zakkenvilder – zakkenvuller, iemand die op allerlei manieren zijn zakken met geld wil vullen

zalf – zalf; (uitdr.) *dau és nie veel zalf ne mieë aun te stroiëken* (daar helpt niet veel meer aan)

zanten (**gezant**) (gew.) – verzamelen, bij elkaar lezen {**zant**: bos aren die men bijeengeraapt heeft }

zattebézze [**zatlap(per)**, **zattekont**] – dronkelap {**zattegét**: dronken toestand }

zaud – 1. zaad; (uitdr.) *opschieten vee zaud* (gezegd van iemand die niet trouwlustig is) – 2. geld; *zaud in 't baksken bringen* – 3. inzet bij het spel; *'k ém mén zaud weer*

zauleggét (zaligheid) – (uitdr.) *immand zén zauleggét geven* (iemand eens flink op zijn plaats zetten)

zébedeus – vitter

zeen (gew.: zaan) – room; *de zeen afschéppen*

zéften (**gezéft**) – ziften, zeven {**zéfter**: vitter }

zéggelék – niet te beschrijven (om het te zeggen)

zéggeren (**gezéggerd**) – zegenen; *de paster staut te zéggeren*; (uitdr.) *te zéggeren gaun* (deelnemen aan de zegening in een misviering), *zén oiëgen ieëst zéggeren* (zichzelf eerst zegenen, eerst aan zichzelf denken)

zélven – zelf; (uitdr.) *e és dau van zén zélven gevallen* (hij is bewusteloos gevallen), *'t és niks in zé zélven* (het is niet zo erg)

zémmen – 1. zullen (1ste persoon meervoud); *we zémme da wél vénjen* (we zullen dat wel vinden) – 2. ze hebben (samentr. van *ze émmen*)

zénen – zenuwen; *e èèg'et op zén zenen*

zénje – stuk vlees van het varken dat door de boer bij sommige personen (bv. pastoor) werd afgegeven

zép (gew.: zìjp) – greppel waarin water blijft staan; *de zép ooëtvègen*

zéttingbellét – belastingsbrief, aangifte (*setters* tijdens het *ancien régime* waren personen die de belastingen bepaalden)

zétten (gezétj) – zetten; (uitdr.) *ge moetj er aa vee zétten* (je moet je inspannen), *petatten zétten* (aardappelen planten), *de taufel zétten* (de tafel dekken), *'t schèèrmés zétten op ne riem* (een scheermes slijpen op een riem)

zevenoeëg (zevenoog) [**negenoeëg**] – kwaadaardige bloedzweer

zeventieën (lett.: zeventeen) – vitter, wantrouwig iemand en die dat op een ergerlijke manier aantoot

zicht – 1. zucht, sterke uitademing – 2. uitzicht, gezicht; *da's gieën zicht, dat èèt gieën zicht*

zieëken (gezjikt) – zeiken

zieëkstik (lett.: zeikstuk) – beerton

zieël (gew.: zeel) – dik touw; (uitdr.) *e zan zén zieël nie aftrékken* (hij zal zich niet uitsloven), *goed in 't zieël zoiën* (goed bevriend zijn met), *aun ieën zieël trékken* (op dezelfde lijn zitten), *e èèt 't zieël aun* (hij heeft het zitten)

zieëlen (gezildj) – (rond)zeulen met; *mee immand zieëlen* (met iemand dweilen, zeulen)

zieëm – 1. zoom; *de zieëm van eer klieëd* – 2. honing; (uitdr.) *zieëm aun den baud stroiëken* (vleien)

zieëmvel – zeemleer

zieëp - zeep

zieëslésjen (lett.: zeesletsen) – gummi pantoffels

zieëver (gew.: zever) – 1. speeksel; (uitdr.) *'t zieëver in de knie* (vochtophoping in de knieholte) – 2. kletspraat [**zieëverderoië**] – 3. motregen

zieëveren (gezieëverd) – zeveren {**zieëverèèr/zieëverés**: iemand die zevert}

zieëverlap (lett.: zeverlap) – slabbetje

zien (gezien) – zien; (uitdr.) *ge moetj aa insj kommen lauten zien* (uitnodiging voor een eerste of plechtige communicant om eens langs te komen ter gelegenheid van zijn communie, bij die gelegenheid werd een geschenkje (vaak een geldsom) gegeven)

zier (zuur) – oprisping door een overmaat van maagsap

ziet – zoet; (uitdr.) *een pakske ziet* (poedervormige snoep in een zakje), *dat komt ziet binnen* (dat komt zoet binnen, zonder moeite), *'t lépt ziet binnen* (het loopt

zoet binnen, gezegd van zoete maar vaak sterke drank), *ziet spék* (ongezouten spek)

zietelép (lett.: zoetelip) – gezegd van iemand die graag snoept

zietemélk (zoetemelk) – gewone melk (om het onderscheid te maken met karnemelk) {**zietemélksaas**: saus op basis van melk}

zilt (gew.) – huidziekte

zingelen (gezingeld) (singelen) – tintelen; *men (h)and zingelt*

zinjelék (lett.: ziendelijk) – om aan te zien; *'t és ne mieë zinjelék*; (uitdr.) *e liep zinjelék in zén ongelik* (hij liep met zijn open ogen in zijn ongeluk)

zirkel – zurkel (plant die vroeger als groente werd gegeten)

zjaar (Fr.: *genre*) – aard, stijl, trant; (uitdr.) *'t és ménne zjaar niet* (het is mijn stijl niet), *'t was groeëte zjaar mé zénnen tra*a (spottend gezegd van een trouwfeest met de nodige stijl)

zjanèvel – jenever

zjant (Fr.: *jante*) – velg van een fietswiel

zjartél (Fr.: *jarretelle*) – jarretel, sokophouder

zjat (Fr.: *jatte*) – nap, kom; *en zjat straffe kaffee*

zjau – 1. uitroep van iemand die wint bij het spel (bv. bolspel) – 2. (uitdr.) *zjau zoiën* (goed zitten, geluk hebben)

zjauen (gezjaud) [zie: **sjaaën**]

zjaumoië (lett.: *zjau mé ne moie* (zwaai met een mei(tak))) – kanjer; *ne zjaumoië van nen (h)loed* (gezegd van een hoed die opvalt)

zjéfk espeir – kleine nogal gemuskeerde peersoort, genoemd naar een Pamelse boer wiens familienaam niet bekend is en die op zijn hofstede deze populaire peer won (officieel werd ze *beurre Chaboceau* genoemd naar J.F. Chaboceau, Ninoofse notaris van begin 19de eeuw die Jefkens lauweren op zijn hoed stak)

zjeneren (gezjeneerd) (generen) – 1. hinderen; *men schoenen zjeneren moië* (als de schoenen te nauw zitten en daardoor het stappen belemmeren) – 2. schamen; *doiënen zjoneert (h)ém vee niks* (hij heeft de onbeschaamdheid om dat te doen), *ge moetj aa nie zjeneren* (je moet je niet storen om te doen wat je graag wil)

zjénne(ken) – 1. afkorting van Joanna – 2. (fig.) geen al te snuggere vrouw

zjenoffel (gew.: genoffel) – anjer

zjenooësse – verlegenheid; *e kost niks zéggen van zjenooësse*

zjéstemaan – iemand die opvalt door zijn gebaren, pocher

zjésten – 1. (zn.) (gesten) gebaren, voorwendsels – 2. (ww.) pochen

zjiedas (Judas) – verrader, treiteraar; (uitdr.) *'t poenjt van zjiedas* (het getal 13)

zjilleken – 1. afkorting van Gillis – 2. sukkel, stumperd; *mee immand 't zjilleken aven* (iemand voor de gek houden)

zjillen (*gezjild*) – voor de gek houden; *ge moetj er azzoeë nie mee zjillen*

zjip (Fr.: *jupe*) – rok; (uitdr.) *in zén zjip gieten* (naar binnen gieten), *en stik in zén zjip* (dronken)

zjizjip – soort (hoest)tablet van gom en suiker gemaakt van de jujube (oosterse boom)

zjoeben [*zjoebeken*] – 1. afkorting van Job of Jozef – 2. goedgezak, lompe sul

zjoeberen (*gezjoeberd*) – morsen

zjol(leken) (gew.) – 1. liefkozende aanspreekvorm; *ménne zjol, mé klein zjolleken* – 2. goedgezak

zjust(ekes) – juist, precies; *'t és zjustekes gepast*

zjustepee [*zjuzjepée*] (?Fr.: *juge de paix*) – pezewever, secuur man

zjuzjemienen – jasmijnen

zoeg – 1. zeug – 2. bergruimte onder de oven

zogt (zog) – moedermelk; *de koei èèt gieën zogt ne mieë* (de koe heeft geen voedsel meer in de uier)

zoijen (*gezoijen*) – zieden, koken; *'t zoijt* (het kookt), *gezoijen (h)ésp* (gekookte hesp), *'k ém de zoij* (ik heb zure oprispingen)

zok – sok, genaaide voetbekleding van dikke stof die meestal in klompen gedragen werd; (uitdr.) *op zén zokken afkommen* (het fijn aan boord leggen)

zooëver – 1. zuiver – 2. nageboorte van een koe

zop – sop; (uitdr.) *van 't zélde zop overgoten* (zegt men van mensen die dezelfde gebreken hebben)

zot – zot; (uitdr.) *'t zot éft, 't és meiren (h)oeëgtag* (je doet gek, het is morgen hoogdag; spottende opmerking bij het zotte gedrag van een persoon), *zot loeëpen van eer* (smoorverliefd op haar), *zoeë zot als een mis* (zo zot als een mus)

zottegét (zottigheid) – zotheid; *e wétj mé zén zottegét gieëne wég* (hij doet zeer gek), *'k ém dau e wa zottegét rond ménnen kop g'at* (ik heb daar wat kopzorgen gehad), *'t és gieën zottegét* (het is moeilijk, groot, duur,...)

zottemoesj – goedlachs iemand; (uitdr.) *e és in zén zottemoesj* (hij is in een goede bui)

zwaddereren (*gezwadderd*) – bengelen; *zén broek zwaddert aun zénnen booëk* (zijn broek is veel te ruim)

zwak – kleine diepte; *ne zwak in de baun*

zwalpoië (gew.: zwalpei) – 1. bebroed ei dat geen kuiken heeft – 2. gezegd van iemand die veel op zwier is

zjandarm (Fr.: *gendarme*) – 1. rijkswachter, politieman – 2. (fig.) strenge, bazige vrouw

zwans (Mnl.: *swants*) – scherts

zwanzen (**gezwanst**) (gew.) – gekscheren, de draak steken

zwèèr – zweer

zwèrozje – verzwering

zwénsjelen (**gezwénsjeld**) – onzeker gaan, wankelen

zwét – zwart; (uitdr.) *zoeë zwét as ne (h)oeiljenbrander* (zo zwart als een kolenbrander)

zwikzwak – lange slungel

zwing(el) – oorveeg, klap

zwisj (lett.: *suisse*) – 1. kerkbaljuw, ordebevaarder in de kerk – 2. (uitdr.) *ne lange zwisj* (groot manspersoon)

zwoiëgen (**gezwoiwegen**) – zwijgen; (uitdr.) *zwoiëgen dagge zwitj* (geen woord zeggen)

zwoiëmelen (**gezwoiëmeld**) – zwijmelen; *e was just in zwoiëmel* (ik was ingedommeld)

zwoiënnaut – dierenvoeding bestaande uit meel van tarwe, rogge en gerst

zwolm – zwaluw

zwolmstjeit (zwaluwstaart) – houtverbinding

Ziek en malloenjeg

uitdrukkingen over ziek zijn en zich slecht voelen

késses, da oiltj af

koort haalt af = koorts verzwakt je

e és in de gauven gebleven

hij is de gaven gebleven = hij is in de stuipen gebleven

e és mau d'oeëgen toe te doen

hij is maar de ogen toe te doen = hij ziet er zwakjes, ziekelijk uit

't és maur en (h)alve péⁿne nemieë

het is maar een halve penne meer = gezegd van iemand die niet meer zo gezond is

't komt te pjeid mau 't gaut te voet

het komt te paard maar het gaat te voet = de ziekte komt plots, maar men geneest langzaam

'k b^en nie in méⁿne ploëë

ik ben niet in mijn plooi = ik voel me niet lekker

in e k^waud vé^l zitten

in een kwaad vel zitten = erg ziek zijn

't vier in den booëk

het vuur in de buik = oude benaming voor blindedarmonsteking

e è^t va Wém^mel

hij heeft van Wemmel = hij staat slap op zijn benen (men ging vroeger naar Wemmel op bedevaart voor de genezing van beenderziekten)

't zieë^ver in de knie

het zever in de knie = vochtophoping in de knieholte

e è^t (h)ém afgeleid

hij heeft zich afgelegd = hij ligt te bed

audeg da 'k was

ziek dat ik was = ik voelde me niet goed

zén tong és aungeloëⁿ

zijn tong is aangeladen = hij heeft een beslagen tong

'n aaën dag komt niet allieëⁿ

de oude dag komt niet alleen = met de leeftijd komen ook de kwalen

'k zit mé iets opgeschoren

ik zit met iets opgescheept = ik zit met een ziekte opgescheept

ge moetj'n e wa involgen

je moet hem wat involgen = je moet hem wat sterker voedsel geven

'k zit mé de kaaëpis

ik zit met de koude pis = ik moet abnormaal veel gaan wateren

e è^t ne krak gekregen

hij heeft een krak gekregen = zijn gezondheid heeft een felle deuk gekregen

da kindj èèt van n'auën maan

dat kind heeft van een oude man = dat kind lijdt aan een bepaalde ziekte
waardoor het er oud uitziet (rachitis, Engelse ziekte)

z'és d'oeëgen mau toe te nijpen

ze is de ogen maar dicht te doen = ze ziet er zeer ziek uit

e és t'er van opgetrokken

hij is er van vertrokken = hij is er van gestorven

'k bèn dau van ménne sènter gedrooëd

ik ben van mijn "senter" gedraaid = ik ben bewusteloos gevallen

most'n sterven, e kan nemieë veranderen

moest hij sterven, hij zou niet meer veranderen = hij ziet lijkbleek

e zitj in gieën goe vél

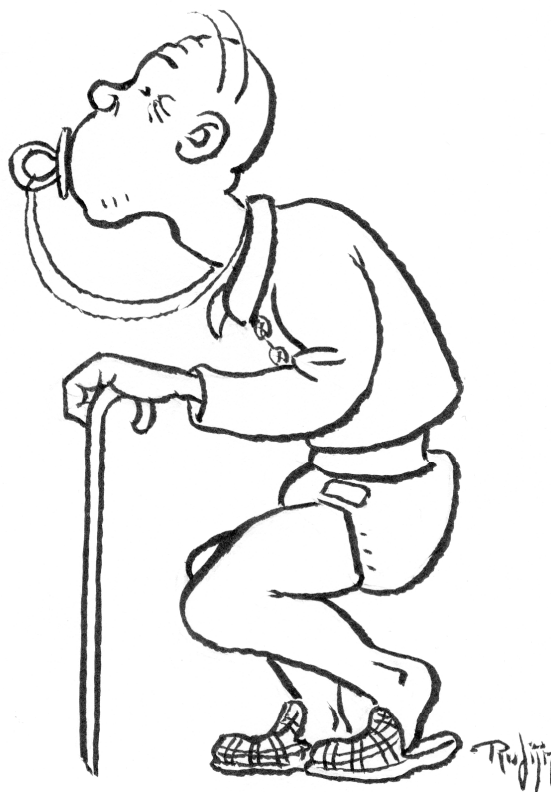
hij zit in geen goed vel = hij is ernstig ziek

'k ém er veel verlies aun

ik heb er veel verlies aan = gezegd van iemand die er niet al te best uitziet

zén ziel ooët zén loiëf spaven

zijn ziel uit zijn lijf spuwen = hard en veel overgeven

da kindj èèt van 'n auën maan

Lijst van voorintekenaars

- Allard-Staels (Okegem)
- Ardans Jan (Okegem)
- Ardans Karel (Ninove)
- Arents Maurits (Ronse)
- Asscherickx Frieda (Kortrijk)
- Asscherickx Guido (Denderleeuw)
- Asscherickx Imelda (Okegem)
- Asselman Eduard (Ninove)
- Baeyens Emma (Okegem)
- Baeyens Odilon (De Pinte)
- Baeyens Simonne (Heldergem)
- Barbé Francinne (Ninove)
- Becqué Georges (Okegem)
- Beeckman Jeanne (Okegem)
- Boriau Albert (Okegem)
- Branteghem Herman (Okegem)
- Buydens Herman (Ninove)
- Café De Roos (Okegem)
- Callebaut Alfons E.H. (Okegem)
- Cardon – Vanbiervliet (Okegem)
- Cassimons Jef (Denderwindeke)
- Cieters Chris (Okegem)
- Cobbaert Edda (Richmond, VSA)
- Cobbaert Stephan (Okegem)
- Cobbaert William (Liedekerke)
- Coppens Germaine (Ninove)
- Cosyns Paul (Ninove)
- Couck Jan (Ninove)
- De Bodt Guido (Liedekerke)
- De Brabanter Marcel (Okegem)
- De Brabanter Rita (Okegem)
- De Bruyn – Peeters (Okegem)
- De Ceulaer – Straetmans (Okegem)
- De Cleer – Keymolen (Ninove)
- De Cock P. (Denderleeuw)
- De Craim Christiane (Roosdaal)
- De Deyn Jan (Bazel)
- De Deyn Lieve (Okegem)
- De Gelas Kathleen (Ninove)
- De Gieter Magda (Okegem)
- De Jonghe Anne-Marie (Okegem)
- De Leeneer Victor (Okegem)
- De Leeneer Celestine (Okegem)
- De Leeuw – Veirman (Okegem)
- De Leeuw Marie-Paule (Okegem)
- De Loose Mimi (Hofstade-Aalst)
- De Maegd-Van Roy (Denderleeuw)
- De Moortel Marieke (Okegem)
- De Neef François (Roosdaal)
- De Roeck Wilfried (De Pinte)
- De Roose-Bulté (Okegem)
- De Smedt Willy (Okegem)
- De Vos – De Backer (Lierde)
- De Vos Rudi (Okegem)
- Delagey Godelieve (Okegem)
- Delagey Paula(Okegem)
- D’Haese Jean (Okegem)
- D’Hauwer Willy (Okegem)
- D’Hoe Magda (Okegem)
- D’Hoe Marcel (Okegem)
- D’Hondt Edgar (Okegem)
- Dierickx Christ (Assenede)
- Dumst Ronny (Okegem)
- Eggermont Pascal (Okegem)
- Fonteyn-Broeckaert Herman (Roosdaal)
- Geeroms Wilfried (Okegem)
- Gies Cyriel (Brakel)
- Gies Etienne (Ternat)
- Glorieus – Scheerlinck (Ninove)
- Goubert Marc (Okegem)
- Haers – Hemerijckx (Pollare)
- Heemkundige Kring Erpe-Mere (Erpe-Mere)
- Hellinckx – Van De Velde (Okegem)
- Helpers Gilbert (Okegem)
- Hendrickx Marie-Louise (Okegem)
- Impens Geert (Okegem)
- Impens Luc (Okegem)
- Jeukiboe (boekhandel) (Teralfene)
- K.U.Leuven (Instituut voor Naamkunde en Dialectologie)
- Laverze Kim (Okegem)
- Laverze Yves (Okegem)
- Ledegen-Wauters (Okegem)
- Meert Freddy (Okegem)
- Meyskens Omer (Okegem)
- Moens Louis (Okegem)
- Neuckermans Ann (Denderleeuw)
- Neukermans Guy (Okegem)
- Nuyts Gratiene (Okegem)
- Nuyts Greta (Okegem)
- Parochie Okegem
- Peetermans Frans (Gooik)

- Peleman Luc (Sint-Niklaas)
- P.O.Bibliotheek Ninove
- Praet – Van De Perre (Okegem)
- Pycke Jeaninne (Okegem)
- Renders-Montens (Okegem)
- Reynaert Georges (Okegem)
- Ricour Robby (Okegem)
- Ronsijn Paul (Okegem)
- Scheerlinck Hans (Ninove)
- Scheerlinck Maarten (Ninove)
- Schoon Elza (Okegem)
- Segers André (Roosdaal)
- Sonck Andy (Okegem)
- Sonck Steven (Iddergem)
- Sonck – De Vulder (Okegem)
- Sorgeloos William (Tollembeek)
- Stadsarchief (Ninove)
- Strubbe – Hellinckx (Okegem)
- Timmermans Paul (Gent)
- Timmermans Robert (Gavere)
- Universiteit Gent (Vakgroep Nederlandse Taalkunde)
- Van Beneden Brigitte (Okegem)
- Van Caeneghem-Moens (Okegem)
- Van Cauteren Marc (Okegem)
- Van Damme Yolande (Okegem)
- Van De Perre Carine (Okegem)
- Van De Perre Dirk (Pollare)
- Van De Perre Orpha (Okegem)
- Van De Perre Renilda (Okegem)
- Van den Berghe Jozef (Ninove)
- Van den Bogaert Eddy (Denderleeuw)
- Van Den Borre Marc (Gent)
- Van den Bosch Raymond (Liedekerke)
- Van den Brande Jozef (Denderleeuw)
- Van den Brande Vera (Okegem)
- Van Den Houwe – Van Isterdael (Ninove)
- Van der Perre Christiane (Okegem)
- Van der Perre Jef (Diest)
- Van der Perre Georges (Sint-Agatha-Rode)
- Van der Perre Marc (Hove)
- Van der Speeten Suzanne (Okegem)
- Van der Straeten Simonne (Okegem)
- Van Droogenbroeck Eddy (Ninove)
- Van Eeckhout Freddy (Okegem)
- Van Eeckhout Marie-Rose (Okegem)
- Van Eeckhout – Ronsijn (Outer)
- Van Eeckhout Willy (Ninove)
- Van Herreweghen Gerard (Gent)
- Van Herreweghen Herman (Roosdaal)
- Van Houtem Gustaaf (Ninove)
- Van Isterdael Evelien (Okegem)
- Van Isterdael Herman (Okegem)
- Van Isterdael Jan (Okegem)
- Van Isterdael Luc (Okegem)
- Van Isterdael Lutgarde (Liedekerke)
- Van Isterdael Walter (Sint-Katharina-Lombeek)
- Van Laeren Maria (Jette)
- Van Nieuwenhove – Schoon (Ninove)
- Van Paeppegem Willy (Hofstade-Aalst)
- Van Santen Frans (Okegem)
- Van Schelvergem Marcel (Roosdaal)
- Van Snick – De Bodt (Okegem)
- Van Snick Jules (Denderleeuw)
- Van Snick Lena (Okegem)
- Van Snick Paul (Denderleeuw)
- Van Stappen Thomas (Okegem)
- Van Tricht Herman (Okegem)
- Vande Winkel – Steyaert (Denderwindeke)
- Veirman Arthur (Okegem)
- Veirman Eddy (Okegem)
- Veirman - Montens (Okegem)
- Verbestel Anny (Ninove)
- Vernailen Achiël (Okegem)
- Vernailen Chris (Roosdaal)
- Vernailen Jozef (Okegem)
- Vernailen Michel (Okegem)
- Vernailen Paul (Okegem)
- Vernailen Piet (Okegem)
- Vernailen Rita (Ninove)
- Vernailen Walter (Okegem)
- Vernailen – Bické (Meerbeke)
- Vernailen-Coppens (Ninove)
- Vetsuypens Gertrude (Okegem)
- Vetsuypens Raymond (Okegem)
- Vijverman Christophe (Ninove)
- Vonck Yvan (Ninove)
- Winnock Walter (Veurne)

